SEYYİD AZİM ŞİRVÂNÎ

TEZKİRETÜ'Ş-ŞU'ARÂ

Giriş ve Metin

B

Hazırlayan: Dr. Ömer BAYRAM

Gazel

Niyyetün eyledüğün vaʿde-i incâza mıdur
Yohsa kasdun dil-i zâre sitem-i tâze midür

Var mıdur sûziş-i gam sende de pervâne kimi
Yohsa ey murg-ı çemen bir kurı âvâze midür

İki per kimi zuhûr eyledi hat rûyunda
Murg-ı hüsnün ʿacabâ niyyeti pervâze midür

Tîrveş sen düşicek hissesine[1] agyârun
ʿÂşıkun kavs-sıfat çekdüği hamyâze midür

Âhdan perde çeker bâga hezâr ey Nâbî
Bu tedârük o gül-i perde ber-endâze midür

Gazel

Hayâl-i laʿl-i nâbun câm-ı çeşm-i terde kalmışdur
Humâr-ı bezm-i nûş-â-nûş-ı vaslun serde kalmışdur

Değülldür bende dil ser-germî-i fikr-i nigâhunla
O bî-hûş-ı mahabbetdür düşüb bir yirde kalmışdur

Mükedderdür ser-â-ser meşreb-i eczâ-yı ʿâlem hem[2]
Safâ-yı hâtır ancak bâde[3] vü sâgarda kalmışdur

Bu remzi keşfe bir müşkil-şinâs-ı cûd gelmez mi
Kerem bir lafz-ı bî-maʿnî kimi dillerde kalmışdur

Mücevher tâc u devlet kimseye sûd etmez ey Nâbî
Nice şâh-ı cihânun çeşmi ol efserde kalmışdur

Gazel

Bir dil-bere dil vir ki belâdur dimesünler
Bir bâdeyi nûş et ki hatâdur dimesünler

Bir derde esîr ol ki etibbâ-yı zamâne
Vâbeste-i tedbîr-i devâdur dimesünler

Dök nakd-i sirişkün ser-i kûyına nigârun
Tâ müddeʿiyân sana gedâdur dimesünler

Laht-ı ciğer ü nâleni izhâra şitâb et
Tâ kim sana bî-berg ü nevâdur dimesünler

ʿAbdî kimi âşüfte-i hûbân ola gör kim[4]

---

[1] Divanda “sinesine” şeklindedir.
[2] Divanda “hep” şeklindedir.
[3] Divanda “badede” şeklindedir.

Nâbî sana tâ ehl-i hevâdur[5] dimesünler

Gazel

Zevk-i gam dilde midür dagda mı tende midür
Neş'e bülbülde midür gülde mi gülşende midür
Oldı sermâye-i hayret bana bîm ü ümmîd
Bilemem eyleyecek girye midür hande midür
Oldı bâzîçe-i ʿaşkunda nihân hâtem-i dil
Çîn-i zülfünde midür sende midür bende midür
Gül hem açıldı hem ârâyiş-i destâr oldı
Bülbül-i bî-haber ayâ dahı şîvende midür
O tevâzûʿ anı mümtâz-ı cihân etmişdür
Nahl-i gül bâgda bî-hûde ser-efgende midür
Dürr ü mercân bulunurmuş dutalum deryâda
Bu kadar çîn-i cebîn satmaga erzende midür
H^vâh u nâ-h^vâh olur âvîze-i gûş-ı ahbâb
Nâbiyâ her gazelün böyle hoş-âyende midür

Gazel

Sanma kim râhat-ı dil devlet ü ikbâldedür
Bâr-ı mihnet götüri gerden-i hammâldadur
Vâjgûn bahtla dilbeste-i gîsû olma
Dönme ol düzd-i nigû nisâre ki çengâldedür
Sanma kim kesret-i emvâldedür zevk u safâ
Hırmen-i derd ü elem muntazam ol hâldedür
İtme rindâna takâzâ Ramazân'da sâkî
Zimmet-i defʿ-i gamun vaʿdesi Şevvâl'dedür
Ne olur naks-pezîr ü ne çeker gerd-i kesâd
Niʿmet-i zevk ki sandûka-i ihmâldedür
Düşmez âlûdelere dâʿiye-i istigfâr
Çıhmaz ol çirk ki pîrâhen-i bakkâldadur
O meh-i çârde-sâlün bahar ebrûsına dil
Çeşm-i erbâb-ı vezâ'if meh ile sâldedür
Ben de bilmem ki ne şekle girecekdür âhir[6]

---

[4] Divanda "huban-ı cihan ol" şeklindedir.
[5] Divanda "riyadur" şeklindedir.

Sâʿat-i hâtırumuz pençe-i etfâldedür

Kim bulur Nâbî efendi kimi hem tâze hayâl

Feyz-i sâbit gene pîrân-ı kühen-sâldedür

Gazel

Yâr bezme gelicek girye-i hasret mi kalur

Mevsim-i tehniyede kâsede şerbet mi kalur

Dile râhat mı virür vesvese-i fikr-i rakîb

Derd[7] olan hânede hîç h^{v}âb-ı ferâgat mi kalur

Bu kadar telhî-i hicrân araya girmiş iken

Bir dahi niʿmet-i vuslatda halâvet mi kalur

Gazel

Dem-i visâl zuhûr-ı hat-ı nigâra düşer

Hudâ virürse eğer ʿîdimüz bahâra düşer

Hemân bize düşecek vakt-i gülde ʿişretdür

Figân-ı nabe-mahâl meşreb-i hezâra düşer

Hayâl-i ʿârız-ı dildârdan tehî dil yok

Misâl-i pertev-i hurşîd her diyâra düşer

Safâ-yı meykede bir görmek ile anlanmaz

O zevk hâtır-ı ʿuşşâka vara vara düşer

Serîr-i çerhe çıkar rûzgâr ile Nâbî

O dil ki hâk-sıfat cây-ı reh-güzâra düşer

Gazel

Ne virür kâm ne kâm-ı dil-i nâ-kâmı bilür

Lutf hengâmı hemân ʿâşıka düşnâmı bilür

Gösterür yâr devâ-h^{v}âh olana çeşm-i gazab

O tabîb-i dilüm ancak acı bâdâmı bilür

Sühan-ı bî-hûdeden hoş gelür âvâz-ı horûs

Bârî maʿnâsını bilmezse de hengâmı bilür

ʿÂşıkun hâl-i derûnın ne sorarsın Nâbî

Anı ʿâşık ne bilür yâr-ı dil-ârâmı bilür

Gazel

Hûbân-ı hat-âverdeye nâzun yiri yokdur

[6] Divanda "Nabi" şeklinde yazılmış olup makta beytidir. Elyazmasında ise fazladan bir beyit daha vardır ve mahlas orada geçmektedir.

[7] Divanda "düzd" şeklindedir.

ʿUşşâka da min-baʿd niyâzun yiri yokdur

Mihrâb-ı dü-ebrûya neden girdi dü-çeşmi
Bilmez mi sükârîde namâzun yiri yokdur

Halvetkede-i kalbe hayâlün gelür ammâ
Dîvân-ı hakîkatde mecâzun yiri yokdur

Düşmez leb-i şîrînine yârun sühan-ı telh
Helvâcı dükkânında piyâzun yiri yokdur

Bir vasl k'ola sâye-sıfat hicri kafadâr
Nâbî bu kadar sûz u güdâzun yiri yokdur

Gazel

Ne bâg-ı hüsne sana bedel tâze-rû gelür
Ne kûy-ı ʿaşka bana bedel tâze-gû gelür

Eyler zuhûr-ı hat lebinün revnakın şikest
Zîrâ kenâr-ı kâse-i laʿline mû gelür

Bâlîn-i penbenâk-i sürîn-i semîninün
Gördükçe lerzişin leb-i emvâta su gelür

Benzer eğerçi kubbe-i germ-âbe câmiʿe
Germ-âbeye velîk gelen bî-vüzû gelür

Takdîrden ziyâdesi olmaz yine nasîb
Nâbî eğerçi hâtıra çoh ârzû gelür

Gazel

Her tîre-meniş kadr-şinâs-ı sühan olmaz
Her sifle harîdâr-ı le'âl-i ʿAden olmaz

Her çeşm olamaz lâyık-ı ruhsâre-i Yûsuf
Her kâfile leb-teşne-i çâh-ı zekkan olmaz

Her fikr olamaz maʿnî-i der-besteye reh-yâb
Her bî-meze reh-bürde-i genc-i dehen olmaz

Her tabʿdan etmez lemeʿân cevher-i maʿnî
Her şûre-zemîn çehre-fürûz-ı çemen olmaz

Nâbî varak-ı şiʿrüne mahsûsdur ancak
Her pâre varak çeşm-güşâ pîrehen olmaz

Gazel

Siriştinde anun kim nûr var kalbinde kîn olmaz
Musaffâ tıynetânun tarf-ı ebrûsında çîn olmaz

Sirişk-i çeşmine ehl-i nifâkun iʿtimâd etme
Esâsında binânun reşh-i âb olsa metîn olmaz

Hayâlün gelse de etmez karâr âyîne-i dilde
Zemîn-i şûrede ger gülşen olsa dil nişîn olmaz

Kalan hod[8] reng ü bûy-ı bâtınîdür cilve zâhirde
Anunçün kışrı her sâde dırahtun dârçîn olmaz

Bilen ehl-i Sitanbul'dur rüsûm-ı şîve vü nâzı
Kenârun dil-beri nâzik de olsa nâzenîn olmaz

Gazel

Geldi hat şûrdadur piste-i handânı henûz
Mûrdan olmadı zâ'il şekeristânı henûz

Gerçi hat karaldı safha-i rûyın[9] ammâ
Meşk-i nâz etmededür hâme-i müjgânı henûz

Hattı olmış dutalum perde-keş-i rûy-ı ümîd
Ferh-i bâb etmededür çâk-i girîbânı henûz

Hat şikest etmedi ruhsârınun âb u tâbın
Hüsnden ʿazli içün çıkmadı fermânı henûz

Gene seyrânuna pây-ı nigehümdür Nâbî
Bitdi hârı gene huşk olmadı bostânı henûz

Gazel

Ol lezzet-i visâle ki yârün rızâsı yok
Bî-hûde h^{v}âhiş eylemenün iktizâsı yok

Bî-mâye müşterîyüz o kâlâ-yı kâma kim
Bâzâr-ı kâ'inâtda katʿa[10] bahâsı yok

Bir bahr-i gamda urmadayuz dest ü pây kim
Keştîsi yok kenâresi yok nâ-hudâsı yok

Çeşm-i ʿinâyet umma o sûret-fürûşdan
Kim kendi çeşmine çekecek tûtyâsı yok

Ümmîd-i himmet eyler isen andan eyle kim
Hâk-i siyâha bast idecek bûriyâsı yok

Gazel

Râzdârân olsa râzın söylemez cânânenün

---

[8] Divanda "iden hep" şeklindedir.
[9] Divanda "hüsnin" şeklindedir.
[10] Divanda "asla" şeklindedir.

Çıkmadı gitdi dehânından haber pervânenün
Rûy-ı yârı gördi dil çıkdı derûn-ı sineden
Fasl-ı güldür zevki çendan kalmadı kâşânenün
Turre-i yârı tararken öpdi ruhsârın meğer
Lezzetinden çâk çâk oldı dehânı şânenün
Birbirin pâ-mâl idür gelmekde Nâbî gam dile
Tuydı yârân gâlibâ zevkin bizüm kâşânenün

Gazel

Dili ne mâ'il-i zevk-i visâl-i yâr idebildük
Ne kâ'il-i elem-i künc-i intizâr idebildük
Bizi miyâne-i havf u recâya atdı mahabbet
Ne sakladuk gam-ı ʿaşkı ne âşikâr idebildük
Ol âfet ile ne ser-germ olub ne bûsesin alduk
Ne bir nihâl bitirdük ne mîvedâr idebildük
Gehî visâlin anub gâhî bîm-i hicrini Nâbî
Ne yârdan geçebildük ne ihtiyâr idebildük

Gazel

Hûn-ı dilümi gonce-i câm eyledi bülbül
Bezm-i güli nâleyle tamâm eyledi bülbül
Gehvâresini gerçi nesîm eyledi tahrîk
Ammâ ki güle h^{v}âbı harâm eyledi bülbül
İtdi sözün âmihte-i şikve-i hicrân
Mest olmag ile halt-ı kelâm eyledi bülbül
Dün geldi sabâ sahn-ı çemenden didi Nâbî
Hâk-i reh-i destûra selâm eyledi bülbül
Destûr-ı zekî hem-dem-i sultân-ı cihân kim
Vasfiyle çemen mülkini râm eyledi bülbül

Gazel

Zebânın bimek istersen o şûhun hem-zebânın bul
Suhan kalsın zebâna sen evvel dehânın bul
O şûha töhmet-i nâ-mihrbânî gerçi vâriddür
Ser-efrâzân-ı hüsnün sen bana bir mihrbânın bul
Perestişkârlık teklîfi ʿuşşâka güzel ammâ
Hele o hastegân-ı mihnetün tâb u tüvânın bul

İdersen gamze-i ser-tîziüne taʿlîm-i hûn-rîzi
Seni gördükde ey gül ʿâşıkun cisminde cânın bul
Metâʿ-ı ârzû bir şûh-ı sûdâgerde kalmışdur
Varub bâzârına Nâbî harîdâr ol dükânın bul
Gazel
Hani ol dem ki leb-i yâre leb-nihâde idüm
Sezâ-yı reşk olacak rütbeden ziyâde idüm
Ne semte çekse giderdüm tereddüt etmez idüm
Elinde câzîbe-i vuslatun kebâde idüm
Beni dutub duran ümmîd-i visâldür yohsa
Bu bâr-ı hicr ile ben kande key fütâde idüm
Felek firâk ile etdi derûnumı hum-ı nîl
Kederden âyîne-i âb kimi sâde idüm
Girifte oldı dilüm kîse-i hasîs kimi
Misâl-i hân-ı civân-merd rû-güşâde idüm
Gazel
Harf-i niyâzum ol şeh-i bî-dâd işitmesün
Söz bunda kalsın ey dil-i nâ-şâd işitmesün
Sû'-i edeb vesîle-i red olmasın sana
Senden o şûh nâle vü feryâd işitmesün
Nakl eyler âb u tâbile turmaz çemen çemen
Ey gül bana açıldugunı bâd işitmesün
Bir söz yaparlar etdiğümüz zevk-i vuslatı
Allâh saklasın bunı hassâd işitmesün
Nâbî rakîbler sakın ol şûhun oldugın
Mahfîce iltifâtına muʿtâd işitmesün
Gazel
Âzürdedür ümmîd-i visâl eyledüğümden
Âverde-i âgûş-ı hayâl eyledüğümden
Agyâra ider kûşe-i çeşmiyle işâre[11]
Cevrin görüb izhâr-ı melâl eyledüğümden
Şeb-nem kimi hoy-kerde-i şerm oldı ʿizârı
Ruhsârını bül-berge misâl eyledüğümden

[11] Divanda "ebru ile ima" şeklindedir.

Nâbî beni rüsvâlıga âmâde sanurlar
Yârün ser-i kûyını su’âl eyledüğümden

Gazel

O perîyi idelüm meclise daʿvet gelsün
Gelmeği şevki ile meclise zînet gelsün
Korkarum tevbeyi âba düşürürsün zâhid
Hele hengâm-ı çemen mevsim-i ʿişret gelsün
Leb-i sâkî iledür lezzet-i sahbânun hem
Bâde kim anda nemek olmaya laʿnet gelsün
Bed-duʿâ etmeğe kıymam sana ey şûh ancak
Bâguna sebze-i ter çeşmüne sıhhat gelsün
Dirler agyârı mezemmet nemek-i meclisdür
Biz de gıybet idelüm meclise lezzet gelsün
Pây-mâl ol gam-ı devrâna dimekdür Nâbî
Her kim eylerse duʿâ kim sana devlet gelsün

Gazel

Bu sûz ile dil nâle-i mestâne mi çeksün
Bülbül çekecek bârı da pervâne mi çeksün
Merhem mş kosun dâgına elmâs tururken
Dil dâ’ire-i devlete bîgâne mi çeksün
Nâbî’ye düşer gussa-i ʿâlem dile düşmez
Hüşyâr tururken gamı dîvâne mi çeksün

Gazel

Olmış esîr-i ʿaşk o perî nev-civân iken
Yanmış firâka âteş-i sad hânmân iken
Ârâmın eylemiş sipeh-i ʿaşk târ u mâr
ʿUşşâk-ı zâra kendüsi ârâm-ı cân iken
Cevrinden eylemekde şikâyet bir âfetün
Dillerde kendi cevrleri dâstân iken
İtmiş sirişk-i firkat-i cânâna nâ-tüvân
Müjgân-ı nâzı nîze-zen-i kalb-i cân iken
Olmış hayâl-i yâre dil-i sâfı cilveger
Kendü henûz âyîne-i ʿâşıkân iken
Olmış bir âfetün o da meftûnı Nâbiyâ

Hüsn ile kendü fitne-i devr-i zamân iken

Gazel

Çün şikest eyler o meh baglamadın peymânın
Çekelüm vuslat-ı nâ-dîdesinün hicrânın
Farkı yoh vasl-ı hayâl ile safâ eylemenün
Öpmeden câme-i nâ-duhtenün dâmânın
Çünki nâ-kerde nigâha ider ol şûh ʿitâb
Biz de nâ-âmede derdün iderüz dermânın
Tıfl-ı nâ-zâde içün hâtırı şâdân etmek
Yapmadan ücrete virmek kimidür dükkânın
Hâmenün şevki devâta o kadar kim Nâbî
Görmeden âbı dahı çîde ider dâmânın

Gazel

Cefâ gördük o nahl-i nâz-perverden vefâ dirken
Bizümle ʿâkıbet bîgâne oldı âşinâ dirken
Gönül bir câm-ı jeng-âlûde döndi köhne revzende
Zamân ile ana âyîne-i gîtî-nümâ dirken
Bizümle hem zebân-ı hançerile söyleşür şimdi
Ser-i rehde dûçâr oldukda evvel merhabâ dirken
Ne denlü ıztırâb etdükse ol denlü esîr olduk
Bulayduk çîn çîn zülf-i diberden rehâ dirken
Ne lâzımdur ki düşsün şiʿr Nâbî kayd u iglâka
Bu denlü sâde şiʿri bî-tekellüf dil-güşâ dirken

Gazel

Ey dil sitem-i dehrden âzâd olamazsın
Mâdâm sana dil dinilür şâd olamazsın
İtdün yirüni reh-güzer-i seyl-i melâmet
Ey hâne-i sâmân dahı âbâd olamazsın
Hem-rengsün ey baht-ı siyeh zülf-i bütâna
Ammâ ne diyem öylece berbâd olamazsın

Gazel

Kasdım hemân şikâyet-i baht-ı siyâhumdur
Ey dûd-ı âh sen arada bir bahânesin
Bir zahm-ı cânsitân olacak tîre değmeden

Çokdan gönül hadeng-i cefâya nişânesin
Bir kerre bana gelmedün ey sâgar-ı neşât
Bildin seni de tâbiʿ-i devr-i zamânesin

Gazel

Geldi hat kalmadı ehlkiyyeti cânâneliğe
Dutdı yüz gülşen-i ruhsâresi vîrâneliğe
Düşmez oldı dibine şuʿle-i şemʿ-i hüsnü
Kalmadı kimsede şevk üstüne pervâneliğe
Zâyil oldı leb-i âlinde olan reng-i şarâb
Kalmadı gamzesinün kudreti mestâneliğe
Oldı ʿâşık birine kendi gibi ey Nâbî
ʿÂkıbet urdı o da sûreti dîvâneliğe

Gazel

Devât-ı sîmîni gördükce ol şûhun miyânında
Yer eyler ʿâşıkun tîg-i mahabbet üstüh^{v}ânında
Felâtûn olsa da mümkin mi Mecnûn olmamak âdem
O şûhun sîmden zencîrini gördükde yanında
Olur dil cilvegâh-ı dâg-ı hasret lâleveş gâhî
Mürekkeb noktasın gördükce laʿl-i dilsitânında
Sarîr-i hâme sanma harf-rîz oldukca evrâka
Olur nâlân u giryân hâme dest-i bî-amânında
İki dillü siyeh-rû kec-derûn hâme rakîbâsâ
Ne takrîb ile bilmem cây-gîr olmış benânında
Okur yazar bu denlü meşk-i hat eylerken ol dil-ber
Gene harf-i vefâdan bir eser yokdur dehânında
Dil-i sevdâ-zede şevk-i dehân ile devât oldı
İderdüm ana Nâbî ʿarz makbûl olsa yanında

Gazel

Revân oldı dil ol dil-firîbün ardınca
Çekildi cân da dil-i bî-şekîbün ardınca
Henûz râhını bilmez diyâr-ı ʿaşkun dil
Var ey hayâl tolaş ol garîbün ardınca
Hezârıyuz o gülün kim çemende görmese de
İder sabâyı revân ʿandelîbün ardınca

Sehâb-ı tîre verâsında meh sanur Nâbî
Gören o mâh-likâyı rakîbün ardınca

Gazel

Ne dilden ârzû-yı zevk-i vasl-ı dilrübâ gitdi
Ne ol şûh-ı vefâ-düşmenden âyîn-i cefâ gitdi
Seni meclis-be-meclis cüst-cûya ey kamer-talʿat
Gönül bir yana ten bir yana cânum bir yana gitdi
Remîde etdi benden yâri seng-i taʿn-ı bed-gûyân
Şikest-i dil terakkî buldı elden mûmiyâ gitdi

Gazel

Gül gülşeni terk eyledi sohbet sana kaldı
Bülbül gene meydân-ı mahabbet sana kaldı
Ferhâd ile Kays eyledi ber-çîde metâʿın
Ey dil ser-i bâzâr-ı melâmet sana kaldı
Biz dâʿiye-i vuslat ile hâk-i reh olduk
Ey bâd-ı sabâ lutf u mürüvvet sana kaldı

Gazel

Kanı o dem ki tenüm hâk-i gülistânun idi
Nigeh fitîle-ikandîl-i âstânun idi
Bu pend ʿâkile besdür ki halk söylerler
Zamân ile bu sarây-ı kühen felânun idi
ʿİzâr-ı yârda hat sûretinde etdi zuhûr
O dûd-ı âh ki Nâbî-i nâ-tüvânun idi

Gazel

Güldürme iltifâtun ile kîne-cûları
İtdürme hande ʿâşık-ı zâra ʿadûları
Olduk girifte bî-nemekân-ı kenârda
İstanbul'un gözümde uçar mâh-rûları
Töksek iderdi micmere de ʿûdı sebz ü ter
Nahl-i ümîde tökdüğümüz âb-rûları
Çokdan gelürdi meclise hurşîde eylesek
Tahsîl-i valsa etdüğümüz cüst-cûları
İtdi harâm çeşmüme h^{v}âb-ı ferâgati
Sahrâ-yı dilde ceyş-i gamun hây u hûları

Tökdükleri zemînden olur rüste şâh-ı gül
Çirk-âb-ı câmesin o gülün câme-şûları
Gördük ki yok husûle gelür hâli Nâbiyâ
Refʽ eyledük gönülde olan ârzûları
Ve lehû
Hamâm ki âyîne-i sîmîn-bedenândur
ʽUşşâk-sıfat âteşi kalbinde nihândur
Germiyyeti erbâb-ı tecerrüdledür ancak
Câmeyle duhûl eyleyene âfet-i cândur
Tathîrine nâ-pâklarun dîde-i terle
Mânende-i pîrân-ı tarîkat nigerândur
Hep anda olur nâ'il-i vasl ehl-i tecerrüd
Halvetleri nefs öldürecek turfe mekândur
Gazel
Çerhun bana dil-cûlıgı zâr etmek içünmiş
Merhem görinen vazʽ-ı fikâr etmek içünmiş
Evvel nazar-ı ʽizzet ile muhterem etmek
Sonra nazar-ı halkdan hâr etmek içünmiş
Mânend-i sehâb eyledüği çarha ber-â-ber
Âb-ı ruhamı hâke feşâr etmek içünmiş
Mir'at-ı Sikender diyü vasf etdüği halka
Nâbî beni pâ-mâl-i gubâr etmek içünmiş
Gazel
Bir devrde geldük ki ʽazîzân unudulmış
Dutmuş yirini hurd u büzürgân unudulmış
Gitmiş nemeki mâ'ide-i hân-ı vefânun
ʽÂlemde hukûk-ı nemek ü nân unudulmış
Kalmış ser-i meydân-ı mahabbet tek ü tenhâ
Zen-tabʽlar almış yiri merdân unudulmış
Nâ-dânlık olub muʽteber ebnâ-yı zamânda
Hattı bozulub nüsha-i ʽirfân unudulmış
Olmış o kadar halk-ı cihân mekrde üstâd
Kim sâbıka-i şöhret-i şeytân unudulmış
Halk açmadadur birbirine pençe-i târâc

Ahkâm-ı Hudâ maʿnî-i Kur’ân unudulmış
Nâbî kimi görsen yüridür hükmini nefsün
Hakkun bize gönderdüği fermân unudulmış

Gazel

Herkesün vefk-i murâdınca Hudâ-yı müteʿâl
Şâm’a hüsn eylemiş ihsân Haleb’e mâl u menâl
Şâm’da her ne kadar kaht-ı mekâsib var ise
Bulunur şehr-i Haleb’de o kadar kaht-ı cemâl
Eyleyen mâl ü menâl ile leb-â-leb Haleb’i
Eylemiş Şâm’ı dahı dil-ber ile mâl-â-mâl
Haleb içre arayub bulmadugın mâh-ruhân
Şâm’a var tâ ide yek merhalede istikbâl
Başka bir hüsni de Nâbî budur ol şehrün kim
Mâh-rûyânı ider ʿâşıka teklîf-i visâl

Gazel

Yârın reviş-i hoş-rübâsın ne bilirsin
Ser-tâ-be-ser ol ʿişve-nümâsın ne bilirsin
Yoh vardıgın etrâfına miʿmâre-i ʿaşkın
Ol memleketin âb u hevâsın ne bilirsin
Zâhid yeri var savmaʿada çille-nişîn ol
Sen mey-gedenin zevk ü safâsın ne bilirsin
Oldun dutalım müşterî-i gevher-i maksûd
Ey müflis-i bî-mâye bahâsın ne bilirsin
Ol şuʿbedenin zâhir ü âsârına nâzır
Bu perdenin esrâr-ı verâsın ne bilirsin
Hâl-i dil-i bîmârını ʿarz eyle hekîme
Sen derdini gör yohsa devâsın ne bilirsin
Dahl eyleme hîç kimsenin ahvâline Nâbî
Sen halkın esrâr-ı kazâsın ne bilirsin
Çoh keştî-i ʿisyânı çeker sâhil-i ʿafva
Bahr-i keremin mevc-i ʿatâsın ne bilirsin

Gazel

Virmezdi kimse kimseye nân minnet olmasa
Bir maslahat görülmezdi rüşvet olmasa

Halkun miyânesinde bulunmazdı ittihâd
Meşreblerinde râbıta-i hisset olmasa
Kendi vücûdına bile kıymazdı mâlı halk
Kasd-ı nümâyiş ü şeref ü şevket olmasa
Yok bî-garaz muʿâmele ehl-i zamânede
Kimse ʿibâdet etmez idi cennet olmasa
Tahsîl-i ʿilmün[12] üstine tercîh ider mi nâs
Tahsîl-i mâl vâsıta-i rifʿat olmasa
İtmez zuhûr ʿasrda bir kimseden kerem
Zımnında kasdı dâʿiye-i şöhret olmasa
Bakmazdı kimse âyîne-i sâfa Nâbiyâ
Hod-bînlik ʿalâkasına âlet olmasa
Gazel
Kalmadı râh-ı talebde hatar inşâ'a'llâh
İderüz kûy-ı murâda güzer[13] inşâ'a'llâh
Germine serdine sabr eyleyerek dünyânun
Aluruz nahl-i emelden semer inşâ'a'llâh
Çarhun olmış dutalum devri hilâf-ı me'mûl
Dem olur kâmumuz üzre döner inşâ'a'llâh
Peyk-i âhum gideli hayli zamândur yâre
Umaruz kim getürür bir haber inşâ'a'llâh
Olsa bir kere vezân bâd-ı kerem ey Nâbî
Koymaz âyîne-i dilde keder inşâ'a'llâh
Gazel
Hâk-i kûyun cilvegâh-ı mihr-i rahşân eyleme
Tûtîyâ-yı dîdeni hâk ile yek-sân eyleme
Meclis-i agyâra olma pertev-endâz-ı visâl
Şemʿ-i ümmîd-i rakîbânı fürûzân eyleme
Sîne-i âyine-tâbın açma bezm-i bâdede
Ehl-i bezmi çeşm-i sâgar kimi hayrân eyleme
Bahma mir'ât-ı dil-i ʿâlem-nümâ-yı ʿâşıka
Hâtır-ı ʿâşık kimi kendin perîşân eyleme

[12] Elyazmasında "mal" şeklinde yazılmıştır.
[13] Divanda "sefer" şeklindedir.

Dil-pesend-i ʿâlem olmak istersen Nâbiyâ
Kendini hidmet-güzâr-ı bezm-i ʿirfân eyleme
Metâliʿ ve Müfredât
Leb-i hat-âverün olmagla matmah-ı nazarum
Benefşe şerbetine döndi eşk-i çeşm-i terüm
*
Agyâra yâr meyl ider agyâr neylesün
Gül çekmeyince dâmenini hâr neylesün
*
Birbiriyle öpüşür ʿîd olıcak halk-ı cihân
Galibâ bozmış aralarını cûʿ-ı Ramazân

Turamam görmeyince ruhsârun
ʿÂrızîdür sana mahabbetimüz
*
O şeh ʿuşşâk-ı zârın küşte-i nâz etmek isterken
Yetişmiş hatt-ı çâr-ebrû o sevdâdan giçürmişler
*
Mâlik-i hüsn ü bahâ Yûsuf-ı gül-çehrelerün
Rûyına hat gelicek ibliği bâzâra çıhar
*
Yârün hat-âver oldugına pîç ü tâbı var
ʿArz-ı cemâlden kaçar oldı hicâbı var[14]
*
Döner gülsiz bahâra bezm-i mey bî-sâkî vü dil-ber
Hemân meclisde tek dil-ber bulunsun köhne-sâl olsun
*
Nâbî ʿaceb mi sözlerimüz olsa bî-nemek
İstanbul’un lisânın unutduk kenârda
*
Hicrân ana nisbetle safâ-bahş-ı derûndur
Ol meclis-i vuslat ki meşakkat var içinde
*

[14] Bu matla divanda bulunmamaktadır.

Reg-i kebûd-nümâ sâʿid-i dil-ârâda
Şükûfe sâkına benzer gelû-yı mînâda
*
İzdihâm-ı nigeh etmişdi cemâlin pâ-mâl
Ne güzel geldi mahallinde hatı imdâda
*
O şeb ki çeşmün olur nûr-bahş-ı bezm-i hayâl
Yana ʿusâre-i bâdâm olur çerâgumda
*
Şeker bulaşugıveş kâse içre kalmışdur
Henûz bûsesinün lezzeti damâgumda
*
Lezzet-i bûsa çeşmünle ferâmûş etmiş
Yedüğin …
*
Sahn-ı hamâma giren sîm-tenân şevkinedür
Leb-i âteşdeki kül-handa teh-i kül-handa
*
İtdi o meh-i kefşgerün mihr ü cemâli
Endâhte-i bâm-ı feleğe kefş-i hilâli
*
Meyün bilür nazar erbâbı dil-güşâlıgını
Görende gavra libâsında tûtiyâlıgını
*
Açubdur hârdan gülhâ-yı reng-â-reng raʿnâveş
Kılub topragdan peydâ ʿaceb mihr ü ʿaceb mehveş
*
Sehî-kad dil-rubâlar nahl tek servi kılub dilkeş
Sanavber kâmetin zîb-i melâhatle idüb serkeş
*
Çenâr rutbdan tedrîcle hâsıl kılur âteş
Nihâl-i gavradan tedbîrile terkîb idüb helvâ
*
Muʿallak rûz u şeb gerdişde sahlar çoh gerdânı

Kılub ârâm u âsâyiş basît hâke erzânî
*
ʿAttâr-ı dile kamer kılsa mukârin şems mîzânı
Müʼessir saʿd u nahs ile idüb Bercîs ü Keyvânʼı
*
Bu ʿulviyyât süfliyyât tedbîr ey Rabbânî
Kitâb-ı maʿrifetdür nokta-i zerrâtı ser-tâ-pâ
Kıtʿa
Eyyâm-ı zemistânda beni gerdiş-i devrân
Bir hâne-i vîran-şudeye eyledi mihmân
Mânend-i kafes rahneleri hâric-i taʿdâd
Mânend-i felek sakfı kevâkible dırahşân
Hâyil olamaz sakfı temâşâ-yı sipihre
Dîvârı değil reh-güzer-i mâniʿ-i seyrân
Bahtum kimi tîre kef-i ümmîd kimi pest
Çeşmüm kimi pür-âb derûnum kimi vîrân
Vîrâne iken böyle neden tar ola dirsen
Güncâyişe yok pertev-i mihr ü mehe imkân
İbrîk ne kadar katre-i ihsânın alursa
Hep bir bir ider anı nisâr-ı ser-i mihmân
Âb akmada mânend-i kafes rahnelerinden
Sahnında gönül bülbül-i bî-dil kimi nâlân
Bir gübre güzer eyler ise bir tarafından
Ol semti (iner) alçaga mânend-i mîzân
Kıtʿa
Bir zamân eylemişdi şenk-i tavaf
Kaʿbeʼnün zâr u bî-karârı beni
Lîk menʿ eyledi teveccühden
Şâmʼda halkun iʿtibârı beni
Kıtʿa
Nʼola şiʿrde etseler ittihâd
Hevâyî Kıyâmî çü şîr ü şeker
Ara yirde var nisbet-i imtizâc
Hevâyî dübürdür Kıyâmî zeker

Kıtʿa

Erzân-ı metâʿ-ı fazl u hüner tâ o denlü kim
Bin maʿrifet zamânede bir âferînedür
Ebnâ-yı dehr her hünere âferîn virür
Yâ Rab bu âferîn ne tükenmez hazînedür

Kıtʿa[15]

Olmaya diyü zebân-güzâr…
Memdûhumuz eylemez tilâvet-i Kur'ân
Lutfı o kadar ki "lâ" dimek havfından
İtmez diline lafz-ı şehâdet ceryân

Kıtʿa

Gulâm etme sarf-ı tohm-ı şehvet
Tururken mezraʿ-ı ecsâm-ı nisvân
"Zemîn-i şûre sünbül ber-ne-hîzed
Der-û tohm-ı 'amel zâyi' me-kerdân"[16]

Rubâʿiyyât

Rubâʿî

Hâmûş olayum disem dehânum yokdur
Takrîr ideyüm disem zebânum yokdur
Ben kande vü kande daʿvî-i hicr ü visâl
Daʿvâ-yı vücûd etmeğe cânum yokdur

Rubâʿî

Biz zevk-şinâs-ı neş'e-i mey değülüz
Şâyân-ı tenaʿʿüm-i pey-â-pey değülüz
Sâniʿ komuş adımuz bizüm şey yohsa
Biz kendü vücûdumuzla bir şey değülüz

Rubâʿî

Her dil keder-i nifâkdan pâk olmaz
Her sâde-dil âyîne-i idrâk olmaz
Her şahsa dehen-güşâ-yı esrâr olma
Her şâh-ı çenâr u bîd misvâk olmaz

Rubâʿî

[15] Bu kıta divanda mevcut değildir.
[16] Çorak toprakta sünbül yetişmez. Amel tohumunu orada boşa harcama.

Nâbî dem-i vaslıdur o bed-peymânun
Eyyâm-ı şerîfi rûze-i hicrânun
Gör sâʿatinün sînede zencîrin odur
Zencîrlü servi Mustafâ Pâşâ'nun
Rubâʿî
Hat geldi fenâ buldı sitemkârlıgı
Rahme bedel oldı ʿâşık-âzârlıgı
Laʿl-i lebi kurtlandı mânend-i kirâs
Defʿ oldı gözinden eski bîmârlıgı
Rubâʿî
Şâh-ı zeker anlamaz ne sayf u ne şitâ
Dil-h^{v}âhı olan yirde bulur neşv ü nemâ
İnzâlde kûn-ı zartanâk-ı yâre
Âmîziş ider letâfet-i âb u hevâ
Cenâb efendinin hoş-selîka olan muhammes-i bî-karînelerindendir.
Muhammes
Melâhat gülşeninde serv-kaddün nârevenlenmiş
Müselsel zülf-i müşkîn devr-i rûyunda resenlenmiş
Düzülmiş vechün üzre leşker-i Hindû vatanlanmış
Açılmış gül gül olmış safha-i rûyun çemenlenmiş
Letâfet kat kat olmış ʿârızunda nesterelenmiş
Benâtü'n-naʿş içün teprense bu gehvâre-i mînâ
Ve ger hod Müşterî tahtında olsa Zühre-i Zehrâ
ʿAnâsır imtizâcı birle saʿyin etse heft-abâ
Sana benzer dahı bir âfitâbı eylemez peydâ
Velâdetden ʿarûs-ı çarh kalmış pîre-zenlenmiş
Gazâl-i nev-resim tezvîr ile kullâba düşmüş kim
Misâl-i merdüm-i çeşmüm dil-i hûn-âbe düşmüş kim
Mizâc-ı münkalib içre Zuhal meh-tâbe düşmüş kim
Kimün âgûş-ı küstâhında pîç ü tâba düşmüş kim
Yine destâr-ı der-hem dâm-ı gîsûsı şikenlenmiş
Kenâr-ı havz tâ oldı makâm ol serv-i raʿnâya
Bilurîn ten safâsı sahn u sakfın dutdı beyzâya
ʿArak ʿıkdı meh-i ruhsârda benzer Süreyyâ'ya

İşitdüm vardugın hammâma cân atdum temâşâya
Yetişdüm ol zamân kim hem çıhub hem pîrehenlenmiş
Fürûzân ahter-i âvîzeler etrâf-ı gûşında
Tebessüm-rîz olub hande leb-i gevher-fürûşında
Reg-i yâkût göstermiş ʿakîk-i laʿl-pûşında
Değüldür mûr-ı hat gird-i leb-i şekker-feşânında
Kenâr-ı çeşmesârı âb-ı hayvânun çemenlenmiş
Havâdis sarsarı târâc idüb berkini bostânun
Hazân-ı evrakdan zer-dûz olub ferşi gülistânun
Dagıtmış mühregâb yaprakların gül-berg-i handânun
Fenâsın anlamış nergis bekâsız bâg-ı devrânun
Dahı h^{v}âb-ı ʿademden açmamış çeşmin kefenlenmiş
Raʿûnet satma geçmiş sâl u mâhun ey şeh-i hûbân
İdüb hat zulmeti rûyun libâs-ı nûrdan ʿuryân
Vebâl içre mahâka düşdi hüsnün çün meh-i tâbân
ʿAceb mi kâmet-i maʿnâya olsa Nâbî nâ-çesbân
Gubâr-âlûde olmış câme-i hâtır köhenlenmiş[17]

MURTAZÂ

Tahallüs hemân nâm-ı hümâyûnların etmişler. Ziyâde ahvâli banâ maʿlûm olmadı. Ferd
İmdi himmet terk-i ibrâm eylemekdir zâhiren
Söyle kimdir halk-ı ʿâlem içre kim sâ'il değil
Rubâʿî
Mûy-ı ser akardı ʿaşka meftûn oldum
Bu panbuka od düşdü magbûn oldum
Şîrîn bu ki menʿ eyler iken Ferhâd'ı
Bî-fâsıla bir Leylâ'ya Mecnûn oldum
Ve lehû
Şûr-ı ʿaşk ile gehî mahmûm u gâhî bî-gamam
Dil cerâhâtına geh elmas u gâhî merhemem
Devlet-i ʿaşkile rütbem mürtefiʿ mülküm vasîʿ
Kim demiş kim kadr ile Ferhâd u Mecnûn'dan kemem

HÜSNÎ EL-MÜLAKKAB BE-ÇELEBİ AGA SERTURNÂ-YI KARSÎ

Sefîne-i emeli sanma nâhudâ yürüdür

[17] Bu müseddes, 260a ve 260b varaklarında tekrar yazılmıştır.

O lutf-ı bâd-ı hevâdır anı Hudâ yürüdür

O nev-nihâle temâyül idersem ʿayb etme

Heremde pîrleri kuvvet-i ʿasâ yürüdür

Kümeyt-i tabʿına cevlân virüb bu Hüsnî-i zâr

Fezâ-yı milket-i nazm içre bâd-ı pâ yürüdür

Târîh-i Taşkörpi güfte-i Hüsnî Serturna el-mulakkab be-Çelebi Aga

İbni Kara han o iki dâd-rân

Memleket-i Kars'a olub hayr-h^v^âh

Biri Ebû Bekr birisi ʿAlî

İkisi de zâ'ir-i beyt-i İlâh

Bir gün o iki ahî sâhib-nazar

Eyledi bu mevkiʿa sarf-ı nigâh

Gördiler anı ki o cisr-i metîn

Kalbi gibi ʿâşıkun olmuş tebâh

Atabe-i emvâlden efrûz idüb

Su yerine harcadı bî-iştibâh

Böyle bir âsâr-ı ʿazîm yapdılar

Tâ bulalar cennet-i Firdevs'e râh

Saʿyların eyleye meşkûr Hak

Cennet ü ʿukbâda vire ʿizz ü câh

Ben dahı bir mısraʿ-ı garrâ didüm

Sâl-i binâya ola hüsn-i güvâh

Hayra düşüb dâl bu târîhe bak

Cisr-i sırât ola anâ şâh-râh (1135)

Ferd

Çak çakmagı kim çakmagı çakmakla çıkar nâr

Çak çakmayacak çakmagı çakmak çakılur mı

HÂŞİM

Güfte-i Hâşim-i Karsî. Yûsuf Paşanın otakının târihidir.

Tahsîn senin sunʿuna ey sanʿat-ı üstâd

Bu hâneyi kılmışsın ʿaceb tarzla âbâd

Yüz zîver-i tezhîbile der seyr eden âdem

Gülzâr-ı cinân eylemiş eyvân komuş ad

San hey'et-i Şîrîn bu bâlâ yapılmış

Yonmuş mu meğer taşlarını tîşe-i Ferhâd

Zî-nokta hurûfile de târîhini Hâşim

"Bu kasr-ı hoş-eyvân ola yâ Râb ferah-âbâd"

KIYMET

… iki ʿâlem hâsılın verseler

Gubâr-ı makdemin gözden alıb ehl-i nazar vermez

Bu âh-ı serd ilen tûfân-ı çeşm-i hûn-feşânımdan

Söner bir zerre de anınla âteş-i dûzah şerer vermez

Temennâsın gönül devr-i hattında âşikâr eyler

El içre şerm kılgaç şâmlar sâ'il-güzâr eyler

NÂSİH

Cünûn ehli ne bilse hırz-ı ʿaşkın oldugun

Melâmet-i daşdan etrâfına sengîn hisâr eyler

Çeker renc-i humâr çeşmini hüşyârlık bilmez

Bu maʿnîden özün âgâh olan kes hûşyâr eyler

Tegâfül tîgine ey Türk-i bed-hû bunca kavl urma

Kılıc kâr eylemez ʿuşşâka evvelce intizâr eyler

Ve lehû

Bezm-i firâk-ârâ feleğe yetdi nâlemiz

Kim vasl bâdesiyle dola bir piyâlemiz

Deşt-i zamân içre görün biz ne nâkayuz

Kim hâr u şâh-ı derd ü belâdır nevâlemiz

Bir mecmaʿ-ı belâ-yı gamuz ... biz

Baglandı cevr-i devr-i felekden risâlemiz

FEVZÎ EFENDİ (Sellema'llâhu taʿâlâ)

Gazel

Dil eder subha değin tâ o kadar nâleler

Ne enâm hep uyarır mürde-i sad-sâleleri

Sayd idüb murg-ı dili şimdi bana dikdi gözün

ʿÂkıbet cânım alur gözlerinin âleleri

Rûy-ı zîbanı görüb gül kızarub şerminden

ʿArak-ı rûy durur ey güzelim jâleleri

Fevviyâ muʿcize-gûyem n'ola ger bu gazelim

Zinde etse işiden mürde-i sad-sâleleri

Ferd

Gerek seng-i siyâh olsun gerekse atlas u hârâ
Hemân bir bâliş-i râhat bulunmakdur ser altında

Târîh-i Feth-i Mısr

Fe-hamden sümme hamden[18] ʿâlemi zevk ü safâ aldı
Halâyık cümle deste subha-i hamd ü senâ aldı
Çeküb dâmeni Züleyhâ-yı sadâretden binüb rahşa
Melâyikler semâda pây-ı rahşından sadâ aldı
Semiyy-i hazret-i Yûsuf peyember sadr-i aʿzam kim
Kuşandı tîg-i gayret destine tîr-i vegâ aldı
Çün aldı Mısr'ı küffârın elinden cümle mü'minden
Mesâcid hem maʿâbir hânkahlarda duʿâ aldı
İmâm-ı Şâfiʿî'nün merkadin küffâr destinden
Vezîr-i şîr-i bî-zencîr bâ-izn-i Hudâ aldı
Zebânîler yedinde koyma yâ Rab yevm-i ʿukbâda
Çü dünyâ kâmını ber-vefk-ı me'mûl u ricâ aldı 1213

Ve lehû

Bahâr-ı hüsnünün bil kadrin ey meh câvidân sanma
O gevher dökme her kânda bulunmaz râygân sanma
Cemâlin nakşı çıkmaz bir dem âgûş-ı hayâlimden
Beni kendin gibi ey bî-vefâ nâ-mihribân sanma

NEVʿÎ

Nevʿiyâ zer virmeyince sayd olunmaz ol nigâr
Ger göğe çıksan kemend-i nâle-i efgân ile

HAYRETÎ KARSÎ

Hayretî Karsî, maʿşûkası bir İbrâhîm-nâm kimseye ʿâşık oldukda demişdir.

Belâ-yı ʿaşka düşdün ʿaşk-ı mihnetkârı gördün mü
Bana âzâr ederdin sevdiğim âzârı gördün mü
İşitdim nâr-ı İbrâhîm ile yanmış yakılmışsın
Gözüm nûru beni sûzân eden ol nârı gördün mü

Ferd

Senin zencîr-i zülfünden dil-i dîvâne bend ister
Usandı cevr ile cândan asılmaga kemend ister

[18] Şükürler, yine şükürler olsun.

Ferd

Şimdi altun döğene meyl eder ol sîm-tenim

Varalım biz dahı şimden gerü altun döğelim

HEVÂ'Î

İrince rûh-ı kudsün nefha-i Meryem'de ʿÎsâ'ya

Yine bir mug-beçe başuma saldı serv tek sâye

Eğerçi virdün ise gönlüni ferzend-i tersâya

Varub ʿarz-ı niyâz eyle yüzün sür Lât u ʿUzzâ'ya

O tersâ beççenün ʿaşkıyla kılmış dînini yagmâ

Hevâyî gibi bir râhib gelür mi deyr-i dünyâya

RÂSİH KARSÎ

Gazel-i Râsih Karsî el-meşhûr be-în-tiryâkî

Hubâbâsâ gözüm sâkî mey-i ahmerde kalmışdur

Misâl-i cürʿa gönlüm kim tehî sâgarda kalmışdur

Müşerref etmedi encüm şumâr-ı intizârın âh

ʿAceb ol mâh-ı tâbânum bu şeb kimlerde kalmışdur

Görünen hûn-ı çeşm-i merdüm-i dîdem değildür cânâ

Hayâl-i hâl-i ruhsârın bu çeşm-i terde kalmışdur

Sirişk-i çeşm ü rûy-ı zerde etmez dil-berân ragbet

Hemân râsih mahabbet şimdi sîm ü zerde kalmışdur

MANTIKÎ

İsterse söyünsün feleğin meşʿal-i mâhı

Dünyâya yeter sînemizün şuʿle-i âhı

Zâhid yüreğün taş ise de gör tayanur mı

Bir kez hele gözden geçür ol tîr-i nigâhı

Bir gün düşürür ʿaşk seni çâh-ı belâya

Ey dil koma elden resen-i zülf-i siyâhı

ʿABDÎ

Gazel

Derd-i ʿaşkun âh kim eksük değül gavgâları

Başa almak bir belâdur bu kurı sevdâları

Her ne vech üzre niyâz etsem terahhum eylemez

Cânuma geçdi nigârun tîr-i istingâları

Hicr-i yâr ile kesilmez gözlerüm yaşı akar

Bilmezem Seyhûn mı ya Ceyhûn mıdur deryâları

Bülbülün feryâdını güldür dem-â-dem arturan

İnleden dil-ber gamıdur ʿâşık-ı şeydâları

ʿAşkile nâmûs u ârın terk idenler ʿAbdiyâ

Göricek ʿayb eylemezler ʿaşkile rüsvâları

ʿAbdî

Bir gonca sevüb ey dil hâr-ı gama mı düşdün

Gül gibi bu gülşende sad-pâre neden oldun

Ol mihr-i cihân-ârâ oldu mu gözünden dûr

Ey gözlerimün yaşı seyyâre neden düşdün

MUHİBBÎ

Gazel

Pend gûş etme dilâ alma ele ʿâr eteğin

Ko ne dirlerse disünler duta gör yâr eteğin

Müddeʿî dâmen-i dil-dâra irişse ne ʿaceb

Kanda bir gül açılur dutar anun hâr eteğin

H^{v}âbda yârı görüb fursatla bûsesin al

Uyanub hışma gelürse koma inkâr eteğin

Ey Muhibbî benî Âdem'de vefâ kalmadı hîç

Sen de Mecnûn-sıfat dut yüri daglar eteğin

Ferd

Dirler ki kara yüzlülerün yiri cahîmdür

Pes hâl niçün cennet-i me'vâya düşübdür

Ferd

Hat belürdi ruh-ı dil-berde dilâ zülfine kaç

Zahara'l-fitnetü fi'r-Rûm 'aleyküm bi'ş-Şâm[19]

Ferd

Nâz ile namâz ey büt-i tannâz kılursan

Kurbânın olum tanrıya da nâz kılursan

Ferd

Mey ü mahbûb iledür zevki behişt-âbâdun

Haber alduk o tarafdan bize Âdem geldi

Ferd

[19] Rum'da fitne zahir oldu, Şam'a yürü git.

Dil-berâ emr eylesen laʿl-i lebün emsem didüm

Didi emr etdüm gel em agzundan ammâ çıkmasun

Ferd[20]

Muhibbî sırr-ı ʿaşkun etme izhâr

Sakın Mansûrveş ber-dâr iderler

ʿÂBİD

Gazel

Dest ü pâyı beste saydam dâmsız sayyâdsız

Dil-şikeste Bî-sütûn'em tîşesiz Ferhâd'sız

Bülbül ü kumrı sıfat her serv-kadd-i gül-ruha

ʿÂşıkam hayrânam ammâ nâlesiz feryâdsız

Âh-ı bî-sûz-ı ciğerde olmaz âsâr-ı eser

Görmedüm bir kimseyi irşâd ola üstâdsız

Bakmayub bir göz ucıyla ʿâşıkı eyler helâk

ʿÂlemi ol şâh-sanem katl ider cellâdsız

Lâ-ubâlî etme izhâr-ı tabîʿat her zamân

Bikr-i tabʿun kalsa yeğdür ʿÂbid dâmâdsız

Ve lehû

ʿAşk gamgîni olan devlet ile şâd olmaz

Dâm-ı hûbâna düşen saʿy ile âzâd olmaz

Çâre-cûyânı dahı ey dil der-hem olma

Çarh-ı vîrâne taʿmîr ile âbâd olmaz

…[21]

ʿAndelîb-i çemen ʿaşkda feryâd olmaz

ʿÂbid'ün olmadı gurbetde müsâʿid bahtı

Baʿd-ez-în dâhil-i Kerkük ile Bagdâd olmaz

VEHBÎ

Güfte-i Vehbî Der-Târîh-i Çeşme-i Vâlide Sultân

Vâlide Sultân-ı ʿâlî-şân-ı himmet-meşrebün

ʿAyn-ı cûdından gel ey leb-teşne şîr-i şeker iç

Devr-i İskender'de olsa Hızr dirdi gösterüb

İşte mâ'-i ʿaynü'l-hayâtı buldım ey İskender iç

---

[20] 248a'dan buraya alındı.

[21] Metinde bu satır boş bırakılmıştır.

Tıfl-ı müfrik lülesin virmezdi hergiz dâyeye
Diseler ister su iç isterse şîr-i mâder iç
Sû-be-sû gûyâ lisân-ı lüle ile çeşmeleri
Çaglayub şerbet-i fürûşân gibi dirler ʿanber iç
Sâhib-i hayrun duʿâsın su gibi ezberle de
İşte su işte sebîl ister vuzû et ister iç
Vehbiyâ târîhin işrâb et ʿatâş-ı ümmete
Gel sebîl-i Vâlide Sultân'dan âb-ı Kevser iç 1245

Vehbî

Vehbî Efendi'nin Ser-ʿaskerde Kazı Oldugunda Sadr-ı Sultâna Şikâyetleridir.

Dinle ey sadr-ı pâk-i ferzâne
Başladım ʿarz-ı hâl-i dîvâne
Sözde mazmûn değül benüm harcum
Vezn ü maʿnâya yok benüm borcum
Beni öldürmedi felek n'ideyin
Bilemen ne cehenneme gideyin
Kötülendim işe güce yiremem
Çoban olub koyun keçi güdemem
Çekerüm men maʿâş içün sad-renc
Sile şartıyla oynarum satranc
Alamaz gayrlar şefâʿat ile
Aldıgum nâm u şânı siklet ile
Gerçi cildüm sakîldür gâyet
Lîk ʿaklumda vardur hıffet

VASFÎ

Hâl kim konmuş durur laʿl-i leb-i cânânuma
Bir mekesdür kim benüm kasd eylemiş cânıma
Hem-demüm sâyem durur gam günlerinde ol dahı
Kara bahtum gibi şeb irişse gelmez yanıma
Çün ecel derdine yokdur çâre lutf et ey tabîb
Haste-i hicr olmuşam saʿy eyleme dermânıma

MÜNTEHÂBÂT-I DÎVÂN-I VECDÎ BEĞ MAKTÛL-İ MERHÛM

Ferd

Bir lahza beni bî-gam-ı yâr eyleme yâ Rab

Bî-şevk-i mahabbet dili tar eyleme yâ Rab

Eyzan lehû

İtdi dil rûyuna rûyun dil-i sûzâna hased
İtdiler birbirine şemʿile pervâne hased
Cân fedâ-yı nigehi oldı ve ten hâk-i rehi
Eyledi cân bedene reşk beden câna hased
Tâ cünûn etdi seni lâyık-ı bend-i kâkül
Sana çok ʿâkil ider ey dil-i dîvâne hased
Bu gazel zîver-i mecmuʿa-i yârân olalı
Düşdi ey Vecdî nice defter ü dîvâna hased

Eyzan lehû

Cism-i pür-zahm-ı nizâre pirehen bî-gânedür
Küşte-i tîg-i gam-ı ʿaşka kefen bî-gânedür
Dil nigâhile ider nâz u niyâzı her zamân
Meclis-i ehl-i muhâbbetde sühen bî-gânedür
Sîneni çâk et der-âgûş eylesün cân dil-beri
Bezm-i hâsü'l-hâs-ı vasl oldukda ten bî-gânedür
Âşinâlık eylemez ʿuşşâka hûbân-ı cihân
Deyr-i esnâm içre şimdi Berhemen bî-gânedür
Hâlüni eyle zebân-ı hâl ile dildâre ʿarz
Güft u gû-yı ʿaşka ey Vecdî dehen bî-gânedür

Eyzan lehû

Lutf-ı felek ki ellere âbı şarâb ider
Dil-teşne-i muhâbbete bahri ser-âb ider
Gamdan eğerçi herkes alur hisse lîk çarh
Hep bana cân-güdâz olanı intihâb ider
Ger âh idersem âhumı gerdûn-ı hîlekâr
Ser-matlaʿ-ı sitâremi ebr ü sehâb ider
Vecdî tahammül eyle sipihrün cefâsına
Bir gün olur ki eylediğünden hicâb ider

Eyzan lehû

Laʿlün tebessümiyle bir âb u tâb göster
Yâkût-ı surh içinde dürr-i hoş-âb göster
ʿAks-i ruhunla eyle âyîneyi münevver

Âgûş-ı mehde rahşân bir âfitâb göster

Âb-ı hayât-ı vaslun h^{v}âb içre câna ʿarz et
Dil-teşne-i ümîde bâri serâb göster

Mey iç ki rûy-ı âlün olsun yine hûn-efşân
Âb içre âteşi gör âteşde âb göster

Ser-mest ü dil-şikeste düş pây-i çeşm-i meste
Miʿmâr-ı lutfa kendün hâne-harâb göster

İtme lebün güşâde ehl-i niyâza ammâ
Her bir su'âle gamzen hâzır-cevâb göster

Eyzan lehû

Şebistân-ı gamam bezmümde şemʿ-i envârum yokdur
Fenâ dünyâda yaʿni bir müsellem dil-berüm yokdur

Zer-i hâlis-ʿayâr etdi dili iksîr-i ʿaşk ammâ
Ele alur anı bir dil-ber-i sîmîn-berüm yokdur

Yanub hicrânile şemʿ-i gam oldum vaslı yâd etmem
Metâʿ-ı şeb-pesendüm subha lâyık gevherüm yokdur

Nice feryâd idüb çâk-i girîbân etmeyem ben kim
Yanumda sâkî-i gül-ruh elümde sâgarum yokdur

Sitanbul'a o denlü ârzû var dilde ey Vecdî
Uçardım bulsam ammâ n'eyleyüm bâl ü perüm yokdur

Eyzan lehû

Tûfân-ı sirişküm dime cûş-ı yeme benzer
Bak çeşmüme dâmânuma deryâ neme benzer

Bu hüsnile insâna yakîn olmasını gör
Pek az görinür böyle perî âdeme benzer

Mey-hânede bî-kayd sifâl ile mey içmek
Ne meclis-i Dârâ'ya ne câm-ı Cem'e benzer

Zencîr-i mahabbet çekerek geldi cihâna
Mecnûn ile dîvâne gönül tev'eme benzer

Hep ʿaşkla hem-meclis olan ehl-i cünûndur
ʿAkl ol harem-i ünsde nâ-mahreme benzer

Taksîm idicek Zühre bu şiʿri didi ʿÎsâ
Bu nazm eser-i Vecdî-i muʿciz-deme benzer

Eyzan lehû

Sanma derinde etdiğün nâleler eylemez eser
Her ne duʿâ kim eylesen Kaʿbe'de müstecâb olur
Mahv-i vücûd iden ider cânını mahz-ı nûr-ı ʿaşk
Arada hâ'il olmasa sâyede âfitâb olur

Ferd

Güftâra gel dehânun mahv eylesün vücûdum
Bûdı ne-bûd eyle nâ-bûdı bûd göster

Eyzan lehû

Gönül sûzân iden cism-i nizârun tâze dâgundur
Seni pervâne-i ʿaşk eyleyen kendü çerâgundur
Elün öpmekle sâkî ehl-i meclis ser-firâz olsun
Beni üftâde-i hâk-i niyâz iden ayâgundur
Hayâl-i rûy-ı âlünle n'ola her dem bahâr olsa
Derûn-ı sîne-i pür-dâg ey gül gonca bâgundur
N'ola bülbül gibi zâr etse ol gonca seni Vecdî
Günâhun fasl-ı gülde nûş-ı sahbâdan ferâgundur

Eyzan lehû

Gâhî kelâm-ı lutf u geh âzâra kâ'ilüz
Fermân-ı ʿâlî dehen-i yâra kâ'ilüz
Taʿn-ı rakîb ü dîv-i nemek-pâş olmasa
Zahm-ı cefâ-yı gamze-i hûn-hᵛâra kâ'ilüz
Vaslun müyesser olur ise nakd-i cânile
Ey Yûsuf-ı zamâne bu bâzâra kâ'ilüz

Eyzan lehû

Hançer-i gamzede biz çeşme-i hayvân buluruz
Günde bin kere helâk eylese bin cân buluruz
Görürüz zülf-i perîşânı içinde ruhunı
Leyletü'l-Kadr'de hurşîd-i nümâyân buluruz
Hicr-i laʿlile o gavvâs-ı yem-i eşküz kim
Sadef-i dîde dürr yirine mercân buluruz
Murg-ı âteş-nefesüz seyr-i gülistân etsek
Gül-i ümmîdimüzi ahker-i sûzân buluruz
Sanemistân-ı mahabbet ne ʿaceb büt-kededür
Küfri ol deyrde biz hem-dem-i îmân buluruz

Yoklasak milket-i maʿmûre-i şiʿr ü sihri
Taht-ı iʿcâzda Vecdî-i Süleymân buluruz

Eyzan lehû

Hüsn-i güftârı şeker-hand-ı feminden bilürüz
Neş'e-i laʿl-i leb-i feyz-i çeminden bilürüz
Buluruz nakş-ı cebîn ile der-i dildârı
Kaʿbe-i hüsni metâf-ı hareminden bilürüz
Şöyle medhûş-ı gamuz biz ki hayâl-i yârun
Geldüğin sîneye nakş-ı kademinden bilürüz
Girye-i çeşmi görüb ʿismete sad-hayf dirüz
Mevc-keştî-şikeni cûş-ı yeminden bilürüz
Dil-i sevdâ-zede bî-behre-i sâmân idüğün
Meyl-i zülf-i siyeh-i ham-be-hamından bilürüz
İtme inkâr-ı mahabbet gönül ol şûhun biz
ʿÂşıkın mertebe-i derd ü gamından bilürüz
Anlaruz derd-i dili nakd-i sirişk-i terden
Sâhib-i sikke-i ʿaşkı direminden bilürüz
Nefes-i pâk-i revân-bahşına taklîd olmaz
Rûh-ı kudsî-nefesi feyz-i deminden bilürüz
Dostunı fark iderüz gâyet-i şâdîsinden
Düşmeni dahı kemâl-i eleminden bilürüz
Dehr ola hidmetinün bende-i fermândârı
Tâ ki mihr ü meh-i dehri hıdeminden bilürüz
Dil-i Vecdî'de olan kuvvet-i istiʿdâdı
Nazar-ı pâk-i veliyyü'n-niʿamından bilürüz

Eyzan lehû

Düşüb ayagına gönlüm ki mest olub kalmış
Piyâledür ki yirinde şikest olub kalmış
Nişân-ı sümm-i semendi değül meh-i nevdür
Ki pây-bûs ümidiyle pest olub kalmış
Hayâl-i rûy ile zülfi içre dil gûyâ
Diyâr-ı Hind'de âteş-perest olub kalmış
Ne nûş-ı bâdeye kâdir ne gitmeğe Vecdî
Hücûm-ı keyf ile sâgar-be-dest olub kalmış

Eyzan lehû

Gönül esîr-i leb-i nûş-hand olub kalmış
Mekes gibi ki giriftâr-ı kand olub kalmış
Dökülmiş ayagına hep şikâr olan diller
Kemend-i zülfi tüği bend bend olub kalmış
Tene tenezzül ider mi o cân ki zülfinden
Nigâh-ı lutfı ile hod-pesend olub kalmış
Ne müstaʿid halâs u ne lâyık-ı kurbân
Dil-i şikeste esîr-i kemend olub kalmış
Beni fütâde-i çâh-ı zekan ider Vecdî
Nigeh ki mâ'il-i kadd-i bülend olub kalmış

Müstezâd

Ey dil gam-ı gîsû-yı ruh-ı yârda kaldun
Yüz mihnet ile sen
Kayd-ı sanem ü ʿukde-i zünnârda kaldun
Mânend-i Brehmen
Ey cân yolına çıkmaka kâdir mi değülsün
Bi'llâh sana n'oldu
Kim hasret ile sîne-i efkârda kaldun
Kimdür sana reh-zen
Ey dîde bakub rûyına hattına ilişdün
Hayfâ vü dırîga
Gül isteriken keş-me-keş-i hârda kaldun
Çün bülbül-i gülşen
Ey bülbül o gül zîb-i ser-i bü'l-heves oldı
Âgâh değülsün
Sen bî-haber efgân ile gülzârda kaldun
İtsen n'ola şîven
Ey ʿakl bana reh-ber idün semt-i hilâsa
Mânend-i dil-i zâr
Sen de tutulub zülf-i siyehkârda kaldun
Ne çâre kılam ben
Ey kadd-i dü-tâ geçmedün ebrû hevesinden
El menzile irdi

Kec tîr gibi dest-i kemândârda kaldun
Ey kendüye düşmen
Ey hüsn-i edâ ehl-i sühen hep sana müştâk
Meyyâlveş olma
Sen Vecdî-i hoş-tabʿ u hoş-etvârda kaldun
Hayl-i şuʿarâdan
Eyzan lehû
Nâlede üstâd-ı gül murg-ı zebânumdur benüm
ʿAndelîbân cümle şâkird-i figânumdur benüm
Bâde benden feyz alur zîrâ beni ser-mest iden
Çeşm-i mestâne nigâh-ı nev-cevânumdur benüm
Olmasın zencîr-i zülfün gerden-i dilden cüdâ
Kim gezend-i ʿakldan ol hırz-ı cânumdur benüm
Gülşen-i maʿnâda ey Vecdî bu tâze şiʿr-i ter
Hâk-i pây-ı ehl-i nazma armagânumdur benüm
Eyzan lehû
Sâkînün elin öpdüm olub şeyh-i harâbât
Eller ayagın öpdüği âdemden el aldum
Ey tîrini sînemde görüb reşk iden ahbâb
Çok görmen anı bana ki câna bedel aldum
Virdüm yolına nakd-i dil ü cân-ı ʿazîzi
Yûsuf gibi bir misli görinmez güzel aldum
Ferd
Dem-i ʿÎsâ diyâr-ı ʿaşka gelse sûdmend olmaz
O şehrün cümle halkı derd-perverdür devâ-düşmen
Eyzan lehû
Nice vasf etsün o şûhı dil-i hoş-dem ne disün
Mislini benzedemez hüsni müsellem ne disün
Ne ziyâde mütehammil ne ricâdan mahzûz
O perîye nice söz söylesün âdem ne disün
Her kişi dil-berinün lutfını vasf etdükde
Ey cefâ-cû dil-i bî-çâre-i pür-gam ne disün
Âdeme mürde iken virdi hayât-ı ebedî
Âb-ı hayvân dimesün bâdesine Cem ne disün

Koymadun söz yiri iʿcâz-ı sühende Vecdî

Böyle muʿciz-nefese ʿÎsâ-yı Meryem ne disün

Ferd

Tecdîd-i ʿözr-hᵛâhı ile dest-bûs içün

Her dem gelür derûnuma fikr-i günâh-ı nev

Eyzan lehû

Çâk-i dil-i mecnûn'a ʿilâc etmek olurdı

Bir kere girîbân-ı Felâtûn ele girse

Ser-tâ-be-kadem hâr gibi pençe olurdım

Çâk eylemeğe dâmen-i gerdûn ele girse

Hûnâbın … yetişmez gene Vecdî

Bezl etmeğe ser-mâye-i Kârûn ele girse

Eyzan lehû

Dil-nüvâz olmakla gamzen ter-i bî-dâd eylemez

Müsülmân olmaz o kâfir Kaʿbe bünyâd etse de

Bî-garaz sanma nigâh-ı lutf u cevr-âmîzini

Vakf-ı nâz eyler dil-i vîrânum âbâd etse de

Bend-i zülfinden hilâs olsa düşer zencîre dil

ʿAşk âzâd eylemez ger yâr âzâd etse de

Eyzan lehû

Şarâb köhne vü sâkî-i hande-rû tâze

Olursa eski deme n'ola ârzû tâze

O nev-resîde düşüb dillere yine oldı

Miyân-ı ehl-i mahabbetde güft u gû tâze

Bu şiʿr-i tâze ber-â-ber değilse Bâkî'ye ger

Budur tefâvüti Vecdî o köhne bu tâze

Eyzan lehû

Gönül çeşmünle ben gamzenle hem-bezm olmak evlâdur

İki mestâne bir yerde iki mahmûr bir yerde

Mahabbet bende dil sende nice bezm-i safâ olsun

Ki mey bir yerde kalmış sâgar-ı billûr bir yerde

Şehîd-i gamzen olmuşdur nazar kıl Vecdî-i zâra

Ki ser bir yerde kalmışdur ten-i meksûr bir yerde

Eyzan lehû

Dil ü çeşm âşinâ sâmân ile bî-gâne olmaz mı
Hemîşe mest ile ülfet kılan mestâne olmaz mı
Hava hoş her taraf gülzâr bülbül zâr gül handân
Bu esbâb-ı cünûnı seyr iden dîvâne olmaz mı
Kenâr-ı âb sâkî tâze vü mey köhne dil pür-şevk
Bu bezme Tûbalar nukl u varaʿ peymâne olmaz mı
Sebû zenûda sâgar elde yâr âgûş-ı vuslatda
Bu tarza hâsıl-ı meclis ʿaceb rindâne olmaz mı
Mey anda dil-ber anda cümle yârân-ı safâ anda
Geçüb cennetden Âdem sâkin-i mey-hâne olmaz mı
Açılmış gül gibi sîne ruh âteş-bâr olub meyden
Gönül hem bülbül-i şûrîde hem pervâne olmaz mı
Bu mahsûd-ı tâbâyıʿ sözleri kanda bulursun sen
Kedûret virmesen Vecdî dil-i yârâne olmaz mı
Ferd
Miyân-ı mû iken bilmem ne sihr etmiş o câdû-fen
Ki ona eylemiş o yahte … billûrı
Rubâʿî
Sanman beni câm-ı ʿamelîden içerin
Peymâne-i feyz-i ezelîden içerin
Reşk eylemesünler mi bana ehl-i cinân
Ben Kevser’i hep dest-i ʿAlî’den içerin
Rubâʿî
ʿAşkile ciğerleri kebâb eyleyelüm
Hûn-âbe-i çeşmimüz şarâb eyleyelüm
Deryâlara düşsün gam u endûh-ı zamân
Gel gel ki biraz ʿâlemi âb eyleyelüm
Rubâʿî
Tutayın pîr-i mey-kede eteğin
El yuyub cümle nesneden geçeyin
Tek bizi hidmete kabûl etsün
Ayagın yuyuban suyın içeyin
Ferd
Hamsîne vardı ʿömrüm agarsa sakal ne var

Hamsîn içinde yagdırur ekser zamâne kar

Ferd

Değil çâh-ı zekan ol dil-rübânun çeşm-i mahmûrı

İçüb sahbâsın etmiş ser-nigûn bir câm-ı billûrı

Ferd

Bir zamân ben sakınurdım çeşm-i rûşenden seni

Gayrılar şimdi habîbüm sakınur benden seni

Ferd

ʿUşşâk-ı belâ-dîdeye cânâ nazarun yok

Hâl-i dil-i bîmârdan aslâ haberün yok

Ferd

Ümmîd-i visâl eylerdüm visâle ihtimâl olsa

Benüm maksûdum olur kande bir emr-i muhâl olsa

Ferd

Sunma agyâra kadeh halka-i meclisde iken

Ey perî taşra uzatma ayagun dâ'ireden

Ferd

Kandadur agzun senün cânâ sözünden bildiler

Virdi güftârun bugün ʿuşşâka gaybdan haber

Ferd

Didüm latîfe kodum girem adın ey meh-rû

Yüzini dönderüben didi kim latîfeyi koy

Ferd

Ensesinden bilürüz hattı gelen mahbûbı

ʿÂrif olan kişi ardından okur mektûbı

Ferd

Dâne-i hâlini gör cennet-i ruhsârında

Nice sabr eylesün Allâh'ı seversen Âdem

SAHÂF-ZÂDE-İ ERZURÛMÎ

Ne hâcet muhtelif esbâb ile ârâyiş-i ten kim

Tamâm-ı ʿömrde bir câme besdür serv-i âzâde

Güfte-i Behcetî der-târîh-i dâr-ı Hasan Efendi kâzî-i Kars

Aş ekmek yok iki noksânı var târîhinün yoksa

Zihî dâr-ı Hasan hem cây-ı ahsen pâk müstahsen (1172)

Târîh-i diğer

Hânesine Hasan Efendi'nün
Gelüb ahbâbı ricâ eylediler
O da bulgur bulamacı getirüb
Ne ise bir iki lokma yediler
Berekât vire yerine târîh
Vâh İmamoglı kebâbı didiler (1172)

ʿİZZET

Gazel

Ol dil-i sadefde kim h^{v}âhiş-i vuslat yokdur
Gam-ı hicrân ile endîşe-i firkat yokdur
Beni nâ-kâm iden ikbâl ü hünerdür yoksa
Eser-i kevkeb-i bahtumda şeʿâmet yokdur
Lâ-ubâlî-menişe renc ü sitem etmez eser
Rind-i bî-kayda pervâ-yı şemâtet yokdur
Dil rehâ-yefte-i girye-i hasret olmaz
Garka-i mevce-i tûfâna selâmet yokdur
Cevher-i rûhdur ancak sebeb-i güft ü şenîd
Encümengâh-ı tasâvirse sohbet yokdur
Bâsıra tevliyet-i hüsnine mahrem olamaz
Vakf-ı meşrût-ı mahabbetde nazâret yokdur
Lezzet-i laʿl-i lebi telhî-i düş-nâm iledür
Olmaz ol meyde halâvet ki merâret yokdur
Güle tevcîh-i nigâh eyleyemem gülşende
Rûh-ı dildâr gibi onda tarâvet yokdur
Ehl-i hayret idemez seyrimüz âyâ-yı me'âl
Çeşm-i tasvîrde yârâ-yı basîret yokdur
İtme sipihrde sakın kimseden ümmîd-i tamʿ
Mâye-i tıynet-i ʿâlemde hakîkat yokdur
ʿİzzetâ sâde ise n'ola kumâş-ı tabʿun
Târ u pûdunda belî rişte-i külfet yokdur

ʿİzzet

Gazel

Kıyâmet ol güzelün kadd-i nev-resîdesidür

Nişân-ı şûr-ı kıyâmet hatt-ı demîdesidür

Bununla cûşiş-i bahr-ı mahabbeti fehm et

Felek dedikleri bir katre-i çekîdesidür

Çü Yûsuf olsa n'ola pâre pâre dâmen-i dil

Güvâh-ı ʿismet onun dâmen-i derîdesidür

Siyâh şeb-i hicrânun eğme pâyânın

Beyâz subh-ı kıyâmet dem-i sepîdesidür

Nükât arasan eğer levh-i hâtıra nazar et

Onun sahîfe-i dil ʿİzzetâ cerîdesidür

Eyzan lehû

Kadüne serv raʿûnetde ber-â-ber gelemez

Tûl ile ʿarz mesâhatda ber-â-ber gelemez

Ehl-i temkîn-i hakîkatle sebük-magz-ı mecâz

Keff-i mîzân-ı mahabbetde ber-â-ber gelemez

Bed-güher saf-zamîrân ile hem-dûş olamaz

Hazef elmâs ile kıymetde ber-â-ber gelemez

Mest iden ʿİzzet'i bûs-ı lebidür hâlî değil

Bâde habb ile şetâretde ber-â-ber gelemez

Eyzan lehû

Teşrîfe gerçi vaʿdeler etdi nigârımuz

Hengâm-ı vaʿde kalmadı sabr u karârımuz

Ben devrden helâkün iken ey meh olamaz

Tâb ur müşâhide çeşm-i nizârımuz

Eyzan lehû

Ol dil-ber-i yegâne hezâr-âşinâ imiş

Sûretde ʿâşık aldadıcı dil-rübâ imiş

Sık sık gelür iken giderek nâza başladı

Bildük ki gayra mâ'il imiş bî-vefâ imiş

Hep zâ'il oldı resm-i mahabbetdeki rüsûm

Bildük vefâda sanʿatını kîmyâ imiş

Biz çîn-i zülfine kapılub bilmedük dirîg

Ondan vefâ ümîdini etmek hatâ imiş

Hâmûş yakdun ʿâlemi sûzişle ʿİzzetâ

Bildük ki yârdan garazun iştikâ imiş

Eyzan lehû

Tecessüm eylemiş mevc-i letâfet rûy-ı yâr olmuş

Tekevvün eylemiş ondan letâfetde ʿizâr olmuş

Beyâz-ı subh-ı mahşerle sevâd-ı şâm-ı hasret hep

Birikmiş bir yire ʿuşşâka çeşm-i intizâr olmuş

Meğer inbîkden taktîr olmuş katre-i sîm-âb

Sanâ ey sîm-ten gelmiş serin bî-karâr olmuş

Eyzan lehû

Belâdur dil-ber-i peykân-ı tarza âşinâ olmak

Tahammül-sûzdur yâd-âşinâya mübtelâ olmak

Hüner halvet-nişîn-i encümen olmakdadur yoksa

Kemîngâh-ı riyâdur kûşegîr-i inzivâ olamak

Şeb-i târundan hurşîd ümîdinde olmakdur

Sipihr-i dûndan cûyende-i mihr ü vefâ olmak

Olursa hûn-bahâsı vaʿde-i vasl-revân-bahşun

Sana ey bî-mürüvvet câna minnetdür fedâ olmak

Eyzan lehû

ʿUşşâka zahm-ı sîne değil zahm-ı cân gerek

Zîrâ ki ber-güzâr-ı mahâbbet nihân gerek

Mahsûl-i bezm ü kânı virürsek de etmez

Âgûş-ı ehl-i derde hemân bir cevân gerek

Eyzan lehû

Çeküb kemânını tâ tarf-ı ebruvânına dek

Geçürdi tîrini ʿuşşâkun üstüh^{v}ânına dek

Bana kalursa değişmem o hâl-i Hindû'yı

Eğerçi virseler İran'ı Isfahân'ına dek

Sarıldı sîneye küstâhlıklar etdi bu dil

Soyub o dil-beri tâ bend-i …nına dek

İder mi fâ'ide hîç ıztırâba tabʿı ʿacûl

Husûl-i kâma tevakkuf gerek zamânına dek

Bu şeb nigâr gelüb câme-h^{v}âbuma ʿİzzet

Uyatmadı beni kâfir sabâh ezânına dek

Eyzan lehû

Gösterür cismüni âyîne gibi pîrehenün

Eyleyüb ona eser cûş-ı safâ-yı bedenün

İdemezdi dehenün sevdiğüm isbât-ı vücûd

İtmese leblerün işhâd meğer kim suhenün

Devlet-i hüsn cemâlünde bulubdur şöhret

Bûy-ı gül-berg-i terün reng-i ruh-ı yâsemenün

Târ-ı müjgânum olub perde-i haclet ʿİzzet

Bakamam hâver-i hüsnine o vech-i hasenin

Eyzan lehû

Hattı o serd-i mihri usandırdı ʿâşıka

Gûyâ bahâr irince havâ oldı muʿtedil

Hurşîddür sitâreleri nâ-bedîd iden

Hâlün olur fürûg-ı ʿizârunla muzmahil

Eyzan lehû

Ne yapsak izn-i visâl istesek ziyâde değil

O tünd-meşreb ise kâbil-i ricâda değil

Kızardı ruhları meyden yok izn bûsesine

Açıldı güller eğerçi gönül güşâde değil

Yanumda yok o büt-i nev-resüm benüm ʿİzzet

Cihân bahâr-ı ʿAden olsa da safâda değil

Eyzan lehû

Bakamam çehre-i hurşîde o meh-rû var iken

N’eyleyüm âyîneyi sîne-i bî-mû var iken

Her lebün magzla tartılmak olur kâmile naks

Elde mîzân-ı hıred gibi terâzû var iken

Gayra bil baglayamaz bu dil-i dîvane sirişt

Halka-i silsile-i kâkül ü gîsû var iken

Heves-i nefse uyub gayra perestiş idemem

Maʿbede-i ʿaşkda mihrâb-ı dü-ebrû var iken

Köhne vâdîde sakın yürime semend-i tabʿı

ʿİzzetâ tâze zemîn üzre tekâpû var iken

Eyzan lehû

Dil perîşân-ı sitem halka-i gîsûlardan

Kâmet-i sabr hamîde gam-ı ebrûlardan

Katʿ-ı menzil idebilmez har tahûne gibi

Ne bulur devr iden ebvâbı tekâpûlardan

Sohbet-i ehl-i merâtib sebeb-i rifʿat olur

Kasr-ı vâlâya çıkar âb terâzûlardan

ʿÂşıkun levh-i zamîrindeki sırrı bilürüz

Bakmadan nâmeye ser-nâmedeki hûlardan

Eyzan lehû

Nerm olur ümmîd iderken mey-küsâr oldukca sen

Bî-amân oldun a zâlim neş’edâr oldukca sen

Sînemüzdür câygâhun görmezüz ammâ seni

Dürter olduk bizümle hem-civâr oldukca sen

Hatt-ı sebzün oldı revnak-bahş-ı ʿunvân-ı –cemâl

Ey nihâl-i tâze açıldun bahâr oldukca sen

Ârzû-yı pâyimâli hâkisâr eyler beni

Şeh-süvârum eşheb-i nâza süvâr oldukca sen

Zerreveş hûbân olurlar cümle çeşmümden nihân

Gün gibi ey âfitâbum âşikâr oldukca sen

Eyzan lehû

Sâkînün öpme laʿl-i lebin câmın almadın

ʿÂkil ider mi gayra heves kâmın almadın

Kand nebâtun eğleyemez çâşnîsini

Bir kimse zevk-i lezzet-i düşnâmın almadın

Eyzan lehû

Öpmek isterdüm lebin h^{v}âb içre gâfildür diyü

Laʿli işrâb eyledi ser-mest ü kâtildür diyü

Hançer-i ebrû-yı der-dest eylemiş ol çeşm-i mest

Hükm olunmaz mı sen insâf eyle kâtildür diyü

Mâye-i esrâr-ı hikmetdür bakılsa ʿİzzetâ

Âdem’ün koymışlar adın gerçi ki gil diyü

Eyzan lehû

Hoşdur bize mey-hâne ki ʿişret var içinde

Ol gözleri mahmûr ile sohbet var içinde

Bir yerde idük dün gice dil-ber ile ammâ

Nakl idemem ol meclisi vuslat var içinde

Lutf eyle su’âl eyleme eyyâm-ı firâkı

Bin derdile sad-gûne felâket var içinde

Ol âfeti kıl hâl-i hırâmında temâşâ
Bin şîve vü bin dürlü nezâket var içinde

Düşnâm ile ʿİzzet lebin öpmek o nigarun
Bir bâdeye benzer ki harâret var içinde

Eyzan lehû

Ol âfitâb-ı hüsne eser irmedi dirîg
Seyl-âb-ı eşk-i dîde-i terden ne fâ'ide

Gâhî gerek temettuʿ gül-bûse-i dehân
Rûy-ı nigâra sâde nazardan ne fâ'ide

Eyzan lehû

Nâzük uçurdı evc-i hevâya hümâları
Gözden düşürdi hâk-i rehün tûtiyâları

Devlet-serâ-yı ʿâleme etmezler iʿtibâr
Peygûle-i kanâʿatun ednâ gedâları

Ol seng-dil bu câzibe-i hüsn ü ânla
Bî-kâr kıldı cezbe-i âhen-rübâları

Ebnâ-yı dehr-i yeksere nâ-mihribândur
Bî-gâne tavr olur bu yerün âşinâları

Eyzan lehû

Nedür ol sûret-i ʿacîb ü garîb
Sana vasf ideyüm ʿale't-tertîb

Kâmeti dü-tadur pâ beş seredür
Kukla gibi bir özge musahhiredür

Meclis-i pâdişâha varsa eğer
Duramaz bi'z-zarûre raks eyler

Âdemî-zâd iken o turfe-likâ
Olmış ammâ ki nâkısü'l-aʿzâ

Diyemem sana bundan al hisse
Burnı gâyet kiçikdür el-kıssa

Salına salına gider ekser
Pek bakılsa topal değil aksar

Yir içer sayfda şitâda dahı
Bulunur zümre-i nisâda dahı

İtdi hayvân olanları ammâ
Kem müdellelü cezîresin me’vâ
Kimse menʿ idemez ider o fuzûl
Ekser bezm-i pâdişâha duhûl
Bilinürse ʿaceb midür nâmı
Kavm-i Ye’cûc’e benzer endâmı
Eyzan lehû
Nedür ol turfe heykel ü hey’et
K’olmuş ʿâlemde garka-i niʿmet
Sûreten hîlece mükellefdür
Yine ammâ içi mücevvefdür
Tekne tahtasından ince beden
Yediği etdür içdiği rugan
Her kaçan kim gıdâsın ekl eyler
Yiyemez kendüsi yedirmeseler
Çala borıya benzemez ammâ
Her gören zann ider onı surnâ
Turfedür kim bir ʿilleti yogiken
Ona barmak çalar mukârin olan
Yârün olmış esîr ü meftûnı
Almış aklını bir gözi hûnî
Eyzan lehû
Nedür üç dâne pehlüvân-ı ʿArab
Ki bırakmış cihâna şûr u şaʿb
Biri gürz-i girân alub destine
Gösterür çeşm-i hasma serdeste
Ekseri tâ giyüb siyeh câme
Zînet ü fer virürler endâme
Eyzan lehû
Nedür ol kim mülevven hareket
Sûreten merdüm-i sâhib-i miknet
Bunlar ʿâlemde etmese harekât
Yaʿni ser-beste kalurdı mekenât
Olur ise ʿaceb midür medhûl

Biri fâʿildür biri medhûl

İkisi bir yire gelürse eğer

Rakam-ı remldür gören ekser

Tutdı âfâkı heft-ihrâmı

Cereyân eylemekde ahkâmı

ʿAklı var lîk şuʿûrı yokdur

Nâm-ı hilkatda kusûrı yokdur

Hırsa sûret vireyüm dirsen eğer

Onı farz eyle heyûla-yı suver

Ol mukaddem ona … tâli

ʿİlm-i mantıkdadur denî hâli

(ʿİzzet) Ferd

Ol nedür ki cümle halk olmuş onun efkendesi

Nâmı ʿanber câriye Hind ü ʿArab nâzendesi

Ferd

Hayliden âvâze-i hüsni onun düşmüş dile

Fart-ı hüsninden gezer halk arasında zarfile

Ferd

Dem-be-dem ʿuşşâk-ı zârı vuslatın eyler hayâl

Ayagın bûs etmedikce sîneye çekmek muhâl

Ferd

Âteşîn meşreb siyeh-dildür mürüvvet kânıdur

Kalʿa-i Fagfûr ile Çîn ü ʿAcem sultânıdur

Ferd

Bu lugaz esrârınun bir bir ferde açmam aslını

Tâ ki ihsân etmeyince dest-i nagme mislini

Rubâʿî

Anmış beni dil-ber dilüm âbâd etmiş

Bu hâtır-ı mahzûn-şudeyi şâd etmiş

Koç başına kurbân olayum ol yârün

Körpe kuzılarla ʿâşıkın yâd etmiş

Rubâʿî

Mestâne yaturken ol büt-i bî-dâdum

Bî-tâkat olub bu dil-i gam-muʿtâdum

Emdüm leb-i şîrînini ruhsârın öpüb
Bu vechile ol şûhdan aldum dâdum
Ferd
Salınsa ol kadi raʿnâ turuncı câme ile
Düşerdi ardına şeyhü'l-harâm ʿimâme ile
Gazel
Uyanub yârını ol rind ki yanında bulur
Gûyiyâ gevher-i maksûdını kânında bulur
Hayret-i ʿaşk ile ser-rişte-i ʿaklı güm iden
Târ-ı zülfinde yâhud mûy-ı miyânında bulur
Kûy-ı cânâna çıkar câde-i kalbün bir ucı
Arayan menzil-i cânânını cânında bulur
Nûş iden bâdesini laʿlin emen sâkînün
Lüle-i çeşme-i hayvânı dehânında bulur
Çâşnî-senc-i ʿitâb-ı leb-i şîrîni olan
Lezzet-i laʿl-i revân-bahşını cânında bulur
Zıdd ile münkeşif olmakdadur eşyâ ki hıred
Sırr-ı ser-beste-i îkânı gümânında bulur
Mutrıb etdikce ser-âgâz makâm-ı ʿuşşâk
Rişte-i cânumı pîçîde kemânında bulur
ʿİzzetâ bu gazel-i tâze-edâyı okuyan
Maʿnî-i nükte-i iʿcâzı lisânında bulur
Kasîde
Bir pâdşâha lutf-ı Hudâ ki muʿîn olur
Nâm-ı şerîfi fâtih-i Îrân-zemîn olur
Bir Husrev-i zamânî ki mansûr ide Hudâ
Her bir gazâda mazhar-ı feth-i mübîn olur
Bir Husrev'ün ki dâd ola hemvâre her işi
ʿAhdinde cümle milket ü millet emîn olur
Bir Husrev'ün nâziri te'yîd-i Hak ola
Hemvâre fevz ü nusret ile kâm-bîn olur
Ol pâdişâh-ı maʿdelet-ârâ ki dergehi
Kehfü'l-emân-ı ʿâmmü'l-mü'minîn olur
Hân Ahmed-i yegâne ki kasr-ı bülendinün

Ne pâyesi ber-â-ber-i ʿarş-ı berîn olur
Hâkân-ı bahr u ber furûg-ı ʿadâleti
Rûşen-çerâg-ı encümen-i müslimîn olur
Zıll-ı Hudâ ki sâye vü ʿinâyeti
Nâmûs-ı devlete tetabbuk-ı ʿanberîn olur
Sâhib-kırân-ı ʿasr ki yekrân-ı ʿazmine
Aksâ-yı ʿarz merhale-i evvelîn olur
Tursa yedinde tîg-i kemerle mehâbeti
Sûretde gûyiyâ Cibrîl-i emîn olur
Bir şâh-bâzdur ki per ü bâlin açmadın
Sayd âşiyânesinde gelür hem-nişîn olur
Bir kahramandur ki yerinde mukîm iken
Âvâzesiyle mül pür-tınnîn olur
İklîm-i hüsni ber-zedeyi herc ü merc ider
Ol dem ki ebruvânı girih bend-i Çîn olur
Bir çûb-ı huşkı eylese ger lutfı terbiyet
Mahsûd-ı tabʿ çâşnî-i dârçîn olur
Kûy-ı zemîni etseler âvîze kaldırur
Bir peşe-i zaʿîfe ki lutfı muʿîn olur
Gülzâra olsa nükhet-i ahlâkı münteşir
Her sebze hem-nesîm gül ü yâsemîn olur
Bir şehr-i yâra kim kerem etdükde Müsteʿân
Destûrı böyle Âsaf sâhib-nigîn olur
Dâmâd-ı şehr-i yâr kavî iktidâr kim
Zâtı esâs-ı devlete rükn-i rekîn olur
Râyı umûr-ı devleti kânûna uydurur
Hıfzı nizâm-ı ʿâleme hısn-ı hasîn olur
Ne öyle pâdişâh-ı memâlik-güşâ gelür
Devletde hud ne böyle vezîr-i güzîn olur
Dâdâr bu ʿalî hıred etbaʿ-ı kâmilün
Lâf eyleyüb demem ki çünân u çünîn olur
Bir şiʿr kim edâsı riyâdan berî ola
Engüşt-i iʿtirâz-ı ʿadûdan emîn olur
Nazmum ki kaʿr-ı kulzüm-i endîşeden çıkar

Her lafzı bir sadefçe-i dürr-i semîn olur

Daʿvâ-yı şâʿiriyyet idersem ʿaceb midür

Burhânı âferîn-i Hudâvend-i dîn olur

ʿİzzet duʿâya başla kim âmîn-h^{v}ân anâ

Kerrûbiyân-ı ʿarşla Rûhü'l-emîn olur

Olsun zamân-ı saltanatı haşre dek mezîd

Kim imtidâdı nâzır-ı şerʿ-i mübîn olur

Gazel

Mazhar-ı ism-i Celâl olmasa hakkâ lâle

Bulamazdı bu kadar rutbe-i vâlâ lâle

Görceğin nergisin elde kadeh-i sîmînin

Destine aldı hemân câm-ı musaffâ lâle

Şîve taʿlîmin ider cümle nigârân-ı güle

Nâz ile gösterür engüşt-i muhannâ lâle

Sâgar-ı leb-be-leb-i bâde-i nâba benzer

Neş'e-bahşâ-yı cihân olmada gûyâ lâle

Çiçek elkâbın okur gerçi çemende nergis

Gülşen-i râz bilür söylemez ammâ lâle

Mekteb-i bâgçede Nefhatü'l-ezhâr okuyub

Oldı destâr-ı mükevver mollâ lâle

Bir Hatâyî tokuyub kârgeh-i gülşende

ʿArz ider pâdişâh-ı ʿâleme kâlâ lâle

Tâ ide makdem-i şâh-en-şeh içün pây-endâz

Döşedi gülşene hep kırmızı dîbâ lâle

Ebr-i nîsân-ı mekârim ki nem-i lutfı ile

Açılur gül besterün dahı sahrâ lâle

Kasîde

ʿÂlemi feyz-i bahâr açmış gül-i raʿnâ gibi

Bâg pür-nakş u nigâr olmuş yeşil dîbâ gibi

Şâh-ı gülde ʿandelîbân-ı çemen dem-sâz olub

Goncalar yek-laht-ı ülfet peyker-i Cevzâ gibi

İtdi teşrîf-i kudûm-ı neş'e-bahş-ı nev-bahâr

Cümle ebdâna sirâyet sâgar-ı sahbâ gibi

Lahlaha-sây-ı meşâm-ı kâm-cûyân olmada

Saçlı sünbüller çemende gîsû-yı hûrâ gibi

İtmede bî-sabr olub mestâne ʿazm-i gülsitân

Şeyhler sâlûslar rind-i kadeh-peymâ gibi

Şöyle hem-renk oldı zâhid rindle ülfetde kim

Zühd ü rindün farkı müşkildür bu dem hünsâ gibi

Ferş olunmuş saffa-i bâga bisât-ı inbisât

Bir kumâş-ı nev döşenmiş sebze-gûn kemhâ gibi

Yollara su sepmede sakkâ-yı ebr-i nev-bahâr

Bâga teşrîf idecekdür sâye-i mevlâ gibi

Dâver-i dân-ı himem şâh-en-şeh-i ʿâlî-ʿalem

Kim nazîri zâtınun nâ-yâbdur ʿAnkâ gibi

Pâye-i ikbâli hem-ser kubbe-i gerdûnda hem

Rutbe-i iclâli ʿâlî kevkeb-i Şiʿrâ gibi

Vâzıʿü'l-asl oldı kânûnı nizâm-ı ʿâleme

Maʿdelet bâbında Nûşirevân-ı ʿadl-ârâ gibi

Hâsiyet tagyîrin emr itse ider bî-iştibâh

Şîşe izhâr-ı salâbet gibi sahra-i sammâ gibi

Mündericdür ʿunsûr-ı terkîb-i zâtında sehâ

Zımn-i bî-kusr-ı keremde müstetir maʿnâ gibi

Pertev-i mihr-i kifâyet neyyir-i subh-ı kemâl

Cebhe-i pâkında tâbân zühre-i Zehrâ gibi

Her sözi lebb-i leb-â-leb nükte-i sırrü'l-edeb

Kışrü'l-gât maʿânîde olan fehvâ gibi

ʿİzzetâ besdür hulûs üzre duʿâ et kim anâ

Ola te'sîrinde sürʿat cennetü'l-esmâ gibi

Pâdişâh-ı ʿâleme ol sadr-ı ʿâlî himmete

ʿÖmr-i sermed vire Mevlâ Hızr'la ʿÎsâ gibi

Kasîde-i Der Medh-i Tonanmâ-yı Kapudân Mustafâ Paşa

Hâme kim feyz-i hevâ-yı şevkle cûşân olur

Reşha-i nâ-çîzi bir deryâ-yı bî-pâyân olur

Hâme kim oldukca gâhî çehre-perdâz-ı hayâl

Sûret-i maʿnâ heyûlâsında dest-efşân olur

Hâme kim hikmetden ide bast-ı makâl

Gökde ʿÎsâ derdine cûyende-i dermân olur

Hâme kim etse güşâde ʿakd-i enbân-ı füsûn
Rûh-ı Hârût-ı maʿânî sihrine hayrân olur
Olmasın mı zîb-i dest-i iʿtibâr ol hâme kim
Münkabit-h^{v}ân-ı cenâb-ı Âsaf-ı zî-şân olur
Mustafâ Paşâ-yı gerdûn-kadr u vâlâ-rutbe kim
Âsitân-ı devleti hem-rütbe-i Keyvân olur
Âsaf-ı sâhib-hüner dâdâr-ı dâniş-ver kim ol
Mekteb-i fazlında dânâ tıfl-ı ebced-h^{v}ân olur
Âsâf-cevvâd kim yek-rûze-i cûdundan anun
Genc-i bâd-âverde-i Husrev tehî-enbân olur
Fülke-i ikbâlinün bir lenker-i sîmînidür
Mâh-ı nevdür sanma çerh üzre âvîzân olur
Emri cârî şöyle kim bâd-ı vezânı etse menʿ
Bir dahı deryâda gezmez tâbiʿ-i fermân olur
İtse hengâm-ı gazabda sarsar-ı kahrı hubûb
Katre-i kemter tenûr-i cûşiş-i tûfân olur
Kûh temkîn ü vakarın eylese tahmîl eğer
Arz-ı Nîşâbûrveş kûy-ı zemîn lerzân olur
Eyzan Der-Sitâyiş-i Vezîr-i Ekrem Kapudân Mustafâ Paşa
Ne haldür çemenün fasl-ı lâlezârında
Ferah sirişte hazânında hem bahârında
Çemen bahârda pür ise âşinâlar ile
Bununda sebze-i bî-gâne yok civârında
Fezâ-yı şâhı bu mevsimde terk idüb evrâk
Bisât-ı ʿayşı döşer cûlarun kenârında
Eser idüb yene her berg-i huşka feyz-i neşât
Nesîm subhun ider raks reh-güzârında
Hazâna kalmaz idi yer zemîn-i gülşende
Bahârun olsa bekâ hüsn-i müsteʿârında
Hazân bahâra müreccah görünse şâyândur
Netîce-bînlerün çeşm-i iʿtibârında
Bu fasılda açılur gonca-i bahâr-ı emel
Sehâb-ı mekremetün zıll-ı âb-yârında
Sehâb-ı mekremet oldur ki olmadadur kâr

Bir Âsaf’un kef-i dest-i güher-nisârında
Nümâ-yı gülşen-i ikbâl Mustafâ Paşa
Ki dehr açılmada eyyâm-ı feyz-i yârında
Olurdı bezmine bir lâle tahtası kamerün
Kelefden olmasa gaşşî gaşyi eğer ʿayârında
Yeter şikâyeti koy ʿİzzetâ ki vâcib olur
Duʿâ kasîdenün elbet hitâmkârında
Bahâr her dem olub gülistân-ı devletinün
Devâm ola ebedî zât-ı kâmkârında
Der-sitâyiş-i Vezîr Kapudân Mustafâ Paşa
Ola hemîşe eyâ dâver-i huceste-nihâd
Mukaddemât-ı umûrun netîce-bahş-ı murâd
Sen ol vezîr-i keremkârsın zâtundur
Olan vesîle zikr-i menâkıb-ı ecdâd
Sen ol vezîr-i fetâ-yı bî-nazîrsin ki olur
Mekâriminde ma’ât u ulûfdan âhâd
Fetânetün o kadardur ki bir bakışda olur
Nigâh-ı dikkatün âgâh muzmirât-ı fuʿâd
ʿAceb midür keremün sebk idüb su’âlinden
Zebân-ı h^{v}âhişe virmezse ruhsat-ı taʿdâd
Tekellüm etse bulur inhilâl-i ʿukde-i dil
Tebessüm etse gelür gonca-i ümîde güşâd
Piyâle-i lîs-i sehâsı efâzıl u eşrâf
Fuzâle çîn-i ʿatâsı ekârim ü emcâd
Esâs-ı pâye-i kadri medâric-i ʿulyâ
Medâr-ı kevkeb-i bahtı metâliʿ-i esʿâd
Serinde şemse-i hurşîd migfer-i zerrîn
Derinde tâk-ı mukavvıs kıbâb-ı sebʿ- şedâd
Ayâ ger mûr h^{v}âhiş de emel-i bahşâ
Bu söz piyâz değüldür bi-hakk-ı rabb-i ʿıyâd
Ne istedim de dirîg etmeyüb ʿatâ kıldun
Sen eyledün beni deryûzegerliğe muʿtâd
Ümmîd-i ʿafvun ile imtisâl idüb emre
ʿAceb mi vaʿde-i zerrîni eylesem îrâd

Çü nergis iki gözüm yolda kaldı sultânum
Keremle et kulunı intizârdan âzâd
Hemîşe tâ ki kerem-perverân-ı ʿâlem ide
Ümmîdvârını incâz-ı vaʿdle dil-şâd
Nesebgâhun olub çâr-bâliş-i iclâl
Ola hayâtuna medde-i hezâr ile heftâd
Sana hulûs ile takarrüb etdükce
Tahallül etmeye mâ-beyne şîve-i ibʿâd
Târîh-i der-velâdet-i şehzâde-i ʿAbdü'lmecîd
Hazret-i Hân Ahmed-i dânâ etdükde kerem
Yaʿni bir şehzâde-i ʿâlî-güher Rabb-i mecîd
Söyledi târîhini ʿİzzet leb-i ikbâl ile
Geldi sulb-i pâk-i Ahmed Hân'dan ʿAbdü'l-mecîd (1136)

Târîh-i berâ-yı feth-i kalʿa-i Gence
Şâh-en-şeh-i kişver-güşâ dâdâr-ı mansûrü'l-livâ
Fermânde-i ʿadl-âzmâ Hân Ahmed-i vâlâ-himem
Lutf u kerem deryâsıdur cûd u sehâ me'vâsıdur
Nâm-ı şeref pîrâsıdur kişver-güşâlıkda ʿalem
Böyle gerek dâd-âveri râm emrine ins ü perî
Gelse olurdı çâkeri ʿahdinde Dârâ-yı ʿAcem
Esbi ki cevelân gösterür kendin Nerîmân gösterür
Hasmın girîzân gösterür mânend-i sürûcü's-sanem
Ol şeh-süvâr-ı dâdger ol demde ki tîgin çeker
Re's-i ʿadûyı çâk mânende-i şakkü'l-kalem
Çün ʿadlin icrâ eyledi dünyâyı ihyâ eyledi
Şimdi husûsan eyledi ʿarş-ı rûşene nasb-ı ʿalem
Terk eyleyüb eğlencesin Îran'a saldı pençesin
Aʿcâmun aldı Gence'sin ol kahramân-ı Cem-haşem
Ol mülk-i pâkîze-eser kıymetde dünyâya değer
İmʿân ile bakılsa ger Gence değül genc-i hikem
Ol demde kim tedbîr ider icrâsını takdîr ider
Tûrân'ı da teshîr ider böyle kalursa lâ-cerem
Sadr-ı kerem-pîrâ budur hurşîd-i mülk-ârâ budur

Destûr-ı sâhib-râ budur dehrün Nizâmü'l-mülk'i himem
Şâh-en-şeh-i kâr-ı âgehâ ʿadl-âzmâ şâh-en-şehâ
Bu nazmuma olmaz bahâ n'ola mübâhât eylesem
Bende fesâhat başkadur hüsn-i belâgat başkadur
Nazmumda hâlet başkadur çün ʿÎsî-i ferhunde-dem
İrdi sühan çün âhire oldı kavâfî fâhire
Hayr u duʿâdur şâʿire şimdi bu dem emr-i ehem
Devlet ile ikbâl ile yüz müjde-i iclâl ile
Aʿdâyı istîsâl ile olsun muzaffer dem-be-dem
Tevfîkini Rabb-i celîl idince hâdî-i sebîl
Çün oldı bu feth-i cezîl şâdîde kalb-i ümem
Ben de bu feth ü nusreti ʿİzzet didüm târîhini
Aldı ʿAcem'den Gence'yi Hân Ahmed-i vâlâ-himem 1137

Târîh-i câmiʿ-i ʿAlî Fâtih-i Mora
Müşîr-i bî-muʿâdil sadr-ı kâmil Âsaf-ı fâzıl
ʿAlî paşa-yı dânâ-dil vezîr-i aʿzam u Ekrem
Güzîn dâmâd-ı Ahmed Hân-ı ʿâdil kim zamânında
Huzûr-ı kalb ile âsûdeterdür ser-be-ser ʿâlem
Zihî Âsaf eğer kim açmasaydı zihn-i vekkâdı
Muʿammâ-yı Nizâmü'l-mülk kalmışdı hele mübhem
Viribdür zât-ı pâk-i mesned-i iclâle ârâyiş
Duʿâ-yı devletin vâcib bilür cümle benî Âdem
ʿAdû-yı dînden hakkâ ki ahz-i intikâm etdi
Olub nâmûs-ı dîn tekmîline sıdk ile râsih-dem
Husûsen hasbeten li'l-lâh bir câmiʿ idüb ber-pâ
Tedârük eyledi zâd-ı meʿâdın cümleden akdem
Düşerse böyle târîh-i musannâʿ az düşer ʿİzzet
Bu zîbâ maʿbedi yapdı cenâb-ı Âsaf-ı efham 1128

Târîh-i minâre-i Dâmâd Muhammed Paşa
Âsaf-ı Cem-haşmet dâver-i Keyhân-rifʿat
Özi vâlîsi olan Hâcı Muhammed Paşa
Kendi mâhiyyet-i zâtiyyesin izhâr eyler

Vasfa muhtâc değil şaʿşaʿa-i mihr-i semâ
İtdi câmiʿ-i Firdevs-harîmi te’sîs
Emr idüb şâh-ı cihan-gîr ü ʿadâlet-pîrâ
Sahn-ı Behmen harem-i pâki mutâf-ı melekût
Mahfili câ ki sükkân semâvât-ı ʿalâ
Kaʿbe-i feyz-i Hudâ kıble-i ervâh-ı kuds
Beyt-i maʿmûr-i felek-kadr cenâb-ı vâlâ
Sakf-ı bâlâterine şemse-i zerrîn hurşîd
Sîm-i gül-mîhdur pâkine mâh-ı garrâ
Atlas-ı sâdis-i çerhi döşese şâyândur
Sahn-ı dehlîz-i harîmine felek ser-tâ-pâ
Ferş-i rengînine cârûb-keş olsa şeb ü rûz
Gîsû-yı müşk-feşânıyla revâdur hûrâ
Nakş-ı zîbâsı firîbende-i ʿakl-ı Mânî
Tarhı hayret-fiken-i tabʿ-ı gürûh-ı ʿukalâ
Tâk-ı vâlâsına zincîr-i şehâb ile eğer
İtse âvîze felek ʿakd-i Süreyyâ’nı sezâ
Kudsiyân-ı feleğinün gûşına şûr-efken olub
Hep mü’ezzinlerün virdüği gül-bang-i semâ
Nükte-endâz olanun hayt-ı simâʿ u basarı
Olamaz pâye-i evlâsına dikkatle resâ
ʿİzzetâ hâtif-i kudsî göricek itmâmın
İtdi târîhini bir beyt ile imlâ vü edâ
Oldı bânî bu minâr-ı nevi zîbâ yapdı
Himem-i pâk ile Dâmâd Muhammed Paşa 1122

Târîh-i berâ-yı taʿmîr-i türbet-i Hazret-i Eyyûb Ensârî Radıya’l-lâhu ʿanhu
Cenâb-ı Hazret-i Sultân Ahmed Hân kim oldur
Serîr-i saltanatda şehr-yâr-ı sâhibü’t-temkîn
Hidîv-i âsumân-dergâh kim olmuş o dergehde
Vezîr-i aʿzam İbrâhim Paşa bende-i dîrîn
Zihî sadrü’s-sudûr sâhibü’t-tedbîr kim anun
Sedâd-ı re’yini tâ cevher-i faʿʿâl ider tahsîn
Duʿâ-ı hayr isticlâb içün sultân-ı zî-şâna

ʿAtâ vü cûdını kılmış ser-âpâ ʿâleme taʿyîn
Nice hayrâta oldı niyet-i hâlis ile sâʿî
İdüb te'yîd sübhânî her işde kârını tehvîn
Husûsen şimdicek tevfîk-i İzid yâr olub etdi
ʿAlemdâr-ı resûl-i kibriyânun merkadin temrîn
Ser-efrâz-ı sahâbe Hazret-i Hâlid ki olmuşdur
Mezârı … ricâlü'l-gaybu ʿilliyyîn
Mezâr-ı rahmet-âsârında baʿzı yerlerün evvel
Mürûr-ı ezmine etmişdi istihkâmını tevhîn
Belî maʿlûm idi muhtâc-ı taʿmîr oldugı ammâ
Muvaffak olmadı iʿmârına hîç kimseler pîş-în
Meğer Bârî bu hayrı sadr-ı dânâya nasîb etmiş
Ki şimdi eyledi iʿmârını ilhâm ile telkîn
Teyemmün kasd idüb ol sâhib-i devlet saʿâdetle
Şebâk-i tâb-nâkin etdi isticdâd ile sîmîn
İdüb sandûka vü pûşîde vü kâşîlerin tecdîd
Niçe zâtü'l-bakam âvîzelerle eyledi tezyîn
Hudâ sultân-ı ʿasrı Âsaf-ı dehri idüb dâ'im
Müdâm erkân-ı ikbâlin ide te'yîd ile Tahsîn
Bu da tevfîkidir ʿİzzet ki etdüm beyt-i vâhidde
İki târîh-i pâki ʿavn-i rabbânî ile tazmîn
Mezârın eyledi tezyîn Ebû Eyyûb'un İbrâhim
Ebû Eyyûb'ı İbrâhim Paşa eyledi tezyîn 1137

Târîh-i Berây-ı Feth-i Kalʿa-i Revân
Saf-ârâ-yı magâzî yaʿni Ahmed Hân-ı ʿâdil kim
Zamânında niçe iklîm makrûzü'l-kalem aldı
Cihânı bîm-i gamdan eyledi âsûde ol dem kim
Serîr-i şevketi ol dâver-i ferhunde dem aldı
ʿAcemden mülk-i mevrûsını istirdâd idüb şimdi
Hep Âzerbaycân'ı ol şeh-i dânâ-şiyem aldı
ʿAceb mi Husrev-i Îrân dinse nâmına şimdi
Ki dârü'l-mülk-i Efrîdûn ile iklîm-i Cem aldı
Ne kuvvetdür ne kudretdür bu kim vüsʿatli bir mülki

Varub ser-ʿaskeri hem düşmene kahr etdi hem aldı
Bu demde aldı sultân Ahmed-i yek-tâ Revân mülkin
Revân mülki değil bir genc-i meşhûnü'l-hakem aldı
Hevâ-yı feyz olub zâhir muhibb-i katr-ı şarkîden
Nesîm-i müjde-i feth ü zafer kim subh-dem aldı
Bu garrâ nusreti gûş eyledikde peyk-i endîşem
Ele târîh-i tahrîr içün levh ü kalem aldı
Didi ʿİzzet Revân feth oldı Sultân Ahmed ʿasrında
Revân'ı hükm-i sultân Ahmed-i Dârâ-haşem aldı 1137

Berây-ı Feth-i Kalʿa-i Revân
ʿÂfiyetler ola vehhâb-ı revân-ı feth ü nasr
Âb-ı rûy-ı âl-i ʿOsmân Husrev-i Cem-mesnede
Mest olub bî-bâde şevkile didüm târîhini
Geldi miftâh-ı Revân dîvân-ı sultân Ahmed'e 1137

Berây-ı Feth-i Kalʿa-i Revân
ʿİzzetâ cümle ekâbir çıksın istikbâline
Sedde-i sultân-ı dîne geldi miftâh-ı Revân
Berây-ı Feth-i Kalʿa-yı Hemedân der-ʿasr-ı Sultân Ahmed Hân
Husrev-i maşrık u magrib şeh-i dîn Ahmed Hân
ʿAdlile eyledi maʿmûr cihân ülkesini
Ol cihân-dâver ü Dârâ-ʿazamet himmet ile
Mülk-i mevrûsına humm etdi Keyân ülkesini
Sadr-ı sımmâh-ı ʿatâ-pîşe ki hâs etmişdür
Ana sultân-ı kerem Bermekiyân ülkesini
Çünki takdîr-i Hudâ ile Kızılbaşlar'un
İtdi bir hemzede te'sîr-i Kur'ân ülkesini
Berk ü bârın ʿAcem'ün sarsar-ı dibâre töküb
Kıldı pejmürde-i âsîb-i hazân ülkesini
İtdi fütüvvi ile sultân-ı cihân baʿs-i cünûd
Dârü'l-İslâm ide tâ-ser husrân ülkesini
Aldı ser-ʿaskeri peykâr ile Loristân'un
Hamle-i vâhidede tâ Hemedân ülkesini

Şeh-i İslâm-penâha umaruz mevlâdan
Ki karîben vire Tebrîz ü Revân ülkesini
Kendü âsûde ola düşmeni teng-i hemvâre
Mütezelzil ide renc-i Hafakân ülkesini
Lutf-i mevlâ ile çün tantana-i feth ü fütûh
Eyledi velvele-nâk ile cihân ülkesini
Ben de bu feth-i mübîne didüm ʿİzzet târîh
Aldı Hân Ahmed-i ʿâdil Hemedân ülkesini 1136

Berây-ı Feth-i Kalʿa-i Loristân
Peyâm-ı feth ile lebrîz-i şâdî kıldı âfâkı
Muhibb-i şarkdan bâd-ı nesîm-i subh-dem aldı
Su'âl etdüm peyâm-ı feth-i hâtifden didi târîh
Loristân'ı da sultân Ahmed-i dânâ-hakem aldı 1137

Berây-ı fevt şuden ʿÂ'işe Hanım
İtdi ʿazîmet âhirete hala hanım âh
Firdevsiyân ile umaruz hem-nişîn ola
Târîhine bir âh çeküb ʿİzzetâ didüm
Yâ Rab mekân-ı ʿÂ'işe ʿAdn-i berîn ola 1139
Gazel
Sînemizde güher-i ʿaşk-ı cevânân buluruz
Vâdî-i mihr-i mahabbetde belî kân buluruz
Ko harâb eyleyelüm seyl-i sirişk ile dili
Biz o vîrânede çok genc-i firâvân buluruz
Ne olur kurtuluruz derd ü gam-ı firkatden
Ne dil-i hasramızun derdine dermân buluruz
Gice mestâne nice vaʿdeler eyler ammâ
Seher ol gözleri mahmûrı peşîmân buluruz
ʿİzzetâ fikr-i lebi gelse dile şâd oluruz
Gûyiyâ hâkde bir laʿl-i Bedehşân buluruz
Medh-i Sultân Ahmed ʿalâ-tarîkü't-tazmîn
Tercîʿ-i Bend

Şimdi Ahmed Hân olub te'yîd-i Hakkun mazharı
ʿUnveten Tebrîz mülkin aldı bir ser-ʿaskeri
Gerçi te'hîr etdi ammâ oldı zâhir ʿâkıbet
Gayret-i mülhid-güzâr-ı Şîʿa-sûz-ı Haydarî
Habbezâ tevfîk-i Rabbânî ki darb-ı dest ile
Aldı üç gün içre bir vüsʿatli zîbâ kişveri
Şöyle bir cenk oldı kim eflâke havf îrâs idüb
Gösterür kendin siper şeklinde çerh-i çenberi
Küşte-i şemşîr kahr oldı melâʿîn-i ʿAcem
Çâr-yârun eyleyüb ervâhı ʿavne yâveri
Sill-i seyf etdükde aʿdâya guzâtü'l-müslimîn
Geçdiler şemşîrden cümle Kızılbâş ʿaskeri
ʿAsker-i cerrâre pây-mâl etmedin virsün ʿAcem
ʿAklı var ise eğer Gence ile Yezd Şeşteri
Eyledükde kudsiyân tebşîr-i sad-tahsîn ile
ʿÂlem-i ervâha bu raʿnâ gazâ-yı ekberi
Rûh-ı Nefʿî gördüm eylerdi berây-ı tehniyet
Tâk-ı ʿarş üzre bu garrâ nazm ile cevlângeri
Âferîn ey rûzgârun şeh-suvâr-ı saf-deri
ʿArşa as şimden gerü tîg-i Süreyyâ-cevheri
Kuvvet-i ikbâl ile oldı şeh-in-şâh-ı cihân
Mülk-i Tebrîz ü Kirmânşâh u Âzerbaycân
Bu ne kuvvetdür ki tahrîk etmedin râyâsını
Feth olundı hamle-i evvelde Tiflîs ü Revân
Himmeti ser-hadd-i şarkı ser-be-ser zabt eyledi
Böyle ister ʿarsa-i ikbâlde sâhib-kırân
Baʿd-ez-în nâm-ı hümâyûnın anun yâd eylesün
Dâstân-ı Rüstem'i tayy eylesün şeh-nâm-hᵛân
Mihr ü mâhı zîr-i dâmânında pinhân eyleyüb
Sakfına kandîlleri assın ser-â-ser ahterân
Bezmgâh-ı âsumân üzre çerâgân eyleyüb
ʿArsa meydânına çıksın tâs-bâz-ı âsumân
Sâzına râmiş-ger-i Zühre virüb raʿnâ düzen
Bezmde tutsun usûl ile felek devr-i revân

Okusun bu beyti bir nev-nagme-i dil-sûz ile
Eyleyüb Nâhîd âheng-i makâm-ı Isfahân

Âferîn ey rûzgârun şeh-suvâr-ı saf-deri
ʿArşa as şimden gerü tîg-i Süreyyâ-cevheri

Kuvvet-i İslâm ile iʿlâ-yı emr-i dîn içün
Baʿs-i ahbâr etdi kahr-ı kavm-i mürtedîn içün
Çâr-yârı bâ-safâ ervâhını şâd eyledi
Eyleyüb tertîb-i rezm-i Aʿcâm bedîn içün
Kudsiyân olmuşdı bâm-ı ʿarşda saf-beste hep
Rûz-ı hecâda duʿâ-yı nusrete âmîn içün
Tîg-i ʿOsmânî ile ber-küşte-sâmân oldılar
Sebb idenler Hazret-i Şeyhîne hâşâ kîn içün
Cedvel-i Ceyhûn'ı farz etsün muhaddidler sınur
Söz götürmez şimdi Sultaniyye vü Kazvîn içün
Yakışur Kâşân ile Fagfûr'ı teshîr eylese
Kubbe-i kâşâne-i ikbâlini tezyîn içün
Aldı zîr-i sâye-i iclâle mülk-i Fâris'i
Ol diyâr-ı pâki şerr-i rıfzdan te'mîn içün
İntihâb etmiş bu beyti hem debîr-i âsumân
Bu gazâ-yı ekberün tebrîkine tazmîn içün

Âferîn ey rûzgârun şeh-suvâr-ı saf-deri
ʿArşa as şimden gerü tîg-i Süreyyâ-cevheri

Dâ'imâ mansûr ide sultân-ı sâhib-şevketi
Bî-tereddüd hüsn-i tedbîrün bu devr-i hâsiyyeti
Nusret-i istikbâl iderler elbette kande gitseler
Reh-nümâdur müslimîne evliyânun himmeti
Hamle-i evvelde teştît eyledi tevfîk-i Hak
Râfizî'nün hadden efzûn iken humkiyyeti
Sürh-i ser-kavmin bi-hamdüli'l-lah makhûr eyledi
Çâr-yarün eyleyüb imdât rûhâniyyeti
Râfızî'ler tîg-i âteş-bârdan hem gördiler
Rûz-ı mülhid-sûz mahşerde olan germiyyeti
Kahramân-ı saf-şiken dimez mi ol sultâna kim
Ola şarka müntehî re's-i hudûd-ı devleti

Himmetünle ey hidîv-i âsumân-mesned senün
Râyet-i feth ü zafer arturdı kadd ü kâmeti
Pây-ı taht-ı milket-i Îrân'ı teshîr eyledün
Buldı nâm-ı saltanat ʿahdünde şân u şevketi
Âferîn ey rûzgârun şeh-suvâr-ı saf-deri
ʿArşa as şimden gerü tîg-i Süreyyâ-cevheri
Saf-derâ nusret-i kadîmî yâr-ı gârundur senün
ʿAvn-i Hak me'nûs-ı zât-ı kâm-gârundur senün
N'ola tedbîrinde eylersen isâbet her zamân
Âsaf-ı İbrâhim Paşa müsteşârundur senün
Müjde her yerde muzaffersin ki öyle bir vezîr
Hayr-hᵛâhun çâkerün hidmet-güzârundur senün
Sen otur ikbâl ile tahtunda bezl et himmeti
Masdar-ı nusretdür devlet-medârundur senün
Şeh-suvâr-ı ʿarsa-i ikbâlsin istersen al
Isfahân-ı mevkûf emr-i iʿtibârundur senün
Cânib-i Hak'dan mü'eyyedsin semend-i ʿazmi sür
Kişver-i Îrân ser-tâ-pâ şikârundur senün
Bir muʿânnid düşmen-i bed-hâldür virme amân
Râfizî-i makhûr-ı zûr iktidârundur senün
N'ola bu nusretle izhâr-ı mübâhât eylesen
Feth-i nev ser-mâye-bahş-ı iftihârundur senün
Olmamışken Karadag ülkesi İslâm'a nasîb
Şimdi şükr eyle efendim murg-zârundur senün
N'ola vasfunda bu beyti ʿİzzet îrâd eylese
Müşterî bir bende-i midhat-güzârundur senün
Âferîn ey rûzgârun şeh-suvâr-ı saf-deri
ʿArşa as şimden gerü tîg-i Süreyyâ-cevheri
Müseddes Berây-ı Çerâgân İbrâhim Paşa
Nigâh-endâz olanlar bâgda seyr-i çerâgına
Zemîni benzedürler âsumân-ı encüm-efşâna
ʿAcâ'ib şuʿle virmiş şuʿleler sahn-ı gülistâna
Ki kaldı hayra-i reşk-i dü-çeşm-i mest-i hayrâna
Çemen mi yohsa nûr-ı dîn midür deryâ mıdur bilmem

Dokunmuş rişte-i meh-tâbdan dîbâ mıdur bilmem

Çemen kim sîne-i sebzinde yer yer lâle göstermiş

Ser-âgâz eyleyüb mutrıb-ı nevâde nâle göstermiş

Alub etrâfını her şemʿa bedr-i hâle göstermiş

Kumâş-ı ʿarz idüb gûyâ mülevven kâle göstermiş

Sen insâf et nice ser-mest şâdî olmasın âdem

Sâfâ-âmâde hâtırlar güşâde her gönül hurrem

Şebistân-ı felek kim encümengâh-ı kevâkibdür

Temâşâya bu bezm-i hâsı nîk cânile tâlibdür

Bu mevsimlerde zîrâ lâlezâr eflâke gâlibdür

Zemînün âsumâna şimdicek tercîhi vâcibdür

Ki bir hurşîdi var nâmı şeh-in-şâh-ı muʿazzamdur

Meh-i tâbânı var ʿunvânı dâmâd-ı mükerremdür

Çemende lâleler kim keşf-i gül-ruhsâr-ı âl eyler

O nev-res tâzelerdür gûyâ ʿarz-ı cemâl eyler

Bu gûne bezm-i hâsü'l-hâsı kim vehm ü hayâl eyler

Bu bezmün mislini ümmîd iden fikr-i muhâl eyler

Bunun gûyâ ki bezm-ârâsı Zıllu'llâh-ı dânâdur

Terâvet-bahş-ı ʿunvân-ı cemâl-i sadr-ı vâlâdur

Temâşâ eyle ʿİzzet lemʿa-i şemʿ-i şeb-i tâbı

Akıtmış lüle lüle bâga gûyâ cûy-ı meh-tâbı

Ser-â-pâ şuʿle kılmış nûrdan her berg-i sîr-âbı

N'ola şâdî olursa çeşm-i câna feyz-i seyl-âbı

Bu ʿahde ʿahd-i sultân Ahmed kişver-güşâ dirler

Bu eyyâm-ı şerîfe mevsim-i zevk ü safâ dirler

Güfte-i Sâbit-i Merhûm fî Maraz-ı Mevt ü Vefât Fî 25 Ramazân 1112

ʿAdûlar kıssa-i ʿaşkum ʿacâʾib dâsitân etmiş

Ki Sâbit ʿâşık olmuş bir cevân sevmiş fülân etmiş

Târîh-i Katl-i Nâdir Şâh

İtdi ferzîn-i gazâ âhir yerin Şeh Nâdir'ün

Naʿt-ı satranc-ı emelde kûşe-i lahd-i memât

İtdiler ol hayl-i ten mekkârı maglûb-ı hayal

Gösterüb mansûbeler açmazdan hayl-i guzât

Geçmedi sarrâf-ı takdîrün yanında bir pula
Yire geçsün genc-i Kârûnî gibi nakd-i Kelât
Eyleyüb kahr-i Hudâ bâzû-yı ikbâlin şikest
Sâl-i târîhin su'âl etdükde halk-ı kâ'inât
Feyz-i rûhâniyet-i İsnâ ʿaşerle söyledim
Eyledi bâzîçe-i eyyâm Nâdir Şâh'ı mat 1160
Müfredât
Câmiʿ-i hüsne salâ eyler zenehdânında hâl
Çâh içinde Kaʿbe'de gûyâ ezân okur Bilâl
*
Ser-â-pâ dîde-bândur gümrük-i valsında ʿâşıklar
Kaçurma sevdiğim kâlâ-yı vaslun sonra şişlerler
*
ʿİnânum çeşm-i giryân aldı dest-i ihtiyârumdan
Savulsun bana seng-i râh olanlar reh-güzârumdan
*
Perde-pûş oldukda hat-ı ruhsâruna fikr et hele
İtdüğün işlerden ey meh-rû hacâlet etmez misin
*
Garîbündür anı hoş tut efendüm işte ben gitdim
Gönül dirler ser-i kûyunda bir dîvânemüz kaldı
*
Hâne-i kalbe hayâl-i leb-i canân geliyor
Cân çıksın bedenimden o da yer tar eyler
*
Turmaz zamâne halkı su baglarlar altuna
Hidmetlerinde dönsen eğer âsiyâ kadar
*
Bir âfet-i … sitem-sencün elinde
Taşlarla döğer sînesini kefe-i mîzân
*
Yalvar ey dil kâkül-i dildâr ʿarak-çînden çıkar
Bu meseldür tatlu dil ile ilan inden çıkar
*

Kasdun eğer ki cân u dilün birisinedür
İkisi de fedâ yoluna birisi nedür
*
Senden bir iki nesne temennâ ider gönül
Birisi bûs-ı laʿl-i lebün biri sînedür
*
Miyânından haber sordım didi ol gözleri âhû
Ötesi kûh-ı billûra iner bir ince yoldur bu
*
Ne bilür hâk-i mezelletde benüm çekdüğimi
Hᵛâb-ı nâz ile yatan ʿâlem-i istignâda
*
Engüşti kimün değdi diyu gabgâb-ı yâre
Destüm zeneh-i fikre sütûn eyleme yâ Rab
*
Ruhundan bûse çîn ol sâye-i zülfünde ârâm et
Maʿâş etdi nehârı Hak bize leyli libâs etdi
*
ʿÂrız-ı mâhını âyînede gördükde habîb
Özine ʿâşık olub ʿâşıkına oldı rakîb
*
Derd-i ser istemek hele hiffet değil midür
Mahmûrluksa rıtl-ı girânın netîcesi
ʿİzzet
Ol şûhı bezme daʿvet ise kasdun ʿİzzetâ
Evvel tefekkür et elem-i intizârını
*
Husûl-i hᵛâhişe mâniʿdür ıztırâb-ı derûn
Dem-i visâldeki raʿşe-i telâş gibi

NAZÎMÂ BEĞ

Târîh-i Nazîmâ Beğ der-hakk-ı ʿİzzet ʿAlî Paşa
Nazîmâ Beğ kalemle bi'l-bedâhe

Didi târîh vezâret buldı ʿizzet (1144)

FÂZIL RÛMÎ

Ve diğer nâzım-ı dîvân-ı belâgat-ünvân Hâcı Tâhir Efendi İbn Hâcı ʿAlî Efendi Rûmî hakkâ ki ol efendinin fazîleti, öz tahallüs-i şerîfinden hüveydâ vü âşikârdır. Hicretin bin yüz yetmiş altı târîhinde tevellüd edib ve bin iki yüz onumcı senede târik-i dâr-ı gurûr olub ʿâzim-i hâne-i sürûr olmuşdur. El-ân memâlik-i Rûm'da ve safahât-ı Erzenetü'r-rûm'da dîvânları meşhûrdur. Çünân ki zât-ı şerîfleri Nâbî Efendiden sonra ʿarsa-i vücûda gelibdir. Pâye-i şiʿrde hem cenâb Nâbî'den aʿlâ değildir ve bu müddeʿâya öz kelâm-ı muʿciz-nizâmları şâhiddir ki dîvân-ı münîf-i fesâhat-redîflerinde buyurmuşlar.

Beyt

Müsellemdür bu Nâbî şâʿir-i üstâddur Fâzıl

Anun hakkında çün ikrârum inkârumdan efzûndur

Ve bu neçe ebyât o cenâbın müntehib olan eşʿârlarındandır. Ve bir gazel o büzürgvârdan nazar-ı hakîre yetmedi ki hâtimesinde cenâb H^{v}âce Neş'et medhi olmasın.

Gazel

Sevâd-ı zülfi kim ser-mâye-i baht-ı siyâhumdur
Cebînüm nakşına bir hüccet-i bî-iştibâhumdur

Gubâr-ı hattı oldı iştiyâka sedd-i reh ammâ
Beni hasret koyan sultânuma kendi günâhumdur

Gözüm yollarda bir âhû-nigâha muntazırdur kim
Siyâh-ı sürme-i çeşm-i gazâlân hâk-i râhumdur

Gül ü gülzârını hûn-âb-ı eşküm eyledi reyyân
Bu bâgun zîver-i sünbülistânı ebr-i âhumdur

Ben ol nahl-i gülistân-ı vefâyum bâg-ı dehrün hep
Gül ü bülbülleri reşk-âver-i berg-i giyâhumdur

Anun âsârıdur bende olan bu cevher-i mâye
Cenâb-ı h^{v}âce-i Neş'et kim benüm devlet-penâhumdur

Gazel

Dil-i nâlânumun kasdı sana hasret-nümâlıkdur
Nevâ-yı gâh u bî-gehden garaz bir âşinâlıkdur

Yeni ʿâdet mi peydâ eyledün şehr-i dil-ârâda
Tegâfül sevdiğüm dirin tavr-ı dil-rübâlıkdur

Sana ben gül disem andan dahı nâzükterem dirsün
Hele ey gül-beden fikr et ne rutbe bî-nevâlıkdur

Kumâş-ı tabʿımun kadrin bilür hâzık olan Fâzıl
Bu nazm-ı dil-pezîrüm bilmeyen dir hod-nümâlıkdur

Gazel

ʿAceb bilsem ki hem-zânû-yı bezm-i sohbetün kimdür
Senünle leb-be-leb peymânedâr-ı ʿişretün kimdür

Kime ser-mâye-i ikbâlsin zıll-ı hümââsâ
Bu günlerde gene nev-devlet-i cemʿiyyetün kimdür

Biz olduk bir zamân zâr u zebûn-ı sadme-i hicrân
Efendüm söyle şimdi mübtelâ-yı firkatün kimdür

Yine kankı fütâde pâyimâl-i nâzun olmuşdur
Rikâb-ı kâm-yâba çehresâr-ı ʿizzetün kimdür

Gazel

Gerçi zamâne şûhları bî-vefâ olur
Vay hâline onun ki sana mübtelâ olur

Bed-mest olur mı cevr ü cefâ ile ehl-i derd
Düşnâm-ı kahrı neş'e-i zevk u safâ olur

Îhâm-ı ʿukdedür o gülün hande-rûlukı
Çîn-i cebîni ʿâşıka müşkil-güşâ olur

Erzân verür mi laʿl-i nemek-rîzin ol perî
Bir bûsesi olursa sana cân-bahâ olur

Fâzıl bu tabʿ-ı ʿâlî ile üstühᵛânımuz
Bir gün olur ki rişte-i bâl-i hümâ olur

Gazel

Perîşânî zülfün hüsnünün cemʿiyyetin söyler
O cemʿiyyetde her kim olsa hüsn-i sûretin söyler

Lisân-ı gayrda söylensün insâniyyetün yoksa
Kimi söyletsen elbet kendi ʿizz ü rifʿatin söyler

ʿAceb mi bûse-hᵛâh olsam seni gördükde sultânum
Gedâ erbâb-ı ihsânı bulunca hâcetin söyler

Kemâl-i cevherin ibrâz ider eşk-i dil-i ʿâşık
Ki yem cûş u hurûş etdükce dürrün kıymetin söyler

Sözünden nâdire-bâverliğün maʿlûmdur Fâzıl
Nihâd-ı pâk olanlar muktezâ-yı tıynetin söyler

Eyzan lehû

Murg-ı tabʿum gibi bir bülbül-i âvâre mi var
Gülşen-i gamda hezâr-ı dil-i dîvâne mi var
Çille-i cevrini ol mehveş-i çâr-ebrûnun
Ne kadar saht ise de çekmemeğe çâre mi var

Eyzan lehû

Diyemem hüsn-i sûret ile insâniyyetün yokdur
Güzelsin ey perî-rû âdem ile ülfetün yokdur

Gazel

Bu gülşende ʿuyûn-ı ʿâşıkân bî-eşk-bâr olmaz
Sana andan ne ey meh-rû gele hîç jâle-bâr olmaz
Gice gündüz cihânı mihr-i ʿâlem devri der ammâ
Senün hüsnün kadar ey meh yine şöhret-şiʿâr olmaz
Zarûrîdür kemend-i ʿaşkuna üftâdelik yoksa
Sana ʿâşık olan ey nev-civân bâ-ihtiyâr olmaz
Yine kendün gibi bir ehl-i derde hem-dem ol Fâzıl
Sana ol fitne-cûy u bî-amânun gam-küsâr olmaz

Eyzan lehû

O laʿlün şekkersitânından erbâb-ı heves çıkmaz
Belî dükkânçe-i kannâdîden mûr u mekes çıkmaz
N'ola hâmûş ola erbâb-ı hayret bunda ey Fâzıl
Hatar-nâk olsa yol maʿlûmdur bang-i ceres çıkmaz

Eyzan lehû

Senün bîm-i müjenden leşker-i eşk-i revân gelmez
Müsellemdür ki râh-ı pür-hatardan kârvân gelmez

Eyzan lehû

Hurşîd-i cihân-tâbiş ey yüzi mâhum
Sevsem seni bu vechile ben var mı günâhum
Cevrinden o meh hatt ile eylerse ferâgat
Sen de ona nâz et biraz ey baht-ı siyâhum

Eyzan lehû

Biz ol murg-ı sitignâyuz ki dâm u dânemüz yokdur
Belî âzâdeyüz kayd u kafesden lânemüz yokdur
Ser-â-pâ cismimüz mestûrdur fânûs-ı ʿismetle
O şemʿ-i ʿiffetüz kim bir yanar pervânemüz yokdur

Bütün birlikde biz remz-âşinâ-yı vahdetüz sûfî
Bu sırrı anla senden mâʿada bîgânemüz yokdur
Eyzan lehû
Akşam üsti yanuma geldükde ol melek
İftar vakti oldı bana kurs-ı meh çörek
Bir gün mukaddem irmek içün ʿîd-i vasluna
Ey mâh-ı rûze etdiler isbât yevm-i şek
Bî-hâsıl oldı sîne-i saʿyümde perveriş
Yazık sana benüm bu kadar çekdüğim emek
Fâzıl nazîre söyleme de virgidür sana
İhyâ efendiye nitekim nev-gazel dimek
Eyzan lehû
O mehün sanma ki eller gibi bî-gânesiyüm
Çekerüm hâle-i âgûşuma hem-hânesiyüm
Dil ruhun şemʿini fânûs gibi setr ideli
Diyemez kimse anun ben dahı pervânesiyüm
Eyzan lehû
O şûhla buluruz biz melâhat-i cânı
Odur muhassılı bu meclisün nemek-dânı
Ol âb u tâb kalur mıydı gül-ruhunda onun
Hezâr nâle ile olmasam nigeh-bânı
Eyzan lehû
Dehânı sırr-ı mübhemdür efendi
Benüm hâlâ o şübhemdür efendi
Güzel olsun hat-âverd olursa
O da bir başka ʿâlemdür efendi
Eyzan lehû
O âteş-cû yanar bir ʿâşık-ı dîvânedür şimdi
Beni pervâneveş sûzân iden pervânedür şimdi
MÜNÎF
Kasîde-i Münîf Der-Medh-i ʿİzzet ʿAlî Paşa
Ne vezîr-i Âsaf ne kâdir-i …
Nice Âsaf-ı hükm-âmûz-ı Felâtûn-tedbîr
Maslahat-sâz-ı ümem ʿukde-güşâ-yı ʿâlem

Nükte-perdâz-ı Mesîhâ-dem ü ferhunde-zamîr

O müşîr-i şeref-efzâ-yı vezâret kim ider

Maʿnî-i ʿizz ü ʿalâ şöhrete nâmın tefsîr

Âsaf-ı sâf-güher ʿârif-i bârîk-nazar

Vâkıf-ı remz-i ʿiber ʿâkıbet-endîş ü basîr

Rüstem-i rezm-pîş Zühre-şikâf-ı düşmen

Pençe-i tâbende-i Behmen sipeh-ârâ vü dilîr

Güher-i heft-sadef muhyî-âsâr-ı selef

Mazhar-ı mecd ü şeref maʿnî-i lafz-ı tevkîr

Kahramân-ı ferr ü felek-pâye asîlü't-tarafeyn

Âsumân-kadr u Hümâ-sâye vezîr ibni vezîr

Ol ki sayyâd-ı şikâr-efken-idrâki ider

Deşt-i bî-nihâdur lâhutda sayd-ı nahcîr

Ol ki hâk-i der-i cûd u keremi kâfîdür

Kimiyâ-yı emel ehl-i recâya iksîr

ʿAklı çün şuʿle-i cevvâle sebük-hîz ü serîʿ

Râyı çün şaʿşaʿa-i mihr-i cihan-gîr-i şehîr

Kâr-ger-i şuʿâile ki hâsiyyet-i eşyâyâ eğer

İtse fermân tekazây-ı lüzûm-ı tefsîr

Zaʿferân mihr-i leb-i hande olub ʿâlemde

Câm-ı lebrîz şerefün olur idi kâse-i şîr

Âsafâ dâver-i hem-şöhret-i şîrîn-cefâ

V'ey ʿömr-i kevkebe v'ey saf-der-i sıddîk-i zamîr

Sen o kânûn-şinâs-ı edeb-i hikmetsin

Ki sana bahs açamaz Bû ʿAlî vü Mîr Nasîr

İdicek mesned-i vâlâ-yı vezâretde karâr

Dîde-i cân-ı cihân oldı kudûmünle karîr

Tâ-be-haşr ola gerek çâr-cihetden zâtun

Feth ile nusretle nâ-ver ü ʿâlem-gîr

Hamduli'llâh ki yümn-i eser-i lutfun ile

Çarhdan olmuşiken sîne-fikâr u dil-gîr

Kâmet-i medhüne çesbân idebildüm aʿdâd

Böyle nâ-duhte-i kâlâ-yı nefîs-i takbîr

Görme yek-sân diğerân ile ki hem-kâr değül

Bûriyâ bâfile nessâc harîr be-tahrîr

Tâ ki ârâyiş-i ser-meclis-i rindân-ı zamân

Cilve-i sâkî vü ʿıtr ola vü mînâ-yı ʿasîr

Bezm-i ikbâlün ola hem-nesek-i heft evreng

Sâgar-ı devletün hem-gerdiş-i hurşîd-i Münîr

FÂ'İZ-İ RÛMÎ

Fâ'iz-i Rûmî, Nâbî Efendi ile muʿâsır olub, o cenâbdan bu bir gazel-i dil-güşâ nazar-ı hakîre yetib sebt olundu.

Gazel

Söyletme iʿtimâd idüb kîne-cûları

Şermende eyle lutf u kerem kıl ʿadûları

İtse felek müsâʿade bir kere hâlevâr

Almak kenâre gör nic'olur mâh-rûları

Eyler füsürde tabʿı yakîn etme istimâʿ

Zühhâd-ı huşkun eyledüği güft ü gûları

Oldı perîde hayf hat-âver olınca yâr

Pejmürde gül gibi ruhunun reng ü bûları

Nâbî efendi kimi benüm dahı Fâ'izâ[22]

İstanbul'un gözümde uçar mâh-rûları

MÎR FETTÂ-YI RÛMÎ

Mîr Fettâ-yı Rûmî ki bu neçe ferd o cenâbın kelâmından nazara yetib sebt olundu.

Güller açılur dîde-i sûz-efkenimüzden

Hep lâle biter dâg-ı dil-i rûşenimüzden

*

Biz bülbül-i dem-muhrik-i gülzâr-ı firâkuz

Âteş tökülür geçse sabâ gülşenimüzden

Olsak ne kadar kayddan âzâde-ser ey şûh

Gitmez heves-i turrelerün gerdenimüzden

MÎR NÂŞİD RÛMÎ

Mîr Nâşid Rûmî, bu bir garîbe gazel o cenâbdan nazara yetib sebt oldu. Hemîn gazel-i âb-dârından tabʿ-ı şerîfi maʿlûmdur. Gazel

Girîbân-ı cemâlün matlaʿ-ı mihr-i meşârıkdur

Tecellîzâr-ı ʿaşka nûr-ı hüsnün lemʿa-bârikdür

---

[22] Tezkirede Nabiyâ şeklinde yazılmıştır.

Görenler zîr-i târ-ı kâkülünden rûy-ı gül-rengün
Sanurlar sünbülistân içre bitmiş bir şakâyıkdur
Halâvet-bahş olur ehl-i dile güftâr-ı şîrinün
Lebün Mısr-ı melâhatda mükerrer şehd-i fâ'ikdür
Tuyar evvel bakışda nükte-i ser-pûş-ı âmâli
Nigâhun vâkıf-ı sırr-ı zamîr-i kalb-i ʿâşıkdur
Mebânîdür ehibbâ-yı zamânın tavrı bil Nâşid
Mutâbık sûreten ammâ ki maʿnî nâ-muvâfıkdur

FITNAT HANIM RÛMÎ

Fıtnat Hanım Rûmî'nin öz ʿâşık-ı dil-efkârına yazdıkı eşʿâr-ı müşfikânelerindendir.

Gazel

Ey düşen ayru gülünden bülbülüm zâr aglama
İtmeyüb gâret güli hâr-ı cefâkâr aglama
Aglamak her çend yârı yâra tez vâsıl ider
Yâr yârın hâtırından yoh değül var aglama
Yohdu halvet-hâne-i könlümde mihrinden sivâ
Hâlîdir agyârdan halvetgeh-i yâr aglama
Ey belâ-keş ʿâşıkum benden selâm olsun sana
Mihribânlık hâletimden ol haberdâr aglama
Bir cevre hâtır-nişânsın gûyiyâ yanımdasın
Hâtırın cemʿ eyle olma çoh dil-efkâr aglama
Fıtnat'ı kılma efendim bî-vefâlardan hesâb
Tökme gel ruhsârın üzre eşk-i gül-nâr aglama

Eyzan lehû

Bu meydâna sürer esbin o tıfl-ı ney-süvâr elbet
Çocugdur sû-be-sû ʿuşşâkı eyler târ u mâr elbet

DERVÎŞ EFENDİ RÛMÎ

O cenâbın kelâmından bu niçe beyte ihtisâr olundu.

Ey dil yürü var mey-gede-i ʿaşka devâm et
Bizden hele mestân-ı harâba selâm et
Gam-hâne-i yagma garazı leşker-i şevkin
Âmâde bulunsun gönül ol şâha peyâm et
Ayâ n'ola bu minnetin aslı bize sâkî
Ger câm-ı mey-i vaslını sundunsa harâm et

Râh-ı emele bî-hude saʿy eyleme Dervîş

Dut sîret-i yârı yürü tahsîl-i merâm et

SABRÎ RÛMÎ

ʿAzm-i bâg et ki çemen bülbüle zindân olsun

Gül için etdiği feryâda peşîmân olsun

TÂHİR EFENDİ RÛMÎ

Dem-â-dem nûş eder ol dil-firîbim âb-ı engûru

Hemânâ neş'e-i meyden süzülmüş çeşm-i mahmûru

İHYÂ EFENDİ RÛMÎ

Efendim sanâ kim derler ne yerdensin nedir adın

Cefânı kimden öğrendin a zâlim kimdir üstâdın

NERGİSÎ RÛMÎ

Hâtır-ı ʿuşşâkı onun zülf-i perîşânındadır

Bir ... ʿâşıkı var ol dahı yanındadır

SÂBİT EFENDİ RÛMÎ

Manzûrumuz ne kahve vü ne kahve-hânedir

Dîdâr-ı yârı görmeğe ancak bahânedir

Bu ebyâtları Makulü Lazarof'un dârü's-saltana-i Moskova'da "İntihâbü't-tasânîf" adlı kitâbında gördüm ki târîh-i Mesîhiyye'nin 1866'mcı ilinde tertîb edib dârü's-saltana-i Peterburh'da intibâʿ olunmuşdu. Hemîn tezkireye sebt etdim. Bundan ziyâde ahvâllerine muttaliʿ olmadım.

NAZM-I CAʿFER ÇELEBİ

Men nice sen şemʿ-i tâbâna revân cân virmeyem

Yokdur ʿâlemde meğer pervâne denlü gayretüm

Rûz-ı mahşerde diyüm Mecnûn'a Caʿfer hâlümi

Kim dilümi ol bilür ancak ol anlar hâletüm

AHMED PAŞA

Sele virdi hânesin medümlerün

Dîde-i giryân elinden el-kıyâs

NECÂTÎ

İtdi gözümün yaşını ʿummâna ber-â-ber

Ol lâle-ruhun işleri var kana ber-â-ber

HAMDÎ

Esrâr-ı gabya vâkıf olan bî-zebân gerek

Genc-i nihâna mahzen olan bî-nişân gerek

HAYÂLÎ

Fakr ile fahr eyleyen dergâh-ı sultân istemez
Dûd-ı âhı sâyesinde tâk-ı eyvân istemez
Şol gedâ kim kıldı istingâ serîrin tekyegâh
Genc-i bâd-âver ile taht-ı Süleymân istemez
Şol gedâ kim penbe-i dâgın dem-â-dem tâzeler
Gül koparmaz şâhdan geşt-i gülistân istemez
İsteyen gelsün geçen geçsün salâdur ʿâleme
Pâdişâh-ı ʿaşk dergâhında der-bân istemez
Nâr-ı gamla dûd-ı âhı zulmetinde nûr olan
Âfitâb-ı kendüye şemʿ-i şebistân istemez
Ey Hayâlî bî-tekellüf hûn-ı dil nûş eyleyen
Minnet ile Hızr elinden Âb-ı Hayvân istemez

NİHÂLÎ

Nahs tâliʿle sitârem ne şeref buldı ʿaceb
Hᵛâba varsam giceler dîdeme cânan görinür
İkide bir tolaşub bûsesin alma yârun
Yüri ey câm-ı musaffâ gözime kan görinür
Bilmezem kankı mehe virdi Nihâlî gönlün
Yeniden sînede bir âteş-i sûzan görinür

SADRÎ

Kaçan ol zıll-i Hudâ sâye-i Yezdân görinür
Ne meh-i ʿâlem ü ne mihr-i dırahşân görinür
Hased etdim lebine dil-berün ol kendüniçün
Götür ey sâkî şarâbı gözüme kan görinür
Sensiz olsam kaçan ey Yûsuf-ı Mısr-ı hüsnüm
Gözüme kasr-ı cihân kûşe-i zindân görinür
Lebi yâdıyla gözümden tökülen kanlu yaşum
Çeşm-i erbâb-ı dile laʿl-i Bedehşân görinür
Korkarum sînemi sad-çâk ide tîg-i firkat
Sadrı mirʿat-ı dile sûret-i hicrân görinür

ʿİFFET

İsm-i şerîfleri Seyyid Muhammed Emîn'dir. Vatan-ı mevlûdları Bursa şehrinde olub Sultân Mahmûd zamânında şehr-i İslambul'a gelib Üsküdâr-ı cennet-âsârda karâr edib ve hemân şehrde medfûn olmuşdur. Dîvân-ı belâgat-meşhûrları sene İslâmiyye'nin min iki yüz elli yeddimci senesinde Sultân Mecîd zamânında tabʿ olunmuşdur. Ve dîvânları nazar-ı hakîre yetib bu nice eşʿâr o büzürgvârın kitâb-ı müstetâb-ı fesâhat-îcâblarından teberrüken sebt olundu.

Kec külâh elde kadeh bezme mübârek-bâde
Gülerek açılarak ol gül-i raʿnâ gelsün

Tolsun envâr-ı muhabettle derûn u bîrûn
Hâtıra ne gam-ı imrûz u ne ferdâ gelsün

Eylesün tâliʿimüz burc-ı şerefde ârâm
Bu gice meclise ol mâh-ı şeb-ârâ gelsün

Dergeh-i yâra benüm eşk-i niyâzum varsun
O perî nakş-ı hayâli kimi tenhâ gelsün

Per-i Cibrîl-sıfat âhum olur sadre-nişîn
Ne zamân hâtıra ol kâmet-i bâlâ gelsün

Ferd

Ellere nahl-i tecellâsın bir âteşsün bana
Bilmem ey serv-i hırâmânum ser-keşsün bana

Ferd

Rindân-ı gamuz çille-i humyâze-keşânuz
Her nâvek-i ebrû-yı kemân-dâra nişânuz

Ve lehû

Pursiş-i laʿlüne hattunla cevâb istemedim
Men şarâb istedim ey şûh kitâb istemedim

ʿİffetâ şimdi sadâkatden olurlar dil-gîr
Yoksa ben ülfetümi nakş-ı ber-âb istemedim

Ferd

Düşmen-i ehl-i suhen sûfî-i efʿî-nigehün
Beni şâyân-ı behişt etse riyâsın çekemem

Ferd

Ben nice âteş-i gayretle helâk olmayayum
Düşmenüm ol mehe yâr oldı ben agyâr oldum

Ferd

Şimdi bir gül-kand-i şeker-pâredür ʿİffet bana
Ülfet esnâsında dil-gîr-i ʿitâb olduklarum

Ve lehû

Pek sevdüğüni nâra atub dâra çekersün
Hîç olmaz ise sînesine yara çekersün
Bu câzibe-i ân ile ey mug-beçe-i mest
Şeyhü'l-Harem'i hâne-i hummâra çekersün

Ferd

Kaşlarun şevki ile hâmeyi gûyâ etdim
Hükmümi ʿâleme şimşîr ile icrâ etdim

Ferd

Hak bilür masûdumuz agyâra yâr olmak değül
Kimsenünün dâmânına girende hâr olmak değül
Ol günâh-ı tâliʿ-i ber-geştedür yoksa bizüm
Kimseye matlûbumuz ʿâlemde bâr olmak değül

Ferd

Her nemâ buldukca nahl-i sâye-dâr olmak …
Yoksa pîr oldukca tıfl-ı ney-süvâr…

NİSÂRÎ

O cenâbın ism-i şerîfleri ʿAbdu'l-gafûr, maskatü'r-re'sleri şehr-i İzmir ki el-ân Kör İzmir nâmıyla meşhûrdur. Bir şehr-i zîbâdır Agdeniz kenârında Kostantiniyye ile İskenderiye mâ-beyninde fezâsı hoş havâsı dil-keş. O büzürgvâr hemân şehrdendir. Târîh-i İslâmiyye'nin …[23] mci senesinde Mekke-i Muʿazzâma'dan hîn-i mürâcaʿatımda ki İsmâʿîl Paşa keştîsinde Cidde ile Süveyş mâ-beyninde tayy-ı menâzil edirdik. O cenâbın devlet-i dîdârı bu hakîre hâsıl oldı kim o cenâb Mekke-i Muʿazzama tavâfından vatan-ı me'lûflarına mürâcaʿat edirlerdi. O cenâb Hazret-i Mevlânâ Mollâ-yı Rûm'un şehr-i Konya'da mezâr-ı kesîrü'l-envârlarının mücâvirlerinden oldugı maʿlûmum oldukda fırsatı ganîmet bilib ʿazmimi cezm etdim ki bir nice maʿnâsı mübhem olan Hazret-i Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden ondan su'âl etdim. Evvel bu ferdin maʿnâsın su'âl etdim.

Mesnevî

İhtilâm-ı enbiyâ ez-pes buved

[23] Tarih yazılacak kısım metinde boş bırakılmıştır.

Her ki ez-şeytân gürîzed kus buved[24]

O cenâb buyurdular ki bizler ki o büzürgvârın Mesnevî'sini Kur'ân-ı sânî bilirik ve cümle-i eşʿârı subh u şâm belki ʿale'd-devâm evrâdımızdır, her giz bizler hemân ferdde olan "enbiyâ" lafzını "enbiyâ" ʿavazında ohumarık, hemîşe "bâ"yı "nûn"dan mukaddem ohuruk, bu maʿnâ ile ki sâhib-i ebnâların ihtilâmı dalîden olur. Bele olan sûretde maʿnâ-yı ferd-i Mesnevî müşahhasdır. Hakîkat hakîr öz su'âlimden hacl oldum sâ'ir efrâdlar ki meselâ,

Kûr u kûrâne me-rev der-Kerbelâ

Tâ-ne-üftî çün Hüseyn-ender-belâ[25]

su'âl edecekdim, hacâletden dehen-güşâ olmadım. Nefs-i nâ-kâmil rızâ vermedi ki bu kadar nâ-dânlıkım bürûze gelsin. Ve ondan ʿilâve keştî-i âteşimizin bir ʿuzvı hemân Bahr-i Ahmer'de şikest olub. Taʿmîrine binâ'en sâ'ir huccâcdan te'hîre düşdük. Hemân keştî-i şikestede sâhil kenârına âheste âheste gelirken dil-teng olurdum. O cenâb, hakîrin tesellî-i hâtırı içün hemîn ferdi inşâ buyurdular ki teberrüken hemîn tezkireye sebt oldu.

Nazm

İrişür menzil-i maksûdına âheste giden

Tîz-reftâr olanın pâyına dâmen dolaşur

HAYDAR

Dârü'l-ʿaliyye-i İslambul şuʿarâlarındandır. Ve bu nice ferdi o cenâbın Mirzâ Senglâh Horasânî medhinde rişte-i nazma çekdiği gevher-i şehvârlarından intihâb etdim. Nazm

Şeref verdi Hudâ h^{v}âhişger-i taʿlîm-i esmâya

Bulur ragbet virenler imtiyâz-ı merd-i dânâya

Bu maʿnâ nükte-i "*he'l-yestevî*"den[26] oldı pek zâhir

Fazâ'il ehlini Hak gördi lâyık câh-ı vâlâya

Misâl-i enbiyâdur cümlesi vech-i şebe maʿlûm

Maʿânî âşinâ ancak olur vâkıf mezâyâya

Hudâ'ya şükr ola şimdi … nîk …

Bu gûne vasfile mevsûf bir bî-misl ü hem-tâya

Ki yaʿni senglâh-ı hazret-i üstâd-ı kâmil kim

Şikesti virdi seng-i sıytı şimdi tâk-ı mînâya

Zülâl-i dânişi Mısr'a çü nehr-i Nîl'dür cârî

Hudâ feyz-i ʿumûmın eylemiş tahsîs o mecrâya

Cihânda sebkat etdi gerçi Hallâkü'l-maʿânî lîk

---

[24] Genç erkeklerin rüyada ihtilam olması sonradan olur, kim şeytandan kaçsa o, kadın gibi olur.
[25] Sen gözü kapalı bir şekilde Kerbela'ya gitme ki İmam Hüseyin gibi belaya düşersin.
[26] Bilenle bilmeyen beraber olur mu?

Hakîkat üzre sûret virmedi bu rutbe maʿnâya

Odur ol Husrev-i şevket-nümâ-yı kişver-i dâniş
Değişmem ben berâzı nazmını taht-ı Buhârâ'ya

Hârîrî nazm-ı rengîninden ider râhında pây-endâz
O müstefnî eğer ragbet ideydi nakş-ı zîbâya

Hatâsın bildürirdi Sâ'ib'e fenn-i belâgatda
Olurdı tâlib-i feyzi geleydi şimdi dünyâya

Bedîhiyyet ile fazlı müsellem oldı eslâfa
Değül bu müddeʿâ muhtâc hîç sugrâ vü kübrâya

Hakîkatdür sözüm lâf u güzâfa irtikâb etmem
Güvâh-ı ʿâdilüm sihr-i halâl oldı bu daʿvâya

(FASL-I ÇEHÂRÜM, ŞU'ARÂ-YI TÜRKİSTÂN)

FUZÛLÎ

Şukûfe-i bostân-ı belâgat ve sebze-i nev-bahâr-ı hüsn-i ʿibâret, şuʿarâ-yı fesâhat-şiʿârlar üstâdı, yaʿni Cenâb Mollâ Muhammed Bagdâdî Fuzûlî tahallüs, el-hakk ki şîve-i ihtirâʿı nazm-ı dil-keşde ve pîşe-i ʿibâret-i şiʿr-i bî-geşde bir yegâne-i ʿasr u vâhid-i dehrdir ki ol hakîm-i bî-nazîrin zamân-ı zuhûrundan bu âna kimi memâlik-i Rûm u tâʼife-i Etrâk'de bir şâʿir ve bir nâzım kadem ʿarsa-i vücûda basmayıbdır ki gevher-i eşʿârının mukâbelesin ve dürr-i şâhvâr-ı nazmının nazîresin rişte-i tahrîre çeksin ve şâhid-i tabʿ-ı mevzûn dil-ârâsı bir dûşîze-i dil-firîb-i raʿnâdır ki zînet-i ruhsârına meşşâta-i tavsîf ü gazâ-yı taʿrîfe ihtiyâc ve nergis-i şehlâ-yı dil-rübâsı sırma-i evsâfa muhtâc değildir. Âsâr-ı envârı mâdde-i kâbiliyyet ve istiʿdâd-ı şîve-i nazm u fünûn-ı nesrde hüsn-i ʿibâret-i dil-nişîn ü lutf-ı belâgat-ı hâtır-nişânından "*Ke'ş-şemsü fî vasati'n-nehâr*"[27] nezd-i sıgâr u kibârda huveydâ ve âşikârdır. El-ân tesânîf-i belâgat rediflerinden safha-i rûzgârda meşhûr olan Sâkînâme'sinden 'ilâve altı cild kitâbdır ki her biri şeş cihetde bî-nazîrdir.

Evvel; Hadîkatü's-sü'edâ': Nesr-i Türkî ki enbiyâ'-i 'izâm ve evliyâ-yı kirâmın mesâyib ve ibtilâsı beyânındadır.

Düvvüm; Kitâb-ı Sıhhat (ü) Maraz: Nesr-i Fârisî ki hikmet-âmiz olan ibârâtından mütâla'a etdikçe kâlıb-ı bî-rûhlar câna gelir.

Siyyüm; Dîvân-ı gazelliyât ve kasâyid-i Fârisî'dir ki hüsn-i 'ibâretde Fârisî meydân-ı fesâhat ve belâgatdır.

Çehârüm; Dîvân-ı gazelliyyât-ı Türkî'dir ki şeref-i mütâla'ası mehâfil-i 'urefâ ve mecâlis-i bülegâya zîb ü zînetdir.

Pencüm; Kitâb-ı Leylî ve Mecnûn: Nazm-ı Türkî ki dâsitân-ı Leylî ve Mecnûn kimi şöhre-i âfâkdır.

Şeşşüm; Kitâb-ı Beng ü Bâde: Nazm-ı Türkî ki rumûzât ve esrârda safha-i âfâkda tâkdır. O büzürgvâr-ı vâlâ-tebârın tevellüd-i şerîfi hâk-i Kerbelâ-yı mu'allâda olub 'Irâk u 'Acem'de neşv ü nümâ buldukda Sultân Süleymân Paşa ümmîd-i 'âtıfetleri ile âheng-i Rûm-ı Kostantıniyye edib Paşa-yı mezkûr hazretlerinden nevmîd mürâca'at etdikde safâhat-i Rûm'da târih-i 964 vedâʿ-ı dârü'l-gurûr edib 'âzim-i hâne-i sürûr olmuşdur.

O cenâbın mezheb-i Ca'ferî'den oldugu huveydâ ve âşikârdır. Hîn-i mürâca'atda Paşa Hazretlerine şikâyet-âmiz yazdıgı eşârlardandır.

MESNEVÎ

Fâʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

'Arz eder hâkisâr-ı bî-mikdâr

[27] Öğle vaktindeki güneş gibi.

Bende-i kemterîn Fuzûlî-i zâr

Ki mukîm-i makâm-ı ‘uzlet edem
Sâkîn-i kûşe-i kanâ‘at edem

Başıma düşdü câh sevdâsı
Zevk-i ehl-i tama‘ temennâsı

Heves-i kesb-i neng ü nâm etdüm
Taleb-i rif‘at-i makâm etdüm

İstedim kim ‘uluvv-i câh bulam
Mazhar-ı lutf-ı pâdişâh bulam

Bilmedim kim şikeste-hâl oluram
Hased ehline pâyimâl oluram

Cem‘-i eşrâra hâdim olmak imiş
Süfehâya mülâzım olmak imiş

Kim ki Allâh’dan ibâ eyler
Gayrı dergâha ilticâ eyler

Hâsılı zillet ü hasâret olur
Raht-i ümmîdi cümle gâret olur

Serverâ gerdiş-i sipihr-i kebûd
Dâyim olmaz muvâfık-ı maksûd

Baglamaz her şükûfe meyve-i ter
Ekseri bitdiği yerinde iter

Gerçi endûh u mihnetim çohdur
Hîç kimden şikâyetim yohdur

Tâli‘imdir bana cefâ yetiren
Her bir âfetde bir belâ yetiren

Yohsa dergâh-ı pâdişâh-ı zamân
Menba‘-ı lutfdur mürüvvete kân

Var ümmîdüm ki ol huceste-makâm
Ola pâyende tâ zamân-ı kıyâm

Ser-firâz ola cümle a‘yânı
Bî-tezelzül cemî‘-i erkânı

Ve bu neçe gazel o cenâbın Dîvân-ı Gazeliyyât-ı Türkî’sindendir.

Gazel

Ey bî-vefâ ki ‘âdet olubdur cefâ sana

Bi’llâh cefâdır olma demek bî-vefâ sana

Bin cân olaydı kâş men-i dil-şikestede

Tâ her biriyle bir kez olaydım fedâ sana

‘Aşkında mübtelâlıgımı ‘ayb eden sanır

Kim olmak ihtiyâr iledir mübtelâ sana

Ey dil ki hicre dözmeyib istersen ol mehi

Şükr et bu hâle yohsa yeter bir belâ sana

Gazel

Olur kaddim dütâ ‘aşkın yolunda bir belâ görgeç

Tarîk ehline ‘âdetdir tevâzu‘ âşinâ görgeç

Nihân ‘aşkımı ma‘lûm etse ‘âlem dûd-ı âhımdan

‘Aceb yok kim gümân-ı genc eder halk ejdehâ görgeç

Füzûn oldukca ‘aşkın germ olur eşkim gözüm içre

Eğerçi su burûdet kesbini eyler hevâ görgeç

Gamın kim her zamân canım deler gönlüm kılur efgân

Bi-‘ayni eyle kim feryâd eder itler gedâ görgeç

Revâc-ı nakd-i ‘âlem sikkedendir n’ola kadr etse

Bana el cism-i ‘üryânımda nakş-ı bûriyâ görgeç

Ben dervişe hem el cevr eder sen cevr kıldıkca

Kim eyler zulüm men‘in pâdişâhım sen revâ görgeç

Fuzûlî’ni yaşır ey za‘îf meh-veşler cefâsından

Kim meh-veşler kılurlar bin cefâ bir mübtelâ görgeç

Gazel

Ey mezâk-ı câna cevrin şehd-i şekker tek lezîz

Dembedem zehr-i gamın kand-i mükerrer tek lezîz

Âteş-i berk-i firâkın nâr-ı dûzah tek elîm

Cür‘a-i câm-ı visâlin âb-ı Kevser tek lezîz

Şerh-i ahvâlim sana vardır nasîhat kimi telh

Telh-güftârın bana mahmûre sâgar tek lezîz

Dâg-ı ‘aşkın derdi zevk-i saltanat tek dil-pezîr

Hâk-i kûyun seyri feth-i heft-kişver tek lezîz

Ey Fuzûlî ‘âlemin gördüm kamu ni‘metlerin

Hîç ni‘met görmedim dîdâr-ı dil-ber tek lezîz

Gazel

Hoşam kim dem-be-dem giryân gözüm ol hâk-i pâdandır
Ziyânı olmaz ol göz yaşının kim tûtiyâdandır
Dem-â-dem merdüm-i çeşmim içer kan zülf-i hâlinden
Belî ekser ma‘âşî ehl-i deryânın karadandır
Deme Ferhâd kanın tökmüş ancak ‘aşk şemşîri
Benim gör kanlı yaşım kim bu hem ol mâ-cerâdandır
Vefâ resmin unutmuşsun diyü incinmezem zîrâ
Bu kim benden cefâ kem eylemezsen hem vefâdandır
Fuzûlî tökme çoh yaş ihtiyât et gitmesin nâ-geh
Gözünden sürme kim gerd-i reh-i ehl-i safâdandır
Gazel
Demiş her goncaya ‘âşıklıkım zârın sabâ derler
El agzın dutmak olmaz korkuram ey gül sanâ derler
Senin mihr ü vefâ gösterdiğin agyâra çoh gördüm
Galatdır kim seni bî-mihr ohurlar bî-vefâ derler
Bana derlerdi evvel bir melekdir sevdiğin hâlâ
Görenler ben fakîri gökden inmiş bir belâ derler
Gazel
Hoş ol zamân ki harîm-i visâle mahrem idim
Ne mübtelâ-yı belâ ne mukayyed-i gam idim
Gezerdim itlerin içre fezâ-yı kûyunda
Yerim Behişt-i berîn idi men bir Âdem idim
Hemîşe secde-gehim hâk-i âsitânen idi
Bu i‘tibâr ile bir ser-bülend-i ‘âlem idim
Gedâ-yı kûyun idim beyle zilletim yokdu
Serîr-i saltanat-ı kurbda mu‘azzam idim
Zamân zamân eser-i pertev-i cemâlinden
Mu‘âlic-i dil-i pür-derd ü çeşm-i pür-nem idim
Ziyâde gam-zedeyem hicrle hoş ol günler
Ki men bu gam-zedelikden ziyâde hurrem idim
Fuzûlî olmaz imiş mihnet-i firâka müfîd
Bu zevk zikri ki bir vakt yâre hem-dem idim
Gazel
Ey kemân-ebrû şehîd-i nâvek-i müjgânınam

Bulmuşam feyz-i nazar sende senin kurbânınam
El çekib kat'-ı nazar kılmış 'ilâcımdan tabîb
Bildi gûyâ kim harâb-ı nergis-i fettânınam
Câna meylin var ise hükm eyle teslîm eyleyim
Pâdişâhım ben senin bir bende-i fermânınam
İlde bir kurbân keseller halk-ı 'âlem 'îd için
Dem-be-dem sâ'at-be-sâ'at ben senin kurbânınam
Ve lehû
Çerâg göydürecek âteş-i nihânımdan
Fitîlesin kılurım magz-ı üstühânımdan
Açıldı girmeğe gam cân evine revzenler
Çekende ohlarını cism-i nâ-tüvânımdan
Okun tasarruf edib cismi kasd-ı cân eyler
N'olaydı rahm kılıb geçse idi cânımdan
Bir iğne etdi beni za'f riştem ol kandır
Ki muttasıl tökülür çeşm-i hûn-feşânımdan
Edâ-yı şükr hadengindir ol sadâ ki çıhar
Zamân zamân tökülen katre katre kanımdan
Ohun müsâhabetiyle geçer hoş evkâtım
Helâk olurdum eğer tepreneydi yanımdan
Gam-ı nihânımı eyler Fuzûlî ellere fâş
Âyın azâbdayam nâle vü figânımdan
Gazel
Nihâl-i servdir kaddin kaşın nûn ol nihâl üzre
Misâl-i nokta-i nûn hâlin ol müşgîn hilâl üzre
Olub hayrân götürmem hâl u hattundan nazar gûyâ
Gözüm merdümleridir noktalar ol hatt u hâl üzre
Ham etdin kâmetim ger terk-i ser kıldımsa ma'zûrum
Ne 'aybım var eğer derlerse olmaz nokta dâl üzre
Zülâl-i hûn-ı dildendir gözüm peymânesi memlû
Habâb altındadır ol nokta kim korlar zülâl üzre
Yazar göz perdesine eşk şerh-i hâl-i dil bilmez
Okunmaz kanla yazılsa hatt evrâk-ı âl üzre
Dem-â-dem kilk-i müjgân ile tıfl-i merdüm-i çeşmim

Hat-ı sevdâ-yı hâlin meşk eder levh-i hayâl üzre
Fuzûlî'nin tarîk-i nazma tab'ın müstakîm etmiş
Hayâl-i kâmetin kim bir elifdir i'tidâl üzre

Gazel

Ey hoş ol günler ki ruhsârın bana manzûr idi
Çeşm-i ümmîdim çerâg-ı vasldan pür-nûr idi
Kurb şevki âfiyet-bahş-ı dil-i şeydâ olub
Vasl zevki râhat-efzâ-yı ten-i mehcûr idi
'İzzetim şem'i münevver tâli'im bahtı kavî
Devletim hükmü revân 'ayşım evi ma'mûr idi
Dâmen-i ikbâlime gerd-i ta'arruz konmayıb
Çeşm-i hâsid çehre-i cem'iyyetimden dûr idi
Âdem idim kurb-ı dergâhında bulmuşdum kabûl
Menzilim cennet meyim Kevser enîsim hûr idi
Baht matlûbum müyesser kılmaga mahkûm olub
Dehr esbâbım müheyyâ kılmaga me'mûr idi
Her du'â kılsam tevakkufsuz olurdu müstecâb
Her temennâ eylesem ihmâlsiz makdûr idi
Hicr vehminden yetirmezdim kudûret gönlüme
Gerçi devrânın muhâlif gezmeği meşhûr idi
N'ola ger salsa Fuzûlî'ni gam-ı hicrâna çarh
Vasl eyyâmında ol gâfil iyen magrûr idi

Gazel

Fârig etdi mihrin özge meh-likâlardan beni
Hırz imiş 'aşkın senin sahlar belâlardan beni
Gönlüm aldın gösterib yüz lutf u minnet cânıma
Eyledin müstagnî özge dil-rübâlardan beni
'İşve vü nâz ile def' etdin gam u endûhumu
Sihr ile bîgâne etdin âşinâlardan beni
Yüz cefâ kılsan Fuzûlî tek şikâyet kılmazam
'Aşk etvârında sanma bî-vefâlardan beni

Gazel

Topragdan götür beni ey eşk-i lâle-gûn
Başımdan etme sâyeni ey habâb-ı hûn

Teskîn bulur ciğerde harâret sirişk ile
Sûz-ı dil ile sînede râhat olur füzûn
Ey hûn-ı dîde kesme ciğerden ta‘allukun
Mihrin sovutma sîneden ey âteş-i derûn
Ol gamze hançerine bir ugratmadın bizi
Kes bizden âşinâlıgın ey baht-ı vâj-gûn
Gazel
Revâcın nakd-i peymânınla bulmuş hüsn bâzarı
Geçer nakdin eğer bin Yûsuf'un olsun harîdârı
Yeni aydan felek sathında bin hâlet düzüb bozmuş
Verince kaşların tâkına sûret sun‘ mi‘mârı
Fuzûlî'ni dehânın hayreti bir derde salmış kim
Ne pinhân etmeği mümkündür ol derdin ne izhârı
Gazel
Gönül tâ var elinde câm-ı mey tesbîhe el urma
Namâz ehline uyma onlar ile durma oturma
Eğilib secdeye salma ferâgat tâcını başdan
Vuzûdan su sepib râhat yuhusun gözden uçurma
Sagın pâ-mâl olursun bûriyâ tek mescide girme
Ve ger nâ-çâr girsen anda minber kimi çoh durma
Mü'ezzin nâlesin alma kulaga düşme teşvîşe
Cehennem kapısın açdırma vâ‘izden haber sorma
Cemâ‘at izdihâmı mescide salmış kudûretler
Kudûret üzre lutf et bir kudûret hem sen artırma
Hatîbi sanma sâdık müftünün kavline fi‘l etme
İmâmı bilme âkil ihtiyârın ona tapşırma
Fuzûlî behre vermez tâ‘at-i nâkıs nedir cehdin
Kerem kıl zerk ü tâ‘at sûretinde hadden aşırma
Gazel
Ramazân oldu çekib şâhid-i mey perdeye rû
Mey için ceng dutub ta‘ziye açdı gîsû
Bildi mutrib ki nedir hâl götürdü kopuzu
Bezmden çekdi ayagını surâhî vü sebû
Bezm kânunu pozuldu ne için ceng ile def

Yıgılıb etmeyeler hâkim eşiğinde gulû

Ramazan ayı gerek açıla Cennet kapısı
Ne revâdır ola mey-hâne kapısı baglu

Feth-i mey-hâne için ohuyalım Fâtihalar
Ola kim üzümüze açıla bu baglı kapû

Âfitâb-ı kadeh etmez Ramazan ayı tulu‘
Ne belâdır bize yâ Rab ne kara gündür bu

İntizârem mey-i gül-gûn ile bayram ayına
Baha baha gözümüze inecekdir kara su

Ramazan oldu budur vehmi Fuzûlî'nin kim
Neçe gün içmeye mey zühd ile nâ-gâh duta hû

Gazel

Hoş geldi dün ol aya sirişkim nazâresi
Beyle olur ki ‘âşıkın işler sitâresi

Ey her marâz ‘ilâcına hükm eyleyen tabîb
Bîmâr-ı derd-i ‘aşk olanın yoh mu çâresi

N'oldu götürmedin ele sad-pâre gönlümü
Vehm eyledin mi el kese bu şîşe pâresi

Senden hemîşe seng-i cefâdır gelen bana
Beyle olur mu ‘âşık u ma‘şûkun âresi

Ey söyleyen Fuzûlî'ye ‘aşk içre sabr kıl
Söyle bu merhem ile kimin bitdi yâresi

Müseddes

Dün sâye saldı başıma bir serv-i ser-bülend
Kim kaddi dil-rübâ idi reftârı dil-pesend
Güftâra geldi nâ-geh açıb la‘l-i nûş-hand
Bir püste gördüm anda töker rîze rîze kand
Sordum meğer bu dürc-i dehendir dedim dedi
Yoh yoh devâ-yı derd-i nihânındurur senin

Eğmiş hilâli üstüne tarf-ı külâhını
Çoh dil-şikestenin göğe yetirmiş âhını
Zülfün dagıtdı gizledi ebr içre mâhını
Görüm yüzünde halka-i zülf-i siyâhını
Ol pîç ü tâb çoh ne resendir dedim dedi

Devr-i ruhumda rişte-i cânın durur senin
Vermiş fürug şem‘ ruh-ı gün çırâgına
Salmış şikest serv-kadi gül budagına
Dün serv tek basanda kadem göz bulagına
Bir neçe hardan elem ermiş ayagına
Gül bergine batan ne tikendir dedim dedi
Müjgân-ı çeşm-i eşk-feşânındurur senin
Seyr ile bâga saldı güzâr ol semen-‘izâr
Envâ‘-ı zîb ü zînet ile fasl-ı nev-bahâr
Açmış gül üzre sünbül-i gîsû-yı müşk-bâr
Yahmış latîf ayagına gülberg tek nigâr
Nesrîne reng-i lâle nedendir dedim dedi
Gamzem hadengi tökdüğü kandır senin
Düşmüş ‘izârı üzre mu‘anber selâsili
Âşüfte-hâl edib neçe bî-sabr u bî-dili
‘Aklımı vâleh eyledi şekl ü şemâyili
Göz gördü kâmetin dil ü cân oldı mâyili
Vah bu ne turfa serv-i çemendir dedim dedi
Manzûr-ı dîde-i nigâranındır senin
Seyl-i sirişkim oldu revân hâk-i kûyuna
Cân vâleh oldu la‘l-i leb ü güft gûyuna
Dil düşdü dâm-ı silsile-i müşk-bûyuna
Ol lahza kim sataşdı gözüm zülf ü rûyuna
‘Akreb meh-i münîre vatandır dedim dedi
Vehm eyle kim hatarlı kırânındır senin
Dün subh-dem ki lâle vü nesrîn salıb nikâb
Gül çehresinden aldı sabâ perde-i hicâb
Gülzâra çıhdı seyr ile ol reşk-i âfitâb
Şebnem nisârın etdi yüküş lü’lü’-i hoş-âb
Munlar nedir ne dürr-i ‘Adendir dedim dedi
Epsem Fuzûlî eşk-i revânındurur senin

RÛHÎ BAGDÂDÎ

El-hak ki zevk-i selîm sâhibidir. Ve bu bir gazel-i âb-dâr ondan nazara yetib sebt olundu.

Gazel

Endûh u gamun hem-reh-i cân u dilimüzdür
Ser-hadd-i bekâ ara yatı menzilimüzdür

Deryâ-yı muhîtüz dür-i vahdetle leb-â-leb
Kevneyn iki cânibde iki sâhilimüzdür

Meydân-ı mahabbetde şu dîvânelerüz kim
Mecnûn-ı melâmet-zede en ‘âkilimüzdür

Biz tâlib-i esrâr-ı nükât-ı hat-ı yâruz
Hall eyleyenün bendesiyüz müşkilimüzdür

Agyâr elemin çekme yapış zülfine Rûhî
Men‘ eylemeğe cânımı var kâtilimüzdür

Rûhî Bagdâdî

Bî-ʿamel ʿilmle ancak geçinen câhildür
Kim (ki) hatt-ı ruh-ı cânânı okur kâmildür

Okumakla kişi kâmil mi olur lâ va’llâh
“Men ʿaref” sırrına her kim ki irür kâmildür

Kimi bâtında ider seyr kimi zâhirde
Kiminün menzili deryâ kiminün sâhildür

Maʿrifet ola gerekdür kişide ey Rûhî
Câhilün başı göğe irse yine câhildür

BAHÂ’Î BAGDÂDÎ

Eyzan Bahâ’î-i Bagdâdî kim ondan bu gazel-i garîb-tarh nazara yetib sebt olundu. Gazel

Hirâsân olmasa gülden dil-i nâşâdın ey bülbül
Neler eylerdi hâre âh âteşsiz odun ey bülbül

Dil-i dil-dârı nerm etmiş işitdim nâle vü zârun
‘Aceb kim taşa te’sîr eylemiş feryâdın ey bülbül

Ne teshîr etdi gülzârı ne urdu âteşe hârı
Yine turmaz okursun rûz u şeb evrâdın ey bülbül

Güle olur ne olur yohsa bir gün gerdiş-i gerdûn
Gelür bir dem ki alır hâr elinden dâdın ey bülbül

Çekilsen dahı kûy-ı derde gülzâr-ı selâmetden
Bahâ’îveş çekildi ‘aşkla çün adın ey bülbül

(TEZKİREDEKİ FARSÇA ŞİİRLER VE TERCÜMELERİ)

Hüva'l-lâhu Bismi'l-lâhi'r-rahmâni'r-rahîm ta'âlâ Min Kelâm-ı Mevlânâ 'Âlî-şân Mirzâ Nasru'l-lâh Halef-i Merhûm 'Âlî-şân Hâcı Ebu'l-kâsım El-mütehallıs be-Bahâr Şirvânî Vahy-kelâm[28]

Âred ser-i kîn her nefesî zâriyem û-râ
Nâ-şâd şeved dil zi-dil âzâriyem û-râ [29]

Tâ zârî-i men dîde kemer-best be-katlem
Gûyâ eserî gerd be-dil-i zâriyem û-râ[30]

Âmed ser-i bâlînem ü ez-reşk be-murdem
K'âyâ ki haber dâd zi-bîmâriyem û-râ[31]

EYZAN BAHÂR

Ne-mî-gûyem ki dil ez-dest-gîrî şâd kun mâ-râ
Eğer bînî zi-pâ üftâdeî-râ yâd kun mâ-râ[32]

Ne guftem gayr-râ ez-rahm kun ümmîdvâr hud
Tu-râ guftem ki yek-şeb gûş ber-feryâd kun mâ-râ[33]

Kunem tâ-çend ez-tû çün Bahâr izhâr-ı nâ-şâdî
Be-râhî gâh gâhî ez-nigâhî şâd kun mâ-râ[34]

BAHÂR

Keşed kâş ân-büt-i nâ-mihribân zârem be-h^{v}ârîhâ
Nümâned tâbe-dil kes-râ ez-û ümmîd-i yârîhâ[35]

Gamem burdî zi-dil ez-gam-güsârî ve'z-gamem geştî

---

[28] Bahar Şirvani mahlaslı, kelamı vahiy gibi, Mirza Nasrullah'ın oğlu Yüce şanlı Hacı Ebul Kasım'ın sözlerindendir.
[29] Benim inlemelerim her nefesimde o sevgiliyi incitir, onu incittiğim için de gönlüm hiç bir zaman mutlu olamaz.
[30] Benim ağladığımı görünce beni öldürmeye kastetti. Sanki benim inlemelerim onun gönlüne tesir etmişti.
[31] Benim yatağımın kenarına geldiğinde kıskançlığımdan bağrım çatladı, benim hasta olduğumu acaba ona kim ulaştırmıştı?
[32] Bizim elimizden tutup gönlümüz şad et demiyorum, elden ayaktan düşmüş birini görünce bizi de yâd et diyorum.
[33] Yabancıları kendi merhametinle ümitlendir demiyorum, bir gece bizim de feryadımıza kulak ver diyorum.
[34] Ey Bahar, gamından şikayet eden birisi gibi senden ne zaman kadar şikayet edeyim?Bari arasıra bakışlarınla bizi de mutlu et.
[35] Keşke o mihriban olmayan güzel benim çektiğim azapları çekeydi de başkalarının kalbinde ondan bir sevgi beklentisi ümidi kalmayaydı.

Ki şud mâ'il dil-i ʿâlem be-gam z'în-gam-küsârîhâ[36]

NİYÂZÎ

Figân k'âmed şeb ü âmed diğer hengâm-ı zârîhâ

Firâr ez-halk hᵛâhem burd bâz ez-bî-karârîhâ[37]

Dil ü cân her dü bîmârend men hem âh çün sâzem

Ki hud bîmâr u hud bâyed kunem bîmâr dârîhâ[38]

Ne yâr imrûz yâr-ı men ne yârân-ı gâm-güsâr-ı men

Kücâ reft ân-heme yârî çe şud ân-gam-güsârîhâ[39]

Lâ-edrî

Ne-mî-gûyem ki ez-zindân-ı gam âzâd kun mâ-râ

Eğer câyî giriftârî bînî yâd kun mâ-râ[40]

Bismi'l-lâhi'r-rahmâni'r-rahîm

Ez-kasâyidât-ı Mevlânâ BAHÂR u şikâyet der-bâre-i hâne-i hud u girîz be-medh-i İmâm Rızâ ʿaleyhi's-selâm[41]

Gerdûn-ı dûn be-men çe kuned bîş ez-în cefâ

K'ender Şamahîyem be-çünîn hâne dâde câ[42]

Çün men yegâne ki ne-yâyed karîn-i men

Der-karnhâ zi-gerdeş-i în-deyr-i dîr pâ[43]

Şâyeste în-bûved ki nişîmen bûved me-râ

Der-hâne çünîn ki harâbeş kuned Hudâ[44]

Bünyân-ı û müşeyyed bâ-mihnet ü taʿb

Divâr-ı û muhammer bâ-enduh u belâ[45]

Der-tâk-ı û her ân-çe be-ʿâlem hem u keder

Der sakf-ı û her ân-çe be-Keyhân gam u ʿanâ[46]

Gûyâ mihen be-rîzed ber-sakfeş ez-felek

Gûyî taʿb be-bâred ber-bâmeş ez-hevâ[47]

Yek muşt âred gerçi ne-yâbed kesî der-ân

---

[36] Bana gam arkadaşlığı edip gamımı gönlümden aldın, gamsızlıkla beni mahvettin, bu sebeple de bütün âlemin gönlü böyle gam arkadaşlığına meyletti.

[37] Eyvah ki gece oldu, yine inleme vakti gelip çattı, bu rahatsızlığımla yine halkın rahatını kaçıracağım.

[38] Gönlüm ve canım her ikisi hastadır, ben kendim de hastayım, ah, kendim hasta olduğum halde hastalara nasıl hizmet edeceğim?

[39] Bugün ne yar bana yardır ne de dostlar dert ortağımdır, o dostlar nereye gitti, gam ortaklarım ne oldular?

[40] Ben sana, bizi de gam zindanından azat et demiyorum, eğer bir yerde aşka tutulmuş birini görsen bizi de yad et diyorum.

[41] Mevlana Bahar'ın kendi evinden şikayet ve İmam Rıza'nın medhi hakkındaki kasidelerinden.

[42] Bu alçak felek bundan daha çok bana ne cefa edebilirdi, ki beni Şamahı'da böyle bir evde otumaya mecbur etti.

[43] Asırlar, günler geçecek, benim gibi benzeri olmayan yegane şahsı dünya bir daha meydana getirmeyecek.

[44] Allah bu evi yıksın ki bu evde benim gibi bir şahsın yaşaması hiç layık mıdır?

[45] Onun temeli gam ve azapla atılmıştır, duvarlarının harcı, bela ve eziyetle karıştırılmıştır.

[46] Takında dünyanın bütün kederi gamı, çatısında alemin bütün derdi tasası vardır.

[47] Sanki onun çatısına göklerin mihneti yağmakta ve damına havadan azaplar dökülmektedir.

Ber-çeşm tâbe-rîzed ber-cây tûtiyâ[48]

Bâ-în heme her ân-çe nazar-bâz mî-kunem

Farkeş ne-mî-tuvânem ez-köhne âsiyâ[49]

Ferruh binâ resîde be-men beh beh ez-peder

Dikleş serâ resîde be-men beh beh ez-niyâ[50]

Geh geh kunem hayâl ki pîş-i emîr-i şehr

İzhâr în-suhen be-kunem fâş u ber-melâ[51]

K'în hükm-râ kuned ki be-Şirvân keşend câr

K'ey ehl-i şehr her ki ez-û ser zened hatâ[52]

Yek lemha der-sarây-ı filânî nişânemeş

Zîrâ ki ber-mukassir zindân buved revâ[53]

Men lâyıkem be-kuşten eğer tâ buved cihân

Z'în şehr yek nefer be-kuned kâr-ı nâ-revâ[54]

Yâ Rab çe nâ-sezâ ʿamel ez-men zedeest ser

K'în hâbs ki nişîmen-i men geşte der-sezâ[55]

Rencîde ne-dilî zi-men ez-kâr fitne-hîz

Âzürde ne-kes-i zi-men ez-harf-i cân-gezâ[56]

Ne hemçü vâʿizân suhenem yek-be-yek garîb

Ne hemçü zâhidân ʿamelem ser-be-ser riyâ[57]

Ne merd-i rehzenem ki be-tâzem be-kervân

Ne düzd-i şebrevem ki be-kerdem be-rüstâ[58]

Ne der nihân be-kâr-ı kesî kerdem ittihâm

Ne çün filân zi-behr-i tenî bestem iftirâ[59]

Ne sîretem ʿadâvet sûret heme vifâk

Ne bâtınem şekâvet zâhir heme safâ[60]

Vaktî ne ber-ʿinâdet ber-dâştem senân

Gâhî ne ber-hasâdet efrâştem levâ[61]

---

[48] Göze ilaç olarak dökmek için onun içinde bir tutam un bile bulunmaz.
[49] Böyle iken ne kadar baktığım halde onun eski bir değirmenden farkını bulamam.
[50] Bak, bak babamdan bana ne mübarek bir bina kalmıştır, hah hah, atalarımdan bana ne güzel, gönül açan bir saray kalmıştır.
[51] Ara sıra aklıma, şehir idarecisinin yanına gidip onunla bu konuda konuşmak gelir.
[52] O hükmetsin ve Şirvan'a duyursun ki, ey şehir halkı kimden bir hata zuhur etse,
[53] Onu bir dakikalığına falancanın evinde oturturum, çünkü böyle bir hapishane ancak suçlulara layıktır.
[54] Eğer ben ölüme layık isem, bırakın bu şehirden bir şahıs bu işi üzerine alsın da ben bu azaptan kurtulayım.
[55] Ey Allah'ım ben nasıl bir kabahat işledim ki beni böyle bir hapishanede tutuyorlar?
[56] Ne bir fitne ortaya çıkarıp her hangi birinin kalbini incittim, ne de can sıkıcı bir söz söyleyip birisini incittim.
[57] Ne vaizler gibi sözlerim birbirinin benzeridir, ne de zahitler gibi amellerim baştan başa riyadır.
[58] Ne yol kesenler gibi kervan soydum, ne de gece hırsızları gibi köyleri bastım.
[59] Ne bir adamı gizlice ittiham ettim, ne kendi yerimi düşünerek başkasına iftira attım.
[60] Ne yüzüm yumuşak ama içim düşmanlıkla doludur, ne de zahirde saf görünüp iç dünyamda alçak oldum.

Ne ber-kesî kunem be-cüz ez-yâr ibtahâl

Ne ber-tenî berem be-cüz ez-dost ilticâ[62]

Ârî günâhem în-ki şekîbâ ni-yem demî

Ez-vasl-ı şâhidân perî rûy u meh-likâ[63]

Yek lahza nî-şekîbem bî-mâh dil-nişîn

Yek lemha nî-karârem bî-yâr dil-rübâ[64]

Her sû mehî çü şâne be-kerdemeş gerd-i ser

Her câ bütî çü sâye bi-yuftemeş der-gefâ[65]

Hoş-hâliyem ez-în ki zi-yârem resed sitem

Dil-şâdiyem be-în ki nigârem kuned cefâ[66]

Cûyem firişte-hûy uftem behr-i zemîn

Yâbem ʿabîr mûy husbem be-her kücâ[67]

Ez-behr-i în-güneh ne-şâyed hem în-kader

Endâhten me-râ be-ʿazâb çünîn serâ[68]

În hem çünân günâh ne kez behr-i ân-günâh

Ender cezâ şevem be-çünîn kayd mübtelâ[69]

Lîken yekî günâh bed ez-men zedest ser

K'ez behr-i ân-günâh sezed în-çünîn cezâ[70]

K'âhir çe-râ keşîden bî-hûde ser hemî

Ez-âsitân-ı mazhar-ı Hak şâh-ı dîn Rızâ[71]

Nûr-ı Hudâ ʿAlî bin Mûsâ ki feyz-i û

Ber-hâk tîre bahşed te'sîr-i kimyâ[72]

Mısdâk-ı satvet-i Rabb u sultân-ı kâ'inât

Miʿyâr-ı rahmet-i Hâkk u mîrâs-ı enbiyâ[73]

Hem feyz-i rahmeteş-râ der-dîv dürd-eser

Hem h^{v}ân-ı niʿmeteş-râ ber-ins ü cin salâ[74]

Ez-ertazâ be-farkeş hem efser güzîn

---

[61] Ne düşmanlık vaktinde elime mızrak aldım ne de bazı zamanlarda hased bayrağı kaldırdım.
[62] Ne dost aşinadan başkasına yalvarmadım, ne de yardan başka birisinden bir şey istemedim.
[63] Evet benim günahım burdadır ki peri yüzlü ay suretli güzellerin visaline ulaşma konusunda acele ettim.
[64] Bir dakika da olsa sevgilisiz oturmaya dayanamam, bir an bile sevgilisiz, yarsız kalsam kararım elden gider.
[65] Nerede bir ayyüzlü varsa tarak gibi başına dolanırım, nerede bir put gibi güzel varsa gölge gibi ardına düşerim.
[66] Halimin hoş olması, sevgilimin bana zulüm etmesindendir. Gönlümün hoş olması yarimin bana cefa etmesindendir.
[67] Nerede bir peri huylu güzel bulsam orada kalırım, nerede de anber zülüflü birini görsem orda da yatarım.
[68] Öyleyse böyle bir günahtan ötürü bir adama bu kadar azap verilir mi?
[69] Bu öyle bir günah değil ki bundan ötürü ben zincire vurulup ceza çekeyim.
[70] Lakin bir günahım vardır, ancak o günah için ben böyle bir cezaya layığım.
[71] Ben ne için Allah'ın mazharı olan Rıza'nın eşiğini bırakıp buraya (Şirvan'a) geri döndüm?
[72] Allah'ın nuru, Musa oğlu Ali ki onun bağışlayıcılığının kara toprağa kimya etkisi var.
[73] Tanrının iktidarını doğrulayan ve kainatın sultanı, Hakkın rahmetinin ölçüsü ve peygamberlerin mirasıdır.
[74] O, rahmetini şeytana da hayvanlara da vermiş, sofrasının nimetini insana da cinlere de açmıştır.

Ez-ahibbâ hem halʿat resâ[75]

İksîr nezd-i kerd-i reheş lâletü'l-eser

Hurşîd pîş-i hâk-i dereş lâletü'z-ziyâ[76]

Ecsâm-râ mücessem cismî lehü'n-nisâr

Ervâh-râ muravvih rûhî lehü'l-fedâ[77]

Ey mazhar-ı Hudâ ki zi-kadr u celâl-i tû

Ender cihân ne-şud kesî âgeh be-cüz Hudâ[78]

Mahlûk-ı lâ-yezâlî vü hallâk-ı mâ-yezel

Merzûk-ı zü'l-celâlî vü rezzâk-ı mâ-sivâ[79]

Ber-rence-i tû zâyed tefrîh ez-taʿb

Der-pençe-i tû şâyed tesbîh ber-hısâ[80]

Lâhût ez-nehîb-i tû hem seng hâk gil

Yâkût ez-ʿatîb-i tû hem-reng-i kehrubâ[81]

B'inşâ'-i vilây-ı tû mil rîzed ez-sehâb

Bâ-reşha-i ʿatâ-yı tû gül hîzed ez-kiyâ[82]

Ân-dil ki bâ-gamet ne-güzîdeest ittihâd

Ân-kes ki ez-lebet ne-şenîdeest merhabâ[83]

Gîrem eğer Halîl buved h^vânemeş degel

Gîrem ki Cebre'il buved gûyemeş degâ[84]

Zerrînest şems refte zi-hâk-i tû ber-felek

Gerdîst çarh-custe zi-râh-ı tû ber-hevâ[85]

Zehrîst kahr-ı tû esereş mihnet ü taʿb

Şehdîst ʿahd-i tû semereş sıhhat u şifâ[86]

Nî medh-i tû ki bâ-tû şeved munʿatıf-ı ʿilel

K'în kadeh-i tû ber-tû şeved münkeşif-i ʿatâ[87]

Bâ-ʿilm-i bî-bidâyet tû münfaʿil-i fikr

Bâ-hilm-i bî-nihâyet tû şermgîn kuvâ[88]

---

[75] Onun rızası ile iyileri seç, yakın dostlara da hediyeler ver.
[76] O, gittiği yolun tozunun kokusuna tesir eder, güneş ise onun kapısının toprağına nur saçar.
[77] Cisimlerin hepsi, onun nisar ettiği gibi cisimleşmiştir, ruhlar da onun rahatlattığı gibi ferah içindedir.
[78] Ey Allah'ın mazharı, senin kudret ve celalinden, bu dünyada Allah'tan başka hiçkimse haberdar olmadı.
[79] Ebedi olmayan mahluk ve şeriki olmayan tanrı, celal sahibi olan Rezzak ve herşeye rızık veren,
[80] Senin verdiğin şeyleri çetinlikle elde ederiz, senin elinde ise belki bu çok kolaydır.
[81] Semalar, senin sesinin heybetinden taşa, toprağa ve çamura dönüşür, yakut ise senin ihsanınla kehribar ile aynı renkte olur.
[82] Senin buyruğunla bulutlar yağmur yağdırır, senin emrinle ottan gül yetişir.
[83] O gönül ki senin gamınla birleşmemiştir, o kimse ki senin ağzından merhaba sözünü duymamıştır,
[84] O eğer Halil İbrahim de olda ben onu yalancı olarak adlandırırdım, Cebrail de olasa ona yalancı derdim.
[85] Senin toprağından feleğe çıkan güneş altın rengindedir, senin yolundan, semaya felek o tozu elde etmiştir.
[86] Senin kahrın, neticesi sıkıntı ve azap olan bir zehirdir, senin ahdin, tatlı bir şerbettir ki onun mahsülü sıhhat ve şifadır.
[87] Senin medhiyen, senin sebeplerinle yüz yüze gelirse, senin hediye kadehlerini ortaya çıkarır.

Bâ-lutf-ı bedel zi-muʿâsî şude sevâb

Ez-feyz-i tû ʿıyân zi-nevâsî şude hudâ[89]

Şehlâ ki be-cemâl-i tû şermende ez-nazar

Aʿmâ ki bâ-hayâl-i tû ferhunde ez-ʿamâ[90]

Çün bâ-tû şud ne-bâtıl eğer ʿahd-i Pârsî

Çün bî-tû şud çe hâsıl eğer zühd-i pârsâ[91]

Ber-her çe emr-i tust kader râst ihtiyâr

Ber-her çe hükm-i tust kazâ râst iktidâ[92]

Cüz tû illâ ne-dâd resî hest der ʿikâb

Cüz tû illâ ne hîç kesî hest pişvâ[93]

Bî-hükm-i tû ne-cünbed ecsâm der-zemîn

Bî-emr-i tû ne-gerded ecrâm der-semâ[94]

Tû z'ân sûy-ı hayâl ü senâ bî-hayâl nîst

Kadr-i tû çün Bahâr kuned zâhir ez-senâ[95]

Der-yek-nefes be-medh-i tû în-çâme şud rakam

Dânî tû hud ki çîst me-râ în-çâme-râ bahâ[96]

Mümtâz tâ şevend gedâyân zi-pâdişeh

Muhtâc tâ-şevend fakîrân be-agniyâ[97]

Ender-civâr-ı tû be-habîb-i tû bâd reh

V'ender sarây-ı men be-ʿadû-yı tû bâd câ[98]

Eyzan lehû

Dî şâmgeh ki tîre şud în-ʿâlem-i kuhen

Çün rûzgâr hasm-ı Hudâvendigâr-ı men[99]

Dest dilem be-dest v'ez-dildâr nâ-ümîd

Ber-hâne âmedem bedû sad gussa vü mihen[100]

Veh veh çe hâne tengter ez-âşiyân-ı mûr

Cüz mûr hem ne-kerde der-ân diğerî vatan[101]

---

[88] Başlangıcı olmayan ilim hakkında düşünme, sonsuz sabırla kendi gücünün karşısında utanırsın.
[89] Sahte iltifatla senin günahlarına sevap kazanmıştır, senin faziletinden onun alnı açık olmuştur.
[90] Elâ gözlü, senin güzelliğinle, bakışından utanıyor, körler senin hayalinle, kör olduklarına seviniyorlar.
[91] Eğer seninle eski sözümüz, yeminimiz bozulursa, bu yemini yenilesek bile bundan bir sonuç çıkmaz.
[92] Sen ne hükmedersen kader de onu yerine getirir. Sen ne istersen kaza da onu gerçekleştirir.
[93] Ceza anında senden başka yardıma yetişen yoktur, önde gidenlerde, senden başka bir rehber de yoktur.
[94] Senin emrin olmadan yeryüzünde cisimler hareket edemez, senin fermanın olmadan sema cisimleri dönemez.
[95] Bir taraftan senin hayalin, bir taraftan hayalle sınırlandırılamayan bir yaratıcı, senin kıymetini Bahar, dua ederek bildirecek.
[96] Senin medhinde olan bu şiiri, bir oturuşta yazdım, bu kasidenin kıymetini sen biliyor musun?
[97] Kullar, padişahlardan ayrılırlar, fakirler, ihtiyaçları ile zenginlerden farklılık arz ederler.
[98] Sana yakın olan dostuna yol gösteren ol, benim evimde desenin düşmanına yer olsun.
[99] Dün akşam vakti koca dünya, bana düşman kesilen ruzgarın, vaktin kalbi gibi kararırken,
[100] Sevgilisinden ümidini kesmiş gönlümün elinden tutup yüz gam ve sıkıntı ile evime döndüm.

Süst ân çünân ki ne-bâş ki ez-hem fürû fited

Ger tündter der-ân nefes âred kesî âred dehen[102]

Ber-bâm-ı û Hudâ ne-kuned k'ufted meges

Ver ne-Hudây-râ ki be-sakfeş fited şiken[103]

Sûrahhâ der-ân şude ez-bes ki âşikâr

Der-hayretem ki hâne veyâ hest pervezen[104]

Yek beyt-i ʿankebût ne-yâbî be-sakf-ı ân

Medheş ne-mîkunem ne-berîhâ be-sehv-i zann[105]

Çendân durust cây ne-dâred ki ʿankebût

Der-vey binâ-yı hâne nihed behr-i hᵛîşten[106]

Der-hâneî çünîn ki sezâvâr-ı dîv nîst

Bü'l-ʿaceb ki kerde çü men âdemî seken[107]

El-kıssa dil zi-yektaraf u men zi-yek-taraf

Der-hâne-i çünîn be-nişestim mümtehen[108]

Dil sâʿatî nigâhî be-men kerd hışmnâk

Be-gûşed pes zi-rûy-ı temeshur der suhen[109]

K'ey hᵛâce în-ʿîmâret-i ʿâlî ki ez-zevâl

Bâdeş nigâhdâr-ı Hudâvend-i zü'l-menen[110]

Mânâ hemân sarây-ı ʿadîmü'l-menâl-i tust

K'ez-medh-i û guşûdî sad cây encümen[111]

El-hak sezây çün tû hekîmist în-sarây

Ey hâne tû hem çü tû bî-misl der-zemen[112]

Tû hᵛîş-râ hekîm be-hânî ve hem hekîm

Firdevs-râ güzâred ü âyed sûy-ı secen[113]

Âhir tüvân neî ki be-Şirâz u Tûs u Rey

Bûdî be-ʿayş u nûş şeb ü rûz mukteren[114]

Her rûz bâ-yekî zu şâkân-ı serv-kad

---

[101] Hah hah, ev ki ne ev, karınca yuvasından daha dar ve karıncadan başka kimse de burada yaşamaz.
[102] Temeli öyle çürüktür ki eğer kuvvetlice bir nefes çeksen o uçup gidecek.
[103] Allah göstermesin, damına bir sinek konacak olsa, çatısı kırılıp dökülecek.
[104] O kadar delik deşiktir ki ben hayret ediyorum ev mi yoksa elek mi bilinemez.
[105] Tavanında asla örümcek ağına rast gelemezsin. Ben bunu övmüyorum, sakın yanılma ha.
[106] Onun tavanında düzgün bir sıra yok ki örümcek ağlarını oraya tutturup kendine ev yapsın.
[107] Benim gibi bir adam burada nasıl yaşasın ki bu ev devlere perilere de layık değil.
[108] Neticede bir taraftan ben diğer taraftan gönlüm, gamlı kederli olarak böyle bir evde oturduk.
[109] Gönlüm kızgın kızgın bir müddet beni seyretti ve sonra oyunbazlık yaparak söz kapısını açtı.
[110] Allah belalardan saklasın, ey hoca böyle yüksek bir ev,
[111] Gerçekten de senin boyuna göre ölçülüp her yerde sen onun övgüsünü yapıyorsun.
[112] Gerçekten de senin gibi bir alime çok yakışıyor, evin de kendin gibi dünyada benzersizdir.
[113] Sen kendini arif sanıyorsun, arif olan kimse cenneti bırakıp zindana gider mi?
[114] Sen, Şiraz'da, Tus'ta ve Rey'de gece gündüz ayş u işrette bulunan adam değil misin?

Her şâm bâ-yekî zi-gulâmân-ı sîm-ten[115]

Destet be-târ-ı turre-i tıflân-ı hurd-sâl
Çeşmet be-nûr-ı çehre-i hûbân-ı gül-beden[116]

Geh kûze-i şarâb be-dûşet be-zîr-i serv
Geh nagme-i rübâb be-gûşet be-pây-ı den[117]

Geh der-beret şeb-â-şeb ez-sadâ-yı civân
Geh sâgâret leb-â-leb ez-bâde-i kuhen[118]

Hem muhterem be-nezd-i hakîmân-ı filsûf
Hem muhteşem be-bezm-i emîrân-ı muʿtemen[119]

Hem müftehar be-ʿilm u edeb nezd-i şeyh ü şâb
Hem müşteher be-fazl u hüner pîş-i merd ü zen[120]

Âhir çe şud ne-dânem ki ferifti merâ
Bâ-sad hezâr hîle vü destân u mekr u fen[121]

Guftî ki der-Şamahı mâ-râ zi-her taraf
Âmâdeest ʿişret-i bî-gussa vü mihen[122]

Ne misl-i dil-berâneş der-Çîn ü Kâşgar
Ne şebih-i gül-ruhâneş der-Hulleh u Huten[123]

Şîrîn-lebâneş ez-ruh-i zîbâ çü âfitâb
Sîmîn-berâneş ez-kad-i raʿnâ çü nârven[124]

Gîsû-yı şâhidâneş heme nâ'ib-i Tatar
Âgûş-ı sâkiyâneş heme vâris-i çemen[125]

Ber-cây-ı lâle bînî der-vey heme ʿizâr
Ber-cây-ı gonce yâbî der-vey heme dehen[126]

Gîsû vü hatt be-çînî ber-cây-ı zamîrân
Ruhsâr u çehre bînî ber-cây-ı nesteren[127]

Bâdâm u püste eş hemegî ez-dehân u çeşm
ʿInnâb u sîb-i û hemegî ez-leb u dehen[128]

---

[115] Gündüzü selvi boylu güzellerle geçirir, gümüş bedenli güzeller ile de geceden sabaha kadar eğlenirdin.
[116] Elin her zaman zarif telleri sıvazlardı, gözün gül yüzlülerin parlak yüzlerine bakardı.
[117] Gah şarap testisiyle selvi altında olurdun, gah rübab nağmesi ile ruhuna parlaklık verirdin.
[118] Bazen kucağında genç ve güzel nazeninler, bazen de kadehinde eskimiş, yıllanmış şaraplar,
[119] Filozoflar ve hakimler yanında hürmete layık, şanlı emirler meclisinde ihtişamlı,
[120] Yaşlı ve gençler, yanında ilim ve edebiyle gurur duyan; kadın ve erkekler meclisinde fazilet ve hünerinle şöhret sahibi idi.
[121] Peki, onlar ne oldu? Yüz bin hile, mekr ve oyun ile beni niye aldattın?
[122] Bana, bizim Şamahı'nın her tarafında bin türlü eğlence ve işret var demiyor muydun?
[123] Onun güneş yüzlü, güzellerinin benzeri Hulleh'te, Huten'de, Çin ve Kaşgar'da da bulunmaz.
[124] Oranın tatlı dudaklı güzellerinin yanakları güneş gibidir, gümüş bedenli rana güzelleri narven ağacına benzer.
[125] Güzellerinin zülfü Huten miskinden bir parça, sakilerinin kucağı çimenliğin bir mirasçısı gibidir.
[126] Lale yerine orada yanaklar kızarır, gonca yerine orada nice dudaklar açılır.
[127] Orada gönüller yerine ayva tüyleri ve kıvrım kıvrım saçlar toplarsın. Nesteren yerine güzel yüzler seyredersin.

Bâzâr u kûçe eş zi-şarâb-ı ʿakîk-renk

Pür ân çünân ki kes ne-kuned fark ez-Yemen[129]

Hem der-cihân guşûde be-her rûz gulgule

Hem ber-felek fikende be-her şâm Bû-mehen[130]

Gavgâ-yı ʿıyş u ʿişret- rind-i şarâb-hᵛâr

Âvâz-ı çeng ü nây u mugânnî vü târ-zen[131]

Hem şâʿirân der-ân hemegî taleb-i hüner

Hem muflikân der-ân hemegî sâhib-i fiten[132]

Hem bâd-ı bî-nihayet ü hem sâde bî-semer

Hem tâlib-i kemâl der-û hem me-râ vatân[133]

Bînem künûn zi-behr-i tû z'ân cümle hâzırest

Yek buryâ-yı pâre vü yek hâne-i kühen[134]

Tersem be-cây-ı bâde-i gül-reng laʿl-fâm

Hûn-i me-râ hurî tû ayâ hᵛâce-i zemen[135]

Zânû-yı hᵛîş hem be-keşî teng der-kenâr

Der-hasret-i bütân perî-rûy u sîm-ten[136]

Hem savt-ı cugd u bûm ez-în-hâne bişnevî

Ber-cây-ı nagmehâ-yı tarab-hîz u hârken[137]

Ber-cây-ı şâʿirân u hakîmân-ı nükte-senc

Hem bezm-i dîv gerdî vü hem-râh-ı Ehrimen[138]

Guftem dilâ çe kadr temeshur kunî me-râ

Âhir yekî be-bend-i leb ez-gufte-i haşen[139]

Her giz ne-mândeest be-yek hâl rûzgâr

Şâdist ez-pes-i gam u râhat pey-i şecen[140]

Geh gussa mî-be-bâyed ez-çarh geh tarab

Geh hâr mî be-rûyed der-bâg geh semen[141]

Der-mihnetest şâdî vü der-zulmetest nûr

---

[128] Orada badem ve püste yerine gözler ve ağızlar görürsün, oranın innab ve elması da yanaklar ve dudaklar demiyor muydun?
[129] Sokakları ve pazarı akik renkli şaraplarla o kadar doludur ki hiç kimse orayı Yemen'den ayıramaz.
[130] Oranın her gündüzü dünyaya ses seda salar, her gecesi feleklerin temelini titretir demiyor muydun?
[131] Rindlerin ayş u işret sesleri yükselir, ney, çeng, tar ve şarkıcının sesleri birbirine karışır.
[132] Orada hem hünerli şairler vardır hem de zeka sahibi kişiler yaşamaktadır.
[133] Orada rüzgar nihayetsizdir, güzel sayısızdır hem de benim vatanımda kemal sahibleri çoktur demiyor muydun?
[134] Şimdi görüyorum ki onların hepsi senin için hazırdır. Bir yibranmış hasırın bir de eski evin var.
[135] Ey zamanın faziletli üstadı, korkuyorum ki gülrenkli bade yerine benim kanımı içeceksin.
[136] Peri yüzlü, gümüş bedenli güzellerin hasretiyle kendi dizini kucaklayacağından korkuyorum.
[137] Gönül açan şen nağmeler yerine bu harabede baykuşların uğursuz sesini dinleyeceğinden korkuyorum.
[138] Korkuyorum ki ince düşünceli şair ve derin düşünceli alimlerin yerine Ehremenlerle aynı mecliste bulunan devlerle arkadaş olacaksın.
[139] Dedim, ey gönül niçin beni bu kadar maskara ediyorsun, yeter artık böyle haşin iğneli konuşmaktan vaz geç.
[140] Dünya hiç bir zaman aynı hal üzere dönmüyor. Gamdan sonra mutluluk, eziyetten sonra rahatlık gelir.
[141] Felekten bazen saadet bezen sıkıntı yağar. Bağda bazen diken bazen de yasemin yeşerir.

Der sahtîst süstî vü der-seng behr-i men[142]

Âhir ne-sabr bahşed şîrînî vü şifâ

Z'ân pes ki telh gerded ez-û merd-râ dehen[143]

Âhir ne-nîşter bezened zahm lîk ez-ân

Ref' hezâr gûne taʿab gerded ez-beden[144]

Hân nigerî ki hem-çü men înek zi-müflisî

Mânde tehî zi-lâle vü gül dâmen u men[145]

Ber-kûhsâr bîn ki çe sâde mânde zîr-i berf

Çün mürde-i ki û-râ pîçend der-kefen[146]

Ber-cây-ı lâle-berg der-ân rîşe-i huşk

Ber-cây-ı ʿandelîb der-ân nâle-i zagen[147]

Kuhsâr der-feşurden-i ten hem çü zemherîr

Gülzâr der-fesurden-i dil hem çü merzegen[148]

Baʿd ez-dü- mâh bîn ki şude deşt ü kuhsâr

Ez-nükhet-i benefşe vü gül gayret-i Huten[149]

Büt-hâne-i Bahâr şude bâg ez-bahâr

Gülhâ-yı renk renk be-büt-hâne çün ü şen[150]

Yâkût-ı sürh rîhte ez-lâle der-kemer

Mînâ-yı sebz h^{v}âste ez-sebze der-çemen[151]

Gonce çü dil-firîbî bâ-laʿl-i gûşvâr

Sûrî çü nev ʿarûsî bâ-sürh pirehen[152]

Hâ sabr kun dilâ ki be-kâm-ı men ü tû hem

Yek rûz mî-be-kerded în-çarh-ı pür-fiten[153]

Ber-kâm çe gûne ne-gerded meğer ne-mâ

Hestîm der-cihân zi-gulâmân-ı bü'l-Hâsen[154]

Ân vâhib-i kerîm ki ez-vey be-cüz Kelîm

Ender-cihân kesî ne-şenîdeest harf-i len[155]

---

[142] Her gamda bir mutluluk, her karanlıkta bir nur vardır. Her zorlukta bir rahatlık, her taşta bir gevher gizlenmiştir.
[143] Sabır, tatlılık ve şifa bahşedendir. O, acıtsa da neticede ağza tatlılık verir.
[144] Evet, neşter başta insanı yaralar ama neticede bin türlü derdi bedenden çıkartır.
[145] Bana dikkatle bakan müflislikten bende ne çayır, ne çimen ne de lale kalmadığını görür.
[146] Dağlara bak, gör nasıl kar altında kalmışlar, sanki ölmüş de kefene sarılmışlar.
[147] Oralarda lale yerine diken bitmiştir ve bülbül yerine kargalar nale etmektedirler.
[148] Dağlar soğuktan zemherire dönüp soğuktan büzüşmüştür, gülzarın gönlü bunalmış ve karga gibi sıkıntılıdır.
[149] İki aydan sonra bakıp görürsün ki çöller ve dağlar kendi menekşe ve güllerinin kokusu ile Huten'e nasıl meydan okuyacaklar.
[150] O zaman göreceksin ki bahçe, Bahar'ın puthanesine dönmüştür, bu puthanedeki güllerin her birisi şen bir put haneye dönmüştür.
[151] Lal kemerine kırmızı yakut sıralamıştır, çimenlikte yeşil minalar baş kaldırmış, yeşermiştir.
[152] Sanki gönül çalan gonca, lal kübelerini takarak, yeni gelin gibi kırmızı gömlekle düğün meclisine gelmiştir.
[153] Gönül sabr et ki bu fitneci felek bir gün senin de benim de gönlümüze uygun olarak dönüp devredecektir.
[154] O nasıl bizim istediğimiz gibi dönmez? Biz Ebul Hasan'ın (Hz.Ali) kullarından değil miyiz?

Lutfeş zi-feyz kâ'ime arz u semâ

Kalbeş zi-ʿilm âyine-i sırr u ve'l-ʿalen[156]

Bâ-saʿy-ı û remîde zi-billûr-ı lâciverd

Bâ-hıfz remîde zi-sinnevr kergeden[157]

Pâseş zi-çeng-i şîr kened renk-râ kunâm

ʿAdleş zi-çeşm-i vâşe dehed saʿve-râ veken[158]

Bâ-lutf-ı û heme ʿasel müştefî suʿeyr

Bâ-kahr-ı û heme şerer muharref-i emen[159]

Hem sebha beste saʿyeş ber-sakf-ı Sûmenât

Hem büt-şikeste desteş ber-fark-ı Berhemen[160]

İʿmâl-i bâ-kemâleş hem mu'ahhiz-i rüsûm

Efʿâl-i bâ-celâleş hem masdar-ı sünen[161]

Şâhâ Bahâr-ı hasta ki ez-cân gulâm-ı tust

Şâyed eğer rehâniyeş ez-în-gam u mihen[162]

În çâme-i hucete der-pîş-i ehl-i fazl

Cân-ʿazîzest be-her beyt-i û şemen[163]

Der-çend câ eğer şude tekrâr kâfiye

Hem çün çemen ki kâfiye üftâde bâ-semen[164]

ʿUzrem hemîn ki kâfiye der-maʿnî-i bedîʿ

Tekrâr yâbed er-ne-dehed şiʿr-râ dehen[165]

Tâ-lâle ez-gülistân rûyed gül ez-riyâz

Tâ laʿl ez-Bedahşân hîzed dür ez-ʿAden[166]

Rahşân ruh habîb-i tû çün şems der-semâ

Sûzan ten ʿadû-yı tû çün şemʿ der-leken[167]

Eyzan lehû

Çend ey refîk h^vâr çünîn der-vatân şevîm

Bîrûn biyâ ez-în-vatan-ı pür mihen şevîm[168]

---

[155] Kelim yani Hz. Musa'dan başka hiç kimse, "len" (len terani) kelimesini hem korkutan hem de bağışlayan Allah'tan işitmemiştir.
[156] Onun lutfu o kadar çok ki bu lutf yerin ve göğün dayanağı olmuştur, ve ilmi çok olduğu için onun kalbi de sırr u vel alen aynası olmuştur.
[157] Onun çalışmasıyla billur laciverde dönüşmüştür, onun korumasıyla da kedi gergedana dönüşmüştür.
[158] Onun koruması neticesinde aslanın elinden herkes kurtulur, adaletiyle kuşa da merhamet eder, onu bırakır.
[159] Onun lutfu ile bal, bütün hastalıklara şifa verir, onun kahrı ile ateş sakinleşir.
[160] Hem onun çalışmasıyla Sumenat manastırırnın tavanına inciler sıralanmış, hem onun eliyle Brehmen putları kırılmıştır.
[161] Onun kamil işleri bir adet haline gelmiştir, celalli fiilleri de sünnetin esasını oluşturmuştur.
[162] Ey padişah! Hasta Bahar gönülden senin kulundur. Belki sen onu bu gam ve kederden kurtarırsın.
[163] Bu şiir parçası, fazilet ehlinin nazarında can gibi azizdir. Onun her beyti kıymetlidir.
[164] Eğer şiirimin bazı yerlerinde kafiyeler tekrar ediliyorsa, bunda bir ayıp yok, çünkü bir bağda aynı gülden bir kaç yerde bitebilir.
[165] Şiirin manasına bir eksiklik getirmemek şartı ile edebi eserde bazı tekrarlar olabilir, bu sebeple özrüm kabul olunmalıdır.
[166] Ne kadar ki dağlarda lale, bağlarda gül yetişir, nasıl ki Bedahşan'da lal taşı, Aden'de inci çıkar,
[167] Bırak, dostların yüzü semanın güneşi gibi ışıklı olsun, düşmanların canı ise, mum gibi eriyip mahvolsun.

Ger sad hezâr sâl be-mânîm der vatân

Bî-kadr çün ʿakîk be-kûh-ı Yemen şevîm[169]

Himmet bülend kun ki ne Şirvân makâm-ı mâst

Der-fikr-i cây-ı diğer-i şehr seken şevîm[170]

Mâ Müşterî-i hısâl u heme halk çün Zühal

Nahsîm her kader be-zuhal mukteren şevîm[171]

Çün nistîm zi-ehl-i cihân hîç nistîm

Ger mâhir-i zamâne behr-i ʿilm ü fen şevîm[172]

Çün gûş-ı Hak şinev be-miyân ni çe sûd eğer

Der-keşf-i râz-ı Hak ser-â-pâ dehen şevîm[173]

Ez-sihr-i fark muʿcize çün kes ne-mî-kuned

Âhir çe sûd ez-în-ki Kelîm-i zemen şevîm[174]

Mâ şahbâz-ı sedre nişînim ez-çe reh

Ber-cîfe-i zamâne çü zâg u zagan şevîm[175]

Dârîm câ çü der-ber-i rûhâniyân çerâ

Der-bend-i nefs-mânde vü der-kayd-ı ten şevîm[176]

Hurân-ı huld perde-nişînend behr-i mâ

Ber-şâhidân-ı zişt çe-râ mufteten şevîm[177]

Bâ-hûr hem-demî çü tüvânîm bes çerâ

Hem-râh-ı dîv û hem-nefes-i Ehrimen şevîm[178]

Hîçest çün cihân hemegî ez-berâ-yı hîç

Bâ-în-heme şuʿur çe-râ mumtehen şevîm[179]

Mâ mürdeîm pirehen-i mâ kefen be-mâ

Ger zindeîm hîz ki tâbe-kefen şevîm[180]

Dîvâneîm câme derîden kâr-ı mâst

Ân rûz kâmilîm ki bî-pirehen şevîm[181]

ʿÂrif hayâl-i h^{v}îş ne-dâred be-fikr-i dost

---

168 Ey dost, biz ne vakte kadar vatanımızda böyle sefil olacağız? Gel el ele verip bu mihnetli vatandan uzaklaşalım.
169 Eğer yüz bin yıl da burada kalsak, Yemen dağının koynundaki akik gibi kıymetsiz olacağız.
170 Himmetini yüksek tut ki Şirvan bizim yerimiz değil. Gel başka bir şehirde yaşamayı düşünelim.
171 Biz Müşteri yaratılışlıyız, halk ise Zühal yıldızı gibidir. Ne miktarda Zühal'e yakınlaşırsak talihimiz o kadar uğursuz gidecektir.
172 Eğer bu topluma uyum göstermesek, zamanın bütün ilim ve fenlerinde mahir de olsak hiç bir kıymetimiz yoktur.
173 Hakikati işiten bir kulak olmadıktan sonra, hakikat sırlarını baştan ayağa kadar açsak da bir faydası olmayacak.
174 Hiç kimse mucize ile sihir arasındaki farkı anlamadıktan sonra, biz zamanın Kelim'i (Hz. Musa) de olsak faydası olmayacak.
175 Biz yüksek zirvelerde oturan kartal olduğumuz halde, ne için karga gibi dünya leşinin üstüne konalım?
176 Ruhen yükseklikler sakini olduğumuz halde ne için nefsin zinciri ile beden zindanında haps edilelim?
177 Cennetin hurileri bizi bekledikleri halde ne için maneviyatsız güzellere bend olalım?
178 Meleklerle hemdem olmaya imkanımız olduğu halde, peki ne için Ehrimenlerle hem nefes olup devlerle yoldaş olalım?
179 Madem ki dünya bir hiçtir, peki ne için biz kendi derin aklımız ile bu hiçlikten ötürü imtihan verelim?
180 Biz ölüyüz, gömleğimiz de kefenimizdir, eğer diriysek, gel bu kefeni yırtıp atalım, kefensiz olalım.
181 Biz divaneleriz, elbiseyi yırtıp atmak bize yakışır. Bu gömlekten çıktığımız gün biz kamil olacağız.

Ân vakt ʿârifîm ki bî-hᵛîşten şevîm[182]

Fikr-i beden hemîşe kuned menʿ yâd-ı Hak

Dûr ez-Hakkîm tâ ki be-fikr-i beden şevîm[183]

Dünyâ be-mü'minân çü buved secen der-hadîs

Kâfir ne-îm pes zi-çe hoş der-secen şevîm[184]

Tâ-çeşm-i mâ be-çehre-i âhûveşân buved

Bâyed siyâh-ı rûy çü müşk-i Huten şevîm[185]

Tâ gûş-ı mâ be-kûşe-i tanbûr u ney buved

Bâyed sezâ-yı latme çü def bî-suhen şevîm[186]

Tâ pây mî nehîm be-pîş-i vezîr u mîr

Bâyed be-fark-ı hᵛîş hemî dest-zen şevîm[187]

Hûn-i ciğer hurîm be-bâyed çü gonca ger

Hᵛâhem sürh-rûy çü gül der-çemen şevîm[188]

İnsâf hud be-deh ki be-în nefs-i nâbe-kâr

Makbûl key be-bârgeh-i zül'l-menen şevîm[189]

Nâçâr pes be-bâyed şermende-i çâre-cûy

Ez-âstân-ı mazhar-ı Hakk-ı Bu'l-Hasan şevîm[190]

Ân reh-nümâ ki ez-eser-i yek nigâh-ı û

Ender-cihân-ı karîn Uveys-i Karen şevîm[191]

Sad sâl eğer kunîm günâh ez-şefâʿateş

Çün tıfl-ı leb-teşne henûz ez-dehen şevîm[192]

Mâ-râ çü hest dostî-i û çe gam hurîm

Ender-behişt dâhil-i bî-lâ vü len şevîm[193]

Min-Nevâdir-i Tabʿa[194]

Hoş-baht kesî hest ki der-fasl-ı zemistan

Bâ-sâde nigârî be-nişîned be-şebistân[195]

Hoş-hâl bedân-gûne nişîned ki ne-bâşed

---

[182] Arifler her zaman dost hayali ile yaşadıkları için kendilerini unuturlar. Biz de kendimizi unuttuğumuz gün ariflerden olacağız.
[183] Beden, vücut endişesinde olmak Hakk'ı yâd etmeye mani olur. Beden endişesinde olduğumuz müddetçe Hak'tan uzağız.
[184] Hadislerde dünyanın müminler için bir zindan olduğu söylenmiştir. Kafir değiliz peki ne için zindanda kalalım.
[185] Gözümüzü ahu gözlü güzellere diktiğimiz müddetçe, yüzümüz Huten miski gibi her zaman kara olacaktır.
[186] Kulağımızı tanbur ve ney sesine verdiğimiz müddetçe şüphesiz def gibi hep tokat yiyip duracağız, susmalıyız.
[187] Emir ve vezirlerin yanına her gidişte, kendi elimizle başımıza vuralım.
[188] Eğer çimenlikteki güller gibi al yüzlü olmak istiyorsak, goncalar gibi ciğerimizin kanı ile beslenmemiz gerekir.
[189] Şimdi kendin insaf eyle ki böyle alçak bir nefsin elinde iken Hakkın kulluğuna nasıl layık olabilir ki?
[190] Aciz kalıp utanmış bir halde, çare aramak için Allah'ın mazharı olan Ebul Hasan'ın eşiğine gidelim.
[191] O yol göstericisi bir bakışla bize, bu dünyada Veysel Karani tarafına gitmemiz gerektiğini bildirdi.
[192] Eğer yüz yıl onun şefaatiyle günah işlesek, susamış çocuk gibi ağzımızı kapatmalıyız.
[193] Madem ki biz dostuz, ne gam çekelim ki, cennete sorgusuz sualsiz girmeliyiz.
[194] Nadir yaratılışlı şairlerden.
[195] Talihli insan o adamdır ki kış mevsiminde güzel bir sevgili ile yalnız başına bir odada bulunsun.

Âgâh ki çün âmed u çün reft zemistân[196]

Beste reh âmed u şud ez-în-bî-hûde-gû halk
Der-kûşe-i halvet be-keşed pây be-dâmân[197]

Tedbîr ferâgat kuned ez-behr-i ten ammâ
Der-perveriş-i ten be-kuned perveriş-i cân[198]

Be-burîde zi-âmizeş-i în bî-hûde halk
Yek-çend ganîmet şumered sohbet-i cânân[199]

Bîrûn kuned ez-dil gam nîk u bed-i merdüm
Hoş-dil küzarâned nefesî çend be-devrân[200]

Âsân be-kuned kâr-ı cihân-râ heme ber-hud
V'ez her çe bûved müşkil ez-ân be-küzâred âsân[201]

Çün hest heme kâr be-takdîr-i Hudây
În kûşiş-i bî-fâ'ide-i mâ çe kuned hân[202]

Cüz nân-ı cûy çün ne-dehed hâne Hudâ gû
Bî-câ ne-kuned fikr-i müzaʿfer dil-i mihmân[203]

Gavvâs der-endîşe ki gevher be-kef âred
Gâfil ki nihenkeş hured ender-teh-i ʿummân[204]

Sayyâd der-în-fikr ki âhû be-kuned sayd
Vâkıf ne ki derred şikemeş gurg be-dendân[205]

Rûbâh der-în-hîle ki murgî bered ez-deh
Âgeh ne ki farkeş şikened çûb-ı nigehbân[206]

Bes kes ki be-şeb kisvet-i dervîş be-ber-dâşt
Şud rûz u be-pûşid be-ber hilʿat-ı sultân[207]

Bes şeh ki hemî sûd külâheş be-felek subh
Pâyeş be-falak reft şebângah be-zindân[208]

Ger kâr be-takdîr çe-râ dânâ der-saʿy
V'er emr be-tedbîr çe-râ ʿâkil hayrân[209]

---

[196] Öyle hoş bir halde otursunlar ki kışın nasıl gelip geçtiğinden haberleri olmasın.
[197] Kapıyı boş sözler söyleyenlerin yüzüne çarpıp halvet köşesinde rahat etsinler.
[198] Kendi vücuduna bakmak için bir tedbir alsın ama bedenle birlikte canını da beslemeye çalışsın.
[199] Kalabalıklarla boş vakit geçirmekten kendini korusun, ancak cananla vakit geçirmeyi ganimet bilsin.
[200] Halkın içindeki iyi ve kötüleri gönlüne salmasın, bu dünyada bir an hür nefes alsın.
[201] Dünyanın bütün zorluklarını kendine kolay hale getirsin, bütün zorlukların arasından kolaylıkla çıksın.
[202] Eğer bütün olup biten Allah'ın takdiri ileyse, o zaman bizim çalışmamızın ne faydası var?
[203] Allah kendi sofrasında arpa ekmeğinden başka bir şey vermiyor, biz misafirler zaferan hakkında ne diyebiliriz ki?
[204] Dalgıç, denizden inci bulacağını düşünür, ancak denizin derinliklerindeki balinanın onu yutacağından habersizdir.
[205] Avcı, bir ceylanı avlamayı hesap eder, ancak bilmez ki canavar bir gün onun karnını yerinden çıkarabilir.
[206] Tilki köyden bir tavuk çalmayı planlar, ancak köy korucusunun değneği onun başını incitebilir.
[207] Çokları gece derviş elbisesi ile yatmışlardır, sabah olduğunda ise onlar sultanlık elbisesi giymişlerdir.
[208] Öyle padişahlar olur ki gündüzleri onların taçları feleğe değer, ancak güneş battıktan sonra onların ayakları prangaya vurulur.

Tedbîr-i zemistân kunem u fikr-i ferâgat

K’în kıssa dırâzest u ne-dâred hadd u pâyân[210]

Dânî çe der-în-fasl be-kârest u çe şâyed

Hâ bişnev ez-în-pîr-i sühan senc ü sühandân[211]

Evvel dü-se hum belki füzûnter mey-i bî-geş

K’ez reng be-gül mâned ü ez-bûy be-reyhân[212]

Ân bâde ki ez-pertev-i ân der-şeb-i târik

Bîned perî-râ be-dil endîşe-i pinhân[213]

Rîzend eğer dürdeş der-pây-ı dırahtî

Tâ-haşr bûved mîve-i ân laʿl-i Bedehşân[214]

Der-bûy füzûnter besî ez-ʿanber u lâden

Der-renk nigûter besî ez-güher ü mercân[215]

Ber-şâmme-i mûr resed ez-vey eğer bûy

Bâ-zûr keşed şîr-i jiyân-râ zi-neyistân[216]

Rahşandeter ez-âteş u sâfîter ez-encüm

Hoş-renkter ez-lâle vü hoş-bûyter ez-yân[217]

Sâkî be-çünîn bâde ne-dânî ki buved ki

Zîbâ peser-i sîm-ber u sîb-i zenehdân[218]

Efrâhte kaddeş çü yekî şâh-ı sanûber

Efrûhte rûyeş çü yekî micmer-i suzân[219]

Der-her nigeh-i çeşmeş sad fitne vü câdû

Der-her girih-i zülfeş sad hîle vü destân[220]

Bâ-gamze-i nigâh-efken bâ-hande-i suhan-gûy

Bâ-ʿişve-i tebessüm kun bâ-şîve-i gâzel-h^{v}ân[221]

Dil-cûy u nigû hûy perî-rûy u siyeh-mûy

Dil-bend ü dil-âviz u suhen-fehm ü suhen-dân[222]

Sad tîg-i belâ hîz zi-her kûşe-i ebrû

---

[209] Eğer iş takdir ile oluyorsa, o zaman niye akıllılar çalışmaktadır, eğer iş çalışmak ileyse o zaman niye tedbirliler felaketdedir.
[210] Kış ile ilgili bazı tedbirler alıyorum ki rahat yaşayayım, ancak bu uzun hikayedir, anlatmakla bitmez.
[211] Biliyor musun, böyle bir mevsimde bir adama ne lazımdır? Dinle, bu koca söz üstadı sana söylesin.
[212] Öncelikle iki üç küp benzeri olmayan şarap ki onun rengi güle, kokusu reyhana benzesin.
[213] Öyle bir bade ki gece karanlığında onun ışığında hayalen gönlünde gizli perileri görebilesin.
[214] Onun tortusunu ağacın dibine döktüğünde o ağacın meyvesi kıyamete kadar Bedahşan lali olsun.
[215] Kokusu anber ve lavantadan daha güçlü ve güzel, rengi gevher ve mercandan daha iyi olsun.
[216] Onun kokusu karıncanın burnuna ulaşırsa yırtıcı aslanı zorla kamışlıktan tutup kenara çeker.
[217] Ateşten daha ışıklı, yıldızdan daha parlak, laleden daha güzel renkli, naneden daha güzel kokulu olsun.
[218] Ey saki bilir misin ki böyle bir badenin yanında bir de ne olmalıdır? Elma gibi çene çukuru olan gümüş bedenli bir dilber.
[219] Boyu fıstık ağacı dalı gibi uzun, yüzü mangaldaki ateş gibi alevli.
[220] Onun her bakışında yüz fitne ve sihir, saçlarının her halkasında yüz hile ve destan.
[221] Gamze ile bakan, gülüş ile söz söyleyen, işve ile gülen, naz ile gazel okuyan.
[222] Gönül okşayan, hoş yaratılışlı, peri yüzlü, kara saçlı; kalp bağlayan, gönle yatan, söz anlayan, dil bilen.

Sad nâvek-i hûn-rîz zi-her cünbüş-i müjgân[223]

Müjganeş ʿamûzâde-i peykân-ı Ferâmerz

Ebruş peser-hâle-i şemşîr-i Nerîmân[224]

Rûyeş be-neseb vâris-i nüzhetgeh-i Firdevs

Laʿleş be-haseb nâ'ib-i ser-çeşme-i hayvân[225]

Her câ ki nişîned be-ruheş hud pedîdâr

Her câ ki hırâmed zi-kadeş haşr nümâyân[226]

Er hest çünîn sâde çünân bâde hemin fasl

Bî-savt-ı mugannî ne-hured hîç müsülmân[227]

Bî-nagme vü ney hem ne-buved hurden-i mey hoş

Hâ mutrıbe ki nîz zarûrest hoş elhân[228]

Gûyend ki âvâz-ı hoş ez-rûy-ı nigû beh

Bî-şübhe çünînest ki gufteest suhen-dân[229]

Ammâ ne-zi-hem dûr ki der-mezheb-i şâʿir

Ân lâzeme-i înest în lâzeme-i ân[230]

Hoş-baht kesî kû be-çünîn şîve vü âyin

Hoş-dil güzârend nefesî çend be-devrân[231]

Hey câm keşed hey şineved nagme-i mutrib

Hey bâde hured hey gunûd der-ber-i mestân[232]

Husbed ber-i sâkî nûşed mey-i hamrâ

Ufted ber-i mutrib bûsed leb-i cânân[233]

Ez-çeşm-i bed în-bezm nigû tâ-bûved îmen

Ber-h^{v}âned eşʿâr-ı Bahâr ez-reh-i îkân[234]

Der-medhet şâh-ı du-serâ sâkî-i Kevser

Sultân-ı ebed mîr-i ezel Husrev-i imkân[235]

Min-Netâ'ic-i Tabʿa[236]

Sehergeh dâştem ez-bâde-i şebâne humâr

---

[223] Her kaşının ucundan yüz bela kılıcı çeken, kirpiğinin her hareketiyle yüz kanlı ok atan.
[224] Kirpikleri Feramerz'in okunun amcası oğlu, kaşları Neriman'ın kılıcının teyzesi oğlu.
[225] Yüzü soy sop olarak, Firdevs cennetinin mirasçısı, dudağı nesil olarak ölümsüzlük suyunun naibi.
[226] Nereye otursa orada cennet meydana gelir, nerede ki boyuyla salınsa orada haşir ortaya çıkar.
[227] Bu mevsimde böyle bir güzelin elinden muganni sesi olmadan içki içmek, Müslümana yaraşmaz.
[228] Nağmesiz, neysiz mey içmek güzel olmaz, bu sebeple de güzel sesli bir çalgıcı lazımdır.
[229] Güzel sesin, güzel yüzden daha üstün olduğunu söylerler. Elbette ki akıllılar çok güzel demişler.
[230] Ama şairin mezhebi bunlardan uzaktır. Bu ona lazımdır, o da buna.
[231] Bahtı açık adam o kişidir ki böyle bir ortamda, bir kaç gün özgür ve bağımsız ola.
[232] Hey deyip kadeh kaldıra, çalgıcının nağmesini dinleye, hey deyip mey içe, o mest dilberin kucağında uyuya.
[233] Sakinin kucağında uzanıp kızıl şarap içe, çalgıcının boynuna sarılıp dudaklarından buse ala.
[234] Böyle güzel bir meclisin kem nazardan uzak olması için, orada Bahar'ın şiirleri okunsa görün ne güzel olur.
[235] İki dünyanın padişahı, Kevser'in sakisinin medhinde, ebedi sultan, ezeli emir, imkanlı padişah ola.
[236] Onun yaratılışının neticelerinden.

Der-âmed ez-derem ân-luʿbet perî-ruhsâr[237]

Guşûde mûy-ı pür ez-halka vü fikende be-ber

Şikeste zülf-i pür ez-çîn ü rihte be-kenâr[238]

Be-târ-i her mûyeş tûde tûde ʿanber-i ter

Be-çîn-i her zülfeş nâfe nâfe müşg-i Tatar[239]

Nemek be-gonca biyâ-kende kîn me-râ hande

Şeker zi-laʿl-i perâkende k'în me-râ güftâr[240]

Ruheş şakîk ve lâkin şakîk-i ʿâliye-hat

Lebeş ʿakîk ve lâkin ʿakîk-i şeker-bâr[241]

Hezâr silsile-i rehzen zi-cevr-i pür-şikeneş

Hezâr Bâbil-i efsûn zi-çeşm-i pür zi-humâr[242]

Vefâ vü mihreş çün sabr-ı ʿâşıkân endek

Cefâ vü cevreş çün şevk-i bî-dilân bisyâr[243]

Bereş çe gûyem beh beh tabak tâbak nesrîn

Ruheş çe h^{v}ânem bah bah çemen çemen gülnâr[244]

ʿAbîr-turre vü kâfûr-rûy u ʿanber-hâl

Bahâr-çehr u sanbû-kad benevşe-ʿizâr[245]

Ferişte-tıynet ü hurşîd-rûy u subh-cemâl

Melek-tabîʿat u hûrîveş ü perî-ruhsâr[246]

Çünû ne servi der-Gatkar ne der-Keşmir

Çünû ne mâhî der-Kâşgâr ne der-Ferhâr[247]

Eğerçi geşte yakîn în-suhen be-halk-ı cihân

Ki bî-humâr ne mey başed ü ne gül bî-hâr[248]

Dürûg bâşed zîrâ ki çehre-i leb-i û

Gülest u bâde ki ne hâr dâred u ne humâr[249]

Fesâne hem-şude în harf der-cihân ki hemî

Bûved be-tabʿ-ı gürîzân hemîşe mâr ez-nâr[250]

---

[237] Sabah olunca, akşamki şarabın etkisi başımdan gitmemişti. O peri yüzlü sevgilim kapıdan içeri girdi.
[238] Halka halka olan saçlarını sinesine dağıtmış, şikeste zülfünü ayırıp omuzlarına dökmüştü.
[239] Saçının her telinde buram buram taze anber, zülfünün her kıvrımında nafe nafe Tatar miski.
[240] Goncaya tuz serper guya ki bu benim gülüşümdür, lalinden şeker saçar, guya ki bu benim konuşmamdır.
[241] Yüzü şakayık çiçeği gibi ancak güzel kokulu, dudağı akik taşı renginde ama şeker yağdıran bir akik.
[242] Kıvrım saçları binlerce zalim gece haydutu, mest gözlerinin her bakışı binlerce Babil sihri.
[243] Mihri ve vefası aşıkların sabrı gibi az, cefa ve cevri de onların şevki gibi çok.
[244] Sinesine ne diyeyim ki, tabak tabak nesrin gülü, yüzüne de ne isim vereyim ki çimenlikler dolusu gülnar.
[245] Esmer saçlı, kafur yüzlü ve anber benli, bahar çehreli, sanavber boylu ve menekşe yanaklı.
[246] Melek yaratılışlı, güneş yüzlü, sabah çehreli, melek huylu, huri gibi, peri yüzlü.
[247] Onun gibi ne Katgar'da ne de Keşmir'de bir selvi var. Ona benzer ne Kaşgar'da ne de Ferhar'da bir ay vardır.
[248] Şaraptan sonraki sersemlik ve gülün dikensiz olmaması durumları bütün cihan halkının malumudur ama,
[249] Bu yalandır, çünki onun yüzü ve dudakları, gül ile şaraptır. Ama ne dikeni var ne de sersemliği.

Ne-mî-kunem be-Hudâ în-fesâne-râ bâver

Eğer çe bînem be-çeşm-i hᵛîşten sad-bâr[251]

Çe-râ ki mî-bînem ber-ruh çü âteş-i û

Hemîşe râmest ânzülfegân hem çün mâr[252]

Hırâm-ı kebk kad-i serv dâşt ey ʿacabâ

Ki dîde kebk-i gazel-hᵛân serv-i bâde-küsâr[253]

Me-râ ki buved zi-mest-i be-ser henûz eser

Fitâd çeşm çü ber-ân-firişte rûy nigâr[254]

... sad şevk

Giriftemeş be-dü dest ez-dü tîre tarrâr[255]

...laʿleş

Be-dân müşâbih ki perhiz mî-kuned ʿammâr[256]

... be-gerden efkendem

Bedân sıfat ki perestendegân-ı büt-i zünnâr[257]

...ân kadr-i lebeş ki resîd

Şumâr-ı bûse-zede ber-sad u zi-sad be-hezâr[258]

Be-ʿişve guft Bahâr ayâ be-hoş-suhenî

Kesî ne-dîde nazîr-i tu-râ be-hîç diyâr[259]

Kunûn biyâ be-nişîn u be-şükr-i în-niʿmet

Ki hestî ez-leb-i men kâmyâb u ber-hurdâr[260]

Çe kâme kun inşâ zi-kilk gevher-pâş

Latîf u dil-keş der-medh-i Seyyid-i Muhtâr[261]

Âb-rû nüviştem ez-edeb fi'l-hâl

Kalem giriftem be-nüviştem în-latîf eşʿâr[262]

Ki kâ'inât heme ez-müdîr tâbe-medâr

Mütâbiʿend be-hükm-i şeh-i felek der-bâr[263]

Muhammed-i ʿArabî ân ki hâk-i naʿleyneş

---

[250] Dünyada şöyle bir efsane var ki, yaratılış olarak yılan ateşten kaçar derler.
[251] Eğer kendi gözlerimle bunu yüz defa görmüş olsam bile Allah'a yemin ederim ki bu efsaneye inanmıyorum.
[252] Çünkü onun ateşli yüzünün yanında siyah zülfünün yılan gibi kıvrılıp yattığını görüyorum.
[253] Yürüyüşü keklik, boyu selvi. Çok acaip bir haldir ki kim kekliği gazel okurken ve selviyi içki içerken görmüştür?
[254] Başımda hala mestanelikten bir eser var iken gözüm o melek yüzlünün çehresine ilişti.
[255] Kendime hakim olamayarak yerimden kalktım, yüz şevk ile o saçları iki elimle tuttum.
[256] Onun şeker dudaklarını öyle emdim ki sanki hasta adam perhizini bozuyordu.
[257] Putperestlerin zünnara secde ettiği gibi bazen saçlarını boynuma hamayıl ettim.
[258] Bazen dudaklarını o kadar öptüm ki busenin sayısı yüze, yüzden de bine ulaştı.
[259] Gamze ile dedi ki, ey Bahar, hiç bir diyarda senin gibi şirin sözlü şair görülmemiştir.
[260] Şimdi benim dudaklarımdan kam aldın, böyle bir nimete şükretmek için oturub,
[261] Kendi gevher saçan kaleminle bir güzel şiir parçası yaz. Öyle bir şiir ki Hz. Peygamberin övgüsünde güzel ve gönül çeken bir şiir olsun.
[262] Onun bu sözünü işitip derhal edeple elime kalem alib, bu latif şiirleri yazdım.
[263] Bu kainatta, ta müdürden sıradan insana kadar herkes feleklerin şahının hükmüne tabidir.

Keşen şâhân ber-ser zi-behr-i ʿizz ü fehar[264]

Buved gubârî ez-âsitân ...

Ki pâyidâr be-mândeest în-bülend hisâr[265]

Ne vâcibest ...

Keseş ne be-şinâsed kadr u pâye-i mikdâr[266]

Ne-kerde bâ-kalem engüşt ... lîken

Nihâde ser be-hatteş çün kalem sıgâr u kibâr[267]

Binâ-yı imkân-râ dâde sıfateş revnak

Esâs-ı hestî-râ kerde himmeteş üstüvâr[268]

Ne-kerde meşk velî levh-râ ez-û ser-meşk

Ne-hᵛânde ʿilm velî ʿilm-râ ez-û hencâr[269]

Eyzan lehû

Hezâr nâfe-i müşk-i Huten be-hem rîzed

Nişân dehed ki me-râ hest zülf-i pür-şikenâ[270]

Zi-sâdegîeş gümân în ki ne-âgahem

Ki zülf-i pür-şikeneş hest nâfe-i Hutenâ[271]

Be-sihr u câdû düzdîde mâ-râ zi-felek

Be-hîle beste be-bâlâ-yı şâh-ı nârvenâ[272]

Be-halk gûyed k'înem ruhest u ân-kâmet

Çe nakş hâst be-bînîd der-nigâr-ı menâ[273]

Hezâr-bâreş guftem be-halk kad menemâ

Ki reste-hîz ne-yufted miyân-ı merd ü zenâ[274]

Sühan zi-men ne-şenîd u nümûd kadd u kunûn

Kıyâmetest cihan pür zi-şûriş u fitenâ[275]

Çünîn nigâr me-râ der-derûn-ı hâne vü men

Çe-râ revem be-temâşâ-yı lâle vü semenâ[276]

Eğer be-gîremeş ender-begal gümân-dârem

---

[264] Peygamberimiz Muhammed Arabi'nin nalınlarının tozunu şahlar başlarına koyup iftihar ederler.
[265] Bu yüce hisarlı kale şimdiye kadar kalmış ve onun kapısının eşiğinden bir toz kalmıştır.
[266] Hiç kimse onu tanımıyor ve onun kendisini de bilmiyor.
[267] Kalem onun parmaklarına hiç dokunmamıştır, lakin onun yazısına küçükler de büyükler de baş eğerler.
[268] İmkan binasına parlaklık vermiştir, varlığın temeli ise onun gücü ile yükselmiştir.
[269] Yazı yazmamıştır, lakin meydana getirdiği levhalar herkese örnek olmuştur. İlim tahsil etmemiştir, lakin onun ilminden herkese bir yol, usul vardır.
[270] Bin Huten miskinin kokusunu birbirine karıştırır, saçlarının kıvrım kıvrım olduğunu bana göstermek ister.
[271] Saf olduğum için, ben onun dalga dalga zülfünün Huten nafesi olduğunu bilmediğimi sandım.
[272] Sihir ve büyü ile felekten bizi çalıp, hile ile narven ağacının dalının üstüne bağlayıp,
[273] Halka, bu benim yüzüm, diğeri ise boyumdur, bakın görün güzellikler sergimde ne ilginç şekillerim var, diyor.
[274] Boyunu posunu halka gösterme diye bin defa dedim. Yoksa kadın ve erkeklerin arasında vuruşma olmayacaktır.
[275] Sözüme kulak asmadı, kametini gösterdi. Bu sebeple de dünya fitne ve fesatla doldu.
[276] Benim evimin içinde böyle bir güzelim var iken ben ne için lale ve yaseminleri seyretmeye gideyim ki?

Ki şud kenâr u begal pür me-râ zi-nesterenâ[277]

Eğer be-yârem zülfeş be-dest pindârem

Ki bâ-benefşe me-râ dest geşte mukterenâ[278]

Zi-cümle nigûter în ki her çe mî-dehemeş

Zi-men ne-h^{v}âhed illâ medîh-i Bü'l-hasenâ[279]

ʿAlîyy-i ʿâlî ân-nûr-ı zü'l-celâl ki hest

Be-bendegiyeş dil-i şeyh u şâb mer-tenhâ[280]

Vücûd-ı ʿâlem zıllest ü şahs-ı û şâhis

ʿUlûm-ı gaybî şemʿest u zât-ı û legenâ[281]

Bahâr

Be-bahr ez-lutfeş katre-i lü'lü' lâlâ

Be-kân zi-feyzeş seng-i siyâh behr-i minâ[282]

Be-naks ender der-kadr ʿilm-i û evhâm

Be-ʿacz ender der-şân-ı zât-ı û fetnâ[283]

Be-dân resîde ki bâşed yakîn z'ân-be-güzeşt

Ki halk-râ be-hudâniyeş buved şekk ü zannâ[284]

Hemî tüvânem h^{v}ânedeneş Hâlikü'l-eşyâ'

Be-gayr küfr ne-hîzed eğer çe z'în-sühanâ[285]

Merâst bîm be-dil zi-eblehân-ı nâkıs fehm

Ve ger ne fâşeş gûyem Hudâ-yı zü'l-mennâ[286]

Bulend-rutbe şehâ ey ki ez-celâlet ü kadr

Be-medh gûî tû ʿâciz âmede lisanâ[287]

Eğer ne-buved zi-imkân garaz vücûd-ı tû buved

Henüz mülk-i ʿadem mümkinât-râ sekenâ[288]

Hem ez-tû sâbit bünyâd rûzgâr-ı kadîm

Hem ez-tû muhkem bünyâd ʿâlem-i kühenâ[289]

Ki mî-şinâht ne ger buved saʿyî tû âyîn

---

[277] Onu her kucakladığımda öyle zannediyorum ki kucağım nesteren çiçekleriyle dolmuştur.
[278] Onun zülüflerine elimi değdirdiğimde sanki ellerim menekşe çiçekleri arasında dolaşıyor gibi olur.
[279] Hepsinden güzeli şudur ki, ona ne verirsem almaz ve benden mutlaka Ebul Hasan (Hz. Ali) hakkında medhiye ister.
[280] Çok yüce bir celal sahibi olan Hz. Ali'ye yaşlı ve genç herkes bendelik etmeye hazırdır.
[281] Dünyanın varlığı gölgedir, onun varlığı ise nümunedir, gayb ilimleri mumdur, onun zatı ise fanustur.
[282] Onun lutfundan denizler inci ile dolmuştur. Onun feyzinden kara taşlar, gevher olmuştur.
[283] İlminde eğer noksan olursa vehme düşer, şanında acizlik olursa zekada da eksiklik olur.
[284] Onun öyle bir yakine ulaştığını bil. Onun padişah olduğuna da halk şüphe ile bakar.
[285] Onu, eşyaların yaratıcısı olarak adlandırmak istiyorum, bu sözlerden başka ne olursa o küfürdür.
[286] Ben ahmak ve düşüncesiz adamlardan korkarım ki aksine kudret sahibi olan Allah'ı yad ederim.
[287] Ey yüksek rütbeli padişah, senin celal ve kadrini medhetmeye bile dil acizdir.
[288] Eğer imkan da olmasa esas mesele senin varlığındır, daha dünya mevcut değilken sen sakindin.
[289] Sen hem çok eski zamanlarda sabit idin hem de köhne dünyanın temeli sağlam atılmıştır.

Ki mî-geşt ne ger buved dest-i tû senâ[290]

Çü hest mihret der-dil çe bîm ez-ʿisyân

Çü hest hıfz-ı tû der-cân çe bâk ez-mihenâ[291]

Tu ân-dil-âver ü şîr-i ujenî ki zûr u ʿayânest

Zi-bâd gürz-i tû kemter zi-peşşe töhmetenâ[292]

Der-ân zamân ki zi-âvâ-yı nây u gurreş-i kûs

Futed be-cân-ı mehân ez-herâs bû mehenâ[293]

Zemîn-i maʿreke pür-hûn şeved çünân ki bûd

Zi-hûn leb-â-leb dâmân-ı nîlfâm-ı denâ[294]

Şude yekî-râ aʿzâ zi-tîg müfterekâ

Şude yekî-râ ten ez-sihâm pür-vezenâ[295]

Yekî cerîh ki ber-zahm-ı û ecel-i merhem

Yekî katîl ki ber-cism-i û zireh kefenâ[296]

Kıyâmetî buved ân-dem ki tû birûn ây

Süvâr geşte ber-ân-şîr-ceng ü fîl tenâ[297]

Çü rîh-i ʿâsıf der-vakt-i pûye der-kerdeş

Çü berk-i Hâtıf hengâm-ı seyr ü tâhtenâ[298]

Be-germ-şîrî-i âteş be-rehneverdî-i âb

Be-hûşyârî-ʿakîk be-çâpukî-i zegenâ[299]

Mehâbet-i tû çünân hasm-râ fürû-gîred

Ki mî-be-gerded der-sîneeş nefes segenâ[300]

Ne-mî-be-isted pîş-i hadeng-i tû zirehâ

Ne-mî-beyâred tâb perend-i tû mecenâ[301]

Çünân hûred be-ser-i hasm âhenîn gürzet

Ki pâşed ez-hem magzeş çü tohm-i per-pehanâ[302]

Hemî hadeng-i tû defʿ-i ʿadû kuned ârî

Şihâb-ı sâgib sâzed ʿilâc-ı Ehrimenâ[303]

---

[290] Senin çalışmalarının bir kanun olacağını kim bilirdi? Sana kim secde ederdi?
[291] Gönüllerde senin muhabbetin olduğu için isyandan ne korku? Canda seni korumak varsa azaptan ne korku?
[292] Senin güçlü bir aslan gibi olduğun bize bellidir. Senin o gürzünün rüzgarından sivrisinek bile kimseye zarar veremez.
[293] Neyin ve kösün sesinden padişahların canına korku düştüğü zaman,
[294] Mavi elbiseli alçakların eteğinin kanla dopdolu olduğu gibi, savaş meydanı da kanla dolar.
[295] Onun uzuvlarından biri kılıçla kesilmiştir, birinin bedeni ise okla yırtılmıştır.
[296] Biri yaralanmış, yarasının üzerine ecel merhemi konmuş, biri de ölmüş, onun zırhı kendisine kefen olmuştur.
[297] Sen ne zaman aslan ve filin üzerine binip meydana çıksan, kıyamet kopar.
[298] Asıf'ın kokusu gibi gezintide Hâtıf'ın yıldırımı gibi seyir ve at binme zamanında,
[299] Ateş gibi sıcak , su gibi akıcı, akik gibi parlak, çaylak kuşu gibi çevik.
[300] Senin heybetin, korkun düşmana galip gelir. Göğsünde onun nefesi kesilir.
[301] Zırhlar senin okların önünde dayanamaz, kahramanlar senin karşında duramazlar.
[302] Düşmanın başına senin demirden yapılmış gürzün öyle vurur ki onun beynini kuşların yumurtası gibi dağıtır.

Şehâ medâyıh-ı men bâ-muhâmidet dâred
Hemân mesel ki kesî der-bered sûy-ı ʿadenâ[304]

Velî zi-lutf-ı tû şâyed ki âferîn şinevem
Eğer be-h^{v}ânem pîş-i vezîr mü’temenâ[305]

Cihân-cûd-ı Mehemmed Hüseyn ferruh-rây
Ki hest çeşm-i fiten-râ be-ʿahd-i û vesenâ[306]

Vezîr-râ vü ki ez-pâs-ı û künûn be-cihân
Be-gayr-ı gamze-i hûbân nemânde râhzenâ[307]

Çünân dürüst şud ez-ʿadl-i û cihân ki ne-mând
Be-çîz-i diğer cüz zülf-i dil-berân şikenâ[308]

Ne hîç âciz der-ʿahd-i û şude şâkî
Ne hîç sâ’il ez-vey şenîde lâ vü lenâ[309]

Zened zi-ʿadleş bâ-cerre-bâz kepk-i zaʿîf
Futed zi-pâseş bâ-Pûr-ı Zâl-i pîr-zenâ[310]

Zi-şahs-ı û şude fazl u kemâl müfteharâ
Be-zât-ı û şude câh u celâl mugtetenâ[311]

Hudâygânâ ey ân ki geşte ez-ʿadlet
Be-sâye-i per-i gonceşk bâz-râ vatanâ[312]

Tûy ki feyz-i Mesîhâ-dem-i tû cân-bahşed
Be-murg-ı sûhte ger der-resed be-bâb-ı zenâ[313]

Be-kân-ı ʿakîk hemî reng-i kehrübâ gîred
Tagannî zi-kahr-ı tû ger be-güzerd sûy-ı Yemenâ[314]

Zi-nevk-i kilk-i tû pehlû-yı mülk şud ferbe
Eğer çe hest besî kilk-i tû ne-zâretenâ[315]

Be-h^{v}âhed hükmet zebân-ı zamâne muʿterefâ
Be-bendegîet dil-i rûzgâr mürtehenâ[316]

Küdâm dil ki keşîde be-ʿahd-i tû taʿabâ

---

[303] Senin okun düşmanları mahveder, Ehrimen’in de ilacını Sagıp yıldızı eder.
[304] Ey şahım, benim methiyem denize doğru götürülen bir şahsa benzer.
[305] Ben eğer güvenilir bir vezirin yanında okusam belki senin muhabbetinle hoş sözler, aferin işitirim.
[306] Gönlü geniş, cömert birisi olan Mehemmed Hüseyin Han zamanında fitnenin gözü kör olmuştur.
[307] Merdane bir vezirdir ki onun becerikliliği sayesinde dünyada güzellerin gamzesinden başka yol kesen kalmamıştır.
[308] Onun adaletinden dünya öyle dürüst bir hale gelmiştir ki dilberlerin zülfünden başka hiçbir yerde eğrilik kalmamıştır.
[309] Onun zamanında şikayet eden bir aciz bulunmaz, hiç bir dilenci ondan “yok” kelimesini duymamıştır.
[310] Onun adaletinden zayıf keklik ile güçlü kartal bir yerde durur, Zaloğluna, kocakarılarla aynı gözle bakılır.
[311] Fazl ve kemal onun şahsiyeti ile iftihar eder, makam ve celal onun zatı ile cömertliğe ulaşmıştır.
[312] Ey adil vezir, senin lutuf ve adaletinden, serçenin kanadının altı kartala vatan olmuştur.
[313] Sen, nefesinde Mesih’in can bahşeden feyzi bulunan bir şahıssın, o nefes pişmiş kuşa bile can verebilir.
[314] Senin gazabından Yemen tarafına ses gitse madendeki akik taşı kehrübar rengi alabilir.
[315] Her ne kadar kaleminin gövdesi çok zayıf olsa da onun feyzinden memleketin vücudu güç almış, beslenmiştir.
[316] Hükmün istese zamanın dili itiraf eder, vaktin gönlü sana kul olmaya razıdır.

Küdâm kalb ki dîde be-devr-i tû hazenâ[317]

Cihân be-dost-ı tû ez-mihretest hemçü behişt

Mekân be-hasm-ı tû ez-kahretest merz-gınâ[318]

Be-rûzgârî velâkin zi-rûzgâr kavî

Ki baht tûst civân rûzgâr şud kühenâ[319]

Hudâygânâ ber-dest gevherî dârem

Ki lutf-ı tûst mer în-gevher-râ semennâ[320]

Zebân-ı Türkî vü în-gûne Farsî guften

Zihî kerâmet-i în-muʿcizest yâ sühenâ[321]

İllâ dü-turre-i yârest tâ ki pür-girihâ

İllâ dü-çeşm-i nigârest tâ ki pür-fitenâ[322]

Hemîşe unset bâ-kül-ruhân serv-kadâ

Hemân çeşmet ber-dil-berân sîm-tenâ[323]

Buved habîb-i tû bâ-ʿayş u nûş der-tarabâ

Buved ʿadû-yı tû bâ-derd ü gussa der-secenâ[324]

Kasîde Der-Medh-i Vezâret-penâh ʿÂlî-câh Mirzâ Mehemmed Hüseyn Hân Vezîr-i Horasân[325]

Be-ʿîd-i ferruh-mevlûd-ı şâh-ı Cem hademâ

Bi-yâr câm-ı mey ey mâh-rû be-yâd-ı cemâ[326]

Be-câm-ı Husrevîyem mey be-resm-i şâhân deh

Zi-behr-i ʿişret-i mevlûd-ı Husrev ʿAcemâ[327]

Zamân-ı ʿişret u hengâm-ı ʿayş u hurremîst

Be-yâr bâde-i der-hun illâ bi-ragm-ı humâ[328]

Be-nagme-i ney ü barbat çemâne mî-tâb

Be-deh pey-â-pey illâ yâ gazâl-i serv çemâ[329]

İllâ be-rûz çünîn hîz ey behiştî rûy

Yekî bisât be-yâr ey hoşter ez-İremâ[330]

---

317 Hangi gönül senin devrinde kederlenmiş ve hangi kalbe senin zamanında hüzün, keder gelmiştir.
318 Cihan senin merhametinden dostların için cennet haline geldi, mekan senin gazabından düşmanlarına cehennem oldu.
319 Rüzgarın, vaktin içinde rüzgardan kuvvetlisin, senin bahtın gençtir, rüzgar ise yaşlanmıştır.
320 Ey vezir, elimde kıymetli bir gevherim vardır. Senin lütfundan bu gevher kıymetli olmuştur.
321 Ana dili Türkçe olup Farsça olarak böyle şiirler söylemek, bu mucizedir veya sözün kerametidir.
322 İlla yarın iki turresi ki kıvrım kıvrımdır, illa sevgilinin iki gözü ki fitneyle doludur.
323 Her zaman gül yüzlü selvi boylularla oturup kalkasın, gümüş bedenli dilberleri seyr edesin.
324 Dostların her zaman eğlence ile vakit geçirsin, düşmanların da gam ve keder ile zindanda azap çeksinler.
325 Yüce makamlı ve vezirlik rütbesinin gerçek sahibi Horasan veziri Mirzâ Mehemmed Hüseyn Hânın övgüsü hakkında kaside.
326 Cemşid azametli insanın doğum bayramında, ey ay yüzlü, bize Cem'in kadehini hatırlatan bir şarap kadehi getir.
327 Şahane kadehte şahlar adeti ile kadeh ver, çünkü bugün Acem padişahının doğum günüdür.
328 Eğlence, içki zamanı ve mutluluk hengamıdır, gamları mahvetmek için fıçı şarabı getir.
329 Ey selvi boylu saki neyin ve barbatın ve çemanenin nağmesi ile, saf şarabı bize aralıksız sun.

Her ân çe bezm-i tarab-râ buved zarûr be-kâr

Ferâhem der-ân bezm-i hoş zi-bîş ü kemâ[331]

Kanînhâ-yı murassaʿ heme pür ez-mey-i nâb

Mey ki hûn-ı gül ü reyhân buved be-reng ü şemâ[332]

Muganniyân-ı hoş-âheng ü şûh u şîrîn-kâr

Ki lahn-ı Bârbûdî ber-keşend der-nagemâ[333]

Kebâb ez-berretîhû vü kepk rân-ı gevezn

Be-hᵛânhâ-yı mülevven nihâde pîş-i hümâ[334]

Peyâm deh be-heme luʿbetân-ı sîm-tenâ

Salâ be-zen be-heme gül-ruhân- sev-i çemâ[335]

Heme feşânde be-ruhsâr mûy-ı pür-şikenâ

Heme fikende ber-âgûş zülf-i pür-zehamâ[336]

Geh tâ-yekeş biyâred çemâne pey zi-peyâ

Geh tâ-yekîş be-gûyed fesâne dem-be-dem[337]

Ne cüz be-ârız-ı mutrıb kesî kuned nigehâ

Ne cüz be-turre-i sâkî kesî hûred kasemâ[338]

Eyâ ruh-ı tû çü mehtâb-ı turreet kejdum

Eyâ hat-ı tû çü zengâr-ı çehreet bakemâ[339]

Eyâ be-müşg-i Huten-dâde sünbül-i tû şikest

Eyâ be-şîr-i ecem-dâde âhû-yı tû remâ[340]

Me-râ me-gû ki müyesser kücâ buved în-bezm

Tu-râ ki nîst be-cîb ü begal yekî diremâ[341]

Tû bezm-i ʿayş bi-yârây hûş ki ne-küzâred

Me-râ be-bî-diremî Hᵛâce Mesîh-demâ[342]

Vezîr-i râd Mehemmed Hüseyn ferruh-rây

Ki hest cûd u nevâleş füzûn zi-keyf ü kemâ[343]

---

330 Ey cennet yüzlü, böyle bir günde ayağa kalk, bizim için cennet bahçesinden güzel bir meclis kur.
331 Mutluluk meclisinde gerekli olan şeyleri, bir yere topla, ne varsa bir hoş meclis hazırla.
332 Süslü billurları saf şarapla doldur, o şarabın rengi kırmızı gül gibi, kokusu da reyhan gibi olsun.
333 Hoş sesli, şuh edalı şarkıcılar, Barbut sesli muganniler okusunlar, ud nağmelerini hoş sesleriyle canlandırsınlar.
334 Av kuşu, kuzu, keklik ve ceylandan kebap hazırlayın, onları renkli sofralarla Hüma yaratılışlıların önüne sıralayın.
335 Gümüşbedenli gelincikleri oraya toplayın, nazlı gamzeli selvi boyluları çağırın gelsinler.
336 Burgu burgu tellerini yüzlerine dağıtsınlar, kıvrım kıvrım saçlarını kucaklarına doldursunlar.
337 Bırak, birisi durmadan çalgı alerini çalsın, bırak öbürü de dembedem efsaneler söylesin.
338 Hiç kimsenin bakışı çalgıcının oynak bedeninden başka bir şeye ilişmesin, hiç kimse sakilerin saçlarından başka bir şey üzerine yemin etmesin.
339 Ey yüzü ay ışığı, saçları akrep, ey ħattı zincir, yüzü bekam gibi kırmızı,
340 Ey saçları Huten miskinin şöhretini azaltan, ey ahu gözleri, kamışlıktaki aslanı ürküden,
341 Bana, böyle bir meclis nerede müyesser olur deme, senin koltuk cebinde bir dirhemin bile yok deme.
342 Sen eylence meclisini tertip etmeye bak, Mesih nefesli büyüğüm beni dirhemsiz koymayacaktır.
343 Bizim aydın görüşlü, yiğit Mehemmed Hüseyin Hanın keramet ve cömertliği haddinden çoktur.

Sütûde-rây vezîrî ki ger ne ʿadleş buved

Ne-bered kâr-ı cihân hîç gûne muntazamâ[344]

Vücûd-ı kâmil-i û bîn eğer ne-dîdestî

Buved mücessem şahsî zi-bahşeş ü keremâ[345]

Hudâygânâ ey ân ki ez-celâl tu-râst

Sipihr peser-i gulâmî be-halka-i hudemâ[346]

Be-hâk-bûsî tû âfitâb der-her subh

Hemî şitâbed ne-şinâhte ser ez-kademâ[347]

Cihâniyân be-ümîd-i tû bes ki dilşâdend

Be-kalb-i halk emel geşte her çe buved elemâ[348]

Be-yek gedâyî be-bahşî geh ʿatâ çendân

Ki cemʿ kerded der-karnhâ be-kân u yemâ[349]

Küdâm sâ'il hest ân ki pîş-i tû be-su'âl

Henüz leb ne-guşûde ne-geşt mugtenemâ[350]

Küdâm h^vâr ki ümmîdvâr-ı lutf-ı tû şud

Nevâziş-i tû me-rû-râ ne-kerd muhteremâ[351]

Zi-bîm-i tû ne-bered ism-i mest kes be-cihân

Hurûf-ı mest yek üftâde çünki basitemâ[352]

Der-i tû nakş-ı ser ü ten girifte bes ki der-i û

Kunend secde hemî serverân-ı muhteşemâ[353]

Hemîşe tâ ki pey-i nazm-ı rûzgâr âyed

Be-dest-i meymûnet kâr-ı tîg ez-kalemâ[354]

Zi-nevk-i kilk-i tû bâdâ medâr-ı kâr-ı cihân

Be-hurremî vü hoş u neşât dem-be-demâ[355]

Kıtʿa

Der-Medrese-i Pâyinpâ Der-Taʿrîf-i Otâk-ı Mirzâ İsmâʿîl Müzehhib Fermâyed[356]

Tebâreka'l-lâh z'în hücre k'ez-sürûr u safâ

---

[344] Eğer o vezirin adaleti olmasaydı dünyanın işleri hiç düzenli olmazdı.
[345] Eğer onun kamil vücudunu görmediysen seyret, o kerem ve bahşişten mücessem bir şahıstır.
[346] Ey efendimiz, senin öyle bir celalin vardır ki felek senin hizmetçilerin içinde ancak bir köledir.
[347] Her sabah güneş, kapının toprağını öpmeye gelir, o öyle gelir ki başını ayağından ayırt edemezsin.
[348] Dünya ehli senin ümidinle öyle mutludur ki halkın kalbindeki elemler emel haline gelir.
[349] Merhamet zamanında bir köleye o kadar hediyeler verirsin ki, bu asırlarca hazineye biriken bahşişlere denk gelir.
[350] O hangi dilencidir ki senin karşında dilini açmadan, büyük bir varlık devlet sahibi olmasın?
[351] O hangi alçak insandır ki senin lutfunun ümidinde olsun, ancak nevazişin, merhametin onu muhterem etmesin?
[352] Senin korkundan hiç kimse "mest" kelimesini söyleyemez. Çünkü bu söz "sitem" kelimesinin harfleri ile yazılmaktadır.
[353] Muhteşem serverler, büyük adamlar kapına o kadar secde etmişler ki, kapı eşiğin alın izleri ile dolmuştur.
[354] Senin uğurlu elinde kalem, her zaman kılıç görevini ifa eder, bu sebeple de ruzgar, felek, nazmın düzenin peşinden hareket eder.
[355] Senin kaleminin ucuyla dünyanın işleri, her zaman mutlu, hoş, neşeli olsun.
[356] Mirzâ İsmâʿîl Müźehhib'in Pâyinpâ medresesindeki odasının övgüsü hakkında yazılmıştır.

Nümûne îst be-ʿâlem zi-Cennetü'l-Me'vâ[357]

Tarab be-hâkeş pinhân çü bûy der-nâfe

Safa zi-sengeş peydâ çü nûr ez-Sînâ[358]

Hevâş hurrem ü rûşen çü ravza-i mînû

Binâş muhkem ü mutkan çü kubbe-i Mînâ[359]

Çü kûy-ı dil-ber ârâm-bahş u cân-perver

Çü bezm-i cânân mihnet-zidâ vü rûh-efzâ[360]

Sedîr-nakş H^{v}ûrnak-nihâd u huld-esâs

Harem-sıfât Îrem-safvet u behişt-safâ[361]

Fikendeest ü nihâdeest sakf u bünyâdeş

Be-fark-ı Keyvân-sâye be-deşt-i mâhî-pâ[362]

Latîf ü rûşen divâreş ânçünân ki der-ân

Buved be-zulmet-i şeb sûret-i perî peydâ[363]

Güzeşte z'ân sûy-ı eflâk kubbeeş çe delîl

Hakîm râned ez-behr-i lâ-hılâ vü melâ[364]

Zi-âsitâneş berter ne-refte ger çe besî

Girifte pâye-i endîşe-râ hıred bâlâ[365]

Çü der civâr-ı der-i şâh-ı dîn-i Rızâst Bahâr

Zi-ʿarş berter eğer h^{v}ânemeş sezâst u revâ[366]

Der-Medh-i Mevla'l-Mevâlî ʿAliyyü'l-ʿÂlî vü Gürîz Be-İsm-i Müşîrü'd-devlet Mirzâ Caʿfer Hân Mütevellîbaşı Horasân Mînû-Nişân[367]

Be-yâd-ı rûy u lebet ey nigâr-ı sîmîn-ber

Merâst dîde pür ez-âb u dil pür-ez-âzer[368]

Zi-bes hayâl miyân-ı tû mî-kunem şeb ü rûz

Tenem şudeest çü mûy miyân-ı tû lâgar[369]

Tu-râ çü çenber eğer turreest ham-der-ham

Me-râ hem ez-gam-ı tû kâmetîst çün çenber[370]

---

357 Tebarekallah, bu hücre, kendi saadet ve safası ile, dünyada cennetten bir misaldir.
358 Sina dağından nur yükseldiği gibi taşlarından safa, nafede güzel koku gizlendiği gibi toprağında şenlik gizlenmiştir.
359 Havası cennet bahçesi gibi mutluluk ve aydınlıkla dolu, binası mina kubbedsi gibi muhkem ve sarsılmazdır.
360 Dilberin yaşadığı mahalle gibi rahatlık veren ve canı besleyen, canan meclisi gibi gam dağıtan ve ruh açandır.
361 Sedir nakışlı, Hurnak temelli, cennet esaslı, harem sıfatlı, behişt saffetli, cennet safalıdır.
362 Temeli kainatın üstüne ayak koyub, sakfı, çatısı ise Keyvan'ın başına gölge düşürmüştür.
363 Duvarları o kadar ışıklı ve cilalıdır ki, gecenin karanlığında orada perilerin sureti aksini gösterir.
364 Bunlardan başka onun kubbesinin göklere çekilmesine sebep nedir? Hakim onun için "lâ-hılâ ve melâ" yı sürsün.
365 Kendine yüksek tefekkür mertebesi bulan akıl, hiç de onun kapı eşiğinden yukarıya çıkamamıştır.
366 Bahar, din şahı Rıza'nın kapısının yakınında olduğu müddetçe kendinin göklerden de yüksek bir mertebede olduğunu söylese, haklıdır.
367 Kulların efendisi, yücelerin yücesi, devlet müşiri cennet nişanlı Horasanlı Mirzâ Caʿfer Hân Mütevellîbaşı'nın övgüsündedir.
368 Ey gümüş bedenli dilber, senin yüzünün ve dudağın yadı ile, gözüm yaş ile, gönlüm ateş ile doludur.
369 Senin ince belini gece, gündüz o kadar çok düşünüyorum ki bedenim senin tüye benzer belin gibi incelmiştir.

Tu-râ fürûzân çün ahkerest eğer ruhsâr

Me-râ zi-ʿaşk-ı tû hem sîneest çü ahker[371]

Tu-râ lebîst sürhî eğer be-hûn hem-reng

Me-râ hem ez-heves-i laʿl-i tust hûn be-ciğer[372]

Tu-râ eğer çe besî gonca-dehen tengest

Me-râst tengî-i dil ez-dehânet efzûnter[373]

Tu-râ eğer çe dü-mahmûr çeşm-i bîmârest

Me-râst hem dil-i bîmâr ez-gamet îder[374]

Tu-râ der-ân leb-i şîrîn eğer çe sad şûrest

Me-râst hem zi-lebet sad hezâr şûr be-ser[375]

Bahâr çehr minâ ey be-kad çü serv-i çemen

Behişt rûy minâ ey be-leb çü tüng-i şeker[376]

Şenîde buvedem ez-merdümân be-nass-ı Nebî

Hemîn hadîs ki bâşed behişt der-mahşer[377]

ʿAcebter ân ki tû hem çün behiştî velâkin

Fütâde şûreş-i mahşer zi-tû miyân-ı beşer[378]

Diğer zi-halk şenîdem ki mî-şeved gevher

Birûn zi-âb u me-râ nîst în-sühan bâver[379]

Çe-râ ger ez-ʿarak-ı âteşîn ruh-ı tû me-râ

Yakîn şudeest k'ez-âteş-i birûn şeved gevher[380]

Eyâ miyân-ı dü-zülf-i siyâh çehre-i tû

Çünân dırahşân k'ez-tîre-i şeb meh enver[381]

Resîd nevbet-i şâm u çü çehre-i tû be-zülf

Be-zulmet ender be-nühüft ruh şeh-i hâver[382]

Be-neh be-yek sû kibr ü zi-cây hîzed bend

Be-rûy-ı merdüm bî-hûde-gûy evvel der[383]

Sipes be-pîş-i men âr ân-şarâb-ı nâb ki hest

---

[370] Senin saçların çenber gibi kıvrım kıvrım ise, benim de boyum senin derdinden çenber gibi eğilmiştir.
[371] Eğer senin çehren kor gibi şuleli ise, benim de sinem, senin aşkından ateşle dolmuştur.
[372] Eğer senin dudağın kırmızılıkta kanla aynı renkte ise, benim yüreğim de senin lalinin hevesinden kana dönmüştür.
[373] Eğer senin ağzın gonca gibi dar ise, benim gönlüm de sıkılmaktan senin ağzından daha dar hale gelmiştir.
[374] Eğer senin o iki humar gözlerin bimar bakıyorsa, benim de gönlüm senin gamından hastadır.
[375] Eğer senin şirin dudağında bin türlü karışıklık varsa benim de başımda senin dudağın düşüncesi ile yüz bin karışıklık vardır.
[376] Ey bahar çehreli, ey çimenlik servi gibi boyu olan, ey cennet yüzlü ey dudağı şeker sürahisi olan.
[377] Bu hadisi peygamberin dili ile cemaatten işitmiştim ki cennet ancak kıyamette olacaktır.
[378] Şaşılacak bir şeydir ki sen de cennet gibisin, ancak, insanlar arasına senden kıyamet karışıklığı düşmüştür.
[379] Halktan, işitmiştim ki gevher, inci sudan çıkar, ben bu söze inanamıyorum.
[380] Lakin senin ateşli çehrendeki ter damlaları şimdi beni inandırdı ki gerçekten de gevher ateşten çıkarmış.
[381] Bil ki senin kara zülüflerinin arasından görünen yüzün, gecenin karanlığında görünen nurlu, ışıklı aya benziyor.
[382] Akşam vakti geldi, doğunun padişahı, senin yüzündeki zülüflerin gibi karanlıkta yüzünü sakladı.
[383] Bu kibirlenmeyi bir kenara bırak, ayağa kalk, önce kapını, boş sözler söyleyenlerin yüzüne kapat.

Be-reng hemçü ʿakîk be-bûy çün ʿanber[384]

Mey ki cây be-magz enderûn kuned lutfeş
Zi-taʿm-ı û ne-şude kâm-râ henüz haber[385]

Be-şâm-ı tîre fürûg-ı Süheyl tâbiş-i û
Be-dân sıfat be-dırahşed k'ez-âsumân ahter[386]

Be-kâse ender çünân ki hûş ender magz
Be-şîşe ender çünân ki rûh der-peyker[387]

Me-râ me-gû ki me-hur mey zi-gufte-i zâhid
Ki kerdeest harâmeş Hudâ vü Peygamber[388]

Ki hest îydûn vasl-ı tû mer me-râ çü behişt
Meğer ne bâde helâlest der-behişt ender[389]

Tû çün behiştî înek güvâh-ı men ki tu-râ
Kaddîst hemçün Tûbâ lebîst çün Kevser[390]

Be-çeşm-i mest-i hûd ey mâh-ı mihribân k'imşeb
Be-kun leb-â-leb ü der-deh pey-â-peyem sâgar[391]

Ki mest bâşem u ez-gufte-i Bahâr tu-râ
Yekî çekâme be-h^{v}ânem latîf ü cân-perver[392]

Be-medh-i Husrev-i dîn hükümrân-ı mülk ü vücûd
ʿAlî ki nûr-ı Hudâ râst zât-ı û mazhar[393]

Ne-mî-tüvânem guften Hudâş lâkin hest
Zi-her çe mî-kunem endîşe zât-ı û ber-ter[394]

Nihân Hudâî çünân be-zât-ı û ki buved
Be-lafz nîgû bârîk maʿnî muzmer[395]

Ne-sâniʿ er-zi-çe der-emr-i û semâ vü zemîn
Ne hâliker-zi-çe der-hükm-i û kazâ vü kader[396]

Zi-rây-ı kâşif-i dânâ-yı ʿilm sırr u ʿalen
Zi-dest-i vâhib-i rezzâk-ı rızk cinn ü beşer[397]

---

[384] Benim için önce biraz saf şarap getir, rengi akik, kokusu anber gibi olan şaraptan.
[385] O meyden getir ki kendi güzelliği ile beynime yayılsın, öyle bir içki ki onun tadını hele damaklar tatmamış olsun.
[386] O meyden ki onun ışığı karanlık gecede Süheyl yıldızının nuru gibi o kadar parlasın ki sanki yıldızlar göz kırpsın.
[387] Aklın beyinde bulunduğu gibi o şara da kasede olsun, ruhun bedende olduğu gibi o da şişede olsun.
[388] Bana zahidin sözü ile mey içme deme ki guya onu Allah ve Peygamber haram buyurmuştur.
[389] Oysa ki seninle buluşma bana cennet gibidir, hiç cennette bade helal olmaz mı?
[390] Bana göre sen cennet gibisin, çünkü boyun Tuba ağacı, dudağın Kevser gibidir.
[391] Senin o nazlı gözlerinin üstüne yemin ederim ki ey ay yüzlü mihribanım, bu gece kadehi ağzına kadar doldurup devamlı bana sun.
[392] Ki mest, sarhoş olayım ve Bahar'ın sözlerinden sana gönül açan bir şiir okuyayım.
[393] Din padişahının, varlığın ve mülkün hükümdarının medhinde, Ali Allah'ın ışığıdır, zatı ise onun mazharı.
[394] Ben onun Allah olduğunu söyleyemem, ben ne kadar düşünsem de onun zatı, benim düşündüğümden daha yüksektir.
[395] Gözlerden nihan olan Allah gibi onun zatında kim olabilir? Sözde iyi, manada ince ve gizlidir.
[396] Ne Allah semanın ve yerin işlerinde ne de Halık kaza ve kaderin hükmünde onu mahrum eder.

Cüz û ne nakş-ı nigâr ân-çe der-şühûd-ı nukûş

Cüz û ne sûretger ân-çe der-vücûd-ı suver[398]

Mutîʿ h^{v}âcegîeş ez-semmâk tâbe-semek

Be-kâr bendegîeş ez-müdîr tâbe-müder[399]

Kemîne bende-i û-râ sipihr-i halka be-gûş

Kemîne hâdim-i û-râ zamâne fermân-ber[400]

Bülend-rutbe Hidîvâ ey ân-ki ez-dil ü cân

Zi-behr-i hidmet-i tû rûzgâr beste kemer[401]

Zi-âsitân-ı tû gerdî bülend şud be-hevâ

Sipihr h^{v}ândend û-râ miyân-ı ehl-i nazar[402]

Zi-hak-i dergeh-i tû zerre-i be-bâlâ reft

Pedîd şud hurşîd ber-ser-i felek-i efser[403]

Eğer be-hâk-i siyeh be-nigârî zi-lutf demed

Be-cây-ı sebze zi-hâk-i siyeh zümürrüd-i ter[404]

Be-ebr-i tîre eğer çeşm-i terset fikenî

Zi-ebr rîzed dür ü güher be-cây-ı matar[405]

Eğer be-bezmî ez-dest-i bahr-i bahşeş-i tû

Be-zer ü sîm gedây şeved Ferîdun-ı fer[406]

Eğer be-rezmî ez-ramh mâr-ı pîçeş-i tû

Hemî gürîzed rû-be-sıfat gazanfer-i ner[407]

Be-ʿarsa ki zi-âvâ-yı kûs raʿd-hurûş

Dil-i hez ber-şikârân be-lerzed ender ber[408]

HİLALÎ

Ey bî-vefâ çe çâre kunem bâ-cefâ-yı tû

Tâ key keşem cefâ be-ümîd-i vefâ-yı tû[409]

Çün mübtelâ-yı ʿaşk-ı tû-râ nîst çâre

Bî-çâre ʿâşıkî ki şeved mübtelâ-yı tû[410]

---

[397] Gizli ilimlerin bilicisi ve kaşifinin reyine göre cin ve insanlara rızık veren Allah'ın eliyle,
[398] Bütün nakışlarda, onun yaptığı nakıştan daha güzeli, bütün suretlerde onun suretlerinin varlığından daha güzeli yoktur.
[399] Balıktan balıkçıya kadar hepsi o tanrıya itaat eder, müdürden idare olunana kadar her şey işlerinde onun kuludur.
[400] Ben de onun kulağı halkalı kullarından biriyim, onun bütün fermanlarını yerine getireniyim.
[401] Ey yüce rütbeli padişahım, gönülden ve candan bu dünyada senin hizmetinde bulunuyorum.
[402] Senin eşiğinden havaya bir toz yükseldi, nazar ehli olanlar ona felek adını verdiler.
[403] Senin evinin kapısından zerre kadar toprak yükseldi, bunun sonucunda feleğin başında güneş meydana geldi.
[404] Eğer siyah toprağa baksan senin lutfundan toprakta sebzenin yerine taze kara zümrüt meydana gelir.
[405] Eğer sen kara bulutlara sert bir şekilde baksan, bulutlar yağmur yerine inci, gevher yağdırır.
[406] Eğer bir mecliste senin elinden hediye alınırsa, senin karşında Feridun padişah bir köle gibi görünür.
[407] Bir savaşta, tilkiye benzeyen erkek aslan, senin yılan gibi kıvrımlı mızrağından kaçar.
[408] Savaş meydanında yıldırım sesli davulun avazından, avların gönlü titrer.
[409] Ey vefasız! Senin zulmüne nasıl bir çare bulayım? Bir gün bana vefa göstereceksin diye ne zamana kadar cefana katlanayım?

Mî-h^{v}âhem ez-Hudâ be-duʿâ sad hezâr cân

Tâ sad hezâr bâr be-mîrem berâ-yı tû[411]

Men k'îstem ki behr-i tû cân-râ fedâ kunem

Ey sad hezâr cân-ı mukaddes fedâ-yı tû[412]

Rûzî ki ʿömr-i h^{v}îş Hilâlî dehed be-bâd

Mî-h^{v}âhed ez-Hudâ ki şeved hâk-i pây-i tû[413]

EYZAN HİLÂLÎ

Tû-râ bahâne çe hâcet berâ-yı kuşten-i men

Me-kun me-kun ki me-râ mî-kuşed bahâne-i tû[414]

EYZAN HİLÂLÎ

Yâr vedâʿ mî-kuned tâb-ı vedâʿ-ı yâr kû

Vaʿde-i vasl mî-dehed tâkat-i intizâr kû[415]

EYZAN CÂMÎ

Rîzem zi-müje kevkeb-i bî-mâh-ı ruhed şebhâ

Târîk şebî dârem bâ-în heme kevkebhâ[416]

EYZAN CÂMÎ

Pîrâne ser nihâdem ser der-reh-i sükânet

Mûy-ı sefîd kerdem cârûb-ı âsitânet[417]

EYZAN CÂMÎ

Hey be-pâsibân-ı tû cân der miyân nihem

V'ân-geh ser-i niyâz ber-ân âsitân nihem[418]

EYZAN CÂMÎ

Hestem zi-cân gulâmet ammâ gurîz pâyem

Sad bâr eğer fürûşî be-gurîzem u be-yâbem[419]

EYZAN CÂMÎ

Zi-firkat-i tû çe gûyem çe nâ-tüvân şudeem

Zi-kaht-ı âb-ı çemen çün şeved çünân şudeem[420]

ʿANDELÎB

---

[410] Sana aşık olanlara yazıklar olsun ki onların aşklarına derman yoktur.
[411] Allah'a dua edip yüz bin can istiyorum ki yüz bin kez senin için öleyim.
[412] Ey yüz bin kutsal canın kendisine feda olduğu kişi, ben kimim ki sana canımı feda edeyim?
[413] Hilali, ömrünü yele vermek istediği gün Allah'tan diler ki senin ayağının tozu olsun.
[414] Senin beni öldürmen için bahaneye ne gerek var? Yapma, yapma ki senin bahanelerin beni öldürüyor.
[415] Sevgili benimle vedalaşıyor, benim buna tahammülüm yok. Görüşmek için söz veriyor ama benim bunu beklemeye gücüm yok.
[416] Senin ay yüzünün hasretinden geceleri gözümden yıldız döküyorum. Bu kadar çok yıldızla ne kadar karanlık bir gecem var.
[417] Yaşlandığım halde senin bulunduğun yerin yoluna başımı koydum. Ağarmış saçlarımı kapını sübürmek için süburge yaptım.
[418] Senin her bekçin için canımı ortaya koyuyorum ki sana muhtaç olan başımı senin kapına koyayım.
[419] Bir yerde karar tutmayan ama tamamen sana ait bir köleyim. Beni yüz kez satsan da kaçacağım ve seni bulacağım.
[420] Senin ayrılığından ne söyleyeyim ki güçsüz düşmüşüm. Su kesilince çimenlik ne hale gelirse ben de öyle olmuşum.

Her dem be-lâbe bûsem ez-pây-ı pâsibânet

Tâ be’şmured me-râ hem ez-zümre-i segânet[421]

BAHÂR

Dârem besî şikâyet ez-dest-i pâsibânet

Ne güzâşt tâ nihem ser yek şeb ber-âsitânet[422]

SAʿDÎ ŞİRÂZÎ

Hoş mî-revî be-tenhâ tenhâ fedâ-yı cânet

Med-hûş mî-güzârî yârân-ı mihr-i bânet[423]

MİN KELÂM-I MOLLÂ MUHTEŞEM KÂŞÂNÎ RAHMETU’LLÂH

İlâhî kem şeved ez-defter-i hüsn ey perî nâmet

Kesî her gîz ne-bîned ber-murâd-ı hud der-eyyâmet[424]

Ne şeb âyed be-çeşmed h^{v}âb ne rûzed buved ârâm

Ne yek dem bînî âsâyiş ne yek câ başed ârâmed[425]

Be-kâm-ı gâyr câm-ı telh-kâmî hun be-men dâdî

Me-bâdâ yek nefes şîrîn zi-şehd âfiyet kâmet[426]

Çü der-destem şikestî sâgâr-ı ʿişret zi-dil-sahtî

Ne rîzed sâkî-i devrân şarâb-ı ʿıyş der-câmet[427]

Be-kâm-ı hud ne h^{v}âhem dîdenet ey bî-vefâ her gîz

Ki dâ’im behre em nâ-kâmîest ez-tabʿ-ı hud kâmet[428]

Dil-i men kâş ân-dem sayd-ı sayyâd-ı ecel mî-şud

Ki mî-dîd ân-kemend-i zülf ü mey üftâd der-dâmet[429]

İlâhî Muhteşem ger bâr-ı diğer ber-zebân ârî

Zi-hûbân nâm-ı ân-bed-hû ber-ufted ez-cihân nâmet[430]

EYZAN MUHTEŞEM

Guftemeş tîr-i tû h^{v}âhed be-dil-i zâr nişest

Be-ferâset suhen-i guftem u ber-kâr nişest[431]

EYZAN MUHTEŞEM

Tû çün reftî be-sultân-ı hayâlet mülk-i dil dâdem

---

[421] Her an yalvararak senin bekçinin ayağından öpüyorum ki beni de senin köpeklerinden biri saysın.
[422] Senin bekçinden pek çok şikayetim var. Çünkü bir gece bile senin kapına başımı koymama izin vermedi.
[423] Tek başına ne de güzel gidiyorsun. Vücutlar sana feda olsun. Mihriban dostlarını bayılmış hale getiriyorsun.
[424] Ey peri Allah’tan dilerim ki senin adın güzellik defterinden silinsin. Hiç kimse hiçbir zaman kendi isteğiyle senin yaşadığını görmesin.
[425] Ne gece gözüne uyku girsin, ne gündüzlerin sakin olsun. Bir an güven içinde olmayasın, hiçbir yerde rahat etmeyesin.
[426] Rakiblere güzellik olsun diye bana acı şarap verdiğin için sıhhat balı ile ağzın bir an bile tatlı olmasın.
[427] Taş yüreklilikle eylence kadehini elimde kırdığın için meclisin sakisi eylence şarabını senin kadehine dökmesin.
[428] Ey vefasız! Hiçbir zaman kendi isteğimle seni görmek istemedim. Çünkü senin kendini beğenmiş fıtratından benim kazancım arzusuna ulaşamamak olmuştur.
[429] Keşke benim gönlüm senin zülfünün kemendini görüp ona bağlanmadan önce ecel avcısına av olsaydım.
[430] Ey büyük Allahım eğer bir daha o kötü huylunun ismini iyiler arasında sayarsan senin ismin insanların dilinden düşecek.
[431] Ona dedim ki senin okun benim ağlayan gönlüme saplanmak istiyor. Doğru söz söyledim ve işe yaradı.

Garaz ez-çeşm eğer reftî ne-h^{v}âhî reft ez-yâdem[432]

Eğer rûzî gubârî âyed ü gerd-i seret gerded

Be-dân k’ez sarsar-ı hicr-i tû devrân dâde ber-bâdem[433]

Çü bâz ây-ı û be-kasd-ı pursişî ber-türbetem be-gzer

Ki ân-câ nevha dâred ber-ser-i men cân-ı nâ-şâdem[434]

Nehî çend ey felek bâr-ı firâk-ı ân-perî ber-men

Zi-âhen nîstem cân dârem âhir âdemî zâdem[435]

Nihâdem muhteşem bünyâd-ı sabr ammâ çe dânistem

Ki tâ û h^{v}âhed âmed sabr h^{v}âhed kened bünyâdem[436]

DERVÎŞ MAKSÛD

Ez-bâd-ı sabâ dilem çü bûy-ı tû girift

Be-güzâşt me-râ vü râh-ı kûy-ı tû girift

Eknûn zi-meneş hîç ne-mî âyed yâd

Bûy-ı tû girifte bûd u hûy-ı tû girift[437]

NİZÂMÎ

Ân-dâne-i dür ey sânem-i hûr-nijâd

K’ez-dürc-i tû be-rebûd zamâne be ki dâd

Nâ ki be-burd u pîş-i der-be-nihâd

Be-nümûd be-û ki dür çünîn bâyed dâd[438]

NUSRET TALIŞ

Ger serv-i tû-râ semend ber-hâk fikend

Ez-hâre-i gâm revân-ı men yâft gezend

Gülberg kücâ vü vataneş püşt-i sabâ

Şimşâd kücâ vü çemeneş püşt-i semend[439]

HÂFIZ

Hicret çü be-cân-ı men-i dervîş âmed

Gûî nemekî ber-ciğer rîş âmed

Mî-tersîdem k’ez-tû şevem rûzî dûr

---

[432] Sen gittikten sonra ben senin hayal sultanına gönül verdim. Yani gözümden gitsen de gönlümden gitmiyorsun demek istiyorum.

[433] Eğer bir gün bir toz bulutu gelip başının üstünde dönse bil ki zaman senin hasretinden beni yele vermiştir, o benim.

[434] Bir gün geri gel ve bir soru sormak maksadıyla benim mezarımın kenarından geç çünkü orada benim mutsuz ruhum cesedime ağıt yakıyor.

[435] Ey felek! Daha ne zamana kadar o perinin ayrılığını bana yükleyeceksin? Ben demirden değilim canım var ve insan oğluyum.

[436] Ey muhteşem, sabırdan bir bina yaptım ama sabrın bir gün gelip kökümü koparacağını nereden bileydim?

[437] Gönlüm senin kokunu saba yelinden aldığı zaman beni terk edip senin mahallene taraf yola düştü. Şimdi o beni asla yad etmiyor. Önceleri senin kokunu almıştı, sonradan huyunu, adetini de öğrendi.

[438] Ey güzel, huri yüzlü, o güzel inci tanesini kim çaldı? Zamane onu kime verdi? Halbuki onu alıp kapına koydu, ona incinin nasıl verileceğini gösterdi.

[439] Eğer at senin servi boyunu yere düşürdüyse de gam taşları ile benim ruhumu yaraladı. Peki gül yaprağı nere saba yelinin üstünde oturmak nere, şimşad nere atın üstünü çemen etmek nere.

Dîdem ki hemân rûz-ı bedem pîş âmed[440]

ENVER

Dûr ez-ser-i kûyeş zi-cefâ h^{v}âhem şud

Bî-gâne zi-yâr-ı bî-vefâ h^{v}âhem şud

Her kes be-men âşinâst çün düşmen-i ûst

Z'în pes be-rakîb âşinâ h^{v}âhem şud[441]

MİRZÂ EBU'L-KÂSIM

Reftem çü gayr reften-i men bîned

Şâyed ki çü men dûrî ez-û be-güzîned

Ez-reften-i men zi-cây-ı ber-h^{v}âst velî

Ber-h^{v}âst ki tâ-bekâm-ı dil nişîned[442]

PÛR BAHÂÎ

Ger şud güherî zi-dürc-i sîmînet kem

Der-hüsn ne-geşt hîç temkînet kem

Sad mâh zi-etrâf-ı ruhet mî-tâbed

Kû bâş sitâre-i zi-pervînet kem[443]

SÂ'İL

Dî ez-ser-i z'în ey kamer Zühre cebîn

Ger z'ân ki fütâdî ne-bûd âyb-ı tû în

Tû berg-i gülî vü esb-i tû bâd-ı sabâ

Ez-bâd-ı sabâ berg-i gül üfted be-zemîn[444]

NASRU'L-LAH HÂN KARAGÖZLÜ

Gîrem ki felek be-mihr mâ'il gerded

Kâm-ı dilem ez-vasl-ı tû hâsıl gerded

În-dil ki şud ez-firâk-ı tû katre-i hûn

Müşkil ki diğer bâre me-râ dil gerded[445]

MAHRÛM ŞÎRÂZÎ

Dil guft ki ez-gam-ı tû h^{v}âhem hûn şud

---

[440] Senin ayrılığın ben garibin canına geldiği zaman, sanki yaralı bir ciğere tuz serpildi. Bir gün senden uzak düşmekten öyle korkuyorumdum, ne yapayım ki bu kötü gün karşıma çıktı.

[441] Cefasından dolayı onun mahallesinden gideceğim, o vefasız sevgiliye yabancı olacağım. Benimle dost olanlar onun düşmanıdırlar. Bundan sonra düşmanlarımla dost olacağım.

[442] Ağyar gittiğimi görsün diye ben gittim. Belki benim gibi o da ondan uzaklaşır. O benim gittiğimi görüp yerinden kalktı, fakat daha sonra canının istediği yere oturmak için kalktı.

[443] Eğer senin gümüş mücevher kutundan bir gevher kaybolduysa, güzelliğinden temkinin azalmadı. Yüzünün yuvarlaklığında yüz ay parlıyor, bırak senin Pervin'inden bir yıldız eksik olsun.

[444] Ey Zühre alınlı, ay yüzlü dilber, dün atın eğerinden yere düşmen hiç de ayıp olmadı, çünkü sen gül yaprağısın, atın ise saba yelidir, elbette gül yaprağı saba yeli ile yere düşer.

[445] Diyelim ki felek senin sevgine mail oldu, benim gönlümün huzuru sana kavuşmakla gerçekleşti, ayrılıktan dolayı kan damlasına dönmüş bu gönlümün, bundan sonra bana gönül olması çok zordur.

Vez rû zen didegân birûn hᵛâhem şud

Ger hûn şeved în-çünîn ki dil mî-gûyed

Peydâst me-râ ki bî-tû çün hᵛâhem şud[446]

RÂHİB

Râhib be-men ân-setîze-cû yâr ne-şud

Ez-nâle-i men dileş haberdâr ne-şud

Âmed be-ser-i rahm pes ez-murden-i men

Tâ-dîde nuhuft baht bîdâr ne-şud[447]

SULTÂN BÂYEZİD

Mâ-râ heme reh be-kûy-ı nâ-kâmî bâd

Ez-sûhtegân nasîb-i mâ hâmî bâd

Nâ-kâmî mâ çü hest kâm-ı dil-i dost

Kâm-ı dil-i mâ hemîşe nâ-kâmî bâd[448]

TÛFÂN HEZÂR CERÎBÎ

Ez-âteş-i ʿaşket be-dilem sûz imrûz

Dey sûz-ı tû der-cân gam-endûz imrûz

Guftî ki küdâm rûz hûnet rîzem

Kurbân-ı ser-i tû gerdem imrûz imrûz[449]

ʿÂŞIK ISFAHÂNÎ

Ez-lutf be-men nazar ne-dârî efsûs

Cüz kîne-i ser diğer ne-dârî efsûs

Guftî ʿÂşık kesîm be-rûz tû me-bâd

Ez-hâl-i şebem haber ne-dârî efsûs[450]

ŞAHNE-İ HORASÂNÎ

Ez-reh çü resîd yâr be-nevâhtemeş

Ez-şevk be-çeşm-i hᵛîş câ sâhtemeş

Guftem ki be-fitrâk-ı tu-râ saydî bûd

Guftâ ki dil-i tû bûd endâhtemeş[451]

---

[446] Gönül, senin gamınla kana döneceğim dedi, gözlerim de kapakların içinden dışarı çıkacağım dedi. Gönlün dediği gibi böyle kan olursa, sensiz benim ne halde olacağım açıktır.

[447] Ey Rahib, o kavgacı sevgili bana yar olmadı, benim inlemelerimden onun gönlü haberdar olmadı, ancak ben öldükten sonra o merhamete geldi, göz kapanmayınca, baht uyanmadı.

[448] Bizim bütün yollarımız mutsuzluğa doğru gider, gönlü yanıklardan, bize ancak hamlık nasip olur, bizim mutluluğumuz dostun gönlünün saadeti ise, bizim gönlümüzün eğlencesi her zaman mutsuzluktur.

[449] Bugün, senin aşkının ateşiyle gönlüm yanıyor, senin bedenindeki dünkü ateş bugün gama dönüştü. Senin kanını ne zaman akıtayım, dedin, ben bugünü, bugün sana kurban ettim.

[450] Yazıklar olsun ki bana can u gönülden bakmıyorsun, başında bana karşı kinden başka bir şey yoktur, Aşık, sen, hiç kimse senin gününe düşmesin dedin, yazıklar olsun ki gecelerimden haberin yoktur.

HÂFIZ

Ez-yâr vefâ ki dîd tâ men bînem

Râhat zi-cefâ ki dîd tâ men bînem

Tu ʿömr-i menî vü bî-vefâî çe kunem

Ez-ʿömr vefâ ki dîd tâ men bînem[452]

AHTER

Kûşem ki pesendîde-i her fen bâşem

Yek çend hilâf-ı rây-ı düşmen bâşem

Çün nûr be-çeşm-i merdümân gîrem cây

Tâ-her ki be-rûyet ne-gered men bâşem[453]

HAYYÂM

Bâ-nefs hemîşe der-ne-berdem çe kunem

V'ez-kerde-i hᵛîşten be-derdem çe kunem

Gîrem ki zi-kerdehâ-yı men der-güzerî

Z'ân şem ki dânî ki çe kerdem çe kunem[454]

DÂRÂ

Der-şehr-i Sıfâhân ki bûd nısf-ı cihân

Gûyend zi-nüzhet âmede reşk-i cinân

Mâ cüz gam u endûh ne-dîdîm der-ân

Eyvây be-halk eğer çünânest cihân[455]

TABÎB

Ez-ser çü güzeşt âb-ı çeşm-i ter-i men

Ân ki be-serem kerd güzer dil-ber-i men

Âmed ki zi-hâk-i reh me-râ ber-dâred

Vaktî ki güzeşte bûd âb ez-ser-i men[456]

ŞÖHRE

Guftem be-hüsn-i büt-i cefâ-küster-i men

K'ez cevr-i tû şud be-bâd hâkister-i men

---

[451] Sevgili yoldan geldi, ona iltifat ettim, sevincimden ona kendi elimle yer hazırladım, ona, senin eğerinde bir av vardı, o neydi dedim. Senin gönlün idi attım, gitti, dedi.

[452] Yardan kim vefa gördü ki ben de göreyim, kim cefadan rahat buldu ki ben de bulayım, sen benim ömrümsün, vefasızsın, ne yapayım, kim ömürden vefa gördü ki ben de göreyim?

[453] Herkesin sevdiği birisi olmaya çalışıyorum, bazen düşmanların reylerinin aksine davranıyorum, halkın gözünün ışığında bir yer olmaya çalışıyorum ki sana bakan kimse ancak ben olayım.

[454] Kendi kendimle her zaman vuruşuyorum, ne yapayım, kendi yaptıklarımdan da azap çekiyorum, tutalım ki benim yaptıklarıma sen göz yumacaksın, benim ne ettiğimi sen ne bileceksin?

[455] Isfahan şehrine dünyanın yarısıdır denir, dendiğine göre cennet onu kıskanırmış, biz orada gam ve kederden başka bir şey görmedik, eyvahlar olsun, halk bilsin ki dünya böyledir.

[456] Benim gözyaşlarım başımı aştıktan sonra, dilberim başımın üzerine geldi, beni yolunun toprağından çıkarmaya gelmişti, lakin su benim başımı aşmıştı.

Guftâ zi-çe rûy reft hâket ber-bâd

Guftem zi-gamet guft fedâ-yı ser-i men[457]

TUGRUL KÂCÂR

Dî ân-büt-i tersâ-beçe-i kâfir-i men

Ez-mihr-i nazar kerd be-çeşm-i ter-i men

Pursîd ki çünî ez-firâkem guftem

Murdem zi-gamet guft fedâ-yı ser-i men[458]

LUTFÎ ŞÎRÂZÎ

Şud ʿârif ü ʿâmî heme-râ ʿâr ez-men

Bed-nâmî büt-perest ü dîn-dâr ez-men

Bî-kadrî sebha neng zünnâr ez-men

Heftâd u dü milletend bîzâr ez-men[459]

KEMÂLÜ'D-DÎN

Ey rûy-ı tû hem çün kef-i peygamber-i tû

Peygamber-i mâ be-hak şeved rehber-i tû

Tersem ki tû dîn-i Musevî ne-güzârî

Men dîn-i Muhammedî nihem ber-ser-i tû[460]

DÂRÂ

Ey ân-ki be-kad serv ü be-ruh çün mâhî

Ber-în dil-i müstemend-i men âgâhî

Ez-kütâhî kâmet-i hud gussa me-huz

Tû ʿömr-i men ez-ân cihet kütâhî[461]

ʿÂŞIK ISFAHÂNÎ

Men kîstem ez-ʿaşk-ı tû der-bend-i gamî

Kâniʿ şude ez-laʿl bâ-lutf-ı kemî

Guftî ki diğer sitem be-ʿâşık ne-kunem

Bâlâter ez-în diğer ne-bâşed sitemî[462]

Ve lehû

---

[457] Kendi cefakar güzelimin hüsnüne, senin cefandan külüm göklere savruldu, dedim. Peki külün rüzgarlarla niye gitdi, dedi. Senin gamından, dedim. Benim için feda olsun dedi.

[458] Dün benim o zalim sevgilim, yaşlı gözlerime merhametle baktı. Benden ayrı iken günlerin nasıl geçiyor diye sordu. Gamından ölüyorum dedim. Benim için feda olsun dedi.

[459] Arif ve avamdan olan adamların hepsi benden utandılar, adı kötüye çıkmışlar, putperestler ve dindarlar, tesbihin kıymetsiz olması, hayasızlık, zünnar, yetmiş iki millet benden incinmiştir.

[460] Ey yüzü, peygamberin eli gibi (Hz. Musa) açık olan, gel, peygamberimiz senin rehberin olsun. Senin Musevi dinini bırakmayacağından korkuyorum, ama ben Muhammed dinini senin için bırakırım.

[461] Ey ay yüzlü, selvi boylu güzel, benim bu ızdıraplı gönlümden haberdarsın, boyunun kısa olmasından dolayı sıkılma, sen benim ömrümsün, o sebeple kısasın.

[462] Ben kimim ki senin aşkından gama tutulmuşum, lal dudağından azıcık bir merhamete kanaat etmişim, dedi ki aşıka daha başka azap vermeyeceğim artık. Bu sözden daha çok ne zulmün olabilir ki?

Ey pertevî ez-ʿaks-i ruhet gülşen-i cennet
V'ey katre-i ez-feyz-i lebet çeşme-i Kevser[463]

Ey ʿilm-i tû âgâh zi-esrâr-ı İlâhî
V'ey hilm-i tû ber-keştî imkân şude lenker[464]

Ez-ʿuhde-i vasfet ki tüvâned ki ber-âyed
Vassâf-ı tû bâşed nebî vü Hâlik-i Ekber[465]

Bâ-kahr-i tû der-hem şikend sâvlet-i ejder
Bâ-lutf-ı tû ez-cem güzerd mûr-ı muhakkar[466]

Şâhâ tûy ân-şemʿ-i hidâyet ki zi-ezel
Nûret be-heme cinn ü beşer âmede reh-ber[467]

Lutf-ı tû ne-mî-geşt muʿîn ger be-Birâhim
Her giz zi-kücâ buved halâsiyeş zi-Âzer[468]

Der-batn-ı semek ger ne-şudî mûnis-i Yûnus
Key raht keşîdî zi-dil bahr sûy-ı ber[469]

Ber-Mûsâ ʿİmrân ne-şud er ʿavn tû hâdî
Ber-Nûh-ı nebî ger ne-şudî lutf-ı tû yâver[470]

Tâ-haşr ne-mî bûd ü râh râh-ı necâtî
Key bûd zi-tûfân halâsiyeş müyesser[471]

Nûr-ı reh-ber ber-Hâk heme ber-hükm-i tû tâbiʿ
Tû server-i mutlak heme ʿâlem be-tû çâker[472]

Mihr-i tû şehâ der-ber-i Ye'cûc-ı zalâlet
Hısnîst ki muhkem buved ez-Sedd-i Sikender[473]

Gerdûn-ı hudemâ pâdişâhâ ʿarş-ı cenâbâ
Ey zât-ı kibr-i ʿâlem imkân ..[474]

Ez-behr-i nisâr-ı kadem-i tûst ki her şeb
Kerded tabak-ı çarh pür-ez-lü'lü' ü gevher[475]

ʿÂlem hemegî ferʿ u tû aslî be-hakîkat

---

[463] Ey yüzünün şeklinden cennet bahçesine ışık saçan ve dudağının feyzinin bir damlasından Kevser çeşmesi akan,
[464] Ey senin ilmin, ilahi sırlardan haberdar ve senin yumuşaklığın ise gemiye çapa olan,
[465] Seni övmeyi kim becerebilir ki, seni ancak peygamber ve büyük Tanrı vasfedebilir.
[466] Senin kahrınla ejderin hücumunu yarar, senin lütfunla küçük karınca, cemden geçer.
[467] Benim şahım, ezel gününde yol gösteren ışık sensin, senin nurun cinlere ve insanlara rehber olmuştur.
[468] Senin lutfun eğer İbrahim peygambere yardımcı olmasaydı, o, ateşten nasıl kurtulabilirdi ki?
[469] Eğer balığın karnındaki Yunus'a dost ve arkadaş olmasaydın, o nasıl denizin ortasından karaya ulaşabilirdi ki?
[470] İmran oğlu Musa'ya senin yardımın olmasaydı, hidayet etmeseydin, Nuh peygambere yardımcı olmasaydın,
[471] Kıyamete kadar o kurtuluşa ulaşamazdı, Tufan'dan kurtulmak da ona müyesser olmazdı.
[472] Herkes senin emrine tabi, sen de Allah'ın nurlu bir rehberisin, sen mutlak bir rehbersin, bütün alem senin kulundur.
[473] Ey padişah, senin muhabbetin, Yecüc'ün dalaletinin yanında, İskender seddinden de sağlam bir hisardır.
[474] Ey imkan aleminin varlığı olan padişahım, dünya hizmetinizdedir, arş ise cenabınızda.
[475] Her gece, senin ayaklarının, adımlarının feyzi ile bu dünyanın tabağı inci ve gevherle dolar.

Gîtî heme yek-ser ʿaraz u zât-ı tû cevher[476]

Bî-emr-i tû her giz ne-şeved ebr matar-bâr

Bî-mihr-i tû her giz ne-dehed nahl-i ʿamel-ber[477]

Ey kûy-ı tû ber-hayl-i rusül melce’ ü me’vâ

V’ey sahn-ı tû ber-fevc-i melek maʿbed u meʿber[478]

Ber-dâmen-i tû her ki zened dest-i tûlâ

Dîğer ne-buved havf v’ey ez-ʿarsa-i mahşer[479]

Encüm haşemâ bahr dilâ mülksitânâ

V’ây pâdişeh-i der-dü serâ h^{v}âce-i Kanber[480]

Ümmîd-i men ez-lutf-ı tû h^{v}âhed ki be-mahşer

Bahşed zi-kerem cürm-i me-râ Hazret-i Dâver[481]

Tû server u tû dâver ü tû şâh u tû Mevlâ

Men ʿâsî vü men mücrim ü men bende vü çâker[482]

Tâ-hest zemîn sâkin ü eflâk be-gerdiş

Tâ-sebʿa peder bâşed ü tâ-erbaʿa mâder[483]

Ez-sebʿa-i muhibbân-ı tû der-saʿdî ikbâl

Ez-erbaʿa bed-h^{v}âh-ı tû peyveste mükedder[484]

Bed-h^{v}âh-ı tu-râ rûz-ı pesîn rûzî-i gaslîn

Ber-kâm-ı muhibbân-ı tû hem şerbet-i Kevser[485]

Ramazân-nâme[486]

Ramazân âmed ü dâred dil-i zârem rem ez-ân

Kâş mî-ne-yâmedî her giz be-cihân în-Ramazân[487]

Ramazân gerçi mubârek meh ü şâyeste buved

Çe kunem k’în dil-i sevdâ-zede dâred rem ez-ân[488]

Ramazân-râ merezân h^{v}ânem ez-în pes ki hemî

Bû ʿAlî nâm nihâdeest ber-în meh merezân[489]

Dil-i men Âzerberzîn şude ez-gam ki çerâ

---

476 Bütün dünya ikinci derecelidir, sen ise hakikaten birincisin, dünya baştan başa dıştır, senin zatın ise içtir.
477 Senin emrin olmadan bulut yağmur yağdıramaz, senin aşkın olmasa ağaç meyva veremez.
478 Senin mahallen peygamberlerin müracaat yeridir, senin meydanlığın ise meleklerin üzerinde bir mabed ve güzergahtır.
479 Senin dediklerini yerine getiren ve senin eteğinden tutanın kıyamet gününden bir korkusu olmaz.
480 Yıldızlar maiyyetinde, gönül denizdir, mülk senin eşiğindir, ey iki dünyanın padişahı, ey Hace Kanber.
481 Kıyamet gününde benim senden bir dileğim vardır, Allah benim günahlarını senin kereminle bağışlasın.
482 Sen serversin, hakimsin, şahsın, efendisin, ben asi, günahkar, hatalı bir kul ve köle.
483 O vakitte yer sakin ve felekteki cisimler dönüyorsa, yedi gezegen babadır, dört unsur da anadır.
484 Senin yedi seyyarenin muhibleri, ikbal burcundadır. Kötülüğünü isteyenler ise daima dört unsurdadır.
485 Senin kötülüğünü isteyenler arkada kalsın, senin taraftarların, sevenlerin ise Kevser şerbeti içsinler.
486 Bahar Şirvânî’ye ait olabilir.
487 Ramazan geldi, inleyen gönlüm ondan ürküyor. Keşke bu Ramazan hiç dünyaya gelmeseydi.
488 Evet Ramazan’ın mübarek ve hürmete layık bir ay olduğu doğrudur. Ne yapayım ki benim sevdalı yüreğim ondan ürküyor.
489 Ben Ramazan’ı “Merezân” (hastalar) ayı olarak kabul ediyorum. Çünkü bu adı ona Ebû Ali (İbn-i Sina) koymuştur.

Ramazân âmed ü şud âb-ı ruh âb-ı rezân[490]

Ruh-ı yârem ki çü bâgîst müzeyyen be-bahâr

Gîred ez-âfet-i mâh-ı Ramazân reng-i hazân[491]

Vakt-i ânest ki nâ-çâr revem ber-mescid

K'ânest ki lâ-büd be-h^{v}ânem Kur'ân[492]

ʿAvaz-ı sâgar-ı mey gîrem tesbîh be-kef

Be-nişînem be-saf ehl-i riyâ vird künân[493]

Geh fezâyid be-dilem gussa vü gam bang-i hatîb

Geh kefed mevʿiza-i şeyh me-râ rahne be-cân[494]

Geh bered dagdaga-i şeyh zi-dil sabr u karâr

Geh bered vâhime-i rûze zi-ten tâb u tüvân[495]

Pâr(sâl) der-Hakk-ı meh-i rûze mukassir bûdîm

H^{v}âsten-i ʿözr der-în sâl ez- û mî-be-tüvân[496]

Hurden-i rûze revâ nîst ki în-mâh-ı şerîf

Der-be-sâlî be-yekî bâr ber-âyed be-cihân[497]

Men der-în-mâh diğer mey ne-hurem bâde-i ter

Tâ şevem behr-i Hudâ meşk leb-i huşk dehân[498]

Lîk geh geh be-sûy-ı mey-kede pinhân be-revem

Tâ be-bûy şeved ender ez-ten-i men..[499]

Ne-girem gâh be-hasret be-hum u geh be-sebû

Tû zi-men bişnev u în-nükte me-gû bâ-diğerân[500]

Ki ʿavâmend halâyık heme tekfîr kunend

K'în çünîn şahs buved kâfir der-mezheb-i şân[501]

VAHŞÎ

Yâ Rab be-ân misâfir-i men hem-zebân kîst

Bâ-û ki şud refîk u künûn hem-ʿinân kîst[502]

Tâ çe mâh hayme ser-menzil ki zed

---

[490] Benim gönlüm gam elinden "Azerberzin" (Berzin'in ateşi, Berzin, Zerdüşt'ün takipçilerinden biridir.) oldu. Ramazan gelip gittiği için üzüm suyunun yüzünün suyu kaçtı.
[491] Sevgilinin yüzü, baharda güzelleşmiş bağa benziyordu, Ramazan ayının gelmesiyle hazan rengi aldı.
[492] Şimdi çaresiz, mecburen mescide gitmeli ve mutlaka Kuran okumalı.
[493] İçki kadehi yerine elimde tesbih tutacağım, riyakarla bir safta oturup dua edeceğim.
[494] Bazen hatibin sesi gönlümü gam, keder ile dolduracak, bazen şeyhin vaazı canıma, bedenime batacak.
[495] Bazen şeyhin dağdağası sabır ve kararımı elimden alacak, bazen oruç tutma korkusu canımın takatini alacak.
[496] Geçen yıl orucu yiyip Allah'a borçlu kaldık. Bu yıl ondan özür dilemeyi becerebilecek miyiz?
[497] Orucu yemek iyi bir şey değil, çünkü bu şerefli bir aydır ve yılda bir defa dünyaya gelir.
[498] Ben bu ayda taptaze şarap içmeyeceğim ki Allah'ın hatırına susuzlara su taşıyayım.
[499] Ancak arada sırada bir gizlice meyhaneye gideceğim ki gönlüm şarap kokusundan canlansın biraz.
[500] Hasretle bazen küpe, bazen testiye bakacağım, bunu benden işit ama hiç kimseye söyleme ha.
[501] Halk avamdan olduğu için bize kafir der. Çünkü böyle adamlar onların mezhebinde kafir sayılır.
[502] Ey Allah'ım, benim misafirime sohbet arkadaşı kimdir? Kim onunla arkadaş oldu, yol arkadaşı kimdir?

V’ez mihr bâ-ki dem zened u mihribân kîst[503]

Mâhî ki çarh sâht be-âsitân cüdâ zi-men

Tâ-bâ ki dost geşte vü hem-dâsitân kîst[504]

Ân meh k’ez ü resîd figânem be-gûş-ı çarh

Yâ Rab nihâde gûş be-sûy-ı figân kîst[505]

Vahşî hemîn ne cân-ı tû fersûde şud zi-gam

Ân gû gam-ı firâk cân kîst[506]

KELÎM-İ HEMEDÂNÎ

Gâhî ki seng-i tefrika ez-âsumân resed

Evvel belâ be-murg-ı bülend-âşiyân resed[507]

Ey bâg-bân zi-besten-i der-pes ne-mî-reved

Gâretger-i hazân çûbe în-gülistân resed[508]

Hârf-i şeb-i visâl ki ʿömreş dırâz-bâd

Kûteh terâst zi-ân ki zi-dil ber-zebân resed[509]

Âhir heme küdûret gül-çîn ü bâg-bân

Gerded bedel be-sulh çü fasl-ı hazân resed[510]

KELÎM

Zi-tâze şâh gülî külbe em gülistân buved

Gül-i bahâr ümîdem be-ceyb ü dâmân buved[511]

Be-cânem âteş-i hâsret zi-devr-i mey ne-nişest

Be-hâne-i has u hâşâk berk mihmân bûd[512]

Helâk-i ân-şeb-i Kadrem ki çeşm be-h^{v}âb âncâ

Mecâl-i h^{v}âb ne-mî-yâft bes ki hayrân bûd[513]

NAZÎRÎ

Rencîden ü zi-bezm-i tû reften günâh-ı kîst

Dîden çünîn ü rahm ne-gerden günâh-ı kîst[514]

Lâ-edrî

Tû çün cüdâ şudî ez-men zamâne sûht merâ

---

503 Ay gibi hangi menzilde kendi çadırını kurmuş, kime mihribanlık eder, kiminle muhabbetle konuşur?
504 Felek o ay yüzlüyü benden aldıktan sonra, onu kiminle bağladı, kiminle el ele, dil dile etti?
505 Hasretimden nâlelerimle feleğin kulağını sağır ettiğim dilber, Ey Allah’ım, bilsem ki şimdi kimin feryadına kulak verir?
506 Vahşi gam elinden ezilen sadece senin canın değildir, hicran gamından azap çekmemiş kimse var mı?
507 Bazen, ayrılık meydana getiren taş gökten gelir, bu taş ilk olarak yüksekte olan kuşların yuvasına düşer.
508 Ey bahçıvan, kapıyı kapatmakla, bahçeye ulaşmış olan dağıtıcı hazanı geri döndüremeyeceksin.
509 Ömrü uzun olsun, buluşma gecesinin sözü ki gönülden dile geldiği için çok kısa olur.
510 Ey bahçıvan, bütün gam ve keder nihayet hazan mevsimi gelinceye kadar sulhe dönüşecektir.
511 Benim kulübemin ağacının bir yeni gülü gülistana benziyor, benim bahar ümitli gülüm ise yakamda ve eteğimde olur.
512 Benim canıma şarabın hasreti tesir edemedi, çer çöpün yuvasına ise yıldırım misafir oldu.
513 Kadir gecesine kurban olayım, o gecede gözüme uyku gelmiyor, o göz hayran olduğu için uyumaya mecali de yoktur.
514 İncinmek ve senin meclisini terk etmek kimin suçudur, birisini bu halde görmek ve merhamete gelmemek kimin suçu?

Çünîn şeved çü gül ez-pîş-i hâr ber-h^{v}îzed[515]

ʿÂŞIK

Dîr bene bülbül-i çemenem gerçi ez-edeb

Her giz kesî be-şâh be-âşiyân ne-dîd vâz[516]

Lâ-edrî

Felek telâfî-i yek-dîden-i tû ne-tüvâned

Hezâr sâl eğer fikr-i intikâm kuned[517]

HUZÛRÎ KUMÎ

Vefâ girişme cefâ ʿişve nâz gamze ʿitâb

Nigâh-ı kûşe-i çeşm ihtimâlhâ dâred[518]

NAZÎRÎ NİŞABÛRÎ

Bî-hûd ez-zümzüme-i murg giriftâr şudem

Dîğerî yâd-ı tû mî-kerd men ez-kâr şudem

Hat-ı sebzî be-ruh-ı sebz me-râ kerde esîr

Dâm hem-reng-i zemîn bûd giriftâr şudem[519]

Lâ-edrî

Ser hatt-ı bendegîyem bagal-i hüsn-i tû bûd

Şükr-i li'llâh ki der-âverdî vü âzâd şudem[520]

ŞİFÂ'Î

Yâ Rab be-dâm hem çü hûdî dâm şevî

Yâ Rab niyâz-mend-i yekî bî-vefâ şevî[521]

Yâ Rab şevî dûçâr yekî bî-terahhumî

K'ez-yek-nigâh vâleh ü bî-dest ü pâ şevî[522]

Bâ-tû kuned zi-nigehet zülfî müzâyaka

Tâ-hâk-i reh-güzâr-ı nesîm-i sabâ şevî[523]

Tâ-bâ-haber zi-sûz şifâ'î şeved dilet

Yâ Rab ki şuʿle-nâkter ez-dâg-ı mâ şevî[524]

KELÎM

---

[515] Sen benden ayrıldığında, zamane beni yaktı. Böyle olduğunda gül, dikenin yanından uzaklaşır.
[516] Benim çimenliğimin bülbülünden dolayı hiç kimse dallarımda açık bir yuva görmemiştir.
[517] Felek eğer bin yıl da intikam fikrinde olsa, senin bir bakışının yerine bir şey koyamayacak.
[518] Vefası girişme, cefası işve ve naz, gamzesi zulümdür, gözünün ucuyla bakışının yüzlerce ihtimali vardır.
[519] İstemeden tuzağa yakalanmış bir kuşun nağmeleriyle kendimden geçtim; başkası seni yad etti, benim işlerim harp oldu; taze çehredeki yeşil bir hat beni esir etti; ağ, toprakla aynı renkte olduğu için beni tuzağa düşürdü.
[520] Benim köle olmamın esas sebebi senin güzelliğindeydi, Allah'a şükür ki sen çıkarıp beni azat ettin.
[521] İnşaallah, senin de kendi tuzağına benzer bir tuzağa yakalandığını göreyim, ve inşallah sen de bir vefasıza muhtaç olasın.
[522] İnşaallah merhametsiz birisine düçar olasın, onun bir bakışıyla ona vurulup sonra sersem olasın.
[523] Sen saba yelinin yolunun tozu oluncaya kadar senin bir bakışına kendi saçının bir telini vermek istemez.
[524] Senin yüreğin, bir yanar kalbin şifasından haber alınca, bizim yüreğimizin yarasından da beter yanasın.

Der-râh-ı mâ be-hûn-ı hud ez-bes ki teşneîm

Her kes ki çâh mî-kened û Hızr-ı râh-ı mâst[525]

MAHZÛN

Bestem dil-i şikeste be-zülf-i nigâr-ı h^{v}îş

Kerdem siyeh çü kâkül-i û rûzgâr-ı h^{v}îş

Dâdem zi-bes nüvîd-i visâl tu-râ be-dil

Şermende em be-pîş-i dil-i bî-karâr h^{v}îş[526]

RİFʿAT

Eşk-i hûnîn ne-zehr âb u gil âyed bîrûn

În-gil ez-dâmen-i sahrâ-yı dil âyed bîrûn

Gamze gûyed ki be-bend ü müje gûyed ki be-küş

Nigeh ez-dîde-i nâzet dü dil âyed bîrûn[527]

Lâ-edrî

Bûy-ı yâr-i men ez-în-sebeb vefâ mî-âyed

Gülem ez-dest be-gîr bed ki ez-kâr şudem

H^{v}âb dîdem ki leb-i men be-leb-i yâr resîd

Dehenem pür zi-şeker bûd ki bîdâr şudem[528]

Lâ-edrî

Be-h^{v}âb dîdem ki be-zülf-i tû giriftâr şudem

În bedbaht-ı men bûd ki bîdâr şudem[529]

SÂ'İB

Baʿd-ez-în-der-ʿavâz-ı girye dil âyed bîrûn

Âb kem şeved ez-çeşme gil âyed bîrûn

Gâmzeet ez-dil-i ʿâşık çe be-yagmâ be-bered

Düzd ez-hâne-i müflis hacil âyed bîrûn[530]

MEVLEVÎ MAʿNEVÎ

Meneh ey dil kadem ez-kûy-ı ân-zîbâ sanem bîrûn

Ki bâşed geştenî saydî ki âyed ez-harem bîrûn[531]

---

[525] Biz kendi yolumuzda kanımız ile o kadar susadık ki kim bize bir kuyu kazsa o bizim yolumuzun Hızır'ıdır.

[526] Kırık gönlümü yarimin saçının telleri ile sardım, onun saçları gibi vaktimi, bahtımı kara eyledim, seninle buluşmayı, gönlüme o kadar vadettim ki şimdi kararsız gönlümün yüzüne bakmaya utanıyorum.

[527] Kanlı göz yaşı her su ve topraktan çıkmaz, bu kil ancak gönül sahrasında biter. Gamze der ki esir et, kirpik der ki öldür, nazlı gözlerin bakışları ise bu iki fikir arasında kalır.

[528] Bu sebeple vefalı yarimin kokusu gelir, gülümü elimden aldı ve beni avare etti, rüyamda gördüm ki dudağım sevgilimin dudağına yetişmiş, ağzım şeker dolu olarak uykudan uyandım.

[529] Rüyamda senin zülfüne bağlandığımı gördüm, bu benim kara bahtım ki rüyadan uyandım.

[530] Bundan sonra gözlerimden yaş yerine yüreğim gelecek, çünkü çeşmede su tükenince çamur akar. Gamzen aşığın gönlünden hiç bir şeyi yağmalayamayacak, hırsız, müflisin evinden utanarak kaçar gider.

[531] Gönül, ayağını o güzel sanemin mahallesinden dışarıya basma, aranmakta olan av, haremden dışarıya çıkmamalıdır.

În çend beyt ez-tahayyülât-ı Seyyid[532] vaktî ki ʿAlî ʿAbbas Beğ der-Moskov bûd be-û nüvişte bûd[533]

Ey der-dil ârızû-yı ruh hemçü mâh-ı tû
Tâ-key dü dîdeem şeved ez-gam be-râh-ı tû[534]
Key bâşed ân-zamân ki dil-i derdnâk-i men
Yâbed şifâ-yı tâze zi-feyz-i nigâh-ı tû[535]
Hurrem demî ki ez-meded-i baht-ı kârsâz
Bûdem zi-hayl-i hâdise ender-penâh-ı tû[536]
Ez-güft u gû-yı hâsid ü bed-gû tu-râ çe gam
Çün hest lutf-ı bâr-ı Hudâ tekyegâh-ı tû[537]
Der-her kücâ ki bâşî vü her câ be'gzerî
Efzûn kuned Hudâ-yı cihân ʿizz ü câh-ı yû[538]
Ger hidmetî sezâ-yı tû n'âyed zi-dest-i men
În-bes ki hestem ez-dil ü cân nîk-hᵛâh-ı tû[539]

KEREM HÜSEYİN BEY ʿÂRÎ TAHALLÜS

ʿÂkilân dîvâne hᵛânendem ki der-mey-hâneem
Ez-der-i mey-hâne ger birûn revem dîvâneem
Halk-râ der-ser-i hevâyî tevbe-i men hest ü men
Hâdim-i mey-hâne tâ-pür şeved peymâneem[540]

Rubâʿî

Peyveste ez-ân-silsile-i mû mî-tersem
Ân-hatt-ı hoş-rûy-ı nigû mî-tersem
Tersîden-i merdüm heme ez-çeşm-i bedest
Bî-çâre men ez-çeşm-i nigû mî-tersem[541]

Lâ-edrî

Dil güvâhest ki der-perde dil-ârâyî hest
Hestî katre delîlest ki deryâyî hest
Her ki der-künc-i ʿadem reft ne-yâmed birûn

---

532 Burada baksedilen Seyyid Azim Şirvânî olabilir.
533 Bu birkaç beyit, Ali Abbas Bey Moskova'da olduğu zaman, Seyyid'in tahayyülatından ona yazılmıştır.
534 Gönül senin ay yüzünü görmek arzusundadır, gamlı iki gözümü ne zamana kadar yollarına dikeceğim?
535 Bakalım benim bu hasta gönlüm ne zaman seni yeniden görmek feyziyle şifa bulacaktır?
536 O günler ne hoş günlerdi ki yardıma koşan bahtın yaptıklarıyla hadiselerin hücumundan sana sığınırdım.
537 Allah'ın lutfu senin yanında olduğu için, kıskançların, kötülüğünü isteyenlerin sözlerinden gam çekme.
538 Sen nerde olsan, nereye sefer etsen, Allah senin şan ve şerefini artıracaktır.
539 Elimden sana layık bir hizmet gelmese de canla başla senin duacın olmam da yeterlidir.
540 Akıllılar, ben meyhanede olduğum için, beni deli sanıyorlar, eğer meyhane kapısından dışarı çıksam deli olacağım. Halk benim tevbe edeceğimi düşünüyor, ben, peymanem doluncaya, ölünceye kadar meyhanede hizmet edeceğim.
541 Daima o silsile saçlardan korkuyorum, o güzel yüz, o hat ve benlerden korkuyorum, insanların çoğu kötü gözden korksa da biçare ben güzel gözden korkuyorum.

Zâhiren der-pes în-perde temâşâyî hest[542]

TÂLİB

Menem ki yek ser-i mû siyeh der-bisâtem nîst

Rüsûm-ı sâhte der-şân-ı ihtilâtem nîst[543]

Be-haşr ten be-cahîm efkenem nehustîn gâm

Dil ü dimâg resen-bâzî sırâtem nîst[544]

Be-çeşm-i tâ'ir himmet çe âşiyân çe kafes

Ez-ân be-Külbe-i Ahzân-ı hud neşâtem nîst[545]

Hezâr hırmen-i gam mî-dehem be-bâd-ı neşât

Zekât ân-ki cûy-ı ʿayş der-besâtem nîst[546]

Çe pâs dârîm âhir semenderem Tâlib

Be-kâm şuʿle revem mest ihtiyâtem nîst[547]

TÂLİB

Mâîm ki huftân-ı zafer der-ber-i mânîst

Tevfîk süvârîst der-leşker-i mânîst[548]

Mâ-bâd-ı ʿinân keştî sîm-âb-ı metâʿîm

Deryâ heme ger kûh şeved lenker-i mânîst[549]

Ez-mâ taleb-i ye's kun ey h^{v}âce ne ümmîd

K'ân cins-i metâʿîst der-kişver-i mânîst[550]

Sad mey-kede behr-i leb-i mest semâʿast

Bâ-în-heme nem der-ciğer sâgar-ı mânîst[551]

Ez-bâm-ı kafes yek ser-i mû evc giriften

Kâfîst ki der-tâliʿ bâl ü per-i mânîst[552]

Nî dâne-i âfet-zede nî genc-i bahîlem

V'în-turfe ki cüz hâk-i cihân ber-ser-i mânîst[553]

TÂLİB

Ân-zülf ki cemʿ âmede yek çengel bâzest

---

[542] Gönlüm şahittir ki perdenin arkasında bir gönül süsleyen var, bir katrenin varlığı denizin varlığına delil değil midir? Yokluk köşesine giden bir daha geri gelmedi. Görünür ki bu perdenin arkasında bir temaşa var.
[543] Ben öyle bir adamım ki başımda, gönlümde tüy kadar da hile yoktur, insanlarla görüşmemde yapmacık bir şey yoktur.
[544] Kıyamet günü birinci adımda kendimi cehenneme atarım, çünkü Sırat köprüsünde canbazlık yapma gibi bir düşüncem yoktur.
[545] Himmet kuşunun gözünde kafes ile aşiyan birdir, ancak benim Külbe-i Ahzan'ımda sevincim yoktur.
[546] Bin gam harmanını mutluluk yeline zekat olarak veririm, ne yapayım ki hayatımda bir arpa boyunda da saadetim yoktur.
[547] Ey Tâlib, ben semenderim, beni korumaya ne gerek var, kendimi ateşin şulesine atarım, yanmaktan çekinmiyorum.
[548] Biz o kimseleriz ki bedenimizde zafer zırhı yoktur. Muvaffakiyet öyle bir atlıdır ki bizim askerlerimizin arasında yoktur.
[549] Biz civa ile dolu olan geminin alevini çeken rüzgarız, bütün deniz dağlara dönüşse de bizim çapamız yoktur.
[550] Ey hoca, bizden ümit değil ümitsizlik iste, çünkü ümit öyle bir maldır ki bizim ülkemizde yoktur.
[551] Yüz meyhane sözü şarap içenin ağzından düşmüyor, bu kadar nemle bile bizim ciğerimizde bir kadeh yoktur.
[552] Bir tüy bile kafesin damından yükseğe çıkmak için yeterlidir, ancak bizim talihimizde kol ve kanat yoktur.
[553] Ne çürümüş bir taneyim, ne de hazineye düşkünüm, bizim başımızda dünya toprağından başka hediye yoktur.

Ger bâz kunî nüsha-i yek ʿömr-i dırâzest[554]

Kâmî ne-tüvân yâft reh-i râst der-ân-zülf

Tâ-çeşm kuned kâr neşîbest ü firâzest[555]

Zûd â ki meşâmet şineved bûy-ı hakîkat

Z'în-müşk ki der-nâfe-i âhû-yı Hicâzest[556]

TÂLİB

Düz dîde nigâhem be-tû el-hak nemekînest

Rûy-ı nazarem bâ-tû vü çeşmem be-zemînest[557]

Ez-revzen-i dil dîde güşâyem be-ruh-ı dost

Der-zümre-i erbâb-ı hayâ resm çünînest[558]

Yek ʿömr ecel teşne cânî ne-tüvân dâşt

Teslîm nemâ'îm eğer dost ber-înest[559]

TÂLİB

Ber-zahm-ı gayr-ı mâ nemek-i laʿlet âşinâst

Ger bâ-leb tevem şeker-âbî buved be-câst[560]

Mâ kâbil-i visâl ü cefâ vü sitem neîm

Hakkâ ki ber-sitem sitem ü ber-cefâ cefâst[561]

TÂLİB

Dâgem ki hem-çü merdümek-i dîde sîneem

Meydân-ı Türk-tâzî yek-dâg bîş nîst[562]

TÂLİB

Zamân-ı ʿayş me-râ rûy der-terakkî nîst

Hemîşe îmşeb-i men der-surâg-ı dûş-ı menest[563]

TÂLİB

Vazʿ-ı mâ tagyîr ne-pezîred ne-mî-dânem hayf

K'ahter-i mâ yek reviş seyrest yâ seyyâr nîst[564]

TÂLİB

Âşüfte-hayâlem sebz berg-i çemenem nîst

---

[554] O bir yere toplanmış zülüf, kartalın pençesidir, eğer onu açsan uzun bir ömrün kitabıdır.
[555] O zülfün içinde düz bir yol bulmak mümkün değildir, ona göz değdikçe ya inişdir ya yokuştur.
[556] Bu Hicaz ahusunun göbeğinden etrafa mis kokusu yayılmaktadır, çabuk gel ki burnuna hakikat kokusu değsin.
[557] Sana gizli gizli bakmak doğrusu çok tuzludur, bakışlarım sana doğrudur ama gözüm yere dikilmiştir.
[558] Gönlümün penceresinden sevgilimin yüzüne göz açarım, haya sahiblerinin zümresinde kaide böyledir.
[559] Ecel susuzluğu ile bir ömür boyu canı nasıl taşıyayım, eğer dost razı ise onu teslim edelim.
[560] Başkalarının yarasına senin dudaklarının tuzu tanıdıktır. Eğer senin dudaklarınla aramızda kırgınlık olsa yeridir.
[561] Doğrusu zulmün yerine zulüm, cefanın yerine cefa vardır. Lakin biz cevre, cefaya değil, visale yatkınız.
[562] Göğsüm, gözbebeği gibi dağlıdır, vuruşma meydanında, matemden başka bir şey yoktur.
[563] Benim eğlence zamanım ileriye doğru hareket etmiyor, ona göre de her zaman bu gecem dünkü gecemi aramaktadır.
[564] Bizim durumumuz değişmiyor, yazıklar olsun, bilmiyorum, bizim yıldızımız hareket eden mi etmeyen mi?

Dâmen çe güşâyim ki gülî der-çemenem nîst[565]

Bâ-ân ki tarab düşmen ü endûh mezâkem

Berg-i şaʿfî nîst ki der-encümenem nîst[566]

Ez-dûrî gülşen garazam hıfz-ı melâlest

V'er-ne şeker-âbî be-gül ü yâsemen nîst[567]

Yek-hırka sad-çâk çe der-hâne çe der-gûr

Pervâ-yı neşât-ı kefen ü pîrehenem nîst[568]

Ber-cilve-i Şîrîn çe güşâyîm nazar ez-dûr

Çün tâkat-i âşüftegî kûhkenem nîst[569]

Eyzan lehû

Ân bürke-i hûnem kunem çeşme-i yâkût

Hem-çün reg-i neşter-zede fevvâre-i hûd-râ[570]

Ân beh ki leb ez-h^{v}âhiş-i elmâs be-bendem

Rüsvâ ne-kunem dâg-ı nemek h^{v}âre-i hûd-râ[571]

Tâ-çün gül-i sad-berg be-sûy-ı tû firistem

Ez-sîne ber-ârem dil-i sad-pâre-i hûd-râ[572]

Tâlib heme âlûde-i hûn müje dîdem

Zi-âyîne-i ruhsâr-ı tû ruhsâre-i hûd-râ[573]

Eyzan lehû

Subhest nîm katre meyem der-piyâle nîst

Z'ânem dimâg gül ne vü pervâ-yı lâle nîst[574]

Bî-zevkter zi-medüm-i heftâd-sâleem

Yek-dem ki der-piyâle şarâb-ı dü-sâle nîst[575]

Evrâk-ı köhne key be-mey-i köhne mî-resed

Zevkî ki der-piyâle buved der-risâle nîst[576]

Pehlû tehî zi-nükhet-i gül mî-kuned meşâm

Îmşeb ki der-ber-i ân-büt-i müşgîn gülâle nîst[577]

---

565 Hayalim dağınıktır, çimenlikte bir yeşil yaprağım yoktur, eteğimi niye açayım ki çimenlikte bir gülüm bile yoktur.
566 Her ne kadar mutlulukla düşman, gam ile dost olsam da öyle bir mutluluk yaprağı, hediyesi yoktur ki bizim meclisimizde olsun.
567 Senin gamını muhafaza etmek için gülşenden uzaktayım, yoksa gül ile yasemin ile hiç bir kırgınlığım yoktur.
568 Kısmetimiz ister evde ister mezarda yüz parçaya bölünmüş bir hırkadır, gömlekle kefen konusunda ne gamlanırız ne de mutlu oluruz.
569 Şirin'in yüzüne uzaktan niye bakayım ki, bende dağları delen Ferhad'ın perişanlık gücü yoktur.
570 Ben öyle bir kan havuzuyum ki neşter vurulmuş damar gibi kendi fıskiyemi yakut çeşmesine döndürmek istiyorum.
571 Elmasa, rica için ağzımı açmayayım, kendi tuzlanmış yaramı rezil rüzva etmeyeyim, iyi olanı budur.
572 Yüz parça yüreğimi, yüz yapraklı kırmızı gül gibi sana göndermek için sinemden çıkarırım.
573 Ey Talib, senin yüzünün aynasında, kendi yüzümü kirpiğinden damlayan kanlarla bulaşmış gördüm.
574 Sabah vaktidir, kadehimde bir damla şarabım yoktur, bu sebeple gülü, laleyi temaşa etmeye sabrım yoktur.
575 Yetmiş yaşındakilerden de daha zevksizim, çünkü kadehimde iki yıllık şarabım yoktur.
576 Eski varaklar, eskimiş şaraba nasıl denk olabilir ki? Şaraptaki zevk risalede yoktur.
577 Dimağım gül kokusunu yanında kovuyor, çünkü bu gece o misk kokulu saç telleri olan yanımda yoktur.

Kâmem revâne-şud zi-leb-i laʻl-i û meğer

Te'sîr der-kalem-rûy-ı în-âh u nâle nîst[578]

Mey der-kefest turre-i maʻşûk kû me-bâş

Bârî piyâle hest eğer hem-piyâle nîst[579]

Her kâm derk-i çâşnî gam ne-mî-kuned

Înineş'e cüz be-sâgar-ı Tâlib havâle nîst[580]

Eyzan lehû

Ne hâtırî zi-men âsûde ne dil-şâdest

Vücûd-ı nâkıs-ı men çeşm-i zahm îcâdest[581]

Nefes ne-mând ki bâ-nevha der-âmîzem

Ve ger ne zîr-i lebem mevc-hîz feryâdest[582]

Tûî tû encümen-efrûz hâtırem ey gül

Hadîs gayr-ı tû ber-gûş ragbetem bâdest[583]

Be-hûn tapîde şemşîr reşk mî-dâned

Ki rûz-ı mâtem-i Pervîz ʻıyd-ı Ferhâdest[584]

Dü-rûyî girrd-i seret saf-keşîde hûrânend

Be-meclis-i tû ki-râ ez-behiştiyân yâdest[585]

Mülâyemet kun u fârig şev melâmet-i halk

Ki nahl-i mûm zi-âsîb-i tîşe âzâdest[586]

Be-sîne-i dest feşâr-ı gameş dilî dârem

Ki pîş-i nermî-i û mûm tefte-i fulâdest[587]

Be-rûy-ı lâle vü gül raks mî-kunem Tâlib

Velî derûn-ı dilem pür-zenîş-i fessâdest[588]

Eyzan lehû

Me-râ telâş ber-ser-i mâl u maʻâş nîst

Der-dûdmân-ı himmet-i mâ în-telâş nîst[589]

Merhem taleb ne-îm ü ger ne be-lutf-ı ʻaşk

Yek püşt nâhun ez-dil-i mâ bî-hırâş nîst[590]

---

[578] Onun yakuta benzeyen dudaklarından kama doymadım, sanki bu ah u nale bunun hükmünün geçtiği yerde tesir göstermiyor.
[579] Eğer mey elinde ise yarin zülfüne ne ihtiyaç var? Piyale var ise içki arkadaşı olmasa ne çıkar?
[580] Her dimağ gamın lezzetini tadamaz, Talib'den başka hiç kimsenin piyalesinde bu neşe yoktur.
[581] Ne kimsenin hatırı benden memnundur, ne de benim kalbim şaddır, sanki bu nakıs vücuduma yaratılışın gözü değmiştir.
[582] Artık, naleler etmeye nefesim kalmamıştır, yoksa dudağımın altında feryad dalgaları yatıyor.
[583] Ey gül, hatırımın meclisini süsleyen sensin sen, senden başkalarının sohbeti rağbet kulağıma yel gibi gelir.
[584] Kanlara batan kılıç kıskanır ki Perviz'in matem günü, Ferhad'ın bayramıdır.
[585] Senin başının etrafında iki sıra melekler, senin meclisinde, cennete gidenlerden kimi yâd ediyorlar?
[586] Mülayim ol, halkın kınamasından yakanı kurtar, çünkü bal mumu balyozla ezilme cezasından azattır.
[587] Sinemde sevgilimin gamı ile sıkılmış bir gönlüm var ki, onun yumuşaklığının yanında mum erimiş çelik gibidir.
[588] Gül ile lalenin yüzüne bakıp dans ediyorum ey Talib, ancak yüreğimin içerisi, damardan kan alanın neşteri ile kana bulanmıştır.
[589] Bizim telaşımız mal mülk için değildir, bizim himmet ailemizde böyle bir telaş, teşebbüs yoktur.

Kû hoş dilî me-kun be-leb-i bâm-ı mâ güzer

Hüzn bülend-rutbe kem ez-intiʿâş nîst[591]

Mî-duhtem be-kâmet-i hüsn libâs-ı vasf

Derdâ ki atlas-ı suhenem hoş kumâş nîst[592]

Guftî ki ez-nihân-ı dilet bâ-haber niyem

Tû der-dilî küdâm nihân ber-tû fâş nîst[593]

TÂLİB

Be-âsitân-ı kerîmân-ı cerîde rû zinhâr

Ki tuhfeger heme dest-i tehîst lâyık nîst[594]

Ve lehû

Kes ne-yâmed ber-i mâ şâd ki nâ-şâd ne-reft

Hûş dilîhâ-yı cihâneş heme ez-yâd ne-reft[595]

Be-giyâhî ne-resîdîm ki bî-şuʿle ne-sûht

Be-gubârî ne-resîdîm ki ber-bâd ne-reft[596]

Ân ki ber-sîne-i mâ reft zi-nevk-i müje

Ber-ser-i kûhken ez-tîşe-i fûlâd ne-reft[597]

V'ân çe ber-dil zi-nesîm-i ser-i zülf-i tû güzeşt

Ez-sabâ ber-şiken-i turre-i şimşâd ne-reft[598]

Gam ne-yâmed ber-mâ bî-meded devr-i sipihr

Tıfl bî-saʿy-ı peder cânib-i üstâd ne-reft[599]

Şûr-ı Şîrîn ne-şud ez-hâtır-ı Pervîz münevver

Taʿam-ı hun ez-dehen-i tîşe-i Ferhâd ne-reft[600]

Gül-i hurşîd ü kamer gûne bedel kerd henûz

Reng-i hûn ez-dil-i în-eşk-i ciğer-zâd ne-reft[601]

Kes ne-yâmed be-cihân k'ez-gam-ı ebnâ-yı zamân

Kef zenân raks künân tâ-ʿadem âbâd ne-reft[602]

Sûht der-zulmet-i şeb Tâlib ez-gayret-i h^vîş

---

590 Biz merhem aramıyoruz, yoksa aşkın lutfu ile arkalarını tırnakla kaşımamış bir kimse yoktur.
591 Söyle ki çok da şenlik yapma, bizim damımızın kenarına gel, hüzn yüce rutbelidir ancak eğlenceden de eksik değildir.
592 Onun güzellik kametine övgü elbisesi dikerdim, yazıklar olsun ki şiirimin atlası hoş bir kumaş değil.
593 Yüreğinin içinden haberdar değilim dedi, hayret, sen gönüllerde iken hangisinin sırrı sana malum değil ki?
594 Güzellerin eşiğine tek başına git. Hediye verenlerin elleri boş, onlar layık değiller.
595 Bizim yanımıza mutlu gelip de üzgün bir şekilde geri dönmeyen bir kişi olmadı, onun dünyasının sevinçleri ise unutulmadı.
596 Biz, gam şulesinden tutuşup yanmayan bir ot kümesine ulaşmadık, yel ile savrulmayan bir toza da erişmedik.
597 Kirpiklerin ucundan bizim sinemize batan o şey, Ferhad'ın bedenine çelik balyoz gibi batmadı.
598 Sabah rüzgarı ile senin zülfünden bizim gönlümüze gelen gam seher yeli ile şimşad kıvrımlarına da ulaşmamıştır.
599 Gamlar, feleğin yardımı olmadan bizim yanımıza gelmemiştir, çocuk, babasının yardımı olmadan öğretmeninin yanına gidemez.
600 Şirin'in sevdası hala Perviz'in aklından çıkmamış, kan tadı da Ferhad'ın balyozunun ağzından gitmemiştir.
601 Güneş ve aya benzeyen gül hala değişmedi, bu gönlü parçalanmış adamın yüreğinden kan rengi gitmedi.
602 Dünyaya, zamanenin oğullarının gamından, el çırparak, dans ederek yokluğa kadar abad olmayan kimse gelmemiştir.

Be-der-i subh be-deryûze-i imdâd ne-reft[603]

TÂLİB

Şehîd-i hançer-i bî-dâd-ı ʿaşk der teh-i hâk

Çünân ne-huft k'ez âvâz-ı sûr ber-hîzed[604]

Minhu

Mî-tüvân sûht be-yek-nâle cihânî Tâlib

Lîk der-mezheb-i mâ neng-i mürüvvet bâşed[605]

TÂLİB

Bûy-ı hoş-ı mestî ki ʿâlem ez-sebû-yı gam keşed

Eşk-i rîzân hᵛîş-râ der-halka-i mâtem keşed[606]

ʿAşk kû tâ-sûdhâ-yı üstühᵛânem-râ be-zevk

Çün cevâhir-i sürme der-çeşm-i hümâ-yı gam keşed[607]

Gayretî hᵛâhem ki der-gülzâr eğer zûr âvered

İntikâm-ı nâzükîhâ çün gül ez-şebnem keşed[608]

Zahm-râ der-sâʿat ez-zevk-i nemek âgeh me-sâz

Sabr kun tâ-çend rûzî minnet-i merhem keşed[609]

Sâgar ez-dûnân giriften kesr-i şân-ı himmetest

Ger kesî câmî keşed bârî zi-dest-i Cem keşed[610]

Hırka-i zâhid ne-gerded pâk ez-nîl-i riyâ

Cebre'îleş ger be-âb-ı Kevser ü Zemzem keşed[611]

ʿAyş-ı Tâlib telh şud ân-sân ki ez-âsûdegân

Nûş-dârû der-lebeş rîzend rû der-hem keşed[612]

Eyzan lehû

Gamhâ-yı mâ be-savt-ı nevâ kem ne-mîşeved

Ez-âb-ı nagme âteş-i mâ kem ne-mîşeved[613]

În-şükr çün kunîm ki bâ-bî-dilân-ı şevk

Cevr-i tû hem-çü lutf-ı Hudâ kem ne-mîşeved[614]

Tâlib zi-nûr-ı ʿaşk çe noksân dil-i tu-râ

---

[603] Gecenin zifiri karanlığından yanan Talib, arından, utancından, sabahın kapısına ışık için dilenciliğe gitmemiştir.
[604] Aşk hançerinin şehidi toprak altında öyle yatar ki, surun sesi ile yerinde kolayca uyanamaz.
[605] Talib, bir nale ile dünyayı yakabilirsin, ancak bu, bizim mezhebimize insaf lekesi olur.
[606] Alem, gam testisinden sarhoşluk kokusu alsa, gözyaşı akıtarak kendini matem meclisine çeker.
[607] Aşk nerededir, gelip kemiklerimin sürmesini alsın, cevahir gibi gam hümasının gözüne zevk ile çeksin.
[608] Öyle bir gayret istiyorum ki, gülbahçesine güç gösterip şebnemden gül gibi incelik intikamı çeksin.
[609] Yaranı tuzun lezzetinden derhal haberdar etme, sabr et ki bir kaç gün ilacın minnetini çeksin.
[610] Alçaklardan şarap kadehi almak himmet işlerine eksiklik getirir, birisi bir kadeh alacaksa bari Cemşid'in elinden alsın.
[611] Zahidin hırkasını, Cebrail eğer Kevser ve Zemzem suyu ile de yıkasa riya çamurundan temizlenmez.
[612] Talib'in eğlencesi acı oldu, sanki gamı kederi olmayanların ağzına ilaç dökmüşler de onlar, yüzlerini buruşturmuşlar gibi.
[613] Bizim gamlarımız müzik sesi ile azalmaz, suyun nağmesi, şırıltısı ile bizim ateşimiz sönmez.
[614] Senin zulmün, şevkinden gönlünü kaybedenlere, aynı Allah'ın lutfu gibi hiç azalmadığı halde, biz bunun şükrünü nasıl eda edebiliriz?

Yâkût-râ zi-şuʿle-i safâ kem ne-mîşeved[615]

TÂLİB

Dilem zi-konca-i tasvîr-i zevk derd âmûht

Ki hande ber-ruh-ı meşşâta-i bahâr ne-kerd[616]

TÂLİB

Tâ-şehd-râ nemek-i ceyş-i laʿl-i tû yâft mûr

Dest ez-müşebbek mekes-i engübîn ne-dâşt[617]

Ve lehû

Tû ʿözr-h^{v}âhî vü ber-cânem ez-tû bârî nîst

Tevekkül-feşânî vü der-pâyem ez-tû hârî nîst[618]

Zi-men ber-âyîne-i pâket er resed gerdî

Be-şuy k’ez-tû ber-âyîneem gubârî nîst[619]

MİN BEDÂYÎʿ-İ TABʿ-I MEVLÂNÂ ZAHÎR FARYÂBÎ

Harâc-ı çîn-i ham-ı zülfet zi-müşk-i nâb girift

Ruh-ı tû âyîne ez-dest-i âfitâb girift[620]

Kesî ki rûy-ı tu-râ der-ʿarak temâşâ kerd

Tüvân zi-sâye-i müjgân-ı û gül-âb girift[621]

Tû çün be-çehre fikendî zi-şerm zülf-i siyâh

Figân zi-halk ber-âmed ki âfitâb girift[622]

Be-gû be-h^{v}âb ki diğer me-yâ be-dîde-i men

Be-dân cezîre ki mî-âmedî tû âb girift[623]

Pes ez-vefât-ı be-men dest yâft nâle-i Zahîr

Figân ki düşmen-i cânî me-râ be-h^{v}âb girift[624]

Eyzan lehû

Gül-ruhân tâ-ez-ʿarak ber-çehre zîver besteend

ʿIkd-ı mirvârîd ber-yâkût-ı ahmer besteend[625]

Der-tebessüm ʿıkd-ı dendân-ı tu-râ her kes ki dîd

Guft pîş-i âb-ı hayvân-râ ez-gevher beste end[626]

---

[615] Ey Talib, senin gönlüne aşk nurundan ne gibi bir eksiklik gelebilir ki, üzerine ışık düştüğünde yakutun safası, saflığı azalmaz.

[616] Gönlüm, gonca resminden, suretinden dert çekme zevkini öğrendiği için baharın saçlarını yapan o kimsenin yüzüne gülmedi.

[617] Karınca senin dudağının şirinliğinin tuzunu, lezzetini bildikten sonra, bal arısının peteğinden elini çekemedi.

[618] Sen özür diliyorsun, benim canımda senden hiçbir incinmişlik yoktur, sen tevekkül ediyorsun, benim ayağımda ise senden hiçbir diken yoktur.

[619] Benden senin pak aynana bir toz konarsa onu yıka, senden benim aynama hiçbir toz konmamıştır.

[620] Senin zülfünün eğriliği saf miskten haraç aldı, yüzün, güneşin elinden aynasını aldı.

[621] Senin terlemiş yanağını temaşa eden kişinin kirpiğinin gölgesinden gülsuyu almak mümkündür.

[622] Sen utandığın için siyah zülüflerini yüzüne bıraktığında bütün halk güneş tutuldu diye feryad etti.

[623] Uykuya deyin ki bir daha benim gözüme gelmesin, senin geldiğin adayı artık sular basmıştır.

[624] Ey Zahir, nale beni öldükten sonra gelip buldu, eyvahlar olsun ki bu cani düşman beni uykuda yakaladı.

[625] Gül yüzlüler kendi terleri ile yüzlerini süslemişler, sanki kırmızı yakuta inci dizisi bağlamışlar.

Tâk-ı ebrû-yı tu-râ mânend-i mihrâb-ı Mesîh

Yek-kemân bâlâter ez-hurşîd-i hâver besteend[627]

Ez-berây-ı def'-i Ye'cüc hevâ ez-âb-ı huşk

Hâk-yân sedd-i berûy-ı âteş-i ter besteend[628]

Der-şebistânî ki men mî-sûzem ez-gayret çü şem'

Subh-râ bâl-i nefes pervâne-râ per besteend[629]

Kâh sûy-ı mâ nigâhî kun ki mâ hem 'âşıkîm

Çün ki ez-fıtrâk-i nâzet kudsiyân ser besteend[630]

Dîdeem deşt-i hatar-nâk-i mahabbet-râ Zahîr

Her kücâ pâ mî-güzârî sedd-i diğer besteend[631]

TÂLİB

Dostân şâd şevend ez-gam-ı pinhânî-i mâ

Cem' gerded dil-i yârân zi-perîşânî-i mâ[632]

Sad niyâz-ı nemegîn bâ-reveş-i Brehmenîst

Ki yekî nîst der-âyîn-i Müsülmânî-i mâ[633]

Mâ ki vîrân şudegânîm ber-în-dil-şâdîm

Ki cihânî şude âbâd zi-vîrânî-i mâ[634]

Tîg der-bürehnegî fâş kuned cevher-i h^v^îş

Maslahathâst der-în-şîve-i 'uryânî-i mâ[635]

Tâlib ez-rûy-ı 'arusân-ı suhan bend-i nikâb

Me-güşâ çend şevî bâ'is-i hâyrânî-i mâ[636]

TÂLİB

Gîred ki güftâr zebân-ı taleb-i mâ

Kıflî zened endîşe-i h^v^âhiş be-leb-i mâ[637]

Der-encümen lutf u kerem fahr nümâyed

Himmet be-teng-rûyî-i şahs taleb-i mâ[638]

Mâ hâne zi-berk-i nefes efrûhtegânîm

---

[626] Senin inci dişlerini tebessüm ettiğin zaman görenler, ölümsüzlük suyunun önünü gevherle örmüşler derler.
[627] Hz. İsa'nın mihrabı gibi, senin kaşlarının takını, doğu güneşinden bir yay yüksekte bağlamışlar.
[628] Ye'cüc'ü def etmek için hava, kuru sudan, insanlar yaş odun üzerinde bir set yapmışlar.
[629] Hayamdan, mum gibi ben evimde yanıyorum, sabah vakti nefesin kanatlarını ve kelebeğin kanatlarını bağlamışlar.
[630] Bazen bizim tarafa bir nazar kıl ki biz de aşıklardanız, kudsiler senin nazınla başlarını bağlamışlar.
[631] Ey Zahir, muhabbetin tehlikelerle dolu çölünü gördüm, nereye ayak bassan, göreceksin ki karşına bir set çekmişler.
[632] Dostlarımız, bizim gizli gamımızdan şad olurlar, bizim perişanlığımızdan gönül dostlarımızın hatırı toplanır, birleşir.
[633] Yüz tuzlu ihtiyaç, ateşperestlik kanunu iledir. Onların biri de biz Müslümanların kaidelerinde yoktur.
[634] Biz, viran olmuşlar buna seviniriz ki bizim viranemizden bir dünya abad olur.
[635] Kılıç, kınından çıktıktan sonra kendindeki cevheri, marifeti gösterir, bizim bu üryan, çıplak oluşumuzun da çok hikmetleri vardır.
[636] Ey Tâlib, söz gelinlerinin yüzünden duvağı açma, sen ne zamana kadar bizim hayranlığımıza sebep olacaksın?
[637] Dilenme endişesi dudaklarımıza kilit vurduğu için konuşma esnasında talep dilimiz tutulmaktadır.
[638] Meclislerde iltifat ve keremle övünür, o adamın gönlünü açmak bizim borcumuzdur.

Der-ber-ne-kuned hilʿat meh-ı tâb şeb-i mâ[639]

Ân-zehr fürûşîm ki der-hum-kede-i kâm

Telh ne-kerded meğer ez-yâd-ı leb-i mâ[640]

Sîmâ-yı asâlet bûved ez-nâsiye zâhir

Ez-cebhe-i mâ purs hadîs-i neseb-i mâ[641]

Kû çerh-i bâzâr-ı hisân dest me-yâlây

Kâfist merîn-bî-edebân-râ edeb-i mâ[642]

Tâlib nefesî tâze kun ân-gâh be-âhenk

Beytî dü be-hᵛân z'în-gâzel nîmşeb-i mâ[643]

TÂLİB

Bâʿd-ez-în-mâ vü terennümhâ-yı ashâb-ı cünûn

Çün gülî ne-şüküft ez-hâmûşî vü temkîn-i mâ[644]

TÂLİB

Tu-râ bâyed zi-hᵛîş âmuhten ʿilm-i vefâdârî

Çe hâcet bâ-muʿallim sâhibân-ı derk-i ʿâlî-râ[645]

TÂLİB

Hâne pür şud zi-cemâl-i tû ber-ânem ki zi-reşk

Dest-i hurşid girîbân be-dered revzen-râ[646]

TÂLİB

Dilâ be-câm gamî kun ümidvâr me-râ

Ki hoş girifte der-âgûş hud humâr me-râ[647]

Şevem şehîd-i hadeng-i bütî ki ber-yâdeş

Firişte secde kuned der-teh-i mezâr me-râ[648]

Çe zâhid ü çe Brehmen zi-men şudend irşâd

Be-her dü şîve hıred kerd pîr kâr me-râ[649]

Hezâr bâng "Ene'l-Hak" be-her diyâr zedem

Ki hîç kes ne-zed ez-bî-hûdî be-dâr me-râ[650]

Tehî birûn şudem ez-gülistân-ı hurrem-i dehr

---

[639] Biz, nefesimizin şulesi ile evimizi ışıklandıranlardanız, ay ışığı bizim gecemizi kendi koynuna almasın.
[640] Biz o zehir satanlardanız ki, dimağın meyhanesinde, şarap, ancak bizim dudağımızı aklına getirdiğinde acı olabilir.
[641] Asilzadelerin asilliklerinin siması alınlarından bilinir, bizim asalet nesebimizin hadisini çehremizden sorun.
[642] Feleğe de ki alçakları incitmek için elini bulaştırmasın, bizim edebimiz, bu edepsizlere ibret dersi vermeğe kafidir.
[643] Talib, nefesini tazele ve sonra ahenk ile bizim gece yarısı yazdığımız gazellerden bir iki beyit oku.
[644] Bundan sonra biz mecnunları terennüm etmeye başlayacağız, çünkü temkinden ve sessizlikten hala bir gülümüz açılmamıştır.
[645] Sana, kendi kendine, özünden vefa ilmini öğrenmek lazımdır, büyük idrak sahiblerine bir hoca gerek değildir.
[646] Ev senin güzelliğinin ışığı ile doludur, penceremizin, hasetten güneşin yakasını yırtmasından korkuyorum.
[647] Ey gönül, ey sevgili, beni bir gam kadehi ile ümitvar et, içkiden sonraki bu sersemlik beni, yaman avucuna almıştır.
[648] Öyle bir put gibi güzel sevgilinin okunun şehidi olmak istiyorum ki melekler kabrimin içinde bana secde etsinler.
[649] Zahid de Brehmen de doğru yoldan gitmeyi benden öğrendiler, her ikisinde de akıl, beni onlara rehber etti.
[650] Her yerde binlerce kere "enelhak" diye feryat ettim, hiç kimse kendinde olmadığı için beni dara çekmedi, idam etmedi.

Ne gül be-cîb-i heves âmed ü ne hâr me-râ[651]

Be-yâdigâr be-dâr ez-men în-cünûn Tâlib

Ki ʿaşk dâşt zi-Mecnûn be-yâdigâr me-râ[652]

Eyzan lehû

Tövbe-i erbâb-ı maʿânî bâz geşt-i hâtırest

Nagme ber-gûşî me-zen kû bang-i istigfâr-ı mâ[653]

Nisbet-i âsûdegî bâ-tıynet-i mâ töhmetest

Nâhun-ı gam bârhâ-kavide pûd u târ-ı mâ[654]

Der-cihân nî merdümî kerdîm ü nî merdânegî

Nîm târ-ı în-ʿâcûzâ nî be-ez-destâr-ı mâ[655]

Nâle-râ der-sîne pinhân-dâr hân Tâlib hamûş

Kıfl me-güşâ ez-der-i gencîne-i esrâr-ı mâ[656]

TÂLİB

Hoş ân-ki be-cûî dil-i bî-çâre-i hud-ra

Memnûn sorâgî kunî âvâre-i hud-ra[657]

Ez-zaʿf-ı nigâhem ne-resed sûy-ı tû her çend

Peyvend kunem rişte-i nazzâre-i hud-ra[658]

Ân tıfl-i yetîmem ki zi-bes bî-kesî ez-bâd

Deryûze kunem cünbüş-i gehvâre-i hud-ra[659]

Be-güzâşt zi-mâ hande zenân serv-kad-i mâ

Kû ebr ki der-girye nümâyed meded-i mâ[660]

Endîşe-i ân-cilve-i mestâne füzûn sâht

Ber-sâye-i dünbâle revâ vü hased-i mâ[661]

Mâ külaniyân sünbül ü nesrîn ne-şinâsîm

Âteş buved âteş-i gül-rûy-ı sebed-i mâ[662]

Der-ser-i heves efser-i Cemşîd ne-dârîm

Erzânî mâ-bâd külâh-ı nemed-i mâ[663]

---

[651] Dünyanın mutluluk gülistanından eli boş çıktım, heves cebime ne gül ne de diken doldurdum.
[652] Ey Tâlib, bu aşk deliliğini benden bir yadigar olarak sakla ki, aşk onu bana Mecnun'dan bir hediye olarak vermiştir.
[653] Mâna ehlinin tövbesi, onların fikirlerinden dönmeleri demektir, bizim istiğfar sedamıza de ki hiç kimsenin kulağına nağme okumasın.
[654] Asudelik kelimesi bizim tabiatımıza töhmet yüklemektedir, gam tırnakları ile defalarca bizim canımızı yırtmıştır.
[655] Dünyada ne mertlik ettik ne de bir erkeklik gösterdik, bu kadınların yarım saçı bizim sarığımızdan daha şereflidir.
[656] Ey Talib, sakin ol, nalelerini sinende gizli tut, bizim sırlar hazinemizin kilidini açma.
[657] Kendi çaresizinin kalbini ele alıp, bir kaç soru, kelam ile kendi avare kalmış olanını memnun etsen ne de güzel olurdu.
[658] Zayıf bakışların her durumda sana ulaşmadığından, bakışlarımı senin nazar iplerine bağlarım.
[659] Ben, kimsesizlikten dolayı beşiğimin sallanmasını rüzgarlardan dilenen yetim bir çocuğum.
[660] Bizim servi boylumuz gülümseyerek yanımızdan geçti, göz yaşları ile bize yardım edecek bir bulut nerededir?
[661] O güzelin cilvesinden bizim sarhoşluğumuz arttı, o, gölgenin arkasını reva gördü ve bizim kıskançlığımızı artırdı.
[662] Külhandan, fırından çıkmış olan bizler, nesrin ve sünbül çiçeklerini bilmeyiz, bizim sepetimizdeki baş gül ancak ateştir.
[663] Başımızda Cemşid'in tacının hevesi yoktur. Kendi keçe külahımız sağlıkla bize kısmet olsun.

Mâ-tâ'ife-râ ez-dü zebânî haberî nîst

Der-ʿarz-ı temennâ çe yek-i mâ çe sad-ı mâ[664]

Ser germ be-mihr-i tû zi-bes der teh-i hâkîm

Âteşgede âyed be-tavâf-ı lahd-i mâ[665]

Tavk-ı hasedem ez-dest şud ey kâş ne-mî-dâşt

Bûy-ı sanem-i Brehmenân ez-hamd-i mâ[666]

Nî serv-i çemenzâde ne şimşâd-ı behiştîm

Endîşe-i hem-dûşî û nîst hadd-i mâ[667]

Teşrîf-i şehâdet zi-dem-i tîg-i tû dârîm

Farzest ber-ervâh tavâf-ı cesed-i mâ[668]

Tâlib dil-i mâ der-gir u hûr u perî nîst

Dûşîze-i maʿnâ şude tâ-nâmzed-i mâ[669]

TÂLİB

Çenân der-zîr-i ser-i yâr yâsemîn ü nesteren bînem

Be-rû dûş tenî k'ez-sâye-i cân nîl-gûn gerded[670]

TÂLİB

Çü nâm-ı û berem ez-şevk müddetî kârem

Be-cüz leb ü dehen-i h^{v}îşten mekîden nîst[671]

Der-sâhet-i ârâmgeh-i dehr garîbem

Men kudsiyem în-kişver hâkî vatanem nîst[672]

Tâlib dilem ez-şevk-i sanem sîne-şikâfest

Ammâ ser-i hem-sohbetî Brehmenem nîst[673]

TÂLİB

Terâvet-i çemen ittihâd-râ nâzem

Ki imtiyâz miyân-ı gül ü giyâheş nîst[674]

Me-râ dilîst ki çün âb-ı Hızr der-zulumât

Ümîd-i subh demî bâ-şeb-i siyâheş nîst[675]

---

664 Biz, iki dilli davranışın ne olduğunu bilmeyen öyle bir topluluktanız ki bir şeyi ifade etme durumunda birimiz ile yüzümüz arasında bir fark yoktur.

665 Toprağın altında, senin aşkınla başımız öyle ateşlenmiş ki Ateşgede bizim kabrimize tavaf etmeye gelir.

666 Kıskançlık ipi elimden çıktı. Keşke Brehmenlerin güzelleri bizim övgümüzden hiçbir koku almasalardı.

667 Toprağın altında, senin aşkınla başımız öyle ateşlenmiş ki Ateşgede bizim kabrimize tavaf etmeye gelir.

668 Temiz ruhlar, cesedimi ziyaret edeceği için senin kılıcınla ölmeyi bir şeref sayarım.

669 Ey Talib, mana güzeli bize nişanlandığından beri gönlümüzü ele al, huri ve peri hayal değildir.

670 Güzellerinin başının altında yasemin ve nesteren çiçeği görüyorum. Onun omuzları ve vücudu can gölgesinden mavi renk alır.

671 Şevk ile onun adını söylediğim her vakitte, bir müddet işim, kendi dilimi ve dudağımı emmekten başka bir şey değildir.

672 Hayatın dinginlik ülkesinde ben bir garibim, ben kudsiyet alemindenim, bu toprak benim vatanım değildir.

673 Talib, gönlüm güzelin şevkiyle parçalanmıştır. Ama Brehmenlerle oturup sohbet etmeğe de hevesim yoktur

674 Çimenliğin birlik teravetine kurban olayım ki onun için gül ile otun farkı yoktur.

675 Benim bir gönlüm var ki o, Hızır'ın suyu gibi karanlıklar içindedir, onun karanlık gecesinin ışıklı sabaha çıkmaya ümidi yoktur.

Gedâ-yı meykede-râ müntehâ-yı himmetest
Velî çe sûd ki der-dest-i destgâheş nîst[676]

Vücûd-ı sâye ne-dârîm ü nîst der-heme dehr
Gamî ki sâye-i dîvâr-ı mâ penâheş nîst[677]

TÂLİB

Ez-şükr-i dost havsalaem-râ zebân pürest
Dil hem pürest lîk ne-dânem çesân pürest[678]

Hâlî niyem ki hest vücûd-ı halâ muhâl
Magzem eğer çe nîst zi-hûn üstüh^{v}ân pürest[679]

Hân ey saf-ı melâ'ike pehlû tehî kunîd
În-dem ki bâzû-yı nefesem-râ kemân pürest[680]

Cemʿiyyet-i halâ vü melâ ger buved mahâl
Pes çün dilem zi-sabr tehî vü zi-fekân pürest[681]

Zâ'il ne-şud melâl be-ifrât-ı mey dirîg
Sad şîşe geşt hâlî vü dil hem-çünân pürest[682]

Her üstüh^{v}ân ki hest buved pür zi-magz velîk
În- üstüh^{v}ân çeng-i men üstüh^{v}ân pürest[683]

Ger lâgarem be-cism ü çe şud ferbehem be-rûh
Pîrâhenem zi-ten tehî ammâ zi-cân pürest[684]

Tâlib çü bülbülî ki zi-gül-bang-i tâzeet
Îrân pür ü Deken pür ü Hindistân pürest[685]

SÂ'İB

Ey sayd bîşter ki dil ez-mâ girifteî
Ber-h^{v}îşten be-bâl ki ʿAnkâ girifteî[686]

Cüz dûd-ı telh hâsıl-ı în-muşt hâk çîst
Ey berk-i hoş ʿinân çe pey-i mâ girifteî[687]

Âyât-ı Hak müşâhede ez-dil ne-kerdeî
Mushaf be-kef berâ-yı temâşâ girifteî[688]

---

[676] Meyhane gedasının çok büyük bir himmeti var, ancak ne fayda ki elinde hiç bir imkanı yoktur.
[677] Vücudumuzun gölgesinin yokluğuna rağmen, dünyada bizim gölgemize sığınmayan bir gam yok gibidir.
[678] Dostun şükrü ile sabrımın dili doludur, gönlüm de doludur, ancak bu nasıl bir doluluktur bilemiyorum.
[679] Boş değilim, fezanın boş olduğuna inanamıyorum, her ne kadar benim beynimde kan yoksa da kemiklerim kanla doludur.
[680] Dikkat edin, ey melekler ordusu, yanınızı boşaltın, kendinize dikkat edin, nefesimin kolundaki yay hazırdır.
[681] Halkın boş ve dolu olmasının muhal olduğu gibi gönlüm de sabırdan boş ve figanla doludur.
[682] Şarabı çok içmekle gam azalmadı, yüz şişe boşaldı ama gönlüm yine de doludur.
[683] Bütün kemikler mağzla, ilikle doludur ancak benim parmaklarımın kemiği kemikle doludur.
[684] Eğer beden olarak zayıf ve hafifsem ruhen ağır ve şişmanım. Gömleğimin içi bedenen boş olsa da canla doludur.
[685] Talib sen bir bülbülsün ki taze nağmelerinle, İran dolu, Deken dolu Hindistan doludur.
[686] Ey bizim gönlümüzü ele geçiren av, kendi kendine övün ki Anka kuşunu yakalamışsın.
[687] Bu, bir avuç toprağın, bedenin hasılı biraz acı dumandan başka bir şey değil, ey güçlü çakan şimşek, bizim izimize niye düştün?

Gûsâle-râ mutâbaʿat gâv lâzımest

Bâ-ûst hak eğer pey-i dünyâ giriftei̇̂[689]

Dârî gümân ki ʿaşk şikâr-ı tû geşteest

Sîmurg-râ be-dâm-ı temennâ giriftei̇̂[690]

Her giz birun devîde vü ez-hᵛîş bî-haber

Dâmân-ı Yûsufî çü Züleyhâ giriftei̇̂[691]

Der-her dırâz kerden destî zi-rûy-ı sıdk

Peymâne zi-ʿâlem bâlâ giriftei̇̂[692]

Bî-intizâr yâftei̇̂ hâne der-behişt

În-câ eğer kenâre zi-dünyâ giriftei̇̂[693]

TÂLİB

Hızr himmet talebet ez-dil-i âvâre-i mâ

Mihr deryûze kuned nûr zi-seyyâre-i mâ[694]

Mâ sabûhî talebân sûfî-i sâfî nefesîm

Cürʿa ber-subh feşâned leb-i mey-hᵛâre-i mâ[695]

Gülistân-ı dil-i mâ hûşe-i Pervîn dâred

Saʿyî dehkân ne-buved bî-hûde der-bâre-i mâ[696]

Âb der-dîde-i mâ kisvet-i âteş pûşed

ʿArak şuʿle zened cûş zi-fevvâre-i mâ[697]

Rişte-i müddet-i ʿömr-i Hızr u ʿahd-i Mesîh

Sarf-ı yek-behye şeved der-ciğer-pâre-i mâ[698]

Kâr ez-în-Türk-i tabîbân ne-güşâyed Tâlib

Rev Mesîhî be-kef âver ki kuned çâre-i mâ[699]

ZAMÎRÎ ISFAHÂNÎ

Çü mî-bînem kesî k’ez-kûy-ı û dil-şâd mî-âyed

Firîbî k’ez-vey evvel hûrde bûdem yâd mî-âmed[700]

HİLÂLÎ

---

688 Allah’ın ayetlerini yürekten müşahede etmemişsin, Kur’an’ı yalnız temaşa için elinde tutmuşsun.
689 Buzağıya bir inek lazımdır ki arkasına düşüp gitsin, hakkın vardır ki dünyanın kuyruğundan tutmuşsun.
690 Sen, aşkın senin avın olduğunu mu hayal ediyorsun? Sen, Simurg kuşunu minnet tuzağı ile mi yakalamışsın?
691 Kendinden habersiz bir şekilde dışarıya koşuyorsun, sanki Züleyha gibi Yusuf’un eteğini tutmuşsun.
692 Sadaka almak için her elini uzattığında yüksek alemlerde bir köşe tutmuşsun.
693 Burada inzivaya çekildiğin halde, sen hiç beklemeden cennette kendine yer ayırmışsın.
694 Hızır bizim avare gönlümüzden himmet ister, güneş bizim seyyaremizden ışık dilenir.
695 Biz saf nefesli, seher şarabı içen sufileriz, bizim şarap içen dudağımız, sabah badesine dokunur.
696 Bizim gönül gülistanımızda Pervin sümbülü vardır. Çiftçinin çalışması, bizim için sebepsiz değildir.
697 Su, bizim gözümüzde ateş elbisesi giyinir, bizim fıskiyemizden ter şulesi fışkırır.
698 Hızır’ın ömür ibi ve Mesih’in zamanesi, bizim yüzpare ciğerimize ancak bir yama olabilir.
699 Ey Talib bu güzeller hekiminin elinden bir iş gelmeyecektir. Sen git, İsa gibi birisini ara, o bize çare bulsun.
700 Onun mahallesinden mutlu bir şekilde geri dönen kimi görsem, beni ilk defa nasıl aldattığı aklıma gelir.

Gamî k’ez derd-i ʿaşket ber-dil-i nâ-şâd mî-âyed

Eğer bâ-kûh gûyem seng der-feryâd mî-âyed

Ne-mî-dânem çe bî-rahmî şud ân-sultân-ı hûbân-râ

Ki her ki dâd-h^{v}âhem ber-ser-i bî-dâd mî-âyed[701]

HİLÂLÎ

Çü ez-dâg-ı firâkat şuʿle-i hâsret be-cân ufted

Çenân âhî keşem ez-dil ki âteş der-cihân ufted[702]

Ne-mâned ez-eşk-i men rûy-ı zemîn-râ yek binâ muhkem

Künûn tersem ki noksân der-binâ-yı âsumân ufted[703]

Sücûd-ı âsitânet çün müyesser nîst mî-h^{v}âhem

Ki âncâ kuşte gerdem tâ-serem ber-âsitân ufted[704]

Be-râhet çend zâr u nâ-tuvân uftem hoş ân-rûzî

Ki ez-çeşmet nigâhî cânib-i în-nâ-tuvân ufted[705]

Hilâlî ân-çünân der-ʿâşıkî rüsvâ-yı ʿâlem şud

Ki pîş ez-her suhan efsâne-i û der-miyân ufted[706]

HİLÂLÎ

Dilem bâ-ârzû-yı cân ne-mî-resed çe kunem

Be-cân resîd ü be-cânân ne-mî-resed çe kunem[707]

Hezâr nâme nüviştem men-i gedâ lîkin

Yekî be-hazret-i sultân ne-mî-resed çe kunem[708]

Hadîs-i şevk-i Hilâlî ki hâsb-i hâl-i menest

Be-gûş-ı ân-meh-i tâbân ne-mî-resed çe kunem[709]

HİLÂLÎ

Zihî saʿâdet eğer hâk ân-harem bâşem

Be-her taraf ki ne-dehed pây der-kadem bâşem[710]

MUHTEŞEM

Çü gâfil ez-ecel saydî sûy-ı sâyyâd mî-âyed

Nehustîn reften-i h^{v}îşem be-ân-kûy yâd mî-âyed[711]

---

[701] Senin aşkından naşad gönlümüze gelen gamı, eğer dağlara söylesem taşlar bile dile gelir; o güzeller şahında nasıl bir merhametsizlik var bilmiyorum ki ondan ne kadar adalet isterim, o zulüm gösterir.

[702] Senin ayrılığının yarasından hasret kıvılcımı canıma düştüğü zaman, yürekten öyle bir ah çekerim ki dünyaya ateş düşer.

[703] Benim gözyaşlarımdan dünyada sağlam bir bina kalmaz, şimdi korkuyorum ki feleğin binasına bir eksiklik gelsin.

[704] Senin kapının eşiğinde secde etmek mümkün değil, istiyorum ki kapında öleyim ve başım senin eşiğine düşsün.

[705] Yolunda ne kadar nale ettim, ne güzeldi o günler ki dönüp bu güçsüze göz ucu ile bir defa baksan.

[706] Hilali aşk yüzünden dünyada o kadar rezil rüsva oldu ki her sözden önce onun efsanesinden bahsedilir.

[707] Gönlüm kendi isteğine ulaşamıyor, ne edeyim? Cana ulaştım ama canana ulaşamıyorum, ne yapayım?

[708] Ben köle bin mektup yazdım ama biri de sultanın huzuruna ulaşmadı, ne yapayım?

[709] Hilali’nin şevki ki benim başımdan geçen maceralardır, bunlar o ay yüzlüye ulaşmıyor, ne yapayım?

[710] Sevgilinin kapısının toprağı olmak büyük saadettir, çünkü nereye adımını atsa ayağının altında olacağım.

BABA FİGÂNÎ ŞİRÂZÎ

Ferâmûşem şeved her çen ez-û bî-dâd mî-âyed

Velî feryâd ez-ân-sâʿat ki yek-be-yek yâd mî-âyed[712]

Lâ-edrî

Zened bâdâm eğer bâ-çeşm-i mestet lâf hem-çeşmî

Çünân sengeş zenem ber-ser ki magzeş der-dehân ufted[713]

KASSÂB

Ber-efkendî zi-ruh tâ-perde-i zulmet ez-cihân güm şud

Nümûdî tâ-tû ruh hurşîd-râ nâm u nişân güm şud[714]

Ne-mîdânem dilem-râ hat be-gâred burd yâ hâleş

Hemîn dânem ki mâ bûdîm û dil der-miyân güm şud[715]

Be-gurbet kerdeem hû murg-ı dest âmûz sayyâdem

Vatan key mî-şinâsem beyzâem der-âşiyân güm şud[716]

Zi-hud ger mî-revî vaktest fırsat-râ ganîmet dân

Ki înek ez-nazar-ı Kassâb gerd-i kârvân güm şud[717]

KASSÂB

Hezâr hayf ki dîr âşinâ vü süst vefâyî

Ve ger ne çün tû gülî bâg-ı rûzgâr ne-dâred[718]

Zi-halk vaʿde-i dûşîn be-men şude maʿlûm

Ki vaʿdehâ-yı tû çün ʿömr iʿtibâr ne-dâred[719]

KASSÂB

Dî şeb heme şeb teng der-âgûş ki bûdî

K’ez-hûn dileş pürhenet reng girifteest[720]

KASSÂB

Guftem be-deh dü bûse vü hoş kun dil-i mârâ

Yek bûse dâd ü guft ki nısf-ı dil-i tû hoş[721]

KASSÂB

Guftem biyâ be-merdümek-i dîdeem nişîn

---

[711] Ecelinden habersiz avın, avcıya doğru gittiği gibi, ilk defa onun mahallesine gidişim aklıma gelir.
[712] Ondan gelen zulümlerin hepsini unuturum, eyvahlar olsun ki o zulümler her saatte teker teker aklıma gelir.
[713] Badem kendisini senin o sermest gözlerine benzetirse, onun başını taşla öyle ezerim ki beyni ağzına dolar.
[714] Yüzündeki perdeyi kaldırınca dünyadaki karanlık azaldı, sen yüzünü gösterince güneşin şan ve şöhreti azaldı.
[715] Gönlümü onun ayva tüyleri mi yoksa benleri mi çaldı bilmiyorum. Ancak şunu biliyorum ki bir ben bir de o var idi, peki gönül nereye kayboldu?
[716] Gurbete alışmış, avcının elinde durmayı öğrenmiş bir kuşum, vatanımı nasıl tanıyayım ki daha yumurtada iken yuvamdan ayrıldım.
[717] Eğer kendinden geçeceksen fırsatı ganimet bil, bak Kassab kervanın ardındaki tozun içinde nasıl yok oldu.
[718] Binlerce hayf olsun ki geç dost olup çabuk unutuyorsun, vefasızsın, yoksa dünya bağının senin gibi bir gülü yoktur.
[719] Dün bana verdiğin sözlerden malum olur ki bütün vadelerin şu ömür gibi itibarsızdır, güvenilmezdir.
[720] Dün gece kimin koynunda idin? Onun gönlünün kanından senin gömleğine bulamış.
[721] Dedim ki iki buse ver de gönlümü hoş et, bir buse verip dedi ki gönlünün yarısı mutlu olsun.

Guftâ ki men be-hâne-i merdüm ne-mîrevem[722]

HİLÂLÎ

Rûz ez-bîm-i rakîbân nîst reh der-kûy-ı û

Şeb revem lîkin çe hâsıl çün ne-bînem rûy-ı û[723]

HİLÂLÎ

Z'ân-pîşter ki ʿakl şeved reh-nümûn me-râ

ʿAşk-ı tû reh-nümûd be-kûy-ı cünûn me-râ[724]

Şûhî bûd murden-i men kâm-ı û kücâst

Tâ-hud be-kâm-ı hᵛîş be-bîned künûn me-râ [725]

HAYÂLÎ KÜRDİSTÂNÎ

Be-fikr-i ân-miyân-ı imşeb dil-i sad-kârvân güm şud

Dil yek-be-yek be-dest âmed dil-i men z'ân miyân-güm şud[726]

NAZÎRÎ NİŞABÛRÎ

Çünân ber-hamzedî hengâme-i rûz-ı kıyâmet-râ

Ki ekser nâme-i aʿmâl-i merdüm ez-miyân güm şud[727]

MAHFÎ

Kenʿâniyân eğer gül-i rûy-ı tû bû kunend

Key der-hevâ-yı Yûsuf-ı Mısr ârzû kunend[728]

Hayl-i melâ'ik ez-pey-i nazzâre saf keşend

Her câ şehîd-i ʿaşk-ı tu-râ şüst-ı şû kunend[729]

ʿAşket çünân güdâht ki mûrân-ı türbetem

ʿUzvî ne-yâftend ki nâhun fürû kunend[730]

Zahm-ı derûn-ı sîne-i mâ beh ne-mî-şeved

Sad-bâr eğer be-rişte-i Meryem rufû kunend[731]

Tâʿat-i münkerân-ı muhâbbet kabûl nîst

Sad-bâr eğer be-çeşme-i Zemzem vuzû kunend[732]

Gâmhâ-yı dost ber-der-i dil halka mî-zened

---

722 Dedim ki gel benim gözümün bebeğinde otur, dedi ki ben başkasının evine gitmem.

723 Gündüzleri rakiblerin korkusundan onun mahallesinin yoluna gidemiyorum, geceleri gidiyorum ama ne faydaki onun yüzünü göremiyorum.

724 Aklım bana yol gösterinceye kadar senin aşkın, elimden tutup beni divanelik mahallesine götürdü.

725 Benim ölümüm bir şaka idi, onun saadeti nerdedir? Bununla o, beni ve kendi mutluluğunu görsün.

726 Bu gece onu düşünmekle, yüz kervan yolunu kaybetti, gönül birer birer ele gelir, benim gönlüm ise o arada kayboldu.

727 Kıyamet günü ortalığı öyle karıştırdın ki halkın pek çoğunun amel defteri orada kayboldu.

728 Kenanlılar eğer senin gül yüzünü koklasalar, bir daha Mısır'ın Yusuf'unun kokusunu arzulamazlar.

729 Senin aşkının şehidinin yıkandığı yerde melekler saf bağlayıp temaşa ederler.

730 Senin aşkın beni öyle zayıflattı ki, mezarımın karıncaları tırnaklarını batıracak bir uzvumu bile bulamadılar.

731 Eğer yüz defa Meryem'in ipliği ile örseler bile sinemizin içindeki yara iyileşmeyecektir.

732 Eğer yüz defa Zemzem çeşmesinden abdest alsalar bile, muhabbeti inkar edenlerin ibadeti kabul olmayacaktır.

Mahfî be-gû ki h^vâne-i dil ruft rû kunend[733]

ZEVKÎ

Zâhir şeved ki bâ-dil-i Zevkî çe kerdeî

Rûz-ı cezâ ki bâ-tû me-râ rû-be-rû kunend[734]

Lâ-edrî

Der-sîne-i dilem gümm şud u töhmet be-ki bendem

Gayr ez-tû der-în hâne kesî râh ne-dâred[735]

Guftî zi-ki în-âteş-i efrûhte dârî

Ez-hûy-ı tû ez-hûy-ı tû ez-hûy-ı tû dârem[736]

CÂMÎ

Zi-firkat-i tû çe gûyem çe nâ-tüvân şudeem

Zi-kaht-ı âb çemen çün şeved sân şudeem[737]

SEYYİD KAZVİNÎ

Küdâm rûz me-râ hûn-ı dil be-müjgân nîst

Küdâm şeb zi-firâk-ı tû dîde giryân nîst[738]

Çe sân be-sahîfe-i mektûb şerh-i şevk kunem

Ki iştiyâk-ı me-râ hadd-i vasf pâyân nîst[739]

HİLÂLÎ

Çe lutf buved rakîbâ ki reftî ez-kûyeş

Be-dîn sevâb ki kerdî behişt câ-yı tû bâd[740]

HUSREV

Her câ ki yekî rûy-ı nigû cân-ı men âncâst

Yâ Rab çe belâ âdemiyem hûyî ki dârem[741]

Tîrî ki me-râ hest be-sîne zi-kemânî

Men dânem ü dil k'ez-ebrûyi ki dârem[742]

NAZÎRÎ

Çü hoşest ez-du yek-dil ser-i harf bâz kerden

Suhan güzeştenguften kelle-râ dırâz kerden[743]

---

[733] Dostun gamları gönlün kapısında halka olup toplanmışlar, ey Mahfî de ki, evin önünü süpürsünler.
[734] Kıyamet gününde seni benimle yüz yüze getirseler, Zevki'nin gönlüne ettiklerin o zaman belli olur.
[735] Gönlüm sinemde kayboldu, bu suçu kime yükleyeyim? Bu eve senden başka gelip giden yok ki.
[736] Bu yakıcı ateşi kimden aldın dedi. Dedim ki senin huyundan, senin huyundan, senin huyundan.
[737] Senin ayrılığından ne diyeyim ki? Nasıl da güçsüz hale geldim. Susuzluktan çimenlik nasıl olursa ben de öyle oldum.
[738] Gönlümün kanının kirpiklerimde görünmediği bir gün var mı? Ayrılıktan dolayı gözlerimden yaşın akmadığı bir gece var mı?
[739] Mektup sayfalarına kendi sevinçlerimin şerhini nasıl yazayım? Öyle ki benim isteklerimin haddi hududu yoktur.
[740] Ey rakib, yarin mahallesinden gitmekle ne güzel bir şey yaptın, bu sevabından dolayı senin yerin cennet olsun.
[741] Nerede bir güzel varsa benim canım da oradadır, ey Allah'ım, ne belalı bir insanım nasıl bir huyum var?
[742] Benim sinemdeki bu ok bir yaydan atılmıştır, böyle düşünceli olmamı bir ben bir de gönül bilir.
[743] İki gönüldense, söz bilen bir baş daha iyidir, biri söz söylemek biri de başı uzatmak için.

Gehî ez-niyâz-ı pinhân nazarî be-mihr dîden

Gehî ez-ʿitâb-ı zâhir nigeh-i niyâz kerden[744]

Ne çünân girifteî câ be-miyân-ı cân-ı şîrîn

Ki tüvân tu-râ vü cân-râ zi-hem imsâr kerden[745]

Tû be-h^{v}îşten çe kerdî ki be-mâ kunî Nazîrî

Be-Hudâ ki vâcib âyed zi-tû ihtirâz kerden[746]

BAHÂR ŞİRVÂNÎ

Pehlû ne-güzârem zi-gam-ı ʿaşk-ı tû ber-cây

Ey râhat-ı cân cây be-pehlûyî ki dârî[747]

Şebhâ be-hayâl-i tû zi-zânû ne-keşem ser

Ayâ tû ser ez-nâz be-zânûyî ki dârî[748]

DEMÂVENDÎ

Guftem haberet ez-dil-i men hest ki çün şud

Guftâ ki çe-râ nîst cefâ kerdem u hûn şud[749]

Eyzan

Mî-h^{v}âstî bahâne ez-behr kuştenem

Bihter ez-în ki bî-tû ne-murdem bahâne çîst[750]

RÂGIB

Dâred ân-dem ser-i mâ terk-i sitem-perver-i mâ

Ki be-fitrâk-i hud âvîhte bîned ser-i mâ[751]

MAHFÎ

Safîrî ser ne-zed ez-hîç hâl ez-men meğer vaktî

Ki der-dâm âmedem sayyâd-ı gâfil-râ haber kerdem[752]

HÂTEM BEĞ

Ez-ân ber-gird-i ser peyveste kerdem pâsibâneş-râ

Ki şâyed fırsatî yâbem be-bûsem âsitâneş-râ[753]

ŞÂH HATÂ’Î

Bî-sütûn nâle-i zârem çü şenîd ez-câ cest

---

[744] Gizli ihtiyaçla nazar salmak, mihr ile bakmaktan daha iyi, açıktan azarlamaktansa yalvarmak daha iyi.
[745] Tatlı canın orasında, öyle bir yerde duruyorsun ki seni ve canı ayırmak mümkün değil.
[746] Ey Naziri, sen kendine ne yaptın ki bize de yapasın? Allah için, senden uzaklaşmak gerekir.
[747] Senin aşkının gamından bir yerde sakin duramıyorum, ey canımın rahatlığı, peki sen kimin yanında oturdun?
[748] Geceleri senin hayalinle başımı dizimden kaldıramıyorum, ey sevgili, sen başını naz ile kimin dizine koydun?
[749] Dedim ki benim gönlümün başına neler geldiğinden haberin var mı? Dedi, niye haberim olmasın, o kadar zulmettim ki o kana döndü.
[750] Beni öldürmek için bahane arıyordu, sensizlikten ölmüyorum, bundan daha iyi bir bahane ne olabilir ki?
[751] Kendi eğerinde bizim asılmış başımızı gördüğü zaman kendine eziyet vereceğimizden çekinir.
[752] Hiç kimse gelip bizim halimizi sormadı, ben de o tuzağa geldim ve gafil avcıyı haberdar ettim.
[753] Onun başının etrafında dönerek onu korudum, belki bir fırsat bulup onun eşiğini öperim diye ümitlendim.

Kerd feryâd ki Ferhâd-ı diger peydâ şud[754]

NİYÂZÎ SAFEVÎ

Ez-âteş-i ʿaşk sûht çün peyker-i mâ

Mâ'il be-vefâ vü mihr şud dil-ber-i mâ

Âmed ki zened ber-âteş-i mâ âbî

Vaktî ki be-bâd reft hâkister-i mâ[755]

HÂFIZ ŞÎRÂZÎ

Rûzî ki felek ez-tû burîdeest me-râ

Kes bâ-leb ber-hande ne-dîdeest me-râ

Çendân gam-ı hicrân-ı tû der-dil-dârem

Men dânem u ân ki âferîdeest me-râ[756]

HÂLETÎ TÜRKMÂN

Teb dûr zi-cism-i nâ-tüvânet bâdâ

Cân heme kes fedâ-yı cânet bâdâ

Ez-burden nâm-ı düşmenân şermem bâd

Derd-i tû nasîb-i dostânet bâdâ[757]

ʿAŞK HÜLÂGÛ MİRZÂ

Ez-dûriyet ey dost ciğerhâ hûnest

Ez-hûn-ı ciğer çehre-i mâ gül-gûnest

Yek-lahza zi-hud cüdâ ne-mândi her giz

Tâ-hâl harâb-ı ʿaşk dânî çünest[758]

MUNSIF KACAR

Tâ-mülk-i nigûî ruhet vîrânest

Vasl u hicrân be-pîş-i mâ yeksânest

Der-müddet-i hûbiyet ne-dîdîm çü vasl

Z'în pes mâ-râ tevakkuʿ-ı hicrânest[759]

SAʿDÎ

Ez-bes ki be-yâzâred dil-i düşmen ü dost

---

[754] Bîsütun dağı benim iniltimi duyduğunda yerinden kalktı, bağırarak, başka bir Ferhad bulundu, diye ilan etti.

[755] Aşk ateşinden bedenimiz ateş alıp yandığında, dilberimiz mihr ü vefaya meyletti. Sevgilimiz, ateşimize su serpmeye öyle bir vakitte geldi ki, artık külümüzü rüzgarlar alıp götürmüştü.

[756] Feleğin beni senden ayırdığı günden beri, hala hiç kimse yüzümü gülerken görmemiştir. Hicranımdan yüreğimde o kadar fazla dert var ki bir ben bilirim bir de beni yaratan.

[757] Hastalık ateşi senin canından uzak olsun, herkesin canı senin canına kurban olsun, düşmanların adını zikretmekten utanırım, senin dertlerin dostlarına nasib olsun.

[758] Ey dost, senin ayrılığından ciğerler kanla dolmuştur, ciğerimizin kanından yüzümüz gül rengindedir. Kendinden bir an bile uzaklaşmadın ki aşkın harab eden o halini anlayasın.

[759] Senin güzellik mülkün viran olduğu müddetçe buluşma ile ayrılık bizim için birdir. Sen çok güzel idin ama senin vuslatına ulaşamadık, bundan sonra bizim için ayrılık daha iyidir.

Kûy be-günâh mesh kerdendeş pûst
Vaktî gam-ı û ber-heme dilhâ bûdî
Eknûn heme gamhâ-yı cihân ber-dil-i ûst[760]
ʿAMʿAK BUHÂRÎ
H^vâhem heme-râ kûr zi-ʿaşk-ı rûyet
Tâ-men ne-girem pes be-ruh-ı nîgûyet
Yâ hud h^vâhem hemî dü-çeşm-i hud kûr
Tâ-dîden-i diğerî ne-bînem sûyet[761]
SAʿDÎ
Gûyend hevâ-yı fasl-ı izâr hoşest
Bûy-ı gül-i bâng-i murg gülzâr hoşest
Der-taraf-ı çemen bâde-i gül-nâr hoşest
Ey bî-haberân în-heme bâ-yâr hoşest[762]
HÂVERÎ ŞİRÂZÎ
Dellâk-ı peser ki serv-i mevzûn-ı menest
Ber-cây-ı hizâb der-kefeş hûn-ı menest
Nâzem be-serîneş ki dü sad hırmen-i gül
Ber-rûy-ı hem endûhte k'în kevn-i menest[763]
ZAFER KİRMÂNÎ
Ebrû-yı tû dellâk çü tîget tîzest
Müjgân-ı tû çün nişteret hûn-rîzest
Çün seng-i tû sahtest dilet lîk dilem
Z'în her se zi-hûn çü şîşeet leb-rîzest[764]
ZAFER KİRMÂNÎ
Bezzâz tenet hemçü harîret nermest
ʿAşk-ı tû çü sevdâ-yı dükkânet germest
Çün müşteriyet ʿâşık-ı tû bisyâret
Çeşm-i tû çü vâm-h^vâh-ı tû bî-şermest[765]

---

[760] Dost ve düşmanın kalbini o kadar kırmıştır ki güya onun derisini günah yerine koymuşlar, yani derisi dönüp günah perdesi olmuştur, bir zamanlar onun gamı bütün gönüllerde idi, şimdi dünyanın bütün gamları onun gönlündedir.
[761] Senin yüzüne aşık olmasınlar diye herkesin kör olmasını istiyorum, çünkü güzel yüzüne yalnız ben bakmak istiyorum. Veya bırak benim iki gözüm kör olsun ki başkasının sana baktığını görmeyeyim.
[762] Diyorlar ki bahar faslı güzel olur, gülün kokusu, kuşların sesi, gül bahçesi güzel olur, çemenin koynunda gül renkli bade güzel olur, ey gafiller, habersizler, bunların hepsi yar ile, dost ile güzel olur.
[763] O berber oğlan, benim düzgün boylu selvimdir, onun elindeki boya benim kanımdır, onun başındaki iki gül harmanına kurban olayım, onları birbirinin üstüne koymuş, bu da benim varlığımdır.
[764] Ey traş eden, kaşların ustura gibi keskindir, kirpiklerin neşterin gibi kan dökücüdür, gönlün bileyi taşı gibi serttir. Benim gönlüm ise bunların üçünün elinden kanla dolu bir şişe gibidir.

ŞAHNE HORASÂNÎ

Ger be-ruhet ân-dü zülf hem çün şeb nîst

Hoş-bâş ki în-ʿayb-ı tû şekker-leb nîst

Sad şükr ki hem çü meh cebîniyân-ı diğer

Bâ-mâh-ı ruhet nuhûst-ı ʿakreb nîst[766]

FEDÂ'Î LAHÎCÎ

Ger çeşm güşâyem be-cemâl-i tû hoşest

V'er-dîde be-bendem be-hayâl-i tû hoşest

Hîç ez-tû be-cüz firâk-ı tû nâ-hoş nîst

V'ân nîz be-ümmîd-i visâl-ı tû hoşest[767]

Çe kuned nihâd serv-i sîmînter-râ

Z'în-vâkıʿa şîvenest merd zen-râ

Efsûs dür-kende be-cevâhir-sûden

Pâyî ki dü şâhe buved sad gerden-râ[768]

Rubâʿî (MENİCE HÂTUN MEHSETÎ)

Şâhâ feleket esb-i saʿâdet z'în kerd

V'ez-cümle Horasân tu-râ tahsîn kerd

Tâ-der-hareket-i semend-i zerrîn-naʿlet

Ber-gil ne-nehed rûy-ı zemîn sîmîn kerd[769]

TÛFÂN

Kerdî be-yek-nigâh zi-hud bî-haber me-râ

Ayâ çe mî-kunî be-nigâh-ı diğer me-râ[770]

Maksûdem ez-perîden esîrî dâm bûd

Eknûn çe bâk rîzed eğer bâl ü per me-râ[771]

Bînî hemîn ki hem çü nigîn nakş-ı men nişest

Âgâh ez-ân neî ki çe âmed be-ser me-râ[772]

---

[765] Ey kumaş satıcısı, bedenin ipek gibi yumşaktır, aşkının pazarı dükkanın sevdası gibi kızgındır, aşıkların müşterilerin gibi çoktur, gözün ise borçluların gibi utanmazdır.

[766] Eğer yüzünde zülfün gece gibi değilse, hoşnut ol, ey sen şeker dudaklı için ayıp değil. Çok şükür ki başka ay yüzlüler gibi kamer yüzün akrep uğursuzluğunda, burcunda değil.

[767] Gözümü açtığımda senin güzel cemalinle mutluyum, gözümü kapattığımda ise senin hayalinle mutluyum. Yalnız gönlüm senin ayrılığından üzgün olsa da o da senin vuslatın ümidi ile mutludur.

[768] Gümüş bedenliyi, selvi boylu ne yapsın? Bu hadise kadın ve erkek için büyük bir felakettir, yazıklar olsun ki inciyi kıymetli bir taşa çevirmek için, yüzlerce adam bu iş için çalışmalıdır.

[769] Ey şah, felek senin için saadet atını eğerledi, bütün Horasan halkı yalnız seni beğendi, atının altından nalı çamura bulaşmasın diye, yere gümüş levhası çekti.

[770] Bir defa dönüp bakmakla beni kendimden habersiz ettin, bir daha dönüp baksan bakalım daha neler edeceksin.

[771] Uçmaktan maksadım senin tuzağına yakalanmak idi, şimdi tüylerim dökülse, kanadım kırılsa da korkum yoktur.

[772] Yüzük taşı gibi yüzüğün üstünde oturduğumu görüyorsun, ancak oraya ulaşınca başıma nelerin geldiğinden haberin yoktur.

Ve lehû

Bârhâ be-hud în-karâr kunem

Ki revem terk-i ʿaşk-ı yâr kunem

Bâz-endîşe mî-kunem ki eğer

Ne-kunem ʿâşıkî çe kâr kunem[773]

Ve lehû

Guftem be-bülbülî ki ʿilâc-ı firâk çîst

Ez-şâh-ı gül fütâd be-hâk u tepîd ü murd[774]

Ve lehû

Çeşmân u hateş be-hem diğer peyvestend

Der-hûn-ı men dil-şude mahzar bestend

Kâzî tû der-în-mes'ele fetvâ çe dehî

Hattîst perîşân u güvâhân mestend[775]

NECÎB

Dârem bütî zi-cilve-i dil-seng âb kun

Ez-ʿaks-i h^{v}îş âyîne-i âlî-cenâb kun[776]

Dâhil be-bezm nâ-şude nâm vedâʿ ber

Ne-nişeste hem çü ʿömr be-reften şitâb kun[777]

Sad-vaʿde-i ne-yâmede-râ rûz-ı vasl kû

Yek-bûse-i ne-dâde be-sad câ hesâb kun[778]

Der-pîş-i mâ zi-silsile-i zülf-i sebha-sâz

Der-bezm-i gayr tâbe-seher mest h^{v}âb kun[779]

Mest ez-mey-i rakîb ü kezek ez-Necîbhâ

Hûn der-dil piyâle be-cây-ı şarâb kun[780]

Kaside-i HAKÎM NÂSIR HUSREV ʿALEVÎ ki Der-sene-i Sî Sad u Neved Çehâr Muʿâsır-ı Faryâbî Bûdeest[781]

Bismi'l-lâhi'r-rahmâni'r-rahîm

Bâlâ-yı heft-çerh-i müdevver dü-gevherend

[773] Kendi dünyamda her zaman, sevgilinin aşkını terk edeyim diye defalarca karar veririm. Sonra düşünürüm ki aşık olmasam ne iş yapacağım.

[774] Bir bülbüle ayrılığın dermanının ne olduğunu sordum, gülün dalından kendini aşağı attı, çırpındı ve öldü.

[775] Gözleri ve yüzünün ayva tüyleri birbirine birleşti, benim kanım da gönle dönüştü ve sohbete başladılar, ey kadı, sen bu meselede ne fetva verirsin, o hatlar perişandır, şahidler de sarhoştur.

[776] Bir güzelim var ki cilvesi ile taşın gönlünü suya döndürür, kendi aksi ile aynayı ali cenap eder.

[777] Daha meclise girmeden vedalaşma düşüncesinde olur. ömür gibi, yanımızda oturmadan kaçıp gitmeyi düşünür.

[778] Yerine getirmediği yüzlerce sözünü buluşma gününe saklar, daha bir buse vermeden yüz yerde hesaba çeker.

[779] Başkalarının meclisinde sabaha kadar sarhoş uyur, bizim yanımızda saçından tesbih ipi yapar.

[780] Rakibin meyinden sarhoş ol, kezeği Necib'ten iste, gönüldeki kanı kadehteki şarap ile değiştir.

[781] Faryâbî'nin çağdaşı olan Hakîm Nâsır Husrev ʿAlevî'nin 394 yılında yazdığı kasidedir.

K’ez-nûr-ı her dü-ʿâlem ü âdem münevverend[782]

Ender-meşîme ʿadem ez-nutfe-i vücûd

Her dü-musavverened velî nâ-musavverend[783]

Mahsûs nîstend ü ne-kunced der-havâs

Nâyend der-nazar ki ne muzlim ne enverend[784]

Perverdigân-ı dâye-i kudsend der-kadem

Gevher neyend eğer çe be-evsâf gevherend[785]

Z’în-sûy-ı âferîneş ü z’ân sûy-ı kâ’inât

Birûn u enderûn-ı zamâne mücâverend[786]

Ender cihân neyend hem îşân u hem cihân

Der-mâ neyend der-ten-i mâ rûh-perverend[787]

Gûyend her dü her dü cihânend ez-în-kabl

Der-heft-kişverend ne der-heft-kişverend[788]

În-rûh-ı kuds âmed ü ân-rûh-ı Cebre’îl

Yaʿnî feriştegân-ı per-ânend bî-perend[789]

Bî-bâl der-nişîmen süflî güşâde per

Bî-per der-âşiyâne-i ʿulvî hemî perend[790]

Bâ-germ serd-i ʿâlem huşkter-i zamân

Çün hâk u bâd hem-nefes-i âb u âzerend[791]

Der-künc-i hâne-i ezel ü mahzen-i ebed

Her dü ne-cevherend velî nâm-ı cevherend[792]

V’ez-nûr tâbe-zulmet u zi-evc tâ-hazîz

V’ez-b’âhter be-hâver u zi-bahr tâ-berrend[793]

Hem ʿâlemend ü âdem hem dûzah u behişt

Hem hâzırend u gâ’ib u hem zehr ü şekerend[794]

Der-ʿâlem-i düvvüm ki buved kârgâh-ı şân

Vîrân kunend kân-ı binâ vü binâ kerend[795]

---

[782] Yedi feleğin üstünde iki gevher döner, onların nurundan her iki âlem ve insanlar ışık alırlar.
[783] Ana karnında yoktan vücuda gelmişler, her ikisi şekillidir, ancak göze görünmezler.
[784] Hissedilmezler, insan hafızasında da yer almazlar, göze görünmezler, ne karanlık ne de nurdurlar.
[785] Adım atmakta mukaddes bakıcının yetiştirdikleridir, gevher değildirler ancak vasıfta gevher gibidirler.
[786] Yaratılanın bu tarafında, kâinatın o tarafında zamanenin dışında ve içinde birbirlerine yakındırlar.
[787] Hem onlar hem de dünya dünyada değildir, bizde değiller ancak bizim bedenimizdeki ruhu beslerler.
[788] Her ikisi, her iki dünyada bundan önce olmuşlar, diyorlar, yedi ülkededirler, öyle bir yedi ülkede ki.
[789] Birinde mukaddes ruh var, öbüründe Cebrail’in ruhu, uçan melektirler ancak kanatsızdırlar.
[790] Aşağı yerde kanatsız oldukları halde kanatlarını açmışlar, kolsuz kanatsız oldukları halde yüce yuvaya uçarlar.
[791] Dünyanın sıcak ve soğuğu, zamanenin kuru ve yaşı, toprak ile rüzgar, su ve ateşle aynı nefeslidirler.
[792] Ezel evinin bir köşesinde ve ebedi hazinesinde her ikisi cevher değiller ancak adları cevherdir.
[793] Işıktan karanlığa kadar, yücelikten alçaklığa kadar, batıdan doğuya kadar, denizden karaya kadar giderler.
[794] Hem dünya hem de insan, hem cehennem hem de cennet, hem hazır hem de gaib, hem zehir hem de şekerdirler.

Rûz dehân-ı penç-havâs u çehâr-tabʿ

Hâlî girân-ı nüh-felek ü heft ahterend[796]

V'er-müşerrefân dehend be-gird-i ser-îşân

Z'ân-penç-enderûn u der-ân-penç-enderend[797]

Der-pîş-i ser dü dükkân dârend ü zi-âsumân

İstâdeend herçe fürûşend hemî harend[798]

V'ân-pâdişâh-ı deh ser u şeş rûy u heft çeşm

Bâ-çâr-hasm-ı şân yekî hâne enderend[799]

Cevher neyend cevher-i îşân be-bered ʿaraz

Mihver nihâde ʿarazend u ne mihverend[800]

Hᵛânend ber-i tû nâme-i esrâr bî-hurûf

Dânend kerdehâ-yı tû bî-ân ki be'ngerend[801]

Peydâ ez-ân şudend ki geştend nâ-pedîd

Z'ân bî-ten ü serend ki ender ten ü serend[802]

V'în ez-sıfat bûd ki ne-küncend der-cihân

V'ân gâh der-ten ü ser-i mâ her dü-muzmerend[803]

Ân-câpegâ behr-i tû-râ sâhtend cây

V'er ne küdâm cây ki ez-cây ber-terend[804]

Sûy-ı tû âmedend zi-câî ki cây tûst

Ân-câ firişteend ü bed-incâ peyemberend[805]

Bâlâ-yı müderrec-i melekûtend der-sıfât

Çün zât-ı zü'l-celâl ne ʿunsur ne cevherend[806]

Bâ-ân ki hest her dü-cihân mülk-i în-ü ân

Nefs-i tu-râ eğer tû be-hᵛâhî hemî harend[807]

Güftâr-ı şân be-dân u be-güftâr kâr kun

Tâ-ez-Hudâ-yı ʿizz ü cell vasiyyet âverend[808]

Me-niger be-sâyirât-ı felek-râ ki ber-felek

---

795 İkinci alemde onların imalathanesi vardır, binayı hem yaparlar hem de yıkarlar.
796 Beş duyu ve dört unsur verendirler, dokuz feleği ve yedi yıldızı boşaltırlar.
797 Onların yanına teşrif edenlerin çevresinde dört dönerler, o içte olan beşin içinde yine beş vardır.
798 Başın karşısında iki yerleri vardır ve semada durmuşlardır. Hem satarlar hem de alırlar.
799 On başlı, altı yüzlü, yedi gözlü o padişah dört hasmı ile aynı evde bulunur.
800 Cevher değiller, onların cevheri ise arazı mahvedemez. Eksen koyup arazdırlar, eksen değildirler.
801 Harfsiz sırlar mektubunu senin yanında okurlar, sana bakmadan senin ettiklerini bilirler.
802 Göze görünmez oldukları için yaratıldılar, canda ve başda oldukları için cansız ve başsızdırlar.
803 Bu özelliklerine göre dünyaya sığmıyorlar. Onların her ikisi de bizim bedenimizde gizlidir.
804 Seher vakti orada senin için bir yer yaptılar. Öyle bir yer ki o yerden yüksektedir.
805 Sana doğru geldiler, orada melektirler, burada ise peygamberdirler.
806 Görünüşte ilahi dereceden yüksektirler, Tanrı'nın zatı gibi ne unsur ne de cevherdirler.
807 Her iki dünya bunun ve onun mülkü olmasına rağmen sen istesen senin nefsini alabilirler.
808 Onların dediklerini uygula, ta ki Allah'tan sana hediye getirsinler.

Îşân zi-hazret-i melekü'l-ʿarş leşkerend[809]

Be-dâne şân eğer çe nigûheş kunend-i şân

Âhir müdevverân-ı sipihr-i müdevverend[810]

Çendîn hezâr dîde vü gûş ez-berâ-yı çîst

Z'în sân suhan me-gûy ki hem kûr u hem kerend[811]

Baʿd-ez-hezâr sâl hemânî ki evvelet

Z'în-der-derâverend u z'ân-der-birûn berend[812]

Ânhâ ki âmedend çe dîdend ez-ân-cihân

Reftend ü mâ revîm be-yâyend u be-güzerend[813]

V'înhâ ki hufteend der-în-hâk u deyrhâ

Ez-yek nişesten pederânend u mâderend[814]

V'înhâ ki hest şân be-Bû Bekr dostî

Ger dostend çün ki heme hasm-ı Haydarend[815]

V'în-sünnîyân ki sîret-i şân naks-ı Haydarest

Hakkâ ki düşmenân-ı Ebû Bekr ü ʿÖmmerend[816]

ʿÂkılî zi-her-dü-cemâʿat suhan me-gûy

Be-güzâr-ı şân be-hem ki ne müflih ne kabrend[817]

Hân tâ-ez-ân-gürûh ne-bâşî ki der-cihân

Çün kâv mî-hurend u çün gurgân mî-derend[818]

Yâ kâfirî be-kâʿide yâ mü'minî be-hak

Hem-sâyegân-ı men ne müselmân ne kâfirend[819]

Nâsır gulâm u çâker-i ân-kes ki în-şinuft

Cân u harend revende berîn-çerh-i ahdarend[820]

BİNÂYÎ

Ez hurden-i mey menʿ kunendem ki harâmest

Çîzî ki der-în-şehr helâlest küdâmest[821]

YÛSUF KÖSE KARABÂGÎ

---

[809] Feleğin gezegenlerine bakma, onlar Allah'ın askerleridir.
[810] Onları azarlasalar da onları kabul et. Sonunda onlar feleği devrettirenler oldular.
[811] Binlerce göz ve kulak ne içindir? Hem kördürler hem de sağırdırlar diye söyleme.
[812] Bin yıl da geçse yine bin yıl öncesi gibisin. Yine de bu kapıdan seni getirip o kapıdan götürecekler.
[813] Onlar ki geldiler öbür dünyadan ne gördüler, gittiler, biz de gideceğiz, gelecekler ve gidecekler.
[814] Bu toprakta ve mezarlıkta yatanların hepsi bir ana ve babadandırlar.
[815] Onlar Ebu Bekir ile dostluk ederler, dost olmalarına rağmen Haydar'a düşmandırlar.
[816] Bu sünnîler ki onların tabiatı Haydar'ın noksanıdır. Onlar hakikaten Ebu Bekir ve Ömer'in düşmanıdırlar.
[817] Bu iki cemaatten akıllı odur ki hiç konuşmasın, onları kendi hallerine bırak, ne kurtuluşa ermişlerdir, ne de ölmüşler.
[818] Bu dünyada o kimselerden olma, uyanık ol, hem ineği yerler, hem de kurtlar gibi yırtıcıdırlar.
[819] Ya doğru dürüst kafir ol, ya da hakkıyla mümin ol. Benim dostlarım ne Müslüman'dır, ne de kâfirdir.
[820] Ey Nasır, ben benim sözlerimi dinleyenin kuluyum, bu yeşil feleğin üzerinde gidenler hem can hem de akıllıdırlar.
[821] Şarap içmeğe bırakmıyorlar, diyorlar ki haramdır. Peki bu şehirde helal olan şey nedir?

Hûn şud dil-i men hûn şud ân-hûn şudenî bûd

Ân-be ki zi-bî-dâd-ı tû şud çün şudenî-bûd[822]

EZ-MEVLÂNÂ EBU’L-ʿÛLÂ GENCEÎ Kİ DER-HİCV-İ HÂKÂNÎ GUFTEEST

Men ân-dem ki ez-mâder-i dehr zâdem

Be-fazl u hüner der-cihân üstâdem[823]

Me-râ şast sâlest k’ez-hâk-i Îrân

Bûd şânzdeh tâbe-Şirvân fütâdem[824]

Çe pîr-i zaʿîfem senâ-gûy-ı Husrev

Ne-gûyem ki Keyhusrev ü Keykûbâdem[825]

Tû ey Efzale’d-dîn eğer râst pursî

Be-cân-ı ʿazîzet ki ez-tû ne şâdem[826]

Tû hud kurretü’l-ʿayn u ferzend-i mâî

Menet hem peder-hᵛânde vü üstâdem[827]

Çü ragbet-nümûdî be-şâkirdî-i men

Be-tû tuhfe ez-û sıla vü sîm dâdem[828]

Kemer-râ be-taʿlîm-i şefekat be-bestem

Zebân-ı tû der-şâʿirî ber-güşâdem[829]

Çü şâʿir şudî burdemet pîş-i Hâkân

Be-Hâkânîyet men lakab ber-nihâdem[830]

Be-Yezdân eğer gufteem gâvem û-râ

Eğer gufteem nîst Bi’l-lâh be-yâdem[831]

Tû her dem ber-men çe cûşî çü âteş

Ne tû âb u âteş ne men hâk ü bâdem[832]

Be-cây yekî reh dü sad reh be-gûyem

Ne-gâvem ne-gâvem ne-gâvem ne-gâvem[833]

Eyzan lehû

Hâkâniyâ eğer çe suhan-ı nîk dâniyâ

Yek nükte gûyemet bişnev râygâniyâ

---

[822] Gönlüm kan oldu, zaten kan olmalıydı da. Lakin şurası güzel ki bu senin zulmünden oldu.
[823] Ben dünyanın anasından doğduğumda, kendi faziletim ve sanatım ile dünyada üstad oldum.
[824] Ben şimdi altmış yaşındayım, İran toprağından Şirvan’a on altı yaşında geldim.
[825] Hüsrev’i övmekte ne kadar zayıfım, Ben ne Keyhüsrev ne de Keykubad’ım diyorum.
[826] Ey Efzaleddin, eğer doğrusunu sorarsan, senin aziz canına and olsun ki senden razı değilim.
[827] Gözümüzün ışığısın, bizim evladımızsın, beni kendine hem baba hem de üstad bilmişsin.
[828] Sen bana öğrenci olmaya kendin meylettin, sana altın ve gümüşten hediyeler verdim.
[829] Senin eğitiminde şefkat kemeri bağladım, senin şairlik dilini ben açtım.
[830] Sen şair olduktan sonra seni Hakan’ın huzuruna götürdüm, senin için Hakanî mahlasını ben verdim.
[831] Allah’a yemin olsun ki senin hakkında kötü bir söz demedim, eğer dediysem de hatırlamıyorum.
[832] Peki niye her an benim üstüme ateş gibi atlıyorsun, ne sen su ve ateşsin ne de ben toprak ve havayım.
[833] Bir defa yerine sana yüz defa söylüyorum ki, ahmak değilim, ahmak değilim, ahmak değilim.

Hicv kesî me-kun ki zi-tû meh buved be-sin

Şâyed ki û peder buved u tû ne-dâniyâ[834]

ZEVKÎ ISFAHÂNÎ

Ne şükûfe ne bergî ne semer ne sâye dârem

Heme hayretem ki dehkân be çe kâr gâşt mâ-râ[835]

NÛRÎ ISFAHÂNÎ

Der ser-ne-güşâyem çü bâ-tû mey nûşem

Eğer ferişte-i rahmet zi-âsumân âyed[836]

Dehed be-dîde-i men hâk-i âsitân-ı tû nûr

Velî dirîgem ez-ân-hâk-i âsitân âyed[837]

NÂFİʿ

Kerdî tû be-men ân-çe me-râ bûd sezâvâr

Men hîç ne-kerdem ki sezâvâr-ı tû bâşed[838]

HIZRÎ

Zi-reften-i tû dilî bâz pes ne-mî-mâned

Tû mî-revî der-în-şehr kes ne-mî mâned[839]

EHLÎ ŞİRÂZÎ

Zâhid reh-i Kaʿbe devân k'în-reh-i dînest

Hoş mî-reved ammâ reh-i maksûd ne înest[840]

Eyzan lehû

Ez-merg-i rakîbân-ı tû hurrem ne-tüvân bûd

Hursend be-merg heme ʿâlem ne-tüvân bûd[841]

NÛRÎ ISFAHÂNÎ

Âsafâ kâʿide-i merdüm-i şâʿir înest

Ki be-âyîn-i tarab zahmet-i ahbâb dehend[842]

V'ez-büzürgân reveş ânest ki der-her-vaktî

Zi-kem ü pîş murâd-ı dil-i ashâb dehend[843]

Reveş ân-nîst ki leb teşne âmâli-râ

---

[834] Ey Hakânî eğer sözü anlama kabiliyetin varsa, gel sana kıymetli bir sır söyleyeyim, bunu benden armağan olarak işit, kendinden büyüğü hiç bir zaman hicvetme, o senin baban olabilir ama sen bilmezsin.
[835] Ne çiçeğim, ne yaprağım, ne meyvam ne de gölgem var, bu ekincinin beni neden ektiğini bir türlü anlamıyorum.
[836] Eğer seninle oturup şarap içerken, gökten rahmet meleği gelse ona kapıyı açmam.
[837] Senin kapının eşiğinin tozu benim gözüme nur verir, ancak oranın toprağına yazıklar olsun, gözüme çekmem.
[838] Bana ne layık idiyse sen bana ettin, ancak ben sana layık hiç bir hizmet gösteremedim.
[839] Sen giderken yürekler yerinden oynuyor, sen gidiyorsun, bu şehirde hiç kimse kalmıyor.
[840] Zahid Kabe'ye bu din yoludur diye koşa koşa gider, güzel gider, ama bu onun maksat yolu değildir.
[841] Sen kendi rakiblerinin ölümüne bu kadar sevinme, bütün dünyanın ölümü ile bu kadar mutlu olunmaz.
[842] Ey Âsaf, şair topluluğunun, eğlence ile kendi dostlarına zahmet vermesi gibi bir kaideleri vardır.
[843] Büyüklerimizde de, dost aşinayı, eksik veya tam olsa da kendi arzularına ulaştırma adeti vardır.

Be-güzârend ki sâl-i diğereş âb dehend[844]

Baʿd-ez-în lutf tû bâ-men be çe mâned dânî

Nûş-dârû ki pes ez-merg be-Sührâb dehend[845]

FASÎHÎ

Dî kâsid-i yâr âmed ü müjgân-terî dâşt

Ez-yâr-ı diğer behr-i helâkem haberî dâşt[846]

KÂZIMÎ

Bâkem zi-neng nîst ki mestem girifteend

Dâgem ez-în ki şîşe zi-destem girifteend[847]

Eyzan lehû

În-murg-ı dil ki der-kafes-i sîne-i menest

Âhir me-râ be-hâne-i sayyâd mî-bered[848]

ŞEVKÎ

Bâ-rakîbân suhan ez-kuşten-i men mî-gûyed

Kuşten înest ki bâ-gayr suhan mî-gûyed[849]

MİN GAZELİYÂT-I ŞEYH ʿATTÂR

Mestend zerrât-ı cihân hüşyâr kû hüşyâr kû

Der-h^{v}âb-ı nâzend în-heme bîdâr kû bî-dâr kû[850]

Der-mescid ü der-meykede her câ ki mî-bînem tûî

Gayr ez-tû der-kevn ü mekân deyyâr kû deyyâr kû[851]

Ey ʿâşıkân ey ʿâşıkân dârem be-dil sırrî nihân

Ber-hırka âteş mî-zenem zünnâr kû zünnâr kû[852]

Reftem firâz-ı lâ-mekân tâ-yâbem ez-cânân nişân

Âmed nidâ ez-lâ-mekân ân-yâr kû ân-yâr kû[853]

Mansûr “Ene’l-hâkk” kû şude der-zümre-i bî-gânegân

Men Hakk-ı mutlak mî-zenem ân-dâr kû ân-dâr kû[854]

Gavvâs der-bahr ü berem gevher-feşânî mî-kunem

Pür-müşk kerdem ʿâlemî ʿAttâr kû ʿAttâr kû[855]

---

[844] Ama şimdi yeni adet çıktı, dudakları susuz olana, biraz daha sabret gelecek yıl sana su vereceğiz diyorlar.
[845] Böyle olunca senin bana yaptığın bu lutuf neye benziyor bilir misin? O Nuşdâru ki Sührab öldükten sonra ona ulaşmıştı.
[846] Dün sevgilimden bana haberci geldi, kirpiklerinde göz yaşı vardı, galiba yine yarimden beni öldüreceği haberini getirmişti.
[847] Sarhoş halde yakalandığım için utanıp sıkılıyorum, şarap şişesini elimden aldılar, onun gamını çekiyorum.
[848] Sinemin kafesinde olan bu gönül kuşu, bilirim ki sonunda beni avcının evine götürecek.
[849] Sevgilim rakiblerle beni öldürme hakkında konuşur, asıl ölüm, sevgilinin benim hakkımda başkasıyla konuşmasıdır.
[850] Dünyânın bütün zerreleri böyle mesttir, ayık hani, ayık hani, herkes naz uykusundadır, uyanık hani, uyanık hani?
[851] Mescitte, meyhanede ne gördüysem, sensin, bu dünyâda senden başka deyyar hani, deyyar hani?
[852] Ey aşıklar, ey aşıklar gönlümde bir sırrım vardır, hırkamı ateşe vermek istiyorum, zünnar hani, zünnar hani?
[853] Mekansızın, Allah’ın yanına gittim ki sevgiliden bir haber alayım, o mekansızdan nida geldi: o yar hani, o yar hani?
[854] Mansur, biganeler arasında “Ben Hakkım” dedi, ben hakk-ı mutlaktan dem vururum, o dar hani, o dar hani?

EZ-ŞEYH BAHÂ’Î

Tâ-key be-temennâ-yı visâl-i tû yegâne
Hûnem şeved ez-her-müje çün seyl revâne
H^{v}âhed be-ser-âmed şeb-i hicrân-ı tû yâne
Ey tîr-i gamet-râ dil-i ʿuşşâk nişâne
Halkî be-tû meşgûl u tû gâ’ib zemyâne[856]

Rûzî ki be-reften hârîfân pey-i her kâr
Zâhid be-sûy-ı mescid ü men cânib-i hummâr
Men yâr taleb mî-kunem ü cilvegeh-i yâr
Hâcı be-reh-i Kaʿbe vü men tâlib-i dîdâr
Û h^{v}âne hemî-cûyed ü men sâhib-i h^{v}âne[857]

Reftem be-der-i mustaba-i zâhid ü ʿâbid
Dîdem heme-râ pîş-i kadeş râkiʿ ü sâcid
Der-meykede ruhbânem u der-savmaʿa zâhid
Geh muʿtekif-i deyrem ü geh sâkin-i mescid
Yaʿnî ki tu-râ mî-talebem hâne-be-hâne[858]

Bülbül zi-çemen z’ân-gül ruhsâr nişân dîd
Pervâne der-âteş şud u envâr ʿayân dîd
ʿÂrif eser-i nûr tû bâ-pîr ü civân dîd
Çün der-heme câ ʿaks-i ruh-ı yâr tüvân dîd
Dîvâne niyem men ki revem hâne-be-hâne[859]

Her câ ki şudem pertev-i kâşâne tûî tû
Her der ki zedem sâhib-i ân-hâne tûî tû
Der-Kaʿbe vü der-bütkede cânâne tûî tû
Maksûd-ı men ez-Kaʿbe vü büt-hâne tûî tû
Maksûd tûî Kaʿbe vü büt-hâne bahâne[860]

ʿÂrif be-kavânîn-i hıred râh-ı tû bûyed
Dîvâne birûn ez-heme ahvâl-i tû cûyed

[855] Suda ve karada dalgıç olup cevherler saçarım, alemi mis kokusu ile doldurdum, Attar hani, Attar hani?
[856] Sadece sana ulaşmanın temennası ile ne zamana kadar, kanım sel gibi kirpiklerimin ucundan aksın? Senin bu hicran gecenin bir sonu var mı yok mu? Ey aşıkların gönlünü gam oklarına nişan eden, herkes senin ile meşguldür sen ise orada yoksun.
[857] O zaman ki herkes bir işin peşinden gider oldu, zahid mescide doğru gitti ben ise meyhane tarafına. Ben yarimi arayıp onun yerini bulmak isterim, hacı Mekke’ye gider ben ise senin arzundayım, o ev arıyor ben ise ev sahibini.
[858] Zahid ve abidin ibadetgahının kapısına gittim, gördüm ki herkes onun boy ve posunun karşısında secde etmektedir. Meyhanede ruhbanım ibadetgahta ise zahidim. Gah manastırda rahibim, gah mescidde abid. Bütün bunlardan maksadım ise ev ev seni aramaktır.
[859] Bülbül çimenlikte o gül yüzden bir nişane gördü, pervane ateş içinde hakikat nurunu gördü, arif yaşlı ve gençte senden bir nur işareti gördü, madem ki her yerde yarin yüzünü görmek mümkündür, ben deli değilim ki seni ev ev arayayım.
[860] Nereye gidersem gideyim, sarayların ışığı sensin sen, hangi kapıyı çalsam o evin sahibi sensin sen, Kabe’de de puthanede de sevgilim sensin sen, Kabe’de de puthanede de arzum sensin sen, asıl arzulanan sensin, Kabe de puthane de bahanedir.

Tâ-gonca ne-şüküfte în-bâg ki bûyed

Her kes be-zebânî sıfat-ı hamd-i tû gûyed

Bülbül be-nevâ h^{v}ânî vü mutrıb be-terâne[861]

Bî-çâre Bahâî dileş pür zi-gâm-ı tust

Ümmîd-i v'ey ʿâtıfet dem-be-dem-i tust

Her çend ki ʿâsîst zi-hayl-i çeşm-i tûst

Taksîr-i hayâleş bâ-ümîd-i kerem-i tûest

Yaʿnî ki güneh-râ be-ez-în-nîst bahâne[862]

TÛFÂN

Çe gûne çeşm-i hud ârâmgâh-ı yâr kunem

Men ân-niyem ki be-çeşm-i hud iʿtibâr kunem[863]

Çü besmele nigerî hâlem ey refîk me-purs

Me-bâd ân-ki şikâyet zi-dest-i yâr kunem[864]

Nisâr-ı yâr şud ân-cân ki dârî ey Tûfân

Kücâst cân-ı diğer tâ diğer nisâr kunem[865]

YAGMÂ

Her giz me-bâd Kevser ü Cennet heves me-râ

Câm-ı şarâb u kûşe-i mey-hâne bes me-râ[866]

Z'în-pes be-künc-i savmaʿa nûşem şarâb men

K'ân-câ bed-în-libâs ne-gîred ʿases me-râ[867]

Guft âyedem be-ser-i dem-i murden figân ki geşt

Âgâz-ı vaʿde-i hasret âhir nefes me-râ[868]

Yagmâ hoşem be-hırka ki ʿömrî der-în-libâs

Bûdem şarâb-h^{v}âre vü ne-şinâhet kes me-râ[869]

MEVLÂNÂ MÎR HUZÛRÎ

Be-cürm-i ʿaşk h^{v}âhem rûz-ı mahşer dest-i hud beste

Ki tersem gâfil ez-hud dâmen-i ân-nâzenîn gîrem[870]

---

[861] Arif akıl kanunları ile senin yolunu arar, deli bütün yolları terk edip seni arar, bu bağın açılmamış goncasını herkes koklar, hepsi ayrı bir dil ile senin övgünü söyler, bülbül nağmeler okumakla, çalgıcı ise teranelerle.

[862] Biçare Bahai'nin gönlü senin gamınla doludur, onun ümidi yalnız senin, fasılasız lutfundadır, doğrudur, günahkardır, ancak senin cemaline aşıkların zümresindendir. Hayali kendi kusurlarının bağışlanması için senin kereminden ümitlidir. Çünkü günah için bundan daha güzel bir bahane olamaz.

[863] Gözümü sevgilime nasıl mesken edeyim ki? Benim kendi gözüme de itibarım yoktur.

[864] Bana bülbül gibi baksan, ey dost, halimi sorma çünkü ben, yar elinden şikayet edenlerden değilim.

[865] Ey Tufan bir canın var idi onu da sevgiline kurban ettin, hani yeni bir can ki ona tekrar kurban edesin?

[866] Asla Cennet'e Kevser'e heves etmem, bir şarap kadehi ve bir meyhane köşesi bana yeter.

[867] Bundan sonra kilise köşesinde şarap içeceğim, çünkü orada bu elbise ile, gece bekçisi beni tutamaz.

[868] Sevgilim bana, öldüğünde senin başının üstüne geleceğim dedi. Yazıklar olsun ki bu sözün başlangıcı hasrettir, sonu ise son nefesim.

[869] Yağma, bu hırkayı, çok seviyorum. Çünkü onu giyip ömrüm boyunca şarap içtim, hiç kimse beni tanımadı.

[870] Kıyamet günü aşkın günahı ile elimi bağlı görmek isterdim. Korkarım ki elimde olmadan nazeninimin eteğinden tuta.

Sabâh-ı ʿîd eğer men dest-i ân-nâzik-beden bûsem

Zi-şâdî tâ-şeb ân-rûz dest-i h^{v}îşten bûsem[871]

MİRZÂ AHMED

Müyesser key şeved vasl-ı tû ey nâ-mihribân me-râ

Ki ez-h^{v}îşten tu-râ bîmest u ez-bî-gânegân me-râ[872]

RÂZÎ NAKKÂŞ

Kasd-i katlem ger kunî bed-nâmî h^{v}âhî keşîd

Z'ân ki tâ-hançer ber-ârî intizârem mî-kuşed[873]

SÂLİK

Cüst ü cûy-ı diğerî dâşt çü pursîdem ez-û

Münfaʿil geşt ü me-râ guft tu-râ mî-cûyem[874]

ŞÂHÎ

Her ki-râ çeşm ber-habîb-i menest

Ger buved çeşm-i men rakîb-i menest[875]

FAKÎRÎ

Eğer sad-reh revem ez-kûy-ı û nâ-dîde dîdâreş

Diğer reh-bâz mî-gerdem ki tâ-bînem diğer bâreş[876]

H^{V}ÂCE ŞEMSÜ'D-DÎN

Ya tu-râ men vefâ be-yâmûzem

Ya zi-tû men cefâ be-yâmûzem[877]

Ya cefâ ya vefâ ez-în-du yekî

Yâ be-yâmûz yâ be-yâmûzem[878]

Bâ-tû çendân vefâ kunem sanemâ

K'în-cihân-râ vefâ be-yâmûzem[879]

Velehû

Û leb ez-neng-i su'âlem ne-güşâyed ez-hem

Men be-în-şâd ki der-fikr-i cevâbest me-râ[880]

Men ân-nîyem ki tüvân harfî ez-zebânem guft

---

[871] Bayram sabahı eğer sevgilimin elini öpebilsem, o gün, akşama kadar sevinçten kendi elimi öperim.
[872] Ey vefasız sevgili, sana kavuşma, bize nasıl müyesser olabilir ki? Sen yakınlardan korkuyorsun ben de yabancılardan.
[873] Beni öldürmeye kasd etsen kötü insan olacaksın, çünkü sen hançerini çekinceye kadar ben intizardan öleceğim.
[874] Sevgilim, başkasını arıyordu, sordum, ne ediyorsun? Kötü durumda kalmamak için seni arıyorum dedi.
[875] Her kimin gözü benim sevgilimde olsa, hatta benim kendi gözüm de olsa rakibimdir.
[876] Eğer yüz yol geçişinde onu görmeden geçsem, belki görebilirim diye bir daha geri dönüp bakarım.
[877] Ya gel sana vefa öğreteyim, ya gel senden cefa öğreneyim.
[878] Ya cefa ya vefa ikisinden biri, ya gel öğren, ya gel öğret.
[879] Ey sanem, bu dünyada sana o kadar vefa göstereceğim ki bütün aleme bu ders olsun.
[880] O utandığından dudağını dudağından ayırmadı, ben de cevap beklediğini düşünüp sevindim.

Çe gûyem ez-tû çe dîdem çe mî-tüvânem guft[881]

Zebân zi-şekve be-bendem be-în çe kunem

Ki dîd her ki me-râ harfî ez-zebânem guft[882]

Men bî-haber ü der-pey-i dil ʿişvegerî hest

Dil-i bî-tapeşî nîst harîfân haberî hest[883]

Yek-çend dil ez-baht firîb ʿacebî hûred

Pendâşt tu-râ bâ-men-i miskîn nazarî hest[884]

Çün dîd velî kâʿide-i merhamet-i dost

Dânîst ki sad-bâr zi-düşmen beterî hest[885]

Ne-mî-kunî şebem ez-nâle menʿ tâ-ne-dehem

Hîç karâr ki gûş-ı tû ber-figân-ı menest[886]

Ve lehû

Hûrsend be-ümmîd-i cevâbest dilem kâş

Kâsid ki reved cânib-i û dîrter âyed[887]

Menʿem ne-mî-kuned zi-dereş müddeʿî meğer

Dâniste în-ki gayretem âvâre mî-kuned[888]

Ve lehû

Her giz dilem zi-dîdenet âsûdegî ne-dîd

Ez-bes ki mî-tepet zi-peyi dîden-i diğer[889]

Çün diğerest bâʿis-i sulhem çe mî-kunem

Sulhî ki hest bâʿis-i rencîden-i diğer[890]

Ve lehû

Behr-i tû şenîdeem suhanhâ

Şâyed ki tû hem şenîde bâşî[891]

SÜHEYL-İ ÇAGATÂYÎ

Gûyend rûz-ı haşr be-pâyân ne-mî-resed

Sad-rûz-ı ân-be-yek-şeb-i hicrân ne-mî-resed[892]

ŞÂNÎ

---

[881] Ben senin hakkında bir şeyler diyen birisi değilim. Ne diyeyim, senin hakkında ne gördüm, ne söyleyebilirim?
[882] Ben hiç bir zaman şikayet için ağzımı açmam, ama ne yapayım ki her yüzüme bakan dilimden bir söz söylüyor.
[883] Ben habersizim ama o yüreğin peşinde nazlı biri var. Çarpmayan kalp yoktur dostlar, bir haber var.
[884] Bir kaç gönül benim bahtımdan aldandı. Onlar ben garip ile senin aranda bir şeylerin olduğunu düşündüler.
[885] Dost, merhametin kaidelerini gördükten sonra bildi ki düşmandan yüz kat daha beteri vardır.
[886] Geceleri feryadıma hiç mani olmuyorsun, guya benim nalelerimi dinlediğini düşüneyim diyorsun.
[887] Benim gönlüm cevabı almakla sevinecektir. Haberci onun yanına gidip daha da geç gelsin.
[888] Rakip beni onun kapısından kovmuyor, benim vicdan ve namusumun onu avare edeceğini biliyor.
[889] Hiç bir zaman benim gönlüm seni görmekle rahata ermedi. Çünkü seni yeniden görmek için kalbim hep çarpar.
[890] Başkası benim sakinleşmeme sebep olursa ne edeyim? Yeniden incinmeye sebep olacak sulh neye lazımdır?
[891] Ben senin hakkında bazı sözler işittim. Bunları belki sen de işitmiş olabilirsin.
[892] Kıyamet gününün çok uzun olacağını söylüyorlar. Bence onun yüz günü bir hicran gecesine ulaşamaz.

İmrûz tevbe kerdem ü imşeb be-pây-ı hum

Ân-tâkatem ne-mând ki mey der-sebû kunend[893]

Be-katl-i h^v îş ez-ân-dilgirân şeved Şânî

Ki û ne-mâned ü cevret be-diğerân mâned[894]

ŞÂNÎ

Dî be-hammâm ez-pey-i gasl-i cimâʿ

Geşt rehber tâliʿ-i meymûn-ı men[895]

Kîse mâlî bâ-sürîn çün billûr

Behr-i mâleş geşt pîr âmûn-ı men[896]

Çün me-râ be-rû fiken ez-iştiyâk

Cümle şehvet geşt der-ten hûn-ı men[897]

Turfe kûnî ber-ser-i kûnem nihâd

Kâş bûdî gîr-i men der-kûn-i men[898]

HÂLETÎ

Ber-geşt mehî k'ez-sefereş meyl-i vatan bûd

În-ez-eser-i tâliʿ-i ber-geşte-i men bûd[899]

Be-men rûz-ı cüdâyî vaʿdehâ dâdî vü mî-tersem

Ki ân-râ burde bâşed imtidâd-ı hicr ez-ziyâdet[900]

Be-ʿömrî yek-suhan ger bâ-men ân-nâ-mihribân gûyed

Nişîned bâ-rakîbân ʿözrhâ ez-behr-i ân-gûyed[901]

Kerdem be-diğerî pey-i defʿ-i gümân-ı gayrî

İzhâr-ı ʿaşk-ı yâr be-men-i bed-gümân be-mând[902]

Çe hoş bâşed dü rûzî yâr eğer râh-ı sefer gîred

Ki tâ-bâz-âmeden-i her bü'l-heves yâr-ı diğer gîred[903]

Tâ-ne-dâned murdeem ne-âyed be-pursiş ey refîk

Ez-ser-i bâlîn-i men ber-hîz ü feryâdî be-kun[904]

Be-yek-vaʿde zi-derd intizârem mî-tüvân küşten

Me-küş nevmîd çün ümmidvârem mî-tüvân küşten[905]

---

[893] Bugün sabah tövbe ettim, ama bu gece şarap kübünün dibinde öyle takatten düştüm ki, testiyi doldurmaya gücüm yetmedi.
[894] Şani kendi ölümünden çok korkuyor, çünkü o kalmayacaktır, senin zulmün, başkalarına kalacaktır.
[895] Dün gusletmek için hamama gittim. Benim talihim ise bana rehber oldu.
[896] Baldırları billur gibi olan keseci beni keselemek için yanıma geldi.
[897] Beni hevesle yüz üstü yatırdı, benim bedenimde kanım şehvete geldi.
[898] (Çok müstehcendir.)
[899] O ay yüzlü sevgilim seferden vatana geri dönmeye meyletti. Bu benim tersine dönmüş talihimin tesiriyle oldu.
[900] Ayrılık günü bana buluşma sözü verdi, ancak korkarım ki hicranın uzunluğu bunu onun hatırından çıkara.
[901] O mihriban olmayan sevgili eğer ömründe bir defa benimle konuşsa, rakiblerle oturur, onun hakkında sebepler söyler.
[902] Başkasının şüphesini def etmeğe çalıştıysam da ben kötü düşünceliye yarin aşkını izhar etmek kaldı.
[903] Sevgilim iki günlük yolculuğa çıksaydı ne güzel olurdu. O gelinceye kadar rakiblerin hepsi kendilerine başka sevgililer bulurlardı.
[904] Benim öldüğümü duymasa beni yoklamaya hiç gelmeyecek, ey dost, yastığımın yanında durup öldüğümü haykır.

Nihânem mî-küşî tâ-ber ki mî-h^{v}âhî nehî töhmet
Ve ger ne men ki dârem âşikârem mî-tüvân küşten[906]

HÂLETÎ

Şiʿr-i men ya bedest ya nîgû
În-heme fikr çîst hayrânem
Ya ser-efrâz kun be-câ'izeem
Ya be-gû be-şikenend dendânem[907]

HÂLETÎ

Canem be-leb ez-laʿl-i hamûş-ı tû resîd
Ez-laʿl-i hamûş bâde-nûş-ı tû resîd
Gûş-ı tû şenîdeem ki derdî dâred
Derd-i dil-i men meğer be-gûş-ı tû resîd[908]

HÂLETÎ

İmrûz çe şud ki mest-i câm-ı gileî
Ser-germ be-dâden-i peyâm-ı gileî
Men çeşm-i hezâr ʿözr h^{v}âhî dârem
Ammâ tû henûz der-makâm-ı gileî[909]

Rubâʿî

Mecnûn ki ne-dâşt cüz be-Leylî meylî
Ender ʿArafât dîdemeş der-haylî
Ber-dâşte dest cây Yâ Rab Yâ Rab
Feryâd ber-âverd ki Leylî Leylî[910]

Rubâʿî

Der-Kaʿbe eğer dil sûy-ı gayrest tu-râ
Tâʿat heme fısk u Kaʿbe deyrest tu-râ
Ger dil be-Hudâ vü sâkin-i meykedeî
Hoş bâşed ki ʿâkıbet be-hayrest tu-râ[911]

Beyt

---

905 Bir vade vererek beni bekleme derdi ile öldürebilirsin, madem ümit ile öldürmek mümkündür, o zaman niye ümitsizlikle öldürüyorsun?
906 Gizli öldürüyorsun, bunu birisine yüklemek istiyorsun. Benim kimim var ki? Beni aşikar öldürmenin de bir sakıncası yoktur.
907 Benim şiirim ya güzel olur ya da çirkin; kendim de bu fikirlerime hayranım; ya bir bakışla benim başımı yücelt; ya emir ver dişlerimi döksünler.
908 Senin suskun dudaklarından, canım dudağıma geldi, senin şarap içen sakin ağzından, canım boğazıma geldi. Duydum ki kulağında bir rahatsızlık varmış, meğer gönlümün derdi senin kulağına mı ulaştı?
909 Bugün sana ne oldu ki sitem etme kadehiyle sarhoşsun, sitem haberi gönderme ile meşgulsün, benden bin defa özür dileyeceğini düşünüyordum, ama sen hala sitem etme işlerinden vazgeçmemişsin.
910 Mecnun'un Leyla'dan başkasına meyli yoktu. Arafat günü onu kalabalıklar içinde gördüm, ellerini kaldırıp Ya Rabbi, Ya Rabbi demek yerine, feryad edip Leyla Leyla diyordu.
911 Eğer Kabe'de senin gönlün Allah'tan başkasına yönelmişse, ibadetin boşunadır, Kabe ise kilise gibidir, eğer meyhanede olduğun halde gönlün Allah'a yönelmişse, mutlu ol ki akıbetin hayırlı olacaktır.

Bî-menî pîş-i menî der-Yemenî

Bâ-menî der-Yemenî pîş-i menî[912]

GAZEL-İ ʿIRAKÎ

Zi-dü dîde hun-feşânem zi-gamet şeb-i cüdâî

Çe kunem ki hest înhâ gül-i bâg-ı âşinâî[913]

Heme şeb nihâdeem ser çü segân ber-âsitânet

Ki rakîb der ne-yâyed be-bahâne-i gedâî[914]

Müjehâ-yı çeşm-i yârem be-nazar çünân nümâyed

Ki miyân-ı sünbülistân çe-râ vü âhû-yı Hatâî[915]

Ser berg-i gül ne-dârem zi-çe rû revem be-gülşen

Ki şenîdeem zi-gülhâ heme bûy-ı bî-vefâî[916]

Zi-firâk çün ne-nâlem men-i dil-şikeste çün ney

Ki be-sûht bend bendem zi-harâret-i cüdâî[917]

Be-kumâr-hâne reftem heme pâk-bâz dîdem

Çü be-savmaʿa resîdem heme zâhid-i riyâî[918]

Be-küdâm mezhebest în-be-küdâm milletest în

Be-küşend ʿâşıkî-râ ki tû ʿâşıkem çerâî[919]

Be-tavâf-ı Kaʿbe reftem be-Harem rehem ne-dâdend

Tû birûn-ı der çe kerdî ki derûn-ı hâneâyî[920]

Der-i deyr mî-zedem men ki sadâ zi-der der-âmed

Ki derâ derâ ʿIrakî ki tû hem zi-hâs-ı mâî[921]

Lâ-edrî

Ey sabâ ez-men be-gû Ferhâd-ı bî-bünyâd-râ

Tohm-ı nengî der-miyân-ı ʿaşk-bâzân kâştî

Ez-berâ-yı vasl-ı Şîrîn Bî-sütûn kendî zi-câ

Tîşe-i âhen çe mî-kerdî ki müjgân dâştî[922]

Lâ-edrî (SÂ'İB TEBRÎZÎ'ye aittir)

Şişe nezdîkter ez-seng ne-dâred h^{v}îşî

---

912 Bensiz olsan, benim yanımda olsan da Yemen'desin, benimle olsan, Yemen'de olsan da benim yanımdasın.
913 Hicran gecesi senin gamından iki gözümden kan saçarım, ne yapayım ki bunlar aşinalık bağının gülleridir.
914 Her gece başımı köpeklerin gibi senin kapının eşiğine koyuyorum ki rakib, dilenmek bahanesi ile senin kapına gelmesin.
915 Yarimin gözleri kirpiklerinin arasından öyle güzel görünür ki sanki, sünbüllükte Hıta ceylanı otluyor.
916 Ben gül görme düşüncesinde değilim, gül bahçesine hangi yüzle gideyim? Hangi gülü kokladıysam ondan vefasızlık kokusu geldi.
917 Ben gönlü kırık bir aşıkım, ayrılık elinden ney gibi nasıl nale etmeyeyim? Çünkü hicranın hararetinden kamış gibi bend bend yanmışım.
918 Kumarhaneye gittim, Allah aşığı adamlar gördüm, tekkeye vardım, riyakar zahidler gördüm.
919 Bu hangi millettendir, hangi mezhebe bağlıdır, niye aşık oldun diye aşıkı öldürüyorlar.
920 Kabe'yi tavaf etmeye gittim, Harem-i Şerif'e girmeme izin vermediler, peki sen dışarda ne ettin ki içeriye bıraksınlar.
921 Kilisenin kapısını çaldım, kapıdan şöyle bir ses geldi, buyur buyur Irakî sen de bizim yakın dostlarımızdansın.
922 Ey saba, benden Evi harap olası Ferhad'a söyle ki, aşk düşkünleri arasında utanç tohumu ektin, Şirin'e ulaşmak için Bi-sütun dağını delerken, kirpiklerin varken demir balyozu niye kullandın?

Her belâyî ki be-kes mî-resed ez-h^{v}îş resed[923]

RÂGIB

Sad-nâme nüviştem ü cevâbî ne-nüviştî

În-hem ki cevâbî ne-nüvîsend bî-cevâbest[924]

H^{V}ÂRÎ

Baht-ı ânem kû ki h^{v}âb-âlûde ber-hîzî şebî

Nâleem ne-şinâsî vü gûşî be-feryâdem kunî[925]

CAʿFERÎ

Ne-kerd yâd-ı men ez-nâz u men be-în-hud-râ

Dehem firîb ki ber-kâsid iʿtimâd ne-kerdî[926]

İBN-İ YEMÎN

Küncî vü kitâbî vü harîfî dü se hem-dem

Bâyed ki ʿaded bîşter ez-çâr ne-bâşed[927]

Rûdî vü sürûdî şarâbî vü kebâbî

Şartest ki sâkî be-cüz ez-yâr ne-bâşed[928]

În-devlet eğer dest dehed İbn-i Yemîn-râ

Bâ-hîç kes der-dü-cihân kâr ne-bâşed[929]

Eyzan lehû

Dü-kurs nân eğer ez-gendümest veyâ ez-cev

Dü-tây câme eğer köhneest veyâ ez-nev[930]

Çehâr-kûşe-i dîvâr hud be-hâtır-cemʿ

Ki kes ne-gûyed ez-în-cây hîz ü ân-câ rev[931]

Hezâr-bâr nigûter be-nezd-i İbn-i Yemîn

Zi-ferr-i memleket-i Keykûbâd Keyhusrev[932]

ÂHÎ

Mî-şudem der-taleb-i û vü ne-mî-pursîdem

Haber-i û zi-kesî tâ-ki ne-gûyed dîdem[933]

---

923 Şişenin taştan daha yakın bir akrabası yoktur, bir kimseye bir bela değse ancak kendi yakınından gelir.
924 Yüz mektup yazdıysam da bir cevap yazmadı, bu cevap yazmamanın kendisi de bir cevaptır.
925 Bahtımın yüzü o zaman güler ki, bir gece uyku sersemi olarak kalkasın, benim sesimi tanımayıp nalelerimi dinleyesin.
926 Yar naz sebebiyle beni yad etmedi, ben ise haberciye itimad etmedi diye kendimi aldatıyorum.
927 Bir gizli köşe, bir kitap, iki üç arif dost, ancak şu şartla ki bunların sayısı dörtten fazla olmasın.
928 Rud, şarkı, şarap bir de kebap, bu şartla ki sevgilimden başkası saki olmasın.
929 Böyle bir devlet İbn-i Yemin'e nasip olsa, iki dünyada onun hiç kimse ile bir işi olmaz.
930 İki somun ekmek, arpadan da olsa olur, buğdaydan da; iki takım elbise, ister eski olsun, ister yeni.
931 Kendine ait dört duvarın arasında hatırını toplayıp oturasın, kimse sana buradan kalk, oraya otur demez.
932 İbn-i Yemin'in nazarında bu ortam, Keykubad ve Keyhüsrev'in makam ve mülkünden bin defa daha güzeldir.
933 Onu arıyordum, ancak hiç kimseden onu sormuyordum, birinin ben onu gördüm demesini istemiyordum.

CENDEBÎ KÜRD

Men niyem ki be-kâsid dehem nişâne-i hᵛîş

Ki sâzedeş zi-pey-i müddeʿâ hᵛîş[934]

HİSÂLÎ ÇAGATÂYÎ

Yek-şîşe mey-ârîd zi-Tûrân sûy-ı Îrân

Tâ-hûn-ı ciğer-kûşe-i Kâvûs be-bendîm[935]

ZEVKÎ

Endekî pîş-i tû guftem gam-ı dil tersîdem

Ki dil-âzürde şevî ve'r ne-suhan bisyârest[936]

Eyzan lehû

Pes ez-ʿömrî ki behr-i pursişî men yâr mî-âyed

Gam-ı dil tâ-nigûyî hem-reh-i agyâr mî-âyed[937]

Be-men vakt-i cüdâyî mihribânter sâht devrâneş

Ki hᵛâhed pîşter sûzed dilem ez-dâg-ı hicrâneş[938]

Be-tavr-ı diğer imrûzem nasîhat mî-kuned nâsih

Hemânâ dil zi-desteş burde bâşed dilsitân-ı men[939]

RAHÎMÎ

Be-cürm-i ʿaşk-ı tûem mî-keşend gavgâîst

Tû nîz ber-leb-i bâm ây ki hoş temâşâîst[940]

REHÎ

Nişân yâften sad hezâr mazmûn âyed

Be-hᵛânde nâme-i mâ-râ çü dost pâre kuned[941]

Âzâdiyem ez-dâm-ı tû şud fitne-i târâc

Murgân be-teberrük heme kendend perem-râ[942]

TUGRUL ŞÂH

Dîrûz çünân visâl-i cân-efrûzî

İmrûz çünîn firâk-ı ʿâlem-sûzî

Feryâd ki der-defter-i ʿömrem eyyâm

Ân-râ rûzî nüvîsed în-râ rûzî[943]

---

[934] Ben, nişanesini sevgiliden haber getiren kimselere veren adamlardan değilim, çünkü o, sonra kendi işi için bunu bahane edebilir.
[935] Turan'dan İran'a bir şişe şarap getirin ki, Kavus'un ciğerparesinin kan bahası yapalım.
[936] Sana gamımın az bir kısmını dedim, korktum ki, kalbin incinir, yoksa demeye söz çoktur.
[937] Uzun bir süreden sonra yar benimle buluşmaya gelir, gönüldeki gamları deme ki ağyarla gelir.
[938] Devran ayrılık arafesinde onu bana daha da mihriban etti, göğsümün hicran dağı ile daha da çok yanmasını istedi.
[939] Nasihatçı bugün bana başka bir tavırla nasihat veriyor. Galiba, sevgilim, onun da gönlünü elinden almış.
[940] Senin aşkının sebebiyle benimle kavga ediyorlar, sen de damın üstüne gelip bak ki bu ne hoş temaşa imiş.
[941] Eğer dost bizim mektubumuzu okuduktan yırtıp atarsa, bu yüz bin mazmunu bulmanın bir alametidir.
[942] Senin tuzağından azat olmak beni fitne kargaşasına düşürdü, kuşlar, hatıra için, birer tüyümü yolup aldılar.

ŞAH TAHMÂSB

Zi-Tebrîzî be-cüz hayrî ne-bînî
Hemân bihter ki Tebrîzî ne-bînî[944]

Eyzan lehû

Isfahân cennetest pür-niʿmet
Isfahânî der-ân ne-mî-bâyed[945]

Seg-i Kâşî be-ez-ekâbir-i Kum
Bâ-vücûdî ki seg be-ez-Kâşîest[946]

GIYÂS

Hoşem be-şûriş-i mahşer ki kes ne-hᵛâhed dîd
Ki gerd-i men zi-küdâm âsitâne ber-hîzed[947]

ʿABDU'LLÂH HÂN

Mübârek-bâd ʿıydân-ı bî-nevâyî vü bî-kes gû-râ
Ki ne kes-râ mübârek-bâd gû û ne kes û-râ[948]

MEYLÎ

Menem ü dil-harâbî be-tû mî-sipârem û-râ
Be-çe kâr hᵛâhed âmed ki nigâh dârem û-râ
Çü be-û resm-i suhanhâ zi-zebân-ı gayr gûyem
Ki be-în-bahâne şâyed nigâh dârem û-râ[949]

Eyzan lehû

Şeb ki be-bezm-i hᵛîşten dîd men-i harab-râ
Reft birûn zi-meclis ü kerd bahâne hᵛâb-râ[950]

Dilem zi-zahm-ı tû âsûdeest ü mî-nâlem
Ki gayr pey ne-burd lezzet-i hadeng-i tu-râ[951]

Bâ-ân ki be-pursîden-i mâ âmede-i merdîm
K'âyâ zi-ki pursîde-i reh-i hâne-i mâ-râ
Bâ-gayr nişînî vü firistî zi-pey-i mâ
Ân-râ ki ne-dâned reh-i kâşâne-i mâ-râ[952]

---

[943] Dün dünyaya ışık salan buluşma günü, bugün ise dünyayı yakan ayrılık demi, eyvahlar olsun ki zamane, ömür defterime, onu da bunu da bana gün olarak hesap ediyor.
[944] Tebrizli olanlardan hayırdan başka bir şey görmezsin, ancak Tebrizli orada olmasa daha iyidir.
[945] Isfahan, yeryüzünün nimet dolu bir cennetidir, ancak Isfahanlının kendisi orada olmasa daha iyidir.
[946] Kaşanlı köpek, Kum şehrinin büyüklerinden daha iyidir, köpeğin Kaşanlıdan daha iyi olması da bir yana.
[947] Kıyamet günündeki karışıklıktan çok hoşlanıyorum. Çünkü tozumun hangi kapıdan kalktığını hiç kimse bilmeyecek.
[948] Gariblerin ve kimsesizlerin bayramı mübarek olsun, ne onlar birisine mübarek olsun der ne de başkaları onlara.
[949] Dünyada bir kırık gönlüm var, onu da sana emanet ediyorum, peki o benim neyime gerek, ne diye onu koruyayım, onunla görüştüğümde sözümü başkasının dilinden söylüyorum, bir bahane ile onu elde tutmak istiyorum.
[950] Gece vakti kendi bezminde ben garibi görünce, uykuyu bahane ederek meclisten dışarı çıktı.
[951] Sen yaraladığın için gönlüm sakindir, ancak başkaları oklarının lezzetinden haberdar olmasın diye feryad ediyorum.

Bâ-gayr resîdî vü zi-gayret ciğerem sûht

Sad-bâr zi-nâ-âmedenet bîşterem sûht[953]

Sâzed hamûş tâ-men-i hasret keşîde-râ

Gûyed şenîdeem suhan-ı nâ-şenîde-râ[954]

Tû bed-gümân u me-râ bâ-tû nîst râh-ı suhan

Çe-râ rakîb ne-sâzed suhan miyâne-i mâ[955]

Gâyet bî-kesem bîn ki bedîn düşvârî

Eğer ez-yâr be-pursend me-râ ne-şinâsed

Baht-ı bed-bîn ki be-Meylî ne-kuned gayr-ı cefâ

Had zed sâlî ki cefâ-râ zi-vefâ ne-şinâsed[956]

EBÛ ʿALİ SİNÂ

Be-taʿm telh çü pend-i peder velîk müfîd

Be-pîş-i mubtıl bâtıl be-pîş-i dânâ hâk[957]

Helâl-geşte be-fetvâ-yı ʿakl ber-dânâ

Harâm-geşte be-ahkâm-ı şerʿ ber-ahmak[958]

Helâl ber-ʿukalâ vü harâm ber-cühhâl

Key mey mihekk buved u hayr u şer ez-û müştâk[959]

Ebû ʿAlî tû eğer mey hûrî hakîmâne

Be-hakk hak ki vücûdet be-hak şeved mülhak[960]

MEYLÎ

Cefâ-keşî ki zi-bezm-i tû hâr ber-hîzed

Me-râ be-bîned ü ümmîdvâr ber-hîzed[961]

Besî hoşnûd mî-âyed be-sûyem kâsideş gûyâ

Ki gayr ez-nâme harfî ez-zebân-ı yârem dâred[962]

Bes ki kâsid-râ be-yâzâred çü nâm-ı men bered

Rahm ne-güzâred ki be-güzârem peyâm-ı men bered[963]

---

952 Yar, halimizi sormaya geldi, hasedimden öldüm, bakalım, bizim evin yolunu kimden sormuş, rakibler ile oturup bizi çağırmaya adam gönderiyorsun, öyle adam adam gönderiyorsun ki evimizin yerini bilmiyor.

953 Başkasıyla geldi, başkasıyla görünce namusumdan ciğerim yandı, gelmeseydin daha iyi olurdu ki bu şekilde yüz defa ziyade yüreğim yandı.

954 Duyulmadık, yeni sözler işittim, bunlar hasret çeken beni sakinleştirir.

955 Sen kötü düşünceli bir adamsın, benimle senin aranda hiç bir konuşma olamaz, bizim aramızdaki sözü rakibler niçin işitsin?

956 Bizim kimsesizliğimizin haddinden artık belasına bak ki yarimizden de bizi sorsalar tanımıyorum diyecek. Bahtın kötülüğüne bak ki cefayı vefadan ayıramayan biri Meyli'ye cefadan başka hiç bir şey yapmıyor.

957 Onun tadı baba nasihatı gibi acı fakat faydalıdır. Nadan yanında batıl, akıllı yanında haktır.

958 Aklın fetvası ile akıllıya helal, şeriatın hükmü ile ahmağa haramdır.

959 Akıllılara helal, cahillere haram olan mey, hayır ile şerri ayırt eden bir mihenk taşıdır.

960 Ey Ebu Ali, eğer sen şarabı hakimane içsen, hakkın hakikiliğine and olsun ki senin vücudun Hakk'a kavuşacaktır.

961 Sen cefa görmüş bir adamsın, senin meclisinden diken biter, beni görür, ümitli bir şekilde ortadan kalkar.

962 Onun elçisi benim yanıma sevinçli gelir, güya ki mektubtan başka sevgilimin dilinden bana söylenecek sözü vardır.

963 Benim adımı bir yere ulaştırmak haberciye azap verir, bende merhamet hissi bırakmadı ki sevgilime, haberci ile bir haber göndereyim.

Hâtırem cemʿest ez-bed-gûyî düşmen ki bâz

Kûşî ber-harfî ne-mî-dâred ki nâm-ı men bered[964]

Dânisteî ki mihr-i tû ez-cân ne-mîreved

Ez-hâk-i küştegân güzerî ser-girân henüz[965]

Pes ez-ʿömrî çü der-bezmeş be-sad takrîb nişînem

Suhan ez-müddeʿî-i men kuned tâ-zûd ber-hîzem[966]

Cefâ-yı yâr çünân burde iʿtibâr ez-men

Ki gayr âyed ü pursed nişân-ı yâr ez-men[967]

Ez-bes ki bînemet be-cüdâyî bahâne-cû

Sad-bârem rencem ez-tû vü dârem nihân zi-tû[968]

Be-bezmeş refteem nâ-h^{v}ânde vü bînem herâsâneş

Nihân ez-men pey-i gayrî firistâdeest pendârî[969]

Zûd ez-bezm-i tû ber-hîzem çü yâr-ı men şevî

Tersem âyed gayr âncâ şermsâr-ı men şevî[970]

H^{v}âst gûyed suhenî dîd zamânî ez-pey

Tâ-be-bîned ki ne-bâşed nigerânî ez-pey[971]

Şevk be-niger ki be-pîş îmenet ân-dem ki buved

Ber-ser-i râh-ı tû halkî vü cihânî ez-pey[972]

SÂ'İB

Bes ki ber-ser-i hâk-i der-i kûyeş men mahzûn kunem

Der-miyân-ı halk ne-tüvânem ki ser-birûn kunem[973]

TUVFÎ

Dûrî zi-beret saht buved sûhtegân-râ

Sahtest cüdâyî be-hem âmuhtegân-râ[974]

Kes bâ-haber zi-hâl-i dil-i gâfil-i tû nîst

Tû der-heme dilî vü kesî der-dil-i tû nîst[975]

SÂBİT

---

[964] Düşmanın kötü kalpliliğinden hatırım dağınık değildir, zaten o da söze kulak veren değil ki benim adımı işitsin.

[965] Senin muhabbetinin candan gitmediğini biliyor musun? Aşkından ölmüşlerin toprağının üstünden geçsen, onlar yine de kendi fikirlerindedirler.

[966] Ömrümde bir defa imkan bulup meclisinde oturduğumda, hep düşmanlarımdan bahsediyor ki hemen kalkıp gideyim.

[967] Yarin cefası benim itibarımı elimden almıştır. Başkası gelip yarin bulunduğu yeri benden sorar.

[968] Ben seni görünce, sen ayrılmaya bahane arıyorsun, senden yüz defa incindim ancak bunu gizliyorum.

[969] Meclisine davet edilmeden gittiğim için onu heyecanlı gördüm, galiba, benden gizli başkasının ardınca adam göndermiştir.

[970] Benim yarim olsan, çabucak senin bezminden kalkarım, orada başkalarının yüzünden senin utanacağından korkarım.

[971] Onun arkasından bir söz söylemek istedi, onun devamının beklemek olmayacağını görmek istedi.

[972] Geleceğe sevinçle bak, senin güvenliğin, senin yolunun üstünde halk ve bir dünyanın durduğu zaman olur.

[973] Ben garip onun mahallesinde başıma o kadar toprak savurdum ki halkın arasında başımı kaldıramıyorum.

[974] Senin ayrılığın gönlü yanıklara ağır gelir, bir birine alışmış olanlar için ayrılık çok zor olur.

[975] Hiç kimse senin gafil gönlünden haberdar değil, sen herkesin gönlündesin, ama hiç kimse senin gönlünde değil.

Baht-ı bed-ger bered ez-kûy-ı tûem sûy-ı behişt

Pursem ez-hur ki ân-sâye-i dîvâr kücâest[976]

SEBÂT

Dil-râ nüvîd-İ âmeden-İ û ne-mî-dehem

Tersem be-hâl-i hud ne-güzâred diğer me-râ[977]

ʿÖZRÎ

Ser-i kûyet ki bâşed bî-penâhân-râ penâh âncâ

Sitem bâşed ki rîzed hûn çün men-i bî-künâh âncâ[978]

MÂYİLÎ

Şenîdeem be-hikâyet ki merd-i müşg-fürûş

Nihân kuned ciğer sûhte be-müşg ender

Be-zülf-i müşg-fürûşest dil-berem lâkin

Zi-men be-cây-ı ciğer h^{v}âsteest hûn-ı ciğer[979]

BABA FİGÂNÎ

H^{v}âhî be-mihr-bâş be-mâ h^{v}âhî kîneverz

Hud dânî vü Hudâyî kesî der-dil-i tû nîst[980]

FASÎHÎ

Hezâr-bâr kasem hûrdeem ki nâm-ı tu-râ

Be-leb ne-yâverem ammâ kasem be-nâm-ı tû bûd[981]

KAVSÎ

Câyî ki tûyî nîst kesî-râ güzer âncâ

Ez-men ki tüvâned be-resâned haber âncâ[982]

MERDÜMÎ

Kunem behr-i ki resem şerh-i bî-vefâ-yı tû

Ki diğerî ne-kuned meyl âşinâ-yı tû[983]

MÎR MUHSİN

Ne-h^{v}âhem mihribân bâ-h^{v}îşten der-bezm-i agyâreş

Ki mî-tersem ki gayrî be-bîned ü kerded giriftâreş[984]

MEVLEVÎ-Yİ ʿALEVÎ

---

[976] Eğer kara bahtım beni senin mahallenden alıp cennete götürse, hurilere onun duvarının gölgesi nerede diye soracağım.
[977] Onun geldiği haberini gönlüme vermek istemiyorum, korkuyorum ki o beni yerimde rahat koymaya.
[978] Senin mahallen sığınacak yeri olmayanların ümit yeridir, orada günahsız olan benim kanımı dökmek zulüm olur.
[979] Böyle bir hikaye işittim ki mis satan birisi, yanmış ciğeri mis kokusunun içinde gizler, benim sevgilim de zülüfleri ile mis satıcısıdır, ancak benden ciğer yerine ciğer kanı ister.
[980] İstersen bize merhamet et istersen gazap et, kendin bilirsin, bir de senin Allah'ın, kimse senin gönlünde değil.
[981] Senin adını anmayacağıma bin defa yemin ettim, ama ne yapayım ki yeminim de senin adınadır.
[982] Senin bulunduğun yere hiç kimse ulaşamıyor, peki benden sana haberi kim getirecektir?
[983] Kime rastlarsam senin vefasızlığından bahsediyorum ki başkaları seninle dost olmaya meyl etmesin.
[984] Ağyarın meclisinde onun bana dostça davranmasını istemiyorum. Başkalarının bunu görüp ona tutulmalarından korkuyorum.

Hadîs-i derd-i men ger kes ne-guft efsâne kemter

Diğer men hem-ne-bâşem der-cihân efsâne kemter[985]

VÂKIFÎ

Her ki hadîsî ez-men ân-dil-nüvâz pursed

ʿUmden kunem tegâfül şâyed ki bâz pursed[986]

LÂLE HÂTUN

Men eğer tevbe-zi-mey kerdeem ey serv-i sehî

Tû hud în-tevbe ne-kerdî ki me-râ mey ne-dehî[987]

SÂFÎ

Men în-ʿamel ki be-mahşer be-hîç mî-be-hırend

Çe-râ be-bâde-fürûşeş be-cürʿa-i ne-fürûşem[988]

SAHBÂ

Menem be-dâm-ı tû murgî ki mî-berem hasret

Be-ân-esîr ki çün kerdiyeş rehâ geştî[989]

În-nîm-cân ki mâ-râ bûd ez-vefâ sipurdim

Tâ-ez-cefâ keşîdî tîg ez-niyâm nîmî[990]

Âgâhî ez-îneş ne ki der-bendegî üftâd

Pendâşt Züleyhâ ki harîdest gulâmî[991]

HÂCI BEĞ

Mâ bâ-tû hurdeîm çü mey bî-tû key hûrîm

Hûn-ı ciğer hûrîm eğer bî-tû mey hûrîm[992]

DERVÎŞ

Me-bâdâ custen Dervîş Yâ Rab ber-dilet gerded

Ki rûz-ı belâ cûyend maʿzûlân duʿâ-gû-râ[993]

Tu-râ bâ-ʿakl u cân ey dil fedâ-yı yâr-ı hud kerdem

Şumâ dânîd û k'ez-ʿaşk-ı û men kâr-ı hud kerdem[994]

HÂLETÎ

Çün ne-nâlem ki der-în sîne dil-i zârî hest

Râhatî nîst der-ân-hâne ki bîmârî hest[995]

---

985 Derdimin hikayesini herkes efsane sandı, yani, ben, dünyada efsaneden başka bir şey değilmişim.
986 Birisi o gönül okşayan sevgili hakkında benden bir şey sorduğunda, bile bile cevap vermiyorum ki tekrar sorsun.
987 Ey selvi boylu sevgili, tutalım, ben şaraptan tevbe ettim, ama sen bana şarap vermekten tevbe etmemişsin.
988 Mahşerde bir yudum şaraba bile almayacakları benim bütün amellerimi, şimdi ne diye şarap satana vermeyip şarap almayayım?
989 Ben senin esirlik tuzağında bir kuşum, kafesten bıraktığın o esirlere haset ediyorum, Sen onu azat edince o nasıl uçup gider?
990 Sen cefa kılıncını kınından yarıya kadar çekince, biz vefadan kalan yarım canımızı sana teslim ederiz.
991 Züleyha bir köle aldığını sanıyordu, ancak kendisinin ona kul olduğundan haberi yoktu.
992 Biz şarabı her zaman seninle beraber içtik, sensiz içmeyiz, eğer sensiz şarap içsek, bırak ciğerimizin kanını içelim.
993 Allah göstermesin de Derviş'i aramayı gönlüne getirmeyesin, çünkü duacıyı bela geldiğinde ararlar.
994 Ey gönül seni aklım ve canımla dilbere feda ettim, siz bilrsiniz, o kendi aşkını bilir, ben de kendi işimi görürüm.

Dilem ez-sine be-tengest Hudâ burhân

Her kücâ der-kafesî murg girifâtrî hest[996]

Kunedem vedâʿ der-ser heves-i sefer ne-dâred

Zi-vedâʿ cüz helâkem heves-i diğer ne-dâred[997]

ʿABDÎ

Z'ân pîş ki kâsid hatt-ı ân-sîm-ber âred

Cân sarf-ı kesî kun ki zi-(mehli)kâ haber âred[998]

Âr-ez-men-i dîvâne seg yâr ne-dâred

Ey men-i seg yârî ki zi-men âr ne-dâred[999]

Ez-ân bâ-mahremân peyveste der-meclis suhan gûyed

Ki mî-tersed kesî bâ-û hadîs-i derd-i men gûyed[1000]

Ber-zebân dârem şeb-i hicrân pey-i teskîn-i dil

Güft u gûhâ-yı ki rûz-ı vasl bâ-men kerde bûd[1001]

Reftî vü be-giristem çendân ki âb ez-ser-güzeşt

Ez-peyed z'ân-rû ne-mî-âyem ki pâyem der-gilest[1002]

ʿİZZETÎ

Şâdiyem ez-rehâ-yı murgân-ı hem-kafes

Şâyed yekî be-bâg resâned peyâm-ı mâ[1003]

Ez-bes ki çeşm-i yârem ez-rûzigâr nîst

Hergiz be-matlabî dilem ümmîdvâr nîst[1004]

Ne sabr u ne karâr u ne ümmîd-i vasl-ı yâr

Çün men kesî be-kâm-ı dil-i rûzgâr nîst[1005]

VELÎ

Dil dâmen-i tû der-nefes-bâz pes-girift

Kâm tamâm-ı ʿömr der-în-yek-nefes girift[1006]

MİHRÎ

Guftem ez-medrese pursem sebeb-i hürmet-i mey

Der-i her kes ki zedem bî-hûd u lâ-yaʿkıl bûd[1007]

---

[995] Nasıl nale etmeyeyim ki göğsümde inleyen bir gönlüm var, çünkü bir evde hasta olursa orda rahat olmaz.
[996] Allah şahittir, kalbim göğsümde çok sıkılıyor, kafesin olduğu yerde tutulmuş bir kuş da vardır.
[997] Benimle vedalaşıyor, ancak başında sefer havası yoktur. Bu veda ile beni helak etmekten başka bir hevesi yoktur.
[998] Haberci, gümüş bedenli yârimin mektubunu getirmeden önce, sen canını haber getiren güzele kurban et.
[999] Ey deli, sana ar olsun, köpeğin sevgilisi olmaz, ey köpek, sevgilinin benden arı olmaz.
[1000] Benim derdim hakkında şaşırıp birisinin sohbet açmasından korktuğu için mahremleri ile oturduğunda hep kendisi konuşur.
[1001] Buluşma gününde ettiğimiz sohbetleri ayrılık gecesinde sakinleşmek için yüreğime hikaye ederim.
[1002] Sen gittin, ben ağladım, o kadar ağladım ki su başımı aştı, ayaklarım çamura saplandığı için senin ardınca gelemiyorum.
[1003] Aynı kafeste bulunan kuşlarımızın azat edilmesinden öyle mutluyum ki belki bizim de sözlerimizi çimenliğe ulaştırırlar.
[1004] Rüzgardan, zamandan, felekten bir yardım beklemediğim için, gönlüm hiçbir isteğe ulaşma konusunda ümitvar değildir.
[1005] Ne sabır ne karar ne de yar ile buluşmaya ümir var, benim gibi bedbaht bir adam bu dünyada bulunmaz.
[1006] Gönlüm bir anlığına senin eteğinden yapıştı, bütün ömür boyu bu bir an hatırına kendi arzuma ulaştım.

VELÎ

Sitem-resîde Velî dîdem ü zi-gam murdem

Ki tünd-hûy u sitem-ger der-în-diyâr yekest[1008]

TÛFAN

Zi-rahm nîst ger ez-hâkim el-hân ber-dâşt

Me-râ fütâde be-râh-ı tû dîd ez-ân ber-dâşt[1009]

TABERÎ ISFAHÂNÎ

ʿUkde-i müşkil-i men nîst be-gayr ez-dil-i men

Tâ-dilem hûn ne-şeved hall ne-şeved müşkil-i men[1010]

Der-în-gülşen men ân-hasret-niger murg-ı giriftârem

Ki gâhî ez-şikâf-ı dâm bîned âşiyâneş-râ[1011]

ʿÂŞIK ISFAHÂNÎ

Ânem ki ez-hevâ-yı dil hânumân harâb

Kerdem besî günâh u ne-tersîdem ez-ʿazâb[1012]

Râhî ki güm kuned be-du sad dîde-i hûşmend

Men çeşm-beste mî-revem eknûn bâ-în-şitâb[1013]

Key dâştem gümân ki be-pîrî dehem zi-dest

Dâmân-i ʿismetî ki me-râ bûd der-şebâb[1014]

AKA MEHDÎ ISFAHÂNÎ

Tersem be-revî Hudâ ne-kerde

Fikr-i dil-i mübtelâ ne-kerde

Ez-nâle çü ney ne-mî-keşem dest

Bend ez-bendem cüdâ ne-kerde[1015]

EZ-REŞÎD VATVAT

Cihânest în-ne-dânem ya fezâ-yı cennetü'l-me'vâ

Zemînest în-ne-dânem ya revâk-ı künbed-i hazrâ[1016]

MİNNET

Çünân ez-dûd-ı âhem bî-tû îmşeb târ şud gülşen

[1007] Meye bu kadar hürmet edilmesinin sebebini medreseden sormak istedim. Her kimin ki kapısını çaldım, onu sarhoş, sermest gördüm.
[1008] Ey Velî, zalim ve gamlı şahsı görüp öldüm, bu ülkede kötü yaratılışlı ve zalim aynıdır.
[1009] Feleğin beni yerden kaldırması, merhametinden değildir. Senin yoluna düştüğümü görüp ondan kaldırdı.
[1010] En açılmaz düğümüm yüreğimden başka bir şey değil, o kan olmayınca bu müşkilim hallolmayacak.
[1011] Bu gülşende ben tuzağa yakalanmış bir kuşa benziyorum, o kuş, ağın aralıklarından, ara sıra yuvasını görebilmektedir.
[1012] Ben kendi isteği ile evi dağılmış öyle bir âşıkım ki çok günahlar işledim ve hiçbir azaptan korkmadım.
[1013] Ayıkların iki yüz göz ile kaybettiği yolu, ben gözü bağlı şekilde koşa koşa aceleyle giderim.
[1014] Ben ihtiyarlık vaktinde, gençliğin ismet eteğini elimden bırakacağımı hiç sanmıyordum.
[1015] Allah beni, senin, mübtelâ gönlümü düşünmeden gitmenden korusun. Bendim bendimden ayrılıncaya kadar ney gibi naleden el çekmeyeceğim.
[1016] Burası dünya mı yoksa cennetül mevanın fezası mıdır bilmiyorum, ayrıca burası yer mi yoksa göklerin yeşil kubbesi midir?

Ki rûz ez-tîregî güm-kerd bülbül âşiyâneş-râ[1017]

ÂZER HÂCI LUTFʿALİ BEĞ

Mî-pezîrend bedân-râ be-tufeyl nîkân

Rişte vâpes ne dehed ân-ki güher mî-gired[1018]

Rubâʿî lehû

Dûr ez-tû şebî ez-eser-i zâihâ

Dîdem zi-tû der-h^{v}âb besî yârihâ

Z'ân-şeb diğerem h^{v}âb ne-subhâna'l-lâh

Yek-h^{v}âb zi-pey-i în-heme bîdârîhgâ[1019]

NASÎBÂ

Feryâd zi-bî-bâl ü perî çend hurem hûn

Ez-hasret-i murgî ki der-în kûşe-i bâmest[1020]

SÂFÎ

Kesî ne-buved be-cüz men nuhust ber-ser-i kûyet

Figân ki nâle-i men şud delîl-i halk be-sûyet[1021]

SAHBÂ

Şâdem be-esîrî ki be-cüz künc-i kafes nîst

Cây ki tüvân burd serî zîr-i per âncâ[1022]

REŞKÎ

Reşkî be-sayd çün tûî gâm-bâr ne-mî-âyed kesî

Şâyed be-dâmî uftî ez-âşiyân pervâz kun[1023]

MİR RAZÎ

Hicret zi-vasl-ı gayr haber mî-dehed merâ

Mergî nüvîd merg-i dîğer mî-dehed merâ[1024]

Kâfir çünîn me-bâd ne-dânem razî tu-râ

Dûd-ı dil-i küdâm Müslümân girifteest[1025]

ZEKÎ

Be-sûy-ı Mısr ne-yâmed nesîmî ez-Kenʿân

[1017] Bu gece senden ayrı, ahımın dumanından gül bahçesi öyle karardı ki sabahleyin bülbül, kendi yuvasının yolunu bulamadı.
[1018] İyilerin arkasından kötüleri de kabul ederler. Gevheri aldıktan sonra ipini geri vermezler.
[1019] Senden uzak bir gecede fazlalıkların etkisiyle, rüyamda senden epey yardımlar gördüm. Öbür gecede ise, uykuda değil sübhanallah, başka bir rüya, uyanıklıklarda gördüm.
[1020] Ben, kanatsızlıktan, bu evin damının köşesinde olan kuşun hasretinden ne zamana kadar gönlü kanlı olacağım?
[1021] Senin mahallende önceleri benden başka hiç kimse yok idi, benim ah u feryadım insanların oraya toplanmasına bir sebep oldu.
[1022] Kafesin köşesinden başka başımı kanatlarımın altına gizletecek başka bir yerim olmadığı için esir olduğuma seviniyorum.
[1023] Ey Reşkî, senin gibi gamlı birisini avlamaya kimse gelmez (veya; bir avcıya rast gelinceye kadar hiç kimse senin gamınla ilgilenmeyecek), bir tuzağa yakalanmak ihtimali ile kendi yuvandan pervaz et.
[1024] Ayrılığı, bana, başkalarıyla visalinden haber verir, bir ölüm, başka bir ölümden haber verir.
[1025] Hiçbir kafir benim durumuma düşmesin ki ey Razi, bilmiyorum seni hangi müslümanın ahı tuttu böyle.

Ki dâmenî ne-zened âteş-i Züleyhâ-râ[1026]

Çün bâl ü perî nîst ki pervâz tuvân gerd

Zulm-i diğerest în-ki şikestî kafes-i mâ[1027]

Gubârî muztarib ber-gerd-i kûyeş dîdem ü mürdem

Ez-în gayret ki gûyâ bî-karârî geşte hâk âncâ[1028]

ESÎREDDÎN ORMÂNÎ

Yâ Rab în-kâ'ide-i şiʿr be-gîtî ki nihâd

Ki çü cemʿ-i şuʿarâ hîzed ü gîtîeş me-bâd[1029]

În birâder be-cihân kemter ez-în kârî nîst

Hân hân ne-kûnî nigeh ber-în-bî-bünyâd[1030]

Gufteneş kenden-i cânest ü nüvişten gam-ı dil

Mihnet-i h^{v}ândaneş ân-beh ki ez-û ne-yârî yâd[1031]

Kâgızî pür kûnî ez-haşv u firistî be-kesî

Pes be-rencî ki çe-râ kâgız ü zer ne-firistâd[1032]

Ân-ne hud hüccet-i şerʿî ne hatt-ı dîvânest

Pes be-ân hatt be-tû çîzîş çe-râ bâyed dâd[1033]

În çe jâjest diğer yâ ki ebyât ü medîh

Ger buved heft firestî be-tekâzâ heftâd[1034]

Pes be-ân hem ne-şevî kâniʿ ez-pey-i tâzî

Be-sû-yı hâne-i memdûh çü tîrî zi-güşâd[1035]

Hem-çü âyine nihî ber-ruh-ı û pîşânî

V'ân zi-tû şerm kuned hem-çü ʿarûs ez-dâmâd[1036]

În-suhan ne-şnevî ez-vey ki filân şahs be-şiʿr

Ez-filân şâh be-harvâr zer ü sîm güşâd[1037]

K'ân pey-i maslahat-ı h^{v}îş hemânâ guftend

Ki ne-bûdend zi-bend-i tamaʿ u hırs âzâd[1038]

V'er ne-bâ-cûd-ı tabiʿî zi-pey-i râhat-ı halk

[1026] Kenʿan'dan Mısır'a, Züleyha'nın ateşine bir etek vurmamış olan bir rüzgar gelmedi.
[1027] Uçmak için kol ve kanadımız yoktur, diğer bir zulüm şudur ki kafesimizi de kırdın.
[1028] Onun mahallesinde bir toz bulutu görüp öldüm, galiba orada bir kararsız kişi toprağa dönüşmüş.
[1029] Yâ Rab, bu şiir yazma kurallarını dünyada kim koyduysa, bu şairlerin hepsi gibi o da yurtsuz yuvasız kalsın.
[1030] Kardeşim, dünyada bundan eksik bir iş yoktur. Çalış ki, bu temelsiz yere hiç nazarın ilişmesin.
[1031] Söylemesi, can çekmek, yazması gönül gamıdır. Okumanın azabını en iyisi hiç aklına getirme.
[1032] Kağıdı manasız sözlerle doldurup birine gönderirsin, sonra da ne kağıt geldi ne de altın diye şikayet ediyorsun.
[1033] Yazdığın ne şeriatın hükmü ne de divanın emridir. Bu yazı için daha niye bir şeyler umuyorsun?
[1034] Bu ne övgüdür ki beyitleri boş sözlerle doldurursun, yedi söz söyleyip hediyesini yetmiş istersin.
[1035] Ayrıca buna da razı olmayıp övdüğün şahsın arkasından okun yaydan çıkması gibi uçuyorsun.
[1036] Sen ayna gibi, kendi övdüğün kişiyle alnını birleştiriyorsun, o ise senden gerdek gecesinde bir gelinin damattan utandığı gibi utanmaktadır.
[1037] Filan şair, şiirleriyle filan şahtan harvar ile altın ve gümüş aldı, sözünü ondan işitmedin mi?
[1038] Bu sözü söyleyen sadece kendi menfaati için söylemiştir, tamahtan, açgözlülükten nefsi azat değildir.

Men ber-ânem ki kes ez-mâder-i eyyâm ne-zâd[1039]

V'er kesî zâd be-baht-ı meneş ez-rûy-ı zemîn

Çarh be-burîd be-yek-bâre meğer nesl ü nijâd[1040]

Ân çe maksûd zi-şiʿrest çü der-gîtî nîst

Şâʿirân-râ heme zîn kâr Hudâ tevbe dehâd[1041]

Ve lehû

Yekî ber-hûd be-bâl ey hâk-i gûristân zi-şâd-âbî

Ki çün men-i küşte z'ân-dest hançer der-lehet dârî[1042]

Ey ez-tû me-râ gûş pür-û dîde-tehî

Ez-gûş be-dîde âverd dîde behî[1043]

Tû merdüm dîdeî ne-âvîze-i gûş

Hoş-ân-ki zi-gûş pây der-dîde nehî[1044]

ʿANDELÎB

Rahmî Hudâ be-ân büt-i bî-dâdger dehed

Yâ sabr u tâkatî be-men-i hûn ciğer dehed[1045]

Cân-râ be-cây-ı müjde be-pâyeş kunem nisâr

Her kâsidî ki ez-tû be-mâ yek haber dehed[1046]

Sîr ez-nazâre-i ruh-ı hûbet ne-mî-şeved

Îzid be-ʿAndelîb eğer sad-nazar dehed[1047]

ʿANDELÎB

Dilâ men âzmûdem pîş-i dil-ber iʿtibâr-ı hud

Zi-men kârî ne-mî âyed tû hud kun fikr-i kâr-ı hud[1048]

Dilem der-sîne mî-nâled be-bâd-ı zülf-i û şebhâ

Be-sân-ı ân-garîbî k'ûfted dûr ez-diyâr-ı hud[1049]

Ey dil zi-behr-i sâyd meh-i men süvâr şud

Hud-ra fiken be-deşt ki vakt-i şikâr şud[1050]

Küştî zi-gam eğer çe ne-küştî zi-rûy-ı mihr

Mâ-râ ki dil be-tîg-i tû ümmîdvâr şud[1051]

[1039] Yoksa halkın rahatlığı için hiç kimse dünya anasından tabii cömertlikle doğmamıştır.
[1040] Eğer böyle birisi dünyaya gelse, benim bahtsızlığımdan felek onu öyle mahv eder ki nesli ve soyu bile kalmaz.
[1041] Şiirde olan maksat, dünyada yoktur. Allah, kendisi bu işi şairlere bıraktırsın.
[1042] Biri, kendine güvenerek sevinçli bir halde, mezarlıkta, benim gibi bir düşkünün elinde hançeri vardır, dedi.
[1043] Senin sözlerini dinlemekle kulağım dolmuş, gözlerim ise boşalmış, kulaktan göze getir, göze koy.
[1044] Sen dünyâ görmüş bir adamsın, küpe değilsin, iyi olurdu ki kulaktan alıp bakışına koyasın.
[1045] Allah o zulümkar put gibi sevgiliye bir rahmet hissi versin, veya ben yüreği kana dönmüşe sabır ve takat versin.
[1046] Eğer haberci ondan bana bir haber getirse kendi canımı müjdelik olarak onun ayağının altına nisar ederdim.
[1047] Eğer Allah Andelib'e yüz göz verse de o yine de senin gül yüzüne bakmaktan doymayacak.
[1048] Gönül, ben dilberin yanında kendi itibarımı yokladım, benim elimden bu iş gelmez, sen kendi başının çaresine bak.
[1049] Vatanından uzak düşmüş bir garip gibi benim gönlüm de geceleri onun saçının rüzgarıyla göğsümde inliyor.
[1050] Av için, benim güzelim ata binmiş, ey gönül, çabuk kendini çöle at ki şimdi av vaktidir.

Ez-harf-i diğerân be-men ân-mâh yâr şud

Ân düşmenî ki dâşt be-men âşikâr şud[1052]

BAHÂR

Mî resed ber-serem ân-meh meğer ez-nâz îmşeb

Ki teped dil be-berem her nefesî bâz îmşeb[1053]

ʿANDELÎB

Güzer üftâd be-kûyeş çü me-râ bâz îmşeb

Be-men ez-mihr segeş geşt hem-âvâz îmşeb[1054]

SEYYİD

Âmed ân-meh ber-men cilve-künân bâz îmşeb

Tâ-kıyâmet ne-şeved kâş seher-bâz îmşeb[1055]

BAHÂR

Bûdî be-sîne kâş me-râ sad dil-i diğer

Tâ-her yekî şudî be-gameş menzil-i diğer[1056]

În müşkilî ki dil be-tû bî-rahm dâdeem

Ne-tüvân girift ez-tû vü în-müşkil-i diğer[1057]

ʿANDELÎB

Cüz bezm-i ʿâşıkân ne-buved mahfil-i diğer

Nî-gayr-ı ʿâşk der-dü cihân hâsıl-ı diğer[1058]

Hicrân-ı cângüdâz-ı tû vü dîden-i rakîb

În-müşkilest dîden-i û müşkil-i diğer[1059]

ʿANDELÎB

Gazel

İlâhî hem-çü men ey meh tû hem-hûnîn ciğer gerdî

Zi-ʿaşk-ı dil-şiken yârî be-zârî dîde ter gerdî[1060]

Kuned hûn-âbe ez-çeşm-i dilet cârî zi-bed-hûî

Ki şâyed ez-dil-i hûn geşte-i mâ bâ-haber gerdî[1061]

Çü murg-ı vahşiyet her giz ne-gerded râm dildâret

[1051] Senin kılıcına ümit bağlayan bizleri, sevginle değil gamınla öldürdün.
[1052] Başkalarının sözüyle o güzel bana yar oldu, o düşmanlık ki var idi, şimdi aşikar oldu.
[1053] Her dakika yüreğim sinemde çırpınır, sanki o ay yüzlü bu gece naz ile benim başımın üstüne gelecek.
[1054] Bu gece yolum o sevgilinin mahallesine düştüğünde, onun köpeği sevgi ile bana hem avaz oldu.
[1055] O ay yüzlü bu gece işve ile benim yanıma geldi, keşke bu gece kıyamete dek sabah olmayıp uzasaydı.
[1056] Keşke sinemde başka yüz tane daha yüreğim olaydı, ta ki her biri onun gamıyla ayrı bir ev olaydı.
[1057] Yüreğimi senin gibi bir zalime verdiğim için bir zorluk içindeyim, ikinci bir zorluk ise onu senden geri almanın müşkil iş olmasıdır.
[1058] Aşıkların meclisinden başka bir meclis neye lazımdır, her iki dünyada aşktan başka elde edilebilecek hiç bir şey yoktur.
[1059] Senin ayrılığına tahammül etmek ve rakibi görmek; biri bir zorluksa diğeri başka bir zorluktur.
[1060] Allah'ım, senin de yüreğin benimki gibi kana döneydi, gönül kıran bir yarin aşkıyla ağlamaktan gözlerin her zaman yaşlı olaydı.
[1061] O kötü huyu ile yüreğinin gözlerinden kan çeşmesi açaydı ki belki bizim kana dönmüş yüreğimizden haberdar olurdun.

Tû bâ-çeşm-i ter ender ârızûyeş der-be-der gerdî[1062]

Çünân hicreş kuned zâret ki ez-bî-tâkatî âhir

Miyân-ı şehr hem-çün men be-rüsvâ-yı semer gerdî[1063]

Be-hîçet ber-ne-gîred her çe der-nezdeş niyâz-ârî

Be-dergâh-ı kabûleş çün duʿâ-yı bî-eser gerdî[1064]

Tegâfül ân-çünân v'er zed be-tû k'ender heme ʿâlem

Be-ümmîd-i revî der-kûyeş u nevmîd ber-gerdî[1065]

Besân-ı ʿAndelîb ez-âteş-i hicrân çünân sûzî

Ki ez-pâ-tâ-be-ser der-hâsiyet hem-çün şerer gerdî[1066]

YAGMÂ

Felek ez-kec-revîhâyet ne-mîgûyem ki ber-gerdî

Şeb-i vaslest h^{v}âhem endekî âheste ter gerdî[1067]

Horus îmşeb eğer dârî ser-i bî-hûde güftârî

İlâhî lâl gerdî ger şevî bî-bâl ü per gerdî[1068]

Zi-meh-tâb-ı ruheş vîrâne-i mâ rûşenest îmşeb

Eğer vakt-i tulûʿ âyed tû ey hurşîd ber-gerdî[1069]

Süheyl îmşeb meyâ bîrûn be-cânân derd-i dil-dârem

Hemî tersem hadeng-i âh-ı Yagmâ-râ siper gerdî[1070]

TABÎB

Kısmetem kâş be-ân kûy keşed diğer bâr

Ki ez-ân merhale men dil-nigârân bestem bâr[1071]

Men ü ez-ʿaşk sabûr be-çe tâb u çe tüvân

Men ü ez-kûy-ı tû dûrî be-çe sabr u çe karâr[1072]

Be-tû muhtâc çünânem ki fakîrî be-kerem

Be-tû müştâk çünânem ki garîkî be-kenâr[1073]

Bî-tû ber-sîne-zenem her çe der-în-bâdiye seng

Bî-tû der-dil-şikenem her çe der-în-bâdiye hâr[1074]

[1062] Dildarın, sevgilin vahşi kuş gibi hiç bir zaman sana ram olmayaydı, gözü yaşlı halde, onun arzusu ile derbeder olaydın.
[1063] Onun ayrılığı seni öyle bir derde salaydı ki takatsizlikten, sonunda şehir içinde benim gibi rezil rüsva olaydın.
[1064] Onun yanında ne kadar yalvarsan da seni saymayaydı, onun kabul derhagında tesirsiz dua gibi olaydın.
[1065] Seni bütün alemde öyle bedbahtlık tutaydı ki onun kapısına ümitle gidip ümidini kaybetmiş bir şekilde geri döneydin.
[1066] Onun can yakan ayrılığının ateşinden Andelib gibi baştan ayağa dek kıvılcım olup göklere savrulaydın.
[1067] Ey felek, kendi eğri yolundan dönmeni söylemiyorum, bu vüsal gecesidir, sadece biraz yavaş dolanmanı (olmanı) istiyorum.
[1068] Ey horoz, eğer bu gecede boşboğazlık etmek, ötmek gibi bir düşüncen varsa; Allah'tan dilerim ki dilsiz olasın, sağır olasın, kolsuz kanatsız kalasın.
[1069] Onun ay yüzünden bu gece viranemiz ışıklanmıştır. Ey güneş, doğma vaktin geldiğinde keşke geri gitsen.
[1070] Ey Süheyl yıldızı, bu gece çıkma, çünkü sevgilime derdimi diyeceğim. Yağma'nın ah ve inleme oklarına hedef olmandan korkarım.
[1071] Bahtım beni keşke bir de onun sokağına çekseydi, çünkü o merhaleden ben hep bekleyiş içinde geçtim.
[1072] Ben hangi güç kuvvet ile aşkta sabredeyim, senin mahallenden hangi sabır ve karar ile ayrılabilirim?
[1073] Fakirin sadakaya muhtaç olduğu gibi ben de sana muhtacım, suda gark olan birinin karaya çıkmaya can attığı gibi ben de sana müştakım.

ʿÂŞIK

Dil ki şud sâkin-i kûy-ı tû çe üftâd âncâ

Ki ne-kerd ez-men ü ez-hasret-i men yâd âncâ[1075]

Bûy-ı cân bâd eğer ez-kûy-ı tû âred çe ʿaceb

Refte cânhâ-yı ʿazîzân heme ber-bâd âncâ[1076]

Hîç câ dîde be-rûyet ne-güşâdem ki merâ

Müddeʿî çeşme-i hûn ez-müje ne-güşâd âncâ[1077]

Hâlet-i bülbül-i în-bâg çe bâşed ki bûd

Cilve-i gül be-ser-menzil-i sayyâd âncâ[1078]

Gerçi der-bezm-i tû her giz dil-i men şâd ne-şud

Hem-çünân mî-keşedem hâtır-ı nâ-şâd âncâ[1079]

ʿAndelîbân heme der-nagme vü mâ güm kerde

Gülbünî ki âmede bûdîm be-feryâd âncâ[1080]

ʿÂşık ez-dâmgehet reft ne-mî-dâned bâz

Ki giriftâr şud âncâ vü ki âzâd âncâ[1081]

HASAN

Ey serv tu-râ ber-ser-i vaktem güzerî nîst

Ez-hâl-i dil-i bî-haberânet haberî nîst[1082]

Ey men seg-i kûy-ı tû me-zen seng-i cefâyem

Dânî ki me-râ cüz der-i tû hîç derî nîst[1083]

Ey h^{v}âce-i ʿâkil tû dil-i h^{v}îş nigehdâr

Ber-dil-şudegân ʿayb giriften hünerî nîst[1084]

Ser der-ser-i sevdâ-yı bütân kerd Hasan bâz

Ey hâk ber-ân ser ki der-û derd-i serî nîst[1085]

Eyzan lehû

Bülbül be-bâg şud çe gam ez-bang-i bagbân

Ger yâr yâr bâşed bîm ez-rakîb nîst[1086]

[1074] Sensiz, yollarda ne kadar taş varsa sineme vuracağım, sensiz bu sahrada ne kadar diken var ise yüreğime saplayacağım.
[1075] Yüreğim senin mahallenin sakini oldu, bana ne faydası dokundu ki benden ve benim hasretimden orada hiç bahsedilmedi.
[1076] Rüzgar eğer senin kapından can kokusu getirirse bunda şaşılacak bir şey yok, çünkü bütün aşıkların canı orada toprak ve rüzgara karışmıştır.
[1077] Göz açıp yüzüne baktığımda rakiblerin kirpiklerimden kan damlatmadığı bir yer olmadı.
[1078] Bu bağın bülbülünün hali harap olmasın da ne olsun, çünkü gül, avcının evinin başında açılmıştır.
[1079] Yüreğimin senin meclisinde şad olmamasına rağmen, naşad gönlüm her zaman beni oraya sürükler.
[1080] O gülşende biz her zaman feryat ederdik, şimdi bütün bülbüller orada nağme okumaktadır.
[1081] Aşık senin tuzağından kurtuldu, ancak o bilmez ki şimdi orada kim bağlı ve kim serbesttir.
[1082] Ey serv benim halimi sormaya gelmiyorsun, senden ötürü kendini kaybetmişlerden hiç haberin yoktur.
[1083] Ey sokağının köpeği olduğum, beni cefa taşıyla vurma. Bilirsin ki senin kapından başka benim hiç bir kapım yoktur.
[1084] Ey akıllı hoca, kendi gönlünü iyi koru. Gönlünü kaptırmışları ayiblamak hüner değildir.
[1085] Hasan yine de güzellerin sevdasının peşine düştü. Yazıklar olsun o başa ki onda bir endişe yoktur.

SAʿDÎ

İmrûz dîgerem zi-firâk-ı tû şâm şud

Bâ-dîden-i cemâl-i tû ʿömrem tamâm şud

Âmed namâz-ı şâm ne-yâmed nigar-ı men

Ey dîde hûn be-bâr ki h^{v}âbem harâm şud[1087]

EMİR HUSREV

Ber-men kunûn ki bî-tû cihân tîre-fâm şud

Ey şemʿ-i cân der-ây ki rûzem çü şâm şud

Ey be-nâz-hufte ʿayşet helâl bâd

Kesî ki h^{v}âb be-çeşmeş harâm şud[1088]

EVHADÎ

Çe sûd hâtır-ı mâ-râ be-cânibet nigerânî

Ki mâ zi-ʿaşk-ı tû zâr u tû hem-dem-i diğerânî[1089]

Eyzan lehû

Ez-gâret-i cemâl-i tû ber-çeşm-i ʿâşıkân

Çendân nazar ne-mâned ki ber-diğerân kunend[1090]

Eyzan lehû

Bâ-düşmanân dost kunem dostî müdâm

Zîrâ ki gayret âyedem ez-dostân-ı û[1091]

Lİ-MUHARRİRİHİ SEYYİD

Zi-ʿaşk-ı û ne temennâ visâl-i ûst me-râ

Be-dest-i yâr helâk-i hud ârızûst me-râ[1092]

Müşahhasest k'ez-în-derd cân ne-h^{v}âhem burd

Çünîn ki hançer-i reşket be-dil fürûst me-râ[1093]

Zi-şevk-i şemʿ cemâleş be-sân-ı pervâne

Be-pây-ı dost hemîn murden ârızûst me-râ[1094]

EHLÎ

Hevâ-yı dîdenet ey Türk-i tünd-hâsiyet me-râ

[1086] Bülbül bağa girdiğinde bahçivanın bağırmasından ne korku? Yar eğer yar olsa, rakipt en çekinmek de ne?

[1087] Benim bu gündüzüm senin firakından yine geceye döndü. Senin yüzünü görmeden ömrüm sona erdi. Akşam namazının vakti geldi ama sevgilim gelmedi. Ey gözlerim kan ağlayın ki uyku bana haram oldu.

[1088] Şimdi, sensiz, bana dünya karanlık oldu. Ey yüreğimin mumu, bir an önce yetiş ki gündüzüm akşam olmakta. Ey rahatlık içinde olan, keyfine helal olsun, bedbaht odur ki intizar ile uykusu haram olsun.

[1089] Senin yolunu gözlemekten bize ne fayda var ki? Biz senin aşkından ağlayıp inliyoruz, sen ise başkası ile birliktesin.

[1090] Senin güzelliğin aşıkların gözünü öyle ele aldı ki onların, başkasına bakmaya gücü kuvveti kalmadı.

[1091] Dostumun düşmanlarıyla hep dostluk ediyorum, çünkü onun dostlarından bana güç kuvvet gelir.

[1092] Onun aşkında, bir vüsal arzu etmiyorum, sadece yarin eliyle ölmeyi arzuluyorum.

[1093] Malumdur ki bu dertten canımı kurtaramayacağım, çünkü senin hased hançerin yüreğime saplanmıştır.

[1094] Onun güzelliğinin mumunun şevkinden pervane gibi, yanıp ayağının altında ölmek istiyorum.

Nigâh kun ki helâk-i hud ârızûst me-râ[1095]

Tenem be-h^v^âb-ı ʿadem reft hem-çünân bînem

Ki bâ-hayâl-i lebet dil be-güft u gûst me-râ[1096]

Ez-ân şebî ki çü gül der-kenâr-ı men bûdî

Henüz hırka-i peşmîne müşk ü bûst me-râ[1097]

Çenân fürûşde em der-hayâl-i û Ehlî

Ki vasl-ı dost nümâyed hayâl-i dost me-râ[1098]

MOLLÂ TABʿÎ KAZVÎNÎ

Figân ki der-heme rûzgâr yârî nîst

K’ez-û ber-âyine-i hâtırem gubârî nîst[1099]

Ne-mî-dehem be-nigeh-i ruhsat-ı nezzâre-i dost

Der-în zamâne be-çeşm-i hud iʿtibârî nîst[1100]

EHLÎ

Be-âverem ne-âyed ki şud der-post-ı Mecnûn sûy-ı dost

ʿÂşık ender-pûst key kunced çü bîned rûy-ı dost[1101]

Eyzan lehû

Sürme z’ân der-dîde-i reh dâred ki hâk-i pây-i ûst

Her ki hâk-i râh-şud der-çeşm-i merdüm cây-i ûst[1102]

Eyzan lehû

Fedâ-yı dest ü kemânî ki sayd ez-şevkeş

Haber ne-dâşt ki tîreş zi-üstüh^v^ân be-güzeşt[1103]

SÂ’İB

Gül-endâmî ki mî-dâdem zi-hûy-ı çehre âbeş-râ

Çesân bînem ki eknûn diğerî gîred gül-âbeş-râ[1104]

Be-dest-i gayr çün bînem ʿinân-ı tıfl-ı hud rây

Ki vakt-i nî-süvârî mî-giriftem men rikâbeş-râ[1105]

Be-katlem zed rakam tâbe-kalem şud âşinâ desteş

Perî-rûy ki mî-burdem be-mekteb men kitâbeş-râ[1106]

1095 Ey sert tabiatlı güzel, seni görmeyi istiyorum, şuna bak ki kendi ölümümü arzuluyorum.
1096 Beden ölüm uykusuna gitti, ama yine görüyorum ki yüreğim, dudaklarının hayali ile konuşmaktadır.
1097 O gece sen gül gibi benim yanımda idin, bu sebeple hala yün hırkamdan misk kokusu saçılmaktadır.
1098 Ey Ehlî, onun hayali ile öyle düşüncelere daldım ki dostun hayali bana dostun visalini göstermektedir.
1099 Eyvahlar olsun ki bütün rüzgarda, zamanda öyle bir yar yoktur ki ondan hatıra aynama bir toz konmamış olsun.
1100 Bakışlarıma sevgilime bakma izni vermiyorum ki bu zamanda adamın kendi gözüne de itimadı yoktur.
1101 Mecnun elbisesinde dostun yanına gidebileceğime inanmıyorum, elbise içindeki aşık, dostunu nasıl görebilir ki?
1102 Sürme, o sevgilinin ayağının toprağı olduğu için onun gözlerine ulaşan bir yol bulmuştur. Kim ki yolda toprak gibi mütevazı oldu, insanların gözünde onun yeri oldu.
1103 O ele ve o oka feda olayım, av zamanı şevkten dolayı onun avı haberdar olmadı, ok, onun kemiğinden geçti.
1104 Yüreğimin kanıyla yetiştirdiğim bir gülboylu sevgilinin gül suyunu başkası almaktadır.
1105 Gamıyla, ata binerken üzengisini tuttuğum bir yeni yetmenin güzelliğini, şimdi başkalarının elinde görmeye nasıl dayanabilirim?

Mehemmed Maʿsûm veled-i Mîr Haydar

Muʿammâ

Ez-în hicâb ki der-dâm dest ü pâ zedeem

Ser ez-şikâf kafes ber-ne-mî-tüvânem gerd[1107]

Ümîd-i vasl eğer mî-dehed sabâ Maʿsûm

Beşâretîst ki bâver ne-mî-tüvânem gerd[1108]

ZEKÎ HEMEDÂNÎ

Ne yâr-râ zi-gâm-ı hud haber tüvânem kerd

Ne bâ-cefâ-yı gam-ı û beser tüvânem kerd

Zi-yek nigâh be-cânem ne-gerdeî kârî

Ki ber-ruh-ı tû nigâh-ı diğer tüvânem kerd[1109]

MAʿSÛM

Dilem der-zülf-i û murd u men încâ mâtemeş dârem

Ki her kes murd der-gurbet ʿâzâyeş der-vatan gîrend[1110]

NAZÎRÎ

Kerem sad bâr sûzî bâz ber-gerd-i seret kerdem

Niyem pervâne ger yek sûhten ez-dest ü pâ uftem

Be-mahrûmî vü bî-kadrî Hızrem girye mî-âyed

Çü der-fikr-i şehîdân-ı tû der-rûz-ı cezâ uftem[1111]

SÂ'İB

Ne yuften ez-zebân ger sad şikestem ber-şikest âyed

Nîm çînî ki bâ-endek şikestî ez-sadâ uftem

Nîm çün bûy-ı gül der-bend-i evrâk-ı vücûd-ı hud

Be-endek iltifâtî ez-pey-i bâd-ı sabâ uftem[1112]

Lâ-edrî

Ne-ân-cinsem ki ez-kaht-ı harîdâr ez-bahâ uftem

Hemân hurşîd-i tâbânem eğer der-zîr-i pâ uftem[1113]

NAZÎRÎ

[1106] Vaktiyle kitaplarını mektebe götürdüğüm bir peri yüzlünün eli kalem tutar tutmaz benim katlime ferman yazdı.

[1107] Bu örtünün altında, tuzakta ne kadar çalıştıysam, tuzaktan elimi, ayağımı incittim, kafesin aralıklarından başımı dışarı çıkaramadım.

[1108] Ey Masum, saba yeli eğer buluşma ümidi verirse, bu, inanamayacağım kadar müjdeli bir haberdir.

[1109] Ne sevgilimi kendi gamımdan haberdar edebilirim; ne de onun gamına, cefasına dayanabilirim; bir bakışla beni öyle bir hale getirdin ki bir daha dönüp yüzüne bakamam.

[1110] Gönlüm anun zülfünde öldü; matemini ise sinemde tutuyorum; çünkü gurbette ölenin yasını vatanında tutarlar.

[1111] Beni yüz defa yaksan yine de başında dolanırım; ben pervane değilim ki bir defa yanmakla elden ayaktan düşeyim; kıyamet günü senin şehitlerinin halini düşündüğümde Hızır'ın kudretsizliğine ve mahrumluğuna ağlayasım gelir.

[1112] Yüz defa kırık kırık olsam da dilden düşmem; çini bir kap değilim ki azıcık kırılmakla sesimi kaybedeyim; kendi vücudumun sayfalarında gizlenen gül kokusu değilim ki küçük bir merhamet için saba yelinin peşine düşeyim.

[1113] Ben alıcının azlığı sebebiyle kıymetten düşecek bir cinsten değilim, ayak altında kalsam da parlak bir güneş olmaktan aşağıya düşmem.

Me-râ be-sâde dilîhâ mî-tüvân be-bahşîd

Hatâ nümûdeem ü çeşm-i âferîn dârem[1114]

SÂ'İB

Câyî ne-mîrevî ki dil-i bed-gümân-ı men

Tâ-bâz-geşten-i tû be-sad câ ne-mî-reved[1115]

NAZÎRÎ

Tâ-şudem ez-tû cüdâ tefrika pâ-mâlem gerd

Devlet ân-buved ki în-firkat-ı dîdâr ne-buved[1116]

Nâle ez-behr rehâ-yı ne-kuned murg-ı esîr

Hûred efsûs zamânî ki giriftâr ne-buved [1117]

Eyzan lehû

Gerd-i ser-i tû geşten ü murden günâh-ı men

Dîden çünîn ü rahm ne-kerden günâh-ı k'îst [1118]

Eyzan lehû

Me-kun mülâhaza ez-kuştenem ki rûz-ı cezâ

Zi-reşk nâm-ı tu-râ ber-zebân ne-h^{v}âhem burd[1119]

Zi-ıztırâb dilem rûz-ı vasl maʿlûmest

Ki ez-belâ-yı şeb-i hicr cân ne-h^{v}âhem burd[1120]

ŞEYH EBU'L-KÂSIM KÂZİRÂNÎ

Derûn-ı hâne-i çeşm-i tû merdümân hestend

Ki der-derûn-ı Harem mî-zened kâfile-râ[1121]

Eyzan lehû

Zebân-ı şekve ne-dârem ü ger ne mî-guftem

Ki dostî tû mâ-râ bekâm-ı düşmen kerd[1122]

Eyzan lehû

Hâk-i râhet âsumân der-çeşm-i men dâred dirîg

Baht-ı ânem kû ki bâ-men hem-nişîn sâzed tu-râ[1123]

Eyzan lehû

Feryâd ez-în gussa ki derd-i dil-i mâ-râ

[1114] Beni, sadeliğim sebebiyle bağışlamak mümkündür, hata ettim ancak sizden ata bekliyorum.
[1115] Sen bir yere gittiğin zaman, benim endişeli gönlüm, sen geri dönünceye kadar yüz yere gider.
[1116] Senden ayrıldıktan sonra ayrılık beni ezdi. Bu ayrılığı görmediğim için yine de kendimi şanslı hissediyorum.
[1117] Kafeste esir olan kuş serbestlik için ağlamıyor, o esir olmadığı günlere yanıyor.
[1118] Senin başına feda olup ölmek benim günahım, peki bu durumu görüp de merhamete gelmemek kimin günahıdır?
[1119] Beni öldürmekten çekinme, çünkü kıskançlığımdan dolayı, mahşer günü, insanlar arasında senin adını dilime getirmeyeceğim.
[1120] Buluşma günü için gönlüm ıstıraptadır, ayrılık gecesinin belasından canımı kurtaramayacağımı iyi biliyorum.
[1121] Senin gözündeki göz bebekleri Harem-i şerifin içinde kafileyi bile soyarlar.
[1122] Ağzımı şikâyet için açmıyorum, yoksa derdim ki senin dostluğun bizi, düşmanın istediği bir hale düşürdü.
[1123] Yazıklar olsun ki senin yolunun tozu benim gözümdedir, ben o tozun, seninle beni kavuşturacağını düşünüyorum.

Her çend şenîdî heme efsâne giriftî[1124]

NAZÎRÎ

Zi-bî-dâd-ı tû harf-i mihr-râ nâm-ı nişân güm şud

Kitâb-ı hüsn-râ cüz ü mahabbet ez-miyân güm şud[1125]

Eyzan lehû

Miyân-ı în-heme ahbâb perde-pûşî nîst

Derîde perde purest ân-ki mahremî dâred[1126]

ŞUʿAYB

Der-mezheb-i men gayr-ı mahabbet küfrest

Peygamber-i ʿaşkem ü Şuʿayb-nâmest[1127]

CÂMÎ

Hâk-i kûyeş-râ pes ez-murden be-hûnem gil kunîd

Hâne-i sâzîd ü cânem-râ der-ân menzil kunîd

Hayf bâşed hûn-ı men der-gerdeneş behr-i Hudâ

Pîş ez-ân dem kû keşed hançer me-râ bismil kunîd[1128]

Eyzan lehû

Bes ki der-cân fikâr u çeşm-i bîdârem tûî

Her ki peydâ mî-şeved ez-dûr pendârem tûî[1129]

KÂSIM

Ber-dehen çend nihem dest-i tesellî tersem

Nâle sûrâh kuned sîne-i efkâr-ı me-râ[1130]

RÂGIB

Dâred ân-dem ser-i mâ terk-i sitem-perver-i mâ

Ki be-fitrâk-i hud âvîhte bîned ser-i mâ[1131]

MAHFÎ

Safîrî ser ne-zed ez-hîç hâl ez-men meğer vaktî

Ki der-dâm âmedem sayyâd-ı gâfil-râ haber kerdem[1132]

HÂTEM BEĞ

Ez-ân ber-gird-i ser peyveste kerdem pâsibâneş-râ

[1124] Yazıklar olsun ki sen, bizim bu gönül ağrısını dinleyip, işittiklerini efsane sandın.

[1125] Senin zalimliğinden dolayı, aşk ve vefa sözü ortadan kayboldu, güzellik kitabından da mihr ü muhabbet ifadesi de silindi.

[1126] Bütün bu dostlar arasında, perde ile örtülmüş gizli bir şey yoktur, mahremi olanların, yırtılmış perdeleri çoktur.

[1127] Benim mezhebimde muhabbetten başka ne varsa küfürdür, aşk peygamberiyim, bu sebeple de adım Şuayb'dır.

[1128] Ben öldükten sonra onun mahallesinin toprağını kanımla karıştırıp harç edin, orada bir ev yapıp ruhuma menzil edin. Benim kanımın onun boynunun vebali olması, Allah katında hoş değildir, o hançerini çekmeden önce siz beni kurban edin.

[1129] Yaralı canıma ve açık gözüme ancak sen göründüğünden, kimi uzaktan görsem, sen sanıyorum.

[1130] Teselli elimle, ağzımı ne kadar tuttum, nalelerimin, yaralı sinemi yırtacağından korkuyorum.

[1131] Kendi eğerinde bizim asılmış başımızı gördüğü zaman kendine eziyet vereceğimizden çekinir.

[1132] Hiç kimse gelip bizim halimizi sormadı, ben de o tuzağa geldim ve gafil avcıyı haberdar ettim.

Ki şâyed fırsatî yâbem be-bûsem âsitâneş-râ[1133]

ŞÂH HATÂ'Î

Bî-sütûn nâle-i zârem çü şenîd ez-câ cest

Kerd feryâd ki Ferhâd-ı diger peydâ şud[1134]

MUHLİS

ʿAkl mî-gûyed be-rev ez-behr-i hud yek hâne kun

ʿAşk mî-gûyed be-rev ân-hâne-râ vîrâne kun[1135]

ŞEMS

İsm-i aʿzam nişân-ı hazret-i mâst

Kîmyâ ez-cenâb-ı ülfet-i mâst[1136]

Mesned-i hâss-i ʿâlem-i melekût

Âşiyân-ı hümâ-yı himmet-i mâst[1137]

Kâ'im-i ez-mâst hestî ʿâlem

Halk-ı Âdem zi-âdemiyyet-i mâst[1138]

Derk-i mâ key nümâyed în-ebsâr

Ân ki be-bîned halk sûret-i mâst[1139]

Sûfî suffe-i harâbâtîm

ʿÂlem-ender-civâr rahmet-i mâst[1140]

Âsumân bâ-heme celâlet ü haş

Rûz u şeb der-hevâ-yı hidmet-i mâst[1141]

Gerçi der-Kâf-ı kurb pinhânîm

Kaʿbe vü deyr pür zi-sohbet-i mâst[1142]

Şems ez-Erdebîl kerde tulûʿ

Şems ...mâst[1143]

Sâlik-i kûy-ı Şems-i ʿAttârîm

Niʿmetu'l-lâh pîr-i hikmet-i mâst[1144]

[1133] Onun başının etrafında dönerek onu korudum, belki bir fırsat bulup onun eşiğini öperim diye ümitlendim.
[1134] Bîsütun dağı benim iniltimi duyduğunda yerinden kalktı, bağırarak, başka bir Ferhad bulundu, diye ilan etti.
[1135] Akıl, git kendin için bir ev yap der, aşk ise git o evi yık, harap et der.
[1136] İsm-i Azam bizim efendimizin nişanıdır, kimya ise bizim muhabbet cenabımıza aittir.
[1137] Melekler aleminin hususi ikametgahı bizim himmet kuşumuzun yuvasıdır.
[1138] Dünyanın varlığı bizim kudretimizle ayakta durmaktadır. İnsanların hasiyeti ise bizim insanlığımızdandır.
[1139] Bu gözler ancak bizim simamızı görünce mi bizi anlayacak acaba?
[1140] Biz bu dünyanın sufileriyiz, dünya ise bizim rahmetimizdir.
[1141] Gökyüzü bu azamet ve celaliyle gece gündüz daima bizim hizmetimizdedir.
[1142] Gerçi biz yakın olmanın Kaf dağında gizlenmişiz, Kabe ve kilise hep bizim sohbetimizdedir.
[1143] Şems, Erdebil'de yetişmiştir.
[1144] Şems-i Attar'ın yolunun takipçisiyim, Nimetullah da bizim hikmetli bir ihtiyarımızdır.

MİN KELÂM-I MOLLÂ MUHTEŞEM RAHMETU’L-LÂHİ ʿALEYHİ

Men-i şeydâ çe-râ ez-ʿakl u dîn yek-bâre ber-geştem
Be-rindî ser-ber âverdem be-rüsvâyî heme geştem[1145]

Zi-istignâ ne-mî geştem be-gerd-i Kaʿbe lîk âhir
Seg-i şûmî şudem ü zi-şûm-ı dil der-be-der geştem[1146]

Serem çün kûy mî-bâyed fikend ez-ten be-cürm-i ân
Ki ʿömrî ber-ser-i kûy-ı tû bî-hâsıl bî-ser geştem[1147]

Zi-dildâr-ı diğer h^{v}âhem devâ-yı derd-i hud kerden
Ki her çend ez-tû custem çâre bî-çâreter geştem[1148]

Eğer laʿl-i tû cânem buved ber-kunedem ez-ân dendân
Ve ger ʿaşk-ı tû dînem buved ez-dîn nîz ber-geştem[1149]

Be-zûr-ı ʿaşk-ı hud çendân me-râ âzâr fermûdî
Ki bî-zâr ez-cemâl-i hûb-rûyân-ı diğer geştem[1150]

Eğer çün Muhteşem pâ ez-ser-i kûyet keşem evlâ
Ki ez-bî-râhiyet yeksân be-hâk reh-güzer geştem[1151]

Eyzan

Hoş ân-ki hem-zebân be-tû şîrîn-zebân şevem
Harfî zi-men be-pursî vü men bî-zebân şevem
Yârî be-gayr kun ki sezâ vü vefâ-yı men
În bes ki nâvek-i sitemet-râ nişân şevem[1152]

Eyzan

Eğer h^{v}âhî duʿâ-yı men kunî ber-müddeʿâ-yı men
Be-gû bîmâr-ı ʿaşk-ı men ne-şeved yâ Rab fedâ-yı men
Ez-în hoşter çe bâşed k’ez-tû mî-pursend key server
Kücâ şud Muhteşem kûyî ki murd ender vefâ-yı men[1153]

Eyzân

ʿAşk-ı pâk-i men be-câyî mî-keşed âhir ki
Tû ez-der-i yârî der-âyî vü men istignâ kunem[1154]

[1145] Çılgın olan ben, akıl ve dinden niye bir defada vazgeçtim? Niye rindliğe baş koydum ve herkesin rüsvalığına maruz kaldım?
[1146] Gururumdan Kabe’nin etrafını tavaf etmiyordum ancak daha sonra gönlümün bu kötülüğünden sahibsiz köpek gibi kapı kapı dolaşır oldum.
[1147] Ömrüm boyunca senin mahallende boş yere dolaştığım için başımı bedenimden top gibi ayırıp atmak gerekir.
[1148] Derdimin dermanını şimdi başka bir sevgiliden istiyorum, senden ne kadar çare istediysem hep çaresiz kaldım.
[1149] Eğer senin dudağın benim canım idiyse, ondan dişimi çektim ve senin aşkın benim dinim idiyse bu dinden de yüz çevirdim.
[1150] Aşkının zoru ile beni o kadar incittin ki başka güzellerin yüzüne bakmayı da istemez oldum.
[1151] Muhteşem gibi senin mahallenden ayağımı çeksem daha iyidir, çünkü senin zulmünden yolun toprağına karışıp gittim.
[1152] Seninle konuşmak benim için daha tatlıdır, sen benden bir kelime sorsan benim dilim tutulur, rakibe dostluk et ki benim vefam ile senin zulüm okuna nişan olmak bana yeter.
[1153] Benim iddiama göre bana dua etmek istiyorsan, de ki Ey Allah’ım, benim aşkıma duçar olmasın, ey benim efendim, bundan daha iyisi nedir ki? Benden Muhteşem nasıl oldu, kimin mahallesinde öldü diye sorulması, ey benim vefalım.

MİN KELÂM-I MUHTEŞEM KÂŞÂNÎ RAHMETU’L-LÂHİ ʿALEYHİ

Be-sahife ki der-ân şerh-i hicr-i yâr nüvîsem

Zi-girye şüste şeved ger hezâr bâr nüvîsem[1155]

Hezâr bâr nigârem be-hûn-ı dîde varak-râ

Çü gussa-i dil-i pür-hûn b’ân-nigâr nüvîsem[1156]

Keşem çü mîl dem-â-dem be-çeşm-i h^{v}îş kalem-râ

Çü vasf-ı kâmet-i ân-serv-i gül-ʿizâr nüvîsem[1157]

Be-nevk-i hâme dehem ez-sevâd-ı dîde siyâhî

Çü şerh-i mestî ân-çeşm-i pür-humâr nüvîsem[1158]

Şudem zi-hicr-i dil-efkâr u nîst kudret-i ânem

Ki şemme-i be-tû şerh-i dil-fikâr nüvîsem[1159]

Amân ne-mî-dehedem girye ân-kadar ki selâmî

Be-hâk-i pây-ı tû ez-çeşm-i eşk-bâr nüvîsem[1160]

Eyzan

Berây-ı hâtır-ı gâyrem be-sad-cefâ küştî

Be-bîn berây ki ey bî-vefâ kerâ küştî[1161]

Çü men helâk şevem ez-tabîb-i be-purs

Ki merg küşt me-râ yâ-tû bî-vefâ küştî[1162]

Kesî ne-dîde ki yek ten dü-câ şeved küşte

Me-râ tû âfet-i cân sad hezâr câ küştî[1163]

Harîk-i derd-i tû şud Muhteşem be-sad-ümmîd

Tû bî-mürüvveteş ez-hasret-i devâ küştî[1164]

HÂCET ʿATTÂR

Ne-gûyemet ki me-râ ez-reh-i cefâ küştî

Ki ez-terahhum ey kıble-i vefâ küştî

Rakîb-râ zi-visâl-i âb-ı zindegî dâdî

Me-râ zi-hicr be-sad-mihnet ü belâ küştî[1165]

[1154] Benim temiz aşkım seni öyle bir yere getirecek ki sonra sen başkasının kapısından çıkacaksın, ben ise istiğna edeceğim.
[1155] Sevgilimin ayrılığının şerhini yazdığım sayfayı bin defa yazsam da göz yaşımla silinecektir.
[1156] Eğer kanla dolu gönlümün kederini o sevgiliye yazsam yarim o kağıdı bin defa kanlı görecektir.
[1157] O gül yüzlü selvi boylu sevgilinin vasıflarını yazarken kalemi mil gibi, kızgın şiş gibi devamlı gözüme çekmekteyim.
[1158] O humar, nazlı gözün mestliğinin şerhini yazarken gözümün karasından kalemin ucuna mürekkep alıyorum.
[1159] Ayrılığından gönlüm yaralandı, ancak hiç kudretim yok ki, sana az da olsa yaralı gönlümün şerhini yazayım.
[1160] Ağlamak bana o kadar aman vermiyor, fırsat vermiyor ki göz yaşlarımla senin ayağının toprağına bir selam yazayım.
[1161] Başkalarının hatırına beni yüz cefa ile öldürdün, ey vefasız sevgili bak ki kimin hatırına kimi öldürdün?
[1162] Ben helak olursam, şehrin tabibinden sor ki ölüm mü beni öldürdü yoksa sen vefasız mı?
[1163] Hiç kimse bir bedenin iki ayrı yerde öldüğünü görmemiştir. Ey canın afeti olan, sen beni yüz bin yerde öldürdün.
[1164] Muhteşem senin derdinin yakıcılığına yüz ümit ile yandı, ama sen mürüvvetsiz olup onu ilaç hasreti ile öldürdün.
[1165] Beni cefa yolunda öldürdün demiyorum, ey vefa kıblesi olan, sen beni merhametle öldürdün, buluşma gününde rakibe ölümsüzlük suyu verdin, beni yüz azap ve eziyetle, ayrılıkla öldürdün.

Lâ-edrî

Der-nâme be-cânân men-i hayrân çe nüvîsem

Cüz ân ki nüvîsem gam-ı hicrân çe nüvîsem[1166]

Ez-şevk-i tû harfî ki der-ân-nâme kunem sebt

Şevîd çün ez-ân-dîde giryân çe nüvîsem[1167]

Gîrem ki me-râ tarz-ı nüvişten ne-şud ez-yâd

Peydâst ki bâ-în-ser ü sâmân çe nüvîsem[1168]

Ger dâd be-nâ-kâm şeref-i cân zi-gam-ı hicr

În-harf-i gam-endûz be-cânân çe nüvîsem[1169]

MİN KELÂM-I MUHTEŞEM KÂŞÂNÎ RAHMETU'L-LÂHİ ʿALEYHİ

Burîdî ez-men ü peyvend bâ-bed-h^{v}âhem kerdî

ʿAfiyyu'l-lah hûb reftî lutf fermûdî kerem kerdî[1170]

Şikestî ez-sitem peymân çün men-i nîk-h^{v}âhî-râ

Tekellüf ber-taraf ber-h^{v}îş pîş ez-men sitem kerdî[1171]

Be-dest-i imtiyâz-ı hud çü dâdî hâme-i dikkat

Çe bed-dîdî ki harf-i bed be-nâm-ı men rakam kerdî[1172]

Men ez-behr-i tû ker kes-râ ki bâ-hud sâhtem düşmen

Tû bâ-û dost geştî her çe tabaʿeş h^{v}âst hem kerdî[1173]

Tefâvüt ez-çe şud peydâ ki der-hayl-i hevâ-dârân

Yekî-râ kâstî hürmet yekî-râ muhterem kerdî[1174]

Makâm-ı kurb-ı hud dâdî rakîb-i süst biʿat-râ

Ki-râ be'nger be-cây-ı ʿâşıkî sâbit-kadem kerdî[1175]

Ne-gûyem dost kes bâ-düşmen-i hud în-kuned her giz

Ki bî-mûcib tû-yı bed-peymân sanem bâ-Muhteşem kerdî[1176]

SAʿDÎ ŞİRÂZÎ

Guftemeş sîr be-bînem meğer ez-dil be-reved

Ân-çünân cây girifteest ki müşkil be-reved[1177]

ʿANDELÎB

[1166] Ben o hayran sevgiliye mektupta ne yazayım? Hicran gamından başka ne yazabilirim ki?

[1167] O mektupta, sevincimden, senin hakkında yazsam, gözlerin yaşarıp ağlarsın, bundan başka ne yazabilirim ki?

[1168] Diyelim ki bana yazma usulleri nasib olmadı, açıktır ki ben bu durumda ne yazayım?

[1169] Ayrılık gamından derde tasaya düşsem bu kederli sözleri sevgiliye nasıl yazabilirim ki?

[1170] Benden alakanı kesip senin kötülüğünü isteyenlere bağlandın, Allah seni affetsin, gittin, lutuf buyurdun, kerem gösterdin.

[1171] Benim gibi bir hayır isteyenin sözlerini zulümle kırdın, bu işi yaptığın için benden çok kendine zulmettin.

[1172] Dikkat kalemini imtiyaz eline aldığın zaman, benden ne kötülük gördün ki bütün kötülükleri benim adıma yazdın.

[1173] Ben seni dikkate alarak her kimi kendime düşman ettiysem, sen gidip onunla dost oldun, onun her istediğini yaptın.

[1174] Seni isteyenlerin arasındaki fark ne idi ki birinin saygınlığını azalttın, birini muhterem ettin.

[1175] Sana yakınlık makamını sözünde durmayan rakibe verdin, şuna bak ki kendi aşıkının yerine kimi sabit kadem, dost ettin?

[1176] Ben, bir dost kendi düşmanlarına asla böyle yapmaz demiyorum, sözünde durmayan sen güzel, Muhteşem'e yersiz bir hareket yaptın.

[1177] Doyuncaya kadar, gönülden ona bakayım, belki unuturum dedim, öyle yer tutmuş ki unutmam çok zor.

Ân ki ez-reften-i û tâkatem ez-dil be-reved

Ez-men ey kâş be-în-merhale gâfil be-reved[1178]

DERVÎŞ

Gîrem âsân zi-dilem her gam-ı müşkil be-reved

Müşkil-i ʿaşk gamî nîst ki ez-dil be-reved[1179]

NİYÂZÎ

Der-mukâbil bûd zi-her nefesem dil be-reved

Âh eğer yek-nefes-i ân-meh zi-mukâbil be-reved[1180]

NİYÂZÎ

Guftem ez-dil be-reved çün zi-mukâbil be-reved

Ki gümân dâşt ki ez-reften û dil be-reved[1181]

NİYÂZÎ

Ez-dil ey ʿahd-şiken mihr-i tû müşkil be-reved

Kelâm-ı tû mihrîst ki ger cân reved ez-dil be-reved[1182]

Nîm bismil şudegânîm Hudâyâ me-pesend

K'ân-kadr zinde be-mânîm ki kâtil be-reved[1183]

Keştî-i mâ ki talebkâr-ı şikestest ey dil

Ger şeved garka ez-ân-beh ki be-sâhil be-reved[1184]

Dâdeem cân ne-ber-ân-şevk ki tâ-rûz-ı cezâ

Şevk-i cân dânem ez-hâtır-ı kâtil be-reved[1185]

Yâ Rab ân-serv-i revân kîst ki ez-dünbâleş

În-heme cân pey-i cân dil zi-pey-i dil be-reved[1186]

Nâkaeş refte vü men mândeem ez-zaʿf ey kâş

Hâk kerdem men ü gerdem pey-i mahmil be-reved[1187]

ʿÂŞIK

Be-râh-ı ʿaşk me-râ kâr müşkil üftâdeest

Ki evvelîn kademem bâ-der-gil üftâdeest[1188]

HÂCET ʿATTÂR

[1178] Onun gitmesiyle benim gönlümden de gücüm gider, keşke bu merhalede bende de vazgeçse.
[1179] Diyelim ki her gam gönülden zorlukla gider, aşkın gamı da gönülden öyle kolayca giden bir gam değildir.
[1180] Benim karşımda, gönülden çıkan her nefes, o güzelin bir nefesine karşılık olsaydı ne güzel olurdu.
[1181] Dedim ki gönülden geçsin, ancak karşımdan geçti, kim onun gitmesiyle gönülden çıkacağını düşünebilirdi ki?
[1182] Ey sözünde durmayan sevgili, senin sevginin gönlümden gitmesi çok zordur. Senin sözlerin öyle muhabbetli sözler ki onlar nasıl candan gitsin?
[1183] Ey Allah'ım, bize reva görme ki biz yarım canlı kurbanlar o kadar diri kalalım ki, katil başımızın üstünden gitsin.
[1184] Ey gönül, bizim gemimiz kırılmaya meyillidir. Öyleyse onun batması, sahile varmasından daha iyidir.
[1185] Ben öyle bir şevkle can verdim ki benim can verme şevkim kıyamet gününe kadar katilin hatırından çıksın.
[1186] İlahi, o akıp giden serv kimdir ki onun peşinden bu kadar can ve gönül yürüyüp gidiyor?
[1187] Onun kervanı gitti, ben zayıflık sebebiyle burada kaldım. Keşke ben de toza dönüşüp kafilenin ardınca sürünebilseydim.
[1188] Aşkın yolunda benim içim iyice zorlaşmıştır. Daha birinci adımda yüküm çamura batmıştır.

Me-râ be-merhale-i bâr der-gil üftâdeest
Ki bâr ber-ser hem tâ be-menzil üftâdeest[1189]

Çe gûne cân be-selâmet berem zi-saydgehî
Ki murg der-kafes-i beyza-i bismil üftâdeest[1190]

Dilem be-dâg-ı tû mî-sûzed ez-ki şekve kunem
Be-hᵛâne-i âteşem ez-şemʿ mahfil üftâdeest[1191]

NİYÂZÎ

Ne-tüvân guft ki der-kîş mahabbet nîkûst
Ân-kadar nâz ki Yûsuf be-Züleyhâ mî-kerd[1192]

EHLÎ

Sühan çe hâcet eğer dil-i mukâbil üftâdeest
Zebân çe kâr kuned kâr bâ-dil üftâdeest[1193]

Men ez-muhît-i mahabbet hemîn nişân dîdem
Ki üstühᵛân-ı şehîdân be-sâhil üftâdeest[1194]

Zamâne düşmen ü men bî-zebân u baht zebûn
Tû rahm eğer ne-kunî kâr müşkil üftâdeest[1195]

ʿANDELÎB

Zi-bes be-kûy-ı tû dil ber-ser-i dil üftâdeest
Tû gûyî ân ki sipâhî be-menzil üftâdeest
Dilem zi-kûy-ı tû birûn şuden ne-mî-âred
Ki zi-âb-ı çeşm-i meneş bâr der-gil üftâdeest[1196]

EYZAN NİYÂZÎ

Müşkil ân-şûh-ı cefâ-kâr be-men yâr şeved
K'în-gülî nist ki hem-sohbet-i her hâr şeved[1197]
Ne-kunend vasl ʿilâc-ı gam-ı rûz efzûneş
Her ki çün men be-gam-ı reşk giriftâr şeved[1198]

Ez-gam-ı reşk zi-vasl-ı tû güzeştîm velî

[1189] Benim yüküm öyle bir yerde çamura battı ki varacağı yere kadar yükler diğer yükün üstüne döküldü.
[1190] Bu av yerinden canımı nasıl sağ salim kurtarabilirim ki, kuşu daha yumurtanın içinde iken öldürüyorlar.
[1191] Gönlüm senin aşkınla yanmaktadır. Ben kimden şikayet edeyim ki kendi evime, kendi içindeki mumdan bir ateş düşmüştür.
[1192] Yusuf'un Züleyha'ya ettiği naz sebebiyle, muhabbetin mezhepte iyi olduğunu söyleyemeyiz.
[1193] Muhatap olan insanın gönlü yok ise söz ne işe yarar, dil ne yapsın ki asıl iş gönüldedir.
[1194] Ben muhabbet okyanusundan sadece bir nişane gördüm, o da sahile vurmuş şehitlerin kemikleridir.
[1195] Devir düşmandır, ben ise dilsiz, bahtım da çok alçak; eğer sen merhamet etmezsen işler çok zor olur.
[1196] Mahallende o kadar gönül gönül üstüne birikmiştir ki sanki askerler, kışlaya birikmiştir. Gönlüm, senin mahallenden dışarı çıkamıyor, galiba benim gözyaşımın yükü çamura batmıştır.
[1197] O güzelin bana yar olması çok zor. O her dikenle sohbet eden bir gül değil ki.
[1198] Benim gibi kıskançlık derdine yakalanmış birinin günden güne artan derdine buluşma çare olmaz

Ez-ser ü cân güzered şahs ki nâ-çâr şeved[1199]

NİYÂZÎ

Ey ân ki yâr çün men dârî hezâr diğer
Rahmî ki men ne-dârem gayr ez-tû yâr-ı diğer[1200]

EYZAN NİYÂZÎ

Hᵛâhem şuden zi-cevret sûy-ı diyâr-ı diğer
Hᵛâhem girift âncâ gayr-ı ez-tû yâr-ı diğer[1201]

Eyzan

Gîrem girift ân gül ülfet be-hâr-ı diğer
Men çün be-gîrem ülfet bâ-gül-ʿizâr-ı diğer[1202]

Şâdem be-pîş-i ân-gül ger hârter zi-hârem
K'ân-gül ne-dâred ülfet cüz men be-hâr-ı diğer[1203]

Bâ-kes karâr cüz men ne-girifte bî-karârem
Âh er karâr gîred bâ-bî-karâr-ı diğer[1204]

Saydem nümûd u efkend der-hâk u hûn be-güzeşt
Tersem ʿinân be-tâbed sûy-ı şikâr-ı diğer[1205]

NİYÂZÎ

Zi-dîde reftî vü dâg-ı tû der-dilest henüz
Biyâ ki dil be-cefâ-yı tû mâyilest henüz[1206]

Be-cân henüz tüvâned keşîd cevr-i tu-râ
Ne-geşte hûn zi-cefâ-yı tû dil dilest henüz[1207]

Güzeşte nâka-i û ʿömrhâst z'în-vâdî
Hezâr dîde be-dünbâl-i mahmilest henüz[1208]

ʿİnân me-tâb me-râ ez-serâ-yı şikâr-efken
Ki sayd-ı nâvek-i tû nîm bismilest henüz[1209]

HUSREV DEHLEVÎ

Cevlân-ı tevseneş bîn her sû gubâr-ı diğer
Fitrâk-i û nigeh kun her sû şikâr-ı diğer[1210]

[1199] Kıskançlık derdi ile buluşma düşüncesinden geçtik peki, insan çaresiz kalınca canından başından da geçer.
[1200] Ey bana benzeyen bin sevgilisi olan yar, merhamet et ki senden başka benim hiç bir yarim yoktur.
[1201] Senin zulmünden, başka bir memleket tarafına gitmek istiyorum, orada senden başka ayrıca bir yar bulmak istiyorum.
[1202] Diyelim ki o gül başka bir diken ile dost oldu, peki ben başka bir gül yüzlü ile nasıl dost olabilirim ki?
[1203] Dikenden de daha alçak olsam o gülün yanında olduğum için mutluyum, çünkü o gülün, dikenden başka hiç kimseyle dostluğu yoktur.
[1204] O benden başka kimseyle dost olmamıştır, o güne yazıklar olsun ki o başkalarıyla dost olsun.
[1205] Beni avlayıp kanımla toprağa gömdü. Onun, başka bir tarafa at sürmesinden korkuyorum.
[1206] Gözümün önünden gittin, aşk yaran hala gönlümdedir, geri gel, gönlüm hala senin cefana meyillidir.
[1207] Gönlüm, senin zulmünden kana dönüşmedi, şimdilik gönül olarak duruyor, o, senin zulmünü hala çekebilir.
[1208] Bu vadiden ömürler boyunca deve kervanları geçmiştir. Bin göz, hala o yükün arkasından bakmaktadır.
[1209] Acele etme, beni av meydanının dışında bırak, senin av okunun kurbanı henüz yarım canlıdır.

EMÎR HUSREV

Ten pîr-geşt ârzû-yı dil civân henüz

Dil hûn şude hadîs-i bütân ber-zebân henüz

ʿÂlem tâmâm pür zi-şehîdân-ı fitne geşt

Terk-i me-râ hadeng-i belâ der-kemân henüz[1211]

MİN KELÂM-I NİYÂZÎ RAHMETU'L-LÂHİ ʿALEYHİ

Kerem be-gayr-ı tû bûdeest müddeʿâ her giz

Be-müddeʿâ ne-resâned me-râ Hudâ her giz[1212]

Pey-i rızâ-yı tû cân dâdem ü ne-dânistem

Ki dil-berân ne-şevend ez-kesî rızâ her giz[1213]

Çe sûd ez-în ki tu-râ âşinâyî dîrînem

Ne-burde reşk çe bîgâne be-mâ her giz[1214]

Berem hemîşe be-bîgânegân zi-hûyet reşk

Ne-mî-şudem be-tû ey kâş âşinâ her giz[1215]

Hoşem ki geşte hayâ mâniʿeş zi-dîden-i gâyr

Ne-dîdeest be-sûyem ger ez-hayâ her giz[1216]

Zi-reşk-i yâr be-cânem eğer çe mî-dânem

Ne-kerdeest der-ân kû güzer sabâ her giz[1217]

Be-derd-i reşk Niyâzî be-sâz u çâre me-cû

Ne-kerdeest kes în-derd-râ devâ her giz[1218]

NİYÂZÎ

Mî-keşem key her zamân der-sîne âhî der-kafes

Ger be-gül ufted me-râ gâhî nigâhî der-kafes

Nâlem ez-bîm-i rehâyi gâh gâhî v'er ne men

Murg-ı bî-bâl ü perem dârem penâhî der-kafes[1219]

ZAHÎR FARYÂBÎ

Çeşm-i giryân-ı me-râ zîr-i felek her kes ki dîd

Der-tahayyür mând guft încâst deryâ der-kafes[1220]

1210 Onun atının koşmasıyla kalkan toza bak, atının üstündeki diğer avlara da bir bak.
1211 Beden ihtiyarladı, ancak gönlün arzusu hala gençtir. Gönül kanla dolduysa da put gibi güzellerin bahsini hala dilinde vird etmektedir. Dünyâ, fitnesinin şehitleri ile doldu. Benim güzelimin bela oku hala yayında durmaktadır.
1212 Eğer senden başkasına ulaşmayı arzuladıysam, Allah beni hiç bir zaman isteğime ulaştırmasın.
1213 Seni razı etmek için canımı feda ettim, fakat dilberlerin hiç kimseden asla razı olmayacaklarını bilemedim.
1214 Ne fayda ki seninle çoktandır dostum, lakin şimdiye kadar bigane olarak bizi hiç de kıskanmadın.
1215 Her zaman senin yaratılışından habersiz olanları kıskandım, keşke seninle hiç aşina olmasaydım.
1216 Başkalarına bakmaya haya mani olur, bu güzel bir şeydir, bu sebeple de hayadan dolayı bana taraf da bakmasına mani olur.
1217 Sevgiliyi kıskanmak benim canıma tak etmiştir, her ne kadar bilsem de saba yeli hiç bir zaman onun mahallesinden geçmemiştir.
1218 Ey Niyazi, kıskançlık derdi ile barış, ona çare arama, çünkü hala hiç kimse bu derde deva bulmamıştır.
1219 Kafesin dışındaki güllere gözüm ilişince her zaman gizli gizli kafeste ah çekerim, kurtuluşun korkusundan gah gah feryad ediyorum, çünkü ben kolu kanadı olmayan bir kuşum ki kafes kurtuluş yerimdir.

Matlab-ı mâ ez-esîrî sohbet-i sâyyâd bûd

Bî-mürüvvet reft u mâ mândîm tenhâ der-kafes[1221]

MİN KELÂM-I NİYÂZÎ RAHMETU'L-LÂHİ ʿALEYHİ

Ger men be-hasret ez-ser-i kûyet sefer kunem

Z'ân beh ki bâ-rakîb be-kûy-ı tû ser kunem[1222]

Her câ ki men zi-cevr-i bütân şekve ser kunem

Evvel figân zi-cevr-i tû-yı bî-dâdger kunem[1223]

Ân-tâliʿem kücâ ki be-kûyet güzer kunem

V'ân devletem kücâ ki be-rûyet nazar kunem[1224]

Cân mî-bered nigâh-ı tû sûyem Hudây-râ

Çendân nazar me-kun ki be-rûyet nazar kunem[1225]

Gîrem be-rûy-ı û nigehî kerdem âb-ı çeşm

Fırsat ne-mî-dehed ki nigâh-ı diğer kunem[1226]

Reftî zi-pîş-i çeşm ü me-râ bî-tû âb-ı çeşm

Çendân amân ne-dâd ki hâkî be-ser kunem[1227]

Tâ-ân ki diğerî ne-kuned meyl-i ülfetet

Her câ resem hadîs-i cefâ-yı tû ser kunem[1228]

Ger cüst ü cûy-ı ʿâşıket ez-behr-i kuştenest

Evvel zi-ʿaşk-ı h^{v}îş tu-râ men haber kunem[1229]

Hoş ân-ki rûz-ı haşr ber-ârem çü ser zi-hâk

Evvel be-rûy-ı yâr Niyâzî nazar kunem[1230]

Eyzan

Ne-zed her giz zi-men ser berderet cürmî ne-mî-dânem

Çe-râ ez-hâtıret reftem çe-râ ez-çeşmet üftâdem[1231]

Vefâ-yı me-râ ez-hâtıret ey bî-vefâ burdeî

Kücâ mî-reftem ez-yâdet eğer mî-reftî ez-yâdem[1232]

NİYÂZÎ

1220 Ağlayan gözlerimi feleğin kubbesi altında herkes gördü, hayrette kalıp dediler ki kafesin içinde deniz var.
1221 Esirlikten maksat, avcı ile aynı sohbette bulunmak idi, anlayışsız yüz çevirip gitti, kafeste yalnız kaldım.
1222 Senin yanına rakible beraber gelmektense, hasretle senin yanından sefere çıkip gitmek benim için daha iyidir.
1223 Ne zaman ben, güzellerin cevrinden şikayet etsem, ilk önce sen zalimin eziyetinden figan ederim.
1224 Benim bahtım nerede ki senin yanına geleyim, bende o devlet hani ki senin yüzüne bakayım?
1225 Sen bana baktıkça benim canımı alırsın. İlahi, bana öyle bakma ki ben de sana bakabileyim.
1226 Diyelim ki ona bir defa baktım, lakin gözyaşları fırsat vermez ki bir daha bakayım.
1227 Sen benim gözümün önünden gittin, sensizlikten gözyaşlarım aman vermedi ki bir çare kılayım.
1228 Başkaları sana meyletmesin diye nereye gitsem senin cefandan bahsederim.
1229 Eğer sen aşıkını öldürmek istiyorsan, önce ben sana aşık olduğumu haber vereyim.
1230 Ey Niyazi, kıyamet günü mezardan başımı kaldırdığımda ilk önce sevgilinin yüzüne baksam ne güzel olur.
1231 Kendimde sana karşı yaptığım bir hata göremiyorum, buna rağmen sen ne için beni unuttun, bilemiyorum.
1232 Ey vefasız, senin hatırından beni, vefalı oluşum çıkarmıştır, eğer seni unutsaydım senin hatırından nereye giderdim?

Kerdîm hûn-ı hud be-hal ez-katl-i mâ pervâ me-kun

İmruz hûn-ı mâ be-rîz endîşe-i ferdâ me-kun[1233]

ʿANDELÎB KÂŞÂNÎ

Gîrem be-saʿy-ı şevk tu-râ yek-nazar kunem

Ân tâkatem kücâ ki nigâh-ı diğer kunem[1234]

Çün ez-rakîb kûy-ı tû hâlî ne-mî-şeved

Müşkil ki men be-kûy-ı tû diğer güzer kunem[1235]

Rûzî eğer segî be-deret be-güzerede-men

Hâk-i reheş be-gîrem u kuhl-i basar kunem[1236]

Seyl-âb-ı eşk-i men heme ʿâlem-râ girift

Hâkî ne-mând k'ez-gam-ı hicret be-ser kunem[1237]

Reşk-âverem çü men be-dil-i hud zi-mihr-i tû

Çün şekve pîş-i kes zi-tû-yı bî-dâdger kunem[1238]

Zİ-EMÎR HUSREV DEHLEVÎ

Nî pây ân-ki ez-ser-i kûyet sefer kunem

Nî dest .ân ki dest be-zülf-i tû der kunem[1239]

Her kes be-sûy-ı hûr reved men be-sûy-ı büt

Çün bâm-dâd-ı haşr ser ez-hâk ber-kunem[1240]

Zevk-i cefâ-yı cevr-i tû ber-men harâm bâd

Ger be-cüz vefâ-yı tû kâr-ı diğer kunem[1241]

NİYÂZÎ

Gerçi ez-rûy-ı tû kerdeest cüdâ hûy-ı tûem

Lâkin ez-dil ne-reved ârzû-yı rûy-ı tûem[1242]

Pâ-keşîdem zi-ser-i kûy-ı tû ez-reşk-i rakîb

Âh eğer cezbe-i dil bâz keşed sûy-ı tûem[1243]

Kû be-kun her çe tüvân kerd dil-ârâm-ı menî

Kû be-kun her çe tüvân guft duʿâ-gûy-ı tûem[1244]

Key zi-kûy-ı tû keşem pâ çü Niyâzî zi-cefâ

[1233] Biz kendi kanımızı helal ettik, bizi öldürmekten çekinme, korkma, bugün bizim kanımızı dök, yarını düşünme.
[1234] Diyelim ki sevinçle sana bir defa baktım, bende o güç nerede ki ikinci bir defa daha bakayım?
[1235] Senin mahallen rakiblerden hiç boş kalmıyor, benim bir daha senin mahallene gelmem çok zor.
[1236] Eğer bir gün bir köpek senin kapında benim karşıma çıksa, onun ayağının toprağını gözüme sürme yaparım.
[1237] Gözyaşlarım bütün dünyayı kapladı, senin ayrılığının gamıyla başıma dökebileceğim bir toprak kalmadı.
[1238] Senin muhabbetinle, başkaları yanında bu gönlümden sen zalimden şikayet etmeyi kıskançlık sayıyorum.
[1239] Senin mahallenden ayrılmaya ayağım varmıyor, zülfünden tutmaya da elim ulaşmıyor.
[1240] Kıyamette sabah olurken, topraktan kalkınca, herkes huri peşinde ben ise put peşinde gideceğim.
[1241] Eğer sana vefadan başka bir şey etmiş olsam ettiğin cefanın cevri bana haram olsun.
[1242] Gerçi senin yüzüne bakmayı bana yasaklamışlar, ben de senin huyundanım. Ancak gönülde senin arzuna kavuşmak istiyorum.
[1243] Rakiblerin kıskançlığından senin mahallenden ayağımı çektim, ah eğer gönül cazibesi izin verirse yine senin yanına gelirim.
[1244] Ne derlerse desinler sen benim dilberimsin, yine ne derlerse desinler senin duacınım.

Ki beh ez-kûy-ı behiştest ser-i kûy-ı tûem[1245]

NİYÂZÎ

Cân-sipârem eğer ez-hasret-i dîdâreş men

Beh ki bînem be-murâd-ı dil agyâreş men[1246]

Lezzet ân-kadar ki men mî-berem ez-dîdâreş

Cây dâred ki keşem ân-kadar âzâreş men[1247]

Veh ki şud düşmen-i men dost Niyâzî âhir

Kerdem ez-dostî-i hud çü haber dâreş men[1248]

NİYÂZÎ

Tû her nefes me-râ hûn be-ciğer zi-nâz kerden

Men dem-be-dem duʿâyet zi-ser-i niyâz kerden[1249]

Çü nigû buved gehî hem zi-tû lutf u mihribânî

Ne-hoşest ez-nigûyân hem hışm u nâz kerden[1250]

Be-mahabbetet kesî dil sanemâ çe gûne bended

Ne-tüvân çü mihr ü kînet zi-hem imtiyâz kerden[1251]

Eğerem tû hâl pursî men-i hasta-râ çe hâsıl

K'ez-şerm-i ʿaşk ne-tüvân be-tû şerh-i râz kerden[1252]

YÛSUF KÖSE KARABÂGÎ

Hûn şud dilem ez-dest-i tû vü hûn şudenî bûd

Ân beh ki zi-bî-dâd-ı tû şud çün şudenî bûd[1253]

Lâ-edrî

Be-kaddeş serv guftem râst guftem ter keşîd ez-men

Be-âhû nisbeteş kerdem hatâ kerdem remîd ez-men[1254]

Ne-mî bînem be-hud cürmî ne-mî-dânem çe dîd ez-men

Ki peymân-ı mahabbet best bâ-gayr u burîd ez-men[1255]

Zi-vasl-ı yâr bûdem şâd-mân ʿömrî vü z'în-gâfil

Ki hicrân intikâm-ı vasl-ı û h^{v}âhed keşîd ez-men[1256]

[1245] Ey Niyazi, cefalar da çeksem ben senin mahallenden ayağımı kesmem, senin mahallen cennet bahçelerinden daha iyidir.

[1246] Onu başkalarının isteğine uygun görmektense hasretinden ölmek benim için daha iyidir.

[1247] O sevdiğimi gördüğümde o kadar lezzet alıyorum ki o kadar da eziyet çektiğime değer.

[1248] Ey Niyazi, sonunda kendi dostluğumu ona bildirdiğim için benim düşmanım bana dost oldu,

[1249] Sen her an benim ciğerimi naz ile kana bulamakta ben ise ihtiyaç yüzünden anbean sana dua etmekteyim.

[1250] Ara sıra senden anlayış, dostluk, lütuf ve iyilik de görmek iyi olurdu, çünkü güzellerin öfkesi ve nazı her zaman hoş olmuyor.

[1251] Ey sanem gibi güzel, bir kimse senin muhabbetine nasıl gönül bağlasın ki? Çünkü vefan ile gazabını birbirinden ayırmaya güç yetmiyor.

[1252] Eğer sen, ben hastanın halini haber almak istersen, kendi sırrımı sana aşkın hayasından açıp diyemem.

[1253] Gönlüm senin elinden kana döndü zaten olacaktı, lakin bunun, senin zalimliğinden olması çok güzel bir şey.

[1254] Boyuna selvi dedim, doğru söylediğim için başını yukarı kaldırdı, hata edip onu ahuya benzettim, benden ürküp kaçtı.

[1255] Kendimde bir kabahat görmüyorum, bilmiyorum ki bende ne gördü? Muhabbet sözünü benden koparıp başkasına bağladı.

Şudî der-küştenem mâ'il be-hûn-rîzî vü mî-tersem

Ki der-rûz-ı cezâ h^vâhend hûn-ı sad-şehîd ez-men[1257]

Figân k'ez-sarsar-ı devrân Niyâzî mândeem bî-per

Ve ger ne men hemân nahlem ki gülhâ mî-demîd ez-men[1258]

NİYÂZÎ

Âh ki resm-i cefâ geşte ferâmûş-ı tû

Nâle-i mâ-râ meğer mî-şineved gûş-ı tû

Çend tüvânem tu-râ dîd hem-âgûş-ı gayr

Men ki be-hud mî-berem reşk der-âgûş-ı tû[1259]

Ber-âsitân-ı tû zi-ehl-i vefâ nişân mânde

Nişân-ı secde ber-ân-hâk-i âsitân mânde[1260]

Künûn ki ez-kafes âzâd kerd sayyâd

Kücâ revem ki ne gülbün ne âşiyân mânde[1261]

Hudâ kuned be-dünbâl mahmil-i tû resed

Gubâr-ı mâ ki be-dünbâl-i kârvân mânde[1262]

Zi-iltifât buved nâz-ı dil-berân hoşter

Be-în-hoşem ki be-men bârî ser girân mânde[1263]

NİYÂZÎ

Tû küşte-i mâ-râ vü mâ hoşnûd ez-în key dil-rübâ

Mâ-râ be-yek küşten rehâ ez-kayd-ı hicrân kerdeî[1264]

HÂCET

Çünân feyzî ki ez-gülşen ne-dîdîm

Resîd ez-hâne-i sayyâd mâ-râ[1265]

CÂMÎ

Be-reft ân-mâh mâ-râ der-dil ez-vey sâd-heves

Gam-ı hicrân-ı û bâ-cân-ı şîrîn hem-nefes mânde[1266]

Be-ümmîdî ki âyed ân-meh-i mahmil-nişîn rûzî

Cihânî çeşm ber-reh gûş ber-bang-i ceres mânde[1267]

[1256] Ömrüm boyu yârimin vaslı ile mutlu idim, ancak bilmezdim ki hicran, ona kavuşmanın intikamını bir gün benden alacakmış.
[1257] Beni öldürüp kan dökülmesine alet ettin, kıyamet günü yüzlerce şehidin kanının hesabını benden sormalarından korkuyorum.
[1258] Eyvahlar olsun Niyazi, zamanenin rüzgarından kol ve kanatsız kalmışım, yoksa ben her zaman çiçek açan bir ağaç idim.
[1259] Eyvahlar olsun ki zalim olmayı unutmuşsun; yoksa bizim nalelerimizi kulağın duyar mıydı? Senin kucağında kendi kendimi kıskanıyorum; seni başkasının kucağında görmeye nasıl dayanabilirim ki?
[1260] Senin kapının eşiğinde vefalılardan ancak bir iz kalmıştır, senin kapı eşiğinde ancak secde izi kalmıştır.
[1261] Avcı beni öyle bir vakitte kafesten serbest bıraktı ki şimdi nereye gideyim, ne gül bahçesi ne de yuva kalmış?
[1262] Allah'tan bundan sonra senin yükün gelip çıkaydı, bizim tozumuz kervanın arkasında kalmıştır.
[1263] Dilberlerin nazı, iltifat ile daha iyi olur, ben ise sevgilimin kıymetli yükü kaldığı için mutluyum.
[1264] Ey sevgili sen bizi öldürdüğün için sevinçliyiz, bizi bir defa öldürmekle ayrılık bağlarından kurtardın.
[1265] Gül bahçesinin feyzinden görmediğimiz feyzi, avcının kafesinden gördük.
[1266] O ay yüzlü sevgilimiz gitti, gönlümüzde yüz heves kaldı, onun ayrılığının kederi, şirin canımızda hem nefes kaldı.

Be-kûyeş çün ne-nâled hemçü murgân-ı çemen Câmî

K’ez-ân-gülşen gül ü şimşâd refte hâr u hâs mânde[1268]

MAGRİBÎ

Menem zi-yâr-ı nigârîn-i hud cüdâ mânde

Be-derd-i hicr giriftâr u bî-devâ mânde[1269]

EZ-EMÎR HUSREV DEHLEVÎ

Ger ne behr-i cefâst ber-dil-i ʿuşşâk-ı tû

Behr-i çe bâzî kuned caʿd-ı tû bâ-sâk-ı tû[1270]

EYZAN HUSREV

Menem imrûz zi-rûyî çü tû yârî mânde

Bâde-i ʿıyş zi-ser refte humârî mânde[1271]

HÂCET ʿATTÂR

Pîş ez-în ne-tüvân şenîdend nâle-i zâr-ı me-râ

Ya rehâ kun ya be-küş murg-ı giriftâr-ı me-râ[1272]

Çend rûzî şud ki bî-kârest dil gûyâ kesî

Menʿ kerdeest ez-dil âzârî dil-âzâr-ı me-râ[1273]

Saht mî-tersem ki âhir nâ-tüvânîhâ-yı men

Bâz dâred ez-sitemkârî sitemkâr-ı me-râ[1274]

HÂCET ʿATTÂR

Me-râ hemîşe be-sad-derd mübtelâ dâred

Zamâne derd-keşî hem çü men kücâ dâred[1275]

Kesî ki kûşe-i nîşinî güzîd mî-dâned

Ki pâz-ı halk keşîden çe feyzhâ dâred[1276]

Kücâst mahrem-i razî ki ber-zebân ârem

Şikâyetî ki dilem ez-tû-yı bî-vefâ dâred[1277]

HÂCET

Ne-mî-fehmed zebân-ı ʿâşıkî-i kes

Vü ger ne harf-i men mübhem ne-bâşed[1278]

[1267] O ay yüzlü sevgilinin kervanının bir gün geleceği ümidi ile, bütün alemin gözü yolda, kulağı da çan sesinde kaldı.
[1268] Bu Cami, senin mahallende çimenlik kuşları gibi nasıl inlemesin ki? O gül bahçesinden gül ve şimşad gitmiş, geriye çer çöp kalmıştır.
[1269] Kendi güzelinden ayrı düşen benim, ayrılık derdine mübtela ve ilaçsız kalan yine benim.
[1270] Eğer aşıklarının gönlünü incitmek için değilse, peki ne için bileğin saçlarınla oynuyor?
[1271] Bugün senin gibi bir yarin yüzünün düşüncesiyle kaldım, baştan eğlence şarabının tesiri çıkmış, sersemliği kalmıştır.
[1272] Bundan önce benim nalemin sesi duyulmazdı, ya beni azat et, ya da benim yakalanmış gönül kuşumu öldür.
[1273] Bir kaç gündür gönül sakindir, guya ki birisi benim incinmiş gönlümü dilbere yasaklamış.
[1274] Benim bu zayıflık ve güçsüzlüğüm sebebiyle sonunda, o zalim sevgilinin bana zulmetmekten usanacağından çok korkuyorum.
[1275] Beni her zaman yüz derde mübtela etmektedir, zamanenin, benim gibi derd çekeni başka nerede var?
[1276] Bir köşeye çekilmiş olanlar anlarlar ki halktan ayrı ve uzak olmanın ne kadar feyzi var.
[1277] Senin vefasızlığından kendisine şikayete gidebileceğim, sırlara mahrem olabilecek bir adam nerede?

Helâkem kerd tenhâyî Hudâyâ

Kesî bî-yâr u bî-hem-dem ne-bâşed[1279]

Men ân-bîmâr miskîn ü gârîbem

Ki mergem kâbil-i mâtem ne-bâşed[1280]

Ne-bâşed der-cihân yek şâdmânî

Ki der-dünbâl-i û sad-gam ne-bâşed[1281]

RUBÂʿÎ LÂ-EDRÎ

Der-vâkıʿa yek-şebî be-dîdem Lokmân

Mî-kerd cemʿ-i derdhâ-râ dermân

Guftem ki çe derdest ki dermâneş nîst

Âhî be-keşîd ü guft hicrân hicrân[1282]

HÂKÂN FETHʿALİ ŞÂH KACAR

Şenîdeem ki be-cân best yâr kıymet-i bûs

Hezâr cân be-tenem nîst sad hezâr efsûs[1283]

Be-sîne nâle-i dil bâ-hayâl-i rûy-ı bütân

Kilîsâ-yı Firenkest ü nâle-i nâkûs[1284]

HÂKÂN İBN HÂKÂN SULTÂN İBN SULTÂN NÂSRE’D-DÎN ŞÂH KACAR NASRU’L-LÂHİ ʿALEYHİ

Ez-ezel hûb siriştend melâyik gil-i tû

Lîk sâd-hayf ki kerdend zi-âhen dil-i tû[1285]

BAHÂR ŞİRVÂNÎ

Pes ez-vefât fütâdeş be-men güzâr efsûs

Demî resîd ki nâmed me-râ be-kâr efsûs[1286]

Be-murdenem hevesî bûd lîk der-kademet

Be-murdem ez-gamet înek be-intizâr efsûs[1287]

Tenem gubâr-ı rehet şud ki dâmenet gîred

Be-bâd reft zi-dâmânet ân-gubâr efsûs[1288]

HÂCET ʿATTÂR

[1278] Aşıkın dilinden anlayan birisi var mı, yoksa ben o kadar da anlaşılmaz konuşmuyorum.

[1279] Ey Allah’ım, yalnızlık beni mahvetti, hiç kimse yarsız ve arkadaşsız kalmasın.

[1280] Ben öyle hasta, zayıf ve garibim ki ölümüm bile mateme layık değildir.

[1281] Dünyada, sonunda yüz gam olmayan bir mutluluk yoktur.

[1282] Bir gece rüyamda Lokman’ı gördüm, bütün hastalıkları tedavi ediyordu, ona sordum, devası olmayan dert hangisidir? Ah çekip dedi, ayrılık, ayrılık.

[1283] Duydum ki o sevgili, busenin kıymetini can ile eşit kabul edermiş, yüz binlerce yazıklar olsun ki bedenimde bin canım yok.

[1284] Güzellerin yüzünün hayali ile sinemden yükselen gönül nalelerim, Firenk kilisesindeki çan sesi gibidir.

[1285] Ezelde, melekler hamurunu çok güzel yoğurmuşlar, lakin yazıklar olsun ki gönlünü demirden yapmışlar.

[1286] Ne yazık ki ölümümden sonra kabrimin üstüne geldi, öyle bir zamanda geldi ki bir işe yaramadı.

[1287] Senin yolunda ölmeye hevesim var idi ancak yazıklar olsun ki senin huzurunda gamınla bekleyerek öldüm.

[1288] Bedenim eteğine konabilmek için senin mahallenin tozu oldu. Fakat maalesef onu da rüzgar eteğinden alıp götürdü.

Fikend tîr ü ne-yâmed pey-i şikâr efsûs

Ne-sâht zîynet-i fitrâkem ân-süvâr efsûs[1289]

Ne-geşt mültefit-i hâl-i nîm bismil-i hᵛîş

Güzeşt gâfil ez-în-sayd-ı zahmdâr efsûs[1290]

Ne-kerd seyr çü bismil tapîdenem sad-hayf

Ne-dîd hâlet-i cân dâdenem hezâr efsûs[1291]

Me-bâd gayr tasavvur kuned peşîmânet

Me-hur zi-kuştenem ey dost zinhâr efsûs[1292]

ʿÂŞIK

Şeb ez-hayâlet der-figân rûz ez-gamet der-zârîm

Dârem ʿaceb rûz rûz u şebî ân-hᵛâb în-bîdâriyem[1293]

Ber-cây bâşed daʿviyem her çend cevr efzûn kunî

Pâdeş-i mihrem sûhten kû müzd-i hidmetkâriyem[1294]

Ber-dil hayâl-i hançeret çün be-güzered ez-şevk-i ân

Humyâze be-güşâyed zi-hem lebhâ-yı zahm kâriyem[1295]

Rencûr-ı ʿaşkem şerbetî hᵛâhem zi-lâʿl-i ân-sanem

Şâyed Mesîhâ teb kuned ez-hasret-i bîmâriyem[1296]

MİN KELÂM-I ʿÂŞIK ISFAHÂNÎ

Dilâ zi-dâg-ı kesî k’ez-gam-ı tû âzâdest

Be-künc-i sîne tu-râ sûhten çe üftâdest[1297]

Burden zi-maslahat-ı nîst în-perîşânî

Ki ez-harâbî-şi mâ mülk-i ʿaşk âbâdest[1298]

Be-fikr-i Husrev Pervîz nîst çün Şîrîn

Ki mî-hûred gam-ı bî-çâreî ki Ferhâdest[1299]

ʿÂŞIK

Ey bî-vefâ ki hîç be-fikr-i vefâ neî

Her giz be-fikr-i kâr-ı men mübtelâ neî[1300]

[1289] Ok attıktan sonra avının arkasından gelmedi, eyvahlar olsun, o süvari beni kendi atının terkisine süs yapmadı, ne yazık.

[1290] Yarım canlı kurbanlığının haline iltifat etmedi, yaralı avının yanından gafilce, dikkatsiz bir şekilde gelip geçti, eyvahlar olsun.

[1291] Ölürken kurbanlık gibi çırpındığımı seyr etmedi yüz hayf, can veriş halimi görmedi binlerce efsus.

[1292] Başkaları seni pişman bir şekilde tasavvur etmesin diye, sakın ha beni öldürmekten çekinme ey dost.

[1293] Geceleri hayalinle figan, gündüzleri gamınla ahu zar ederim, acayip bir gece ve gündüzüm var, biri benim uykum biri de benim uyanıklığımdır.

[1294] Zulmünü ne kadar artırsan da benim iddiam değişmeyecektir, muhabbetimin mükafatını beni yakarak ödüyorsun, peki hizmetimin karşılığı hani?

[1295] Gönlümden senin hançerinin hayali geçerken onun şevkinden, derin yaralarım, dudaklarını açıp esnemeye başlar.

[1296] Aşkın zayıfıyım, o güzelden bir lal şerbeti isterim, bu sebeple belki de Hz. İsa’nın benim hastalığımla ateşi yükselir.

[1297] Ey gönül, senin gamından azat olan, senin gamını hiç hatırına getirmeyen birisini niye sinenin bir köşesinde böyle tutuyorsun, ona yanıyorsun?

[1298] Bu perişanlığa bir maslahat vermeye değmez, aşk mülkü bizim harabelerimizden daha abaddır.

[1299] Şirin, Husrev Perviz’i düşünmüyor, kim bir biçarenin derdiyle dertlenirse bu biçare Ferhat’tır.

Mî-hᵛâstem be-hâk-i rehet cân kunem nisâr

Âmed be-hâtırem ki tû ez-cân cüdâ neî[1301]

ʿÂŞIK

Men bende-i în-gamem ki be-men yâr firistâd

V'în-lutf ki pûşîde zi-agyâr firistâd[1302]

Guftem meğer âyî tû sanem müddeʿî âmed

Gül hᵛâstem ez-baht-ı be-men hâr firistâd[1303]

ʿÂşık gülî âverd be-kef ger zi-gülistân

Ez-rahm be-murgân-ı giriftâr firistâd[1304]

KELÎM

Dil-râ key ân-tâkat buved ger vasl-ı cânân be-güzered

Bâ-yek-cihân leb-teşnegî ez-âb-ı hayvân be-güzered[1305]

Her kes ki bîned hâl-i men dâned ki hicrân dîdeem

Ârî harâbî zâhirest âncâ ki tûfân be-güzered[1306]

Her mûy ber-aʿzâ-yı men kû kû zened çün fâhte

Her geh geh der-dil-i yâd ân-serv-i hırâmân be-güzered[1307]

ʿANDELÎB KÂŞÂNÎ

Eğer dilet be-cefâ-yı men ey sanem şâdest

Me-râ cefâ-yı tû mihr ü vefât bî-dâdest[1308]

Be-dân ümîd ki uftem be-pây-ı tû rûzî

Hemîşe hâk-i tenem der güzergeh-i bâdest[1309]

HİLÂLÎ

Ne-kuned ger sâlhâ bâşem be-râheş muntazır

V'er demî gâ'ib şevem âyed ez-hemândem be-güzered[1310]

KASSÂB

Ez-kesret-i kem tâliʿî tersem nesîm-i kûy-ı û

Çün ber-mezâr-ı men resed berçîde dâmân be-güzered[1311]

[1300] Ey vefasız hiç bir zaman vefa etmeyi düşünmüyorsun, asla benim halime düşmemişsin.
[1301] İsterdim ki senin yolunun toprağına canımı kurban edeyim, sonra birden hatırladım ki sen candan ayrı değilsin.
[1302] Dilberin bana gönderdiği gamın kuluyum. O bu lütfu rakipt en gizli yapmıştır.
[1303] Güzelim, belki sen gelirsin dedim, ağyar geldi, gül istedim, bahtımdan bana diken gönderdi.
[1304] Aşık eğer gül bahçesinden eline bir gül getirdi ise merhametinden kafesteki kuşlara gönderdi.
[1305] Gönülde, sevgili ile buluşmaktan vazgeçecek güç takat nerede, susuz olmasına rağmen, ölümsüzlük suyundan vazgeçti.
[1306] Benim halime bakan herkes bilecektir ki ben çok ayrılıklar görmüşüm, yani, harabeye bakan birinin oradan tufan geçtiğini bilmesi gibi halimi anlayacaktır.
[1307] Gönlümden o selvi boylu güzelin hayali her geçtiğinde bedenimdeki her tüy, kumru gibi gu gu, hani hani demektedir.
[1308] Ey put gibi güzel sevgili, bana zulmetmekle gönlün rahat edecekse, senin zulmün merhamet, vefalı olman ise zulümdür.
[1309] Bir gün senin ayağının tozu olmak ümidi ile bedenimin toprağı her zaman rüzgarların yolu üstündedir.
[1310] Yıllarca onun yolunu beklesem, beni düşünmez, eğer ortadan kaybolsam, derhal onun hayalinden geçerim.
[1311] Kem talihiminden çokluğundan korkuyorum ki, onun mahallesinin rüzgarı, benim mezarıma ulaşınca eteğini toplayıp öylece geçip gide.

MİN KELÂM-I MÜŞTÂK RAHMETU'L-LÂHİ ʿALEYHİ

Çün ceres ez-dil-i her seng ber-âmed feryâd

Bes ki der-bâdiye-i ʿaşk-ı tû şîven kerdem[1312]

Şud kefen dûhtem ân-câme ki ez-târ-ı vefâ

Siyeh ân-rûz ki în-rişte be-sûzen[1313]

REFÎK

Nazar sûy-ı dil-efkârî ne-dârî

Eğer dârî be-men bârî ne-dârî[1314]

Cefâ guftem ne-dârî dârî ammâ

Vefâ pendâştem dârî ne-dârî[1315]

Be-cânet güfteî rahmî ne-dârem

Ne-dârî cân-ı men ârî ne-dârî[1316]

ʿÂŞIK

Derdâ ki telâfî ne-tüvânend cefâ-râ

Ruzî ki şinâsend bütân ehl-i vefâ-râ

Der-bâdiye-i ʿaşk be-feryâd ber-âverd

H^vâmûşî mâ teşne-lebân ebr ʿatâ-râ[1317]

MİRZÂ YAGMÂ-YI CENDEKÎ

Çehre-i dil-ber ü men gülgûnest

Lâkin ân-ez-mey ü în-ez-hûnest[1318]

ʿÂŞIK ISFAHÂNÎ

Şîşeem hâlî vü dil pür-hûnest

Çe kunem kâr-ı felek vârûnest[1319]

ʿİşve-i hest nihân Leylî-râ

Ki hemîn âgeh ez-û Mecnûnest[1320]

Tamaʿam bîn ki ez-û mî-h^vâhem

Mihribânî ki ne-dâned çünest[1321]

Gerçi nâ-kâmî-i ʿÂşık bînî

1312 Senin aşkının sahrasında o kadar nale ettim ki her taşın içinden zil sesi gibi feryat gelir.
1313 Vefa ipliğinden diktiğim elbise kefenim oldu, iğne ile dikilmiş bu ipler kararıp kalsın.
1314 Gönlü yanmışlara bir nazar etmiyorsun, eğer bana ediyorsan yine de etmiyorsun.
1315 Sende cefa yoktur dedim, ancak vardır. Bunu vefa olarak anladım, vardır ancak yoktur.
1316 Senin aziz canın için, merhametin yoktur, benim canım için yoktur, varsa da yoktur.
1317 Ey dert, cefa hiçbir şeye değiştirilmez, güzeller o gün vefalı olanları tanırlar, aşk çölünde feryat etti, biz susuzların susması, yağmur hediyesi gibidir.
1318 Benim ve dilberimin çehresi kıpkırmızıdır. Ancak o, şaraptan, bu ise kandan.
1319 Şişem boş, gönlüm kan ile doludur, ne yapayım, feleğin işleri her zaman tersinedir.
1320 Leyla'da öyle gizli bir işve vardı ki ondan yalnız Mecnun haberdardı.
1321 Benim şu tamahkarlığıma bak ki ondan mihribanlık istiyorum, ancak o, bunun ne olduğunu bilmiyor.

Şîveî hest k’ez-û memnûnest[1322]

TÛFÂN

Ne be-kârem âyed în-dil ki nigâh dârem û-râ

Ne be-kâr-ı dilsitânî ki be-vey sipârem û-râ

Dem-i merg merg-i diğer gam-ı dost şud ki düşmen

Reved ez-miyân çü cânem bered ez-kenârem û-râ[1323]

HİLÂLÎ

Ne-mî-tüvân be-tû şerh-i belâ-yı hicrân kerd

Fütâdeem belâyî ki şerh ne-tüvân kerd

Belâ-yı hicr-i tû müşkil buved hoş ân-bî-dil

Ki murd pîş-i tû kâr ber-hud âsân kerd[1324]

SERŞÂR

Ez-kayd-ı gamet çünân esîrem

Tersem ki tu-râ ne-dîde mîrem

Her çen ki dûrem ez-tû ey meh

Mihr-i tû ne-refte ez-zamîrem[1325]

ʿÂŞIK

Tâ-key zi-bîm-i hûy-ı bütî kec-külâh-ı mâ

Ez-dîde nâ-tamâm ber-âyed nigâh-ı mâ[1326]

Tıflest ü âgehiyeş ne-ez-kâr-ı rûzgâr

Û-râ haber kunîd zi-te’sîr-i âh-ı mâ[1327]

Dârîm daʿvî be-tû ammâ be-rûz-ı haşr

Müşkil ki cânib-i tû ne-gîred güvâh-ı mâ[1328]

ʿÂşık ki hest ez-heme kes tîre rûzter

İmrûz girye kerd be-rûz siyâh-ı mâ[1329]

ʿÂŞIK

Mihr-i tû bîrûn reved ez-dil-i gâmgîn-i mâ

Ez-dil-i bî-rahm-ı tû ger be-reved kîn-i mâ[1330]

[1322] Aşığın mutsuz olduğunu görsen, onda öyle bir naz vardır ki ondan memnundur.

[1323] Bu gönül bana ne gerektir ki onu koruyup gözeteyim, ne de bir dilbere lazımdır ki ona emanet edeyim. Ölüme yakın başka bir ölüm de bana dost oldu, düşman, dilberimi benim yanımdan başka bir yere götürdü.

[1324] Hicran belasını sana açmak mümkün değil, öyle bir belaya düştüm ki onun anlatmak mümkün değil, senin ayrılığının belası çok zordur, senin yanında ölen kişi kendi işini çok kolaylaştırdı.

[1325] Senin boyunun derdine esir oldum, ölüp seni göremeyeceğimden korkuyorum, ey güzelim, senden çok uzak olmama rağmen, senin aşkın benim canımdan çıkmamıştır.

[1326] Ey bizim eğri külahlımız, ne zamana kadar güzelin huyundan korkacaksın? Bizim bakışlarımızın hepsi yarım kalmıştır.

[1327] Çocuktur, devranın işinden haberi yoktur. Ona, bizim ahımızın tesirini haber verin.

[1328] Kıyamet gününde biz iddiacı olacağız, o zaman, bizim iddialarımızın senin lehine olması çok zordur.

[1329] Aşık’ın bütün günleri, herkesinkinden daha karanlıktır, bugün bizim kara günümüze o Aşık ağladı.

ʿÂŞIK

Figân ki sabr be-vaktî zarûr şud mâ-râ

Ki dâdeîm be-hûyân-ı dil-i şekîbâ-râ[1331]

ʿANDELÎB-İ KÂŞÂNÎ

Gil mî-şeved zi-âb-ı müje hâk-i râh-ı mâ

Bâ-gayr be-güzered çü büt-i kec-külâh-ı mâ[1332]

Ez-bîm-i ân-ki âyîneeş-râ keder resed

Bîrûn ne-mî reved ne hed kadem ez-sîne-i âh-ı mâ[1333]

Mâ pâdişâh-ı memleket-i derd ü mihnetem

Bî-çâregî vü bî-kesî-i mâ sipâh-ı mâ[1334]

Ve lehû

Hezâr bâr be-dâmân eğer keşem pâ-râ

Bered be-ân ser-i kû şevk-i bî-hûdî-i mâ-râ[1335]

Figân ki fırsat-ı dîden be-saʿy hem ne-dehed

Gurûr hüsn-i tu-râ şerm dostî-i mâ-râ[1336]

Be-mahfilî ki burîdend dîğerân kef ü dest

Çehâ güzeşt zi-hasret dil-i Züleyhâ-râ[1337]

ʿÂŞIK

Vâkıf ne-geşte bûdem ez-bî-vefâî-i tû

Tâ-rûz-ı reften-i cân yaʿni cüdâî-yı tû[1338]

Der-vâdi-i mahabbet güm-güştegân-ı şevkîm

Ey kevkeb-i hidâyet kû rûşenâî-i tû[1339]

Ey dil ki der-reh-i ʿaşk hayrân kâr-ı hîşî

Müşkil resem be-câyî ez-reh-nümâî-i tû[1340]

ZEBÎH

Bi-yâ ki bî-tû dilem ez-hayât bî-zârest

Bi-yâ ki zindegîyem bî-tû saht düşvârest[1341]

1330 Senin merhametsiz gönlünden bizim kinimiz çıksa, o zaman bizim gamlı gönlümüzden senin muhabbetin çıkar.
1331 Eyvahlar olsun, güzellere kendi sabırlı gönlümüzü verdiğimizden beri bize sabretmek çok lazım oldu.
1332 Eğri külahlı put gibi güzel olan o sevgili sanki yabancı gibi yanımızdan gelip geçerse, yolumuzun toprağı, kirpiğimizin suyu ile çamur olur.
1333 Onun aynasına toz konacağından korktuğu için bizim ahımız ayağını sinemizden başka bir yere koymuyor.
1334 Biz derd ve sıkıntı ülkesinin padişahıyız, çaresizlik ve kimsesizlik bizim ordumuzdur.
1335 Bin defa kendi ayaklarımı eteğimin altına çeksem, kendinden habersizlik şevki yine de beni onun mahallesine götürecek.
1336 Yazıklar olsun, çalışmak da seni görmeye imkan vermiyor, gurur, senin güzelliğini, utangaçlık ise bizim dostluğumuzu.
1337 Başkalarının kendi ellerini doğradıkları o mecliste hasret sebebiyle Züleyha'nın gönlünden neler geçmedi ki?
1338 Senin ayrılığın yani senin canının gittiği güne kadar senin vefasızlığından haberdar olmamıştım.
1339 Biz muhabbet vadisinde yolunu kaybetmişleriz, ey hidayet yıldızı, peki senin ışığın, parlaklığın nerede?
1340 Ey gönül, sen aşk yolunda hayransın ve kendi işindesin, senin yol göstermenle benim bir yere ulaşmam çok zordur.
1341 Gel ki sensiz bu gönlüm hayattan usanmıştır, gel ki sensiz benim hayatım çok zordur.

Ne gül şinâsem ü ne hâr în-kadar dânem

Ki bî-ruhet gül-i hurşîd der-nazar hârest[1342]

Sadâ-yı nâleî âmed be-gûşem ez-kafesî

Ne-yâftem ki dilem der-kücâ giriftârest[1343]

TURÂB

Me-cû yârâ be-katl-i men bahâne

Ki katl-i ʿâşıkân-râ hûn bahâne[1344]

Revâ bâşed kerem hᵛânî seg-i hᵛîş

Velî ez-dergehet rânden revâne[1345]

Kasem ber-hâk-pây-i cân fezâyet

Ki suvgendi beh ez-ân hâk-i pâ ne[1346]

Turâb ez-tû ne-dâred şekve-i bî-câ

Be-bîn hak cânib-i û hest yâ ne[1347]

ZEKÎ HEMDÂNÎ

Leb-i tû kerde çünân ʿâm-ı resm ihyâ-râ

Ki mî-dehed be-ecel mansab-ı Mesîhâ-râ[1348]

EMÎR HUSREV

Türkeş-i men ey men gulâm-ı rûy-ı tû

Cümle şâhân-ı cihân Hindû-yı tû[1349]

Her çe âyed der-dilem gayr ez-tû nîst

Ya tûî ya bû-yı tû ya hûy-ı tû[1350]

Çened mî-pursî ki Husrev-râ ki küşt

Gamze-i tû çeşm-i tû ebrû-yı tû[1351]

SAʿDÎ

Ey ki guftî hîç müşkil çün firâk-ı yâr nîst

Ger ümîd-i vasl bâşed hemçünân düşvâr nîst[1352]

ʿANDELÎB

Baʿd-ez-în reften me-râ mümkin be-kûy-ı yâr nîst

[1342] Ne gülü ne de dikeni bilirim, senin yüzünü görmeden, güneş gülünün benim nazarımda diken gibi olduğunu iyi bilirim.
[1343] Bir kafesten kulağıma bir inleme sesi geldi, benim gönlümün nereye tutulduğunu bilemedim.
[1344] Ey sevgilim beni öldürmek için bahane arama, çünkü aşıkların katli için bir kan bahası ödenilmelidir.
[1345] Beni kendi köpeğin olarak kabul etsen revadır, ancak beni kapının önünden kovmak hiç de insaflı değil.
[1346] Ayağının can bağışlayan toprağına yemin ederim ki senin ayağının tozundan daha iyi ant olamaz.
[1347] Turab'ın senden şikayet etmesi boşuna değildir. Kendin bir bak gör, hak onun tarafında mı değil mi?
[1348] Senin dudakların halkın umumi adetlerini öyle ihya etmiştir ki Hz. İsa'yı da ecel vazifesine tayin eder.
[1349] Ey benim Türküm, ey güzelliğine kul olduğum, dünyanın bütün şahları senin kölelerindir.
[1350] Benim gönlüme senden başka hiçbir şey gelmiyor, gelenler, ya sen, ya senin kokun ya da senin huyundur.
[1351] Eğer Hüsrev'i kim öldürdü diye sorsan, senin gamzen, senin gözlerin, senin kaşların.
[1352] Dünyada hiç bir şey sevgiliden ayrılık kadar müşkil değil diyorsun, buluşma ümidi olsa bu o kadar da zor bir şey değil.

Çün ser-i kûyeş zamânî hâlî ez-agyâr nîst[1353]

Müşkil ân-bâşed ki bâ-âgyâr bînî yâr-râ

V'er ne gamhâ-yı şeb-i hicrân çünân düşvâr nîst[1354]

Çün ne-bâşed hâlî ez-agyâr yek-dem bezm-i û

Şâkirem ez-baht k'ender-bezm-i ûyem bâr nîst[1355]

HASAN

Dil be-dâg-ı yâr-ı men bihter çü bâ-men yâr nîst

Hoş dilî dârem ki der-vey cüz gam dildâr nîst[1356]

Vasl mî-cûy kadem ez-kûy-ı hestî bâz keş

Kîmyâ der-hokka-i gaybest der-bâzâr nîst[1357]

HİMMET

Be-gülgeşt-i çemen her ki cüdâ z'ân-sîm-ten reftem

Be-yâdeş girye kerdem ân-kadar k'ez-h^{v}işten reftem[1358]

Fütâd âteş be-cân-ı bülbülân ez-nâle-i zârem

Galat kerdem ki bâ-în-bî-karârî ber-çemen reftem[1359]

Be-ragm-ı müddeʿî reftem men ü mândî tû der-kûyeş

Gehî ey dil be-yâd ârem ki nevmîd ez-vatan reftem[1360]

Me-râ ez-kûy-ı cânân gayr-ı nevmîdî ne-şud hâsıl

Tû dânî bâ-ümîd-i h^{v}işştem Himmet ki men reftem[1361]

TABÎB

Kû rûzgar ânçe tüvâned bi-mâ kuned

Mâ vü tu-râ me-bâd ki ez-hem cüdâ kuned[1362]

Murg-ı şikeste-bâlem u sayyâd bî-vefâ

Tersem be-în-bahâne zi-dâmem rehâ kuned[1363]

Küstâh mî-vezed be-harîm-i çemen revâst

Ger ʿandelîb şekve zi-bâd-ı sabâ kuned[1364]

[1353] Bundan sonra benim için yarin mahallesine gitmek mümkün değil, çünkü onun sokağı bir an olsun rakiblerden boş kalmıyor.
[1354] Sevgiliyi rakibler ile bir arada görmek çok zordur, yoksa ayrılık gecesinin acıları o kadar da ağır değil.
[1355] Onun meclisi bir an bile olsa rakibsiz kalmıyor, şükürler olsun ki benim o mecliste yerim yoktur.
[1356] O sevgili benimle dost olmadığı için, onun gönlünde dağ olsaydı daha iyi olurdu, bir hoş gönlüm var ki onda gamdan başka bir dost yoktur.
[1357] Buluşmayı isteme, varlık menzilinden ayağını çek, kimya gaybın hokkasındadır, pazarda değildir.
[1358] Gül bahçesine o gümüş bedenli sevgiliden ayrı gittim, onu hatırlayıp o kadar ağladım ki kendimden geçtim.
[1359] Benim inlemelerimle, bülbüllerin canına ateş düştü, bu kararsızlıkla çimenliğe gitmem bir hata idi.
[1360] İddiacıya inat olsun diye ben gittim, sen onun mahallesinde kaldın, ey gönül, bazen vatandan ümitsiz bir şekilde gittiğimi hatırlıyorum.
[1361] Himmet, sen bilirsin ki ben ne ümitlerle oraya gittim ama sevgilinin mahallesinde bana ümitsizlikten başka bir şey nasip olmadı.
[1362] O felek bize yapacağını yapsın, ancak benimle seni hiç ayırmasın.
[1363] Kanadı kırılmış bir kuşum, avcı ise merhametsizdir, kanadı kırıklık bahanesi ile korkarım ki beni kafesten serbest bırakırlar.
[1364] Bülbül seher yelinden şikayet ederse, çimenlik çevresine de küstahlık etmek revadır.

Der-hicr eğer Tabîb şebî rûz kerdeî

Dânî şeb-i firâk be-ruzem çehâ kuned[1365]

NAZÎRÎ

Çeşmeş be-râhî mî-reved müjgân nemnâkeş niger

Der-sîne dâred âteşî pirâhen-i çâkeş niger[1366]

Dâmî zi-zülf endâhte ber-gerden-i sîmeş be-bîn

Hûnî zi-müjgân rîhte ber-dâmen-i pâkeş niger[1367]

Şerm ez-miyân ber-h^{v}âste mihr ez-zebân ber-dâşte

Güftâr-ı bî-pursiş be-bîn reftâr-ı bî-bâkeş niger[1368]

Ez-kûy-ı maʿşûk âmede şûrîdegân der-halkaeş

Ez-sayd-ı âhû mî-resed şîrân be-fetrâkeş niger[1369]

Dil burde der-dil bâhten maʿşûk-ı ʿâşık pîşe bîn

Ne-girifte der-endâhten bâzû-yı çâlâkeş niger[1370]

Vahşî gazâlî k’ez-sabâ rem der-beyâbân mî-hûred

Râm Nazîrî mî-şeved der-hûş u idrâkeş niger[1371]

CÂMÎ

Pes ez-murden be-hâk-i men güzer kun gam-küzâr-ı men

Be-bîn sad-harf-i gam der-her hat ez-levh-i mezâr-ı men[1372]

Ne-bîned kes fürûg mihr-râ tâ-haşr eğer nâ-geh

Futed ber-rûy zi-der-în-sâye-i şebhâ-yı târ-ı men[1373]

Fürûd âyed şebî în-külbe-i gam ber-serem z’ân-sân

Ki tûfân mî-kuned der-girye-i çeşm-i eşk-bâr-ı men[1374]

Zi-ʿaşket murd miskîn Câmî vü ne-yâmed tu-râ der-dil

Ki bûd üftâde rûzî bî-dilî der-reh-güzâr-ı men[1375]

ÂZER ÜSTÂD-I ŞUʿARÂ

Yek-katre hûn zi-tîg-i bütân vâm kerdeem

Der-sîne cây dâde dileş nâm kerdeem[1376]

[1365] Ey Tabib, eğer ayrılık gecesinde sabaha ulaşabilirsen, firak gecesinin gündüzümde bana neler edeceğini bilir misin?
[1366] Nemli gözlerine bir bak, gözleri yol çekmektedir, yırtılmış gömleğine bir bak, sinesinde ateşi var.
[1367] Gümüş boynuna bıraktığı zülf tuzağına bir bak, kirpiklerinden kanlı yaşlar dökülür, temiz eteğine bir bak.
[1368] Hayayı ortadan kaldırıp, muhabbeti gönülden atıp, sorgusuz konuşmayı gör, korkusuz yürüyüşüne bir bak.
[1369] Sevgilinin sokağından gelir, onun düşkünleri etrafında halka halka, ceylan avından gelir, eğerine bağlanmış aslanlara bir bak.
[1370] Gönülleri avlamakta mahirdir, aşık görünüşlü maşuka bak, fırlatmakta mahir değildir, çevik kollarına bak.
[1371] Vahşi ceylan, çöllerde seher yelinden ürker, gelir Naziri’ye ram olur, onun aklına ve idrakine bak.
[1372] Ey bana gam veren sevgilim, ben öldükten sonra yolunu benim mezarımın üstünden geçir, kabrimin üstündeki her çizgide yüz gam harfi gör.
[1373] Nalemle kararan gecelerimin gölgesi gündüzün üstüne düşse, kıyamete kadar hiç kimse güneş yüzü göremez.
[1374] Ağlayan gözlerimden akan yaşlar o kadar tufan meydana getirir ki bu gam kulubesini benim başıma yıkacak bir gün.
[1375] Senin aşkın ile bu miskin Cami öldü, sen, bir gün gönülsüzün birisi benim yolumun üzerine düşmüştü diye hiç hatırına getirmedin.
[1376] Put gibi güzellerin kılıcından bir damla kan ödünç aldım, ona sinemde yer verip adını gönül koydum.

Dâgem ez-în ki mî-şinevem rûz ez-rakîb

Derd-i dilî ki şeb be-tû peygâm kerdeem[1377]

Sayyâd eğer zi-rahm me-râ küşt dûr nîst

Te'sîr-i nâleîst ki der-dâm kerdeem[1378]

Rûzem siyâhter şude ez-reşk-i gayr u men

Hoş-dil ki subh-ı hicr-i tu-râ şâm kerdeem[1379]

Tû behr-i sayd Âzer-i miskîn nişesteî

Men der-gümân în-ki tu-râ râm kerdeem[1380]

TÛFÂN

Ne-şevem esîr-i hicrî ki zi-pey visâl dâred

Ne-kunem kabûl derdî ki kuned kabûl dermân[1381]

SÜHEYLÎ

Be-rûz-ı gam kesî cüz sâye-i men nîst yâr-ı men

Velî ân-hem ne-dâred tâkat-ı şebhâ-yı târ-ı men[1382]

NAZÎRÎ NİŞABÛRÎ

Hud-râ kebâb ez-în dil-i hûdgâm kerdeem

În-pâre-i âteşîst dileş nâm kerdeem[1383]

Ger rûzgâr düşmen-i men geşt dûr nîst

Hûnhâ zi-reşk der-dil-i eyyâm kerdeem[1384]

Pîş-i hayâl-i û hazer ey dil zi-ıztırâb

K'în-sayd-râ be-hîle demî râm kerdeem[1385]

ʿÂŞIK ISFAHÂNÎ

Bâ-în heme bî-tâliʿî der-ʿaşk kerdem kârhâ

În-tâliʿ-i ber-keşte-râ men âzmûdem bârhâ[1386]

Ez-zevk-i dîdâr kesî cân dâdem ü şud rûşenem

K'ez-dîden rûy nigû âsân şeved düşvârhâ[1387]

Ey seng-dil sayyâd-ı men tâ-çend ez-yâd-ı kafes

Ser zîr-i bâl hud keşem der-kûşe-i gülzârhâ[1388]

[1377] Gece sana gönderdiğim sözü gündüz rakipten duyuyorum, gönlümün derdi budur.
[1378] Eğer avcı merhamete gelip beni öldürse, bunda şaşılacak bir şey yok, bu tuzakta ettiğim nalelerin tesiri ile olmuştur.
[1379] Başkalarının kıskançlığından günüm kapkara oldu, ancak senin ayrılık sabahını akşama çevirdiğim için de gönlüm çok hoştur.
[1380] Sen miskin Azer'in avını seyretmek hayali ile oturmuşsun, ben de seni ram ettiğime seviniyorum.
[1381] Şimdiye kadar ardından buluşma gelmeyen bir ayrılığa esir olmadım, dermanı olan bir derdi de kabul etmedim.
[1382] Gündüz derdimi söylemek için yarim yanımda olmuyor, karanlık gecede ise dayanmaya bile takati olmuyor.
[1383] Kendimi kendi başına gönlümün elinde kebap ettim, bu, bir parça ateştir, adını gönül koydum.
[1384] Eğer zamane, felek bana düşman olduysa bunda şaşılacak bir şey yok, kendi kıskançlığım ile vaktin gönlünü kana çevirdim.
[1385] Ey gönül, onun hayalinin karşısında ıztıraptan hazer et, çünkü bu avı, bin hile ile bir anlık ram ettim.
[1386] Talihimize rağmen aşk konusunda çok işler gördüm, bu yüzü dönmüş talihi defalarca imtihan ettim.
[1387] Bir kimseyi görme hevesi ile canımı verdim ve anladım ki güzellerin yüzünü görmekle zorluklar kolaylaşır.

Ne-behr-i tarh-ı âşiyân k'ez-gayret-i nâ-mahremân

Hârî be-gülşen mî-keşem ez-rahne-i dîvârhâ[1389]

Hayfest gâfil be-güzerî ey berk-i bî-pervâ zi-men

Bâ-sad meşakkat cemʽ şud der-âşiyânem hârhâ[1390]

ʽÂşık bûd der-râh-ı û gümgeştenîhâ şart-ı reh

Ez-râh dûr üftâde în-kârvân-ı sâlârhâ[1391]

EYZAN ʽÂŞIK

Be-galat zi-dest dâdem ser-i zülf-i yâr-ı hud-râ

Ki ne-yâzmûde bûdem dil-i bî-karâr-ı hud-râ[1392]

Pey-i sayd-ı diğerî ân-ki reved zi-bî-vefâyî

Be-kemend-i diğerî kû be-niger şikâr hud-râ[1393]

Be-surâg-ı hâkem âmed zi-vefâ vü men peşîmân

Ki be-bâd dâde bûdem be-taleb-i gubâr hud-râ[1394]

Seg-i yâr mî-gürîzed zi-men ü kücâî ʽÂşık

Ki be-kûy-ı û nümâyîm be-tû iʽtibâr-ı hud-râ[1395]

EYZAN ʽÂŞIK

Kurb-ı rakîb tâbe-key süstî ʽahd-i yâr kû

Hasmî âsumân çe şud gerdiş-i rûzgâr kû[1396]

Hemdemî segeş eğer dest dehed me-râ hoşem

Ber-ser-i kûy-ı ân-sanem ân-kadar iʽribâr kû[1397]

AKA SEYYİD NAKİYYÜ'L-MÜTEHALLİS ʽANDELÎB KÂŞÂNÎ VEFKA'L-LÂHU TEʽÂLÂ

Murg-ı dilem güşûde pür turre-i tâbdâr kû

Tâ-ki zened be-nâvekeş gamze-i ân-nigâr kû

Hufteem eş be-âsitân-ı tâz segân-ı kûy-ı h^{v}îş

Be-şumardem velî me-râ în-heme iʽtibâr kû[1398]

EMÎR HUSREV DEHLEVÎ

[1388] Ey benim taş yürekli avcım, ne zamana kadar kafes hayali ile gül bahçesinin bir köşesinde başımı kanatlarımın altına koyacağım?
[1389] Mahrem olmayanlar görmesin diye, yuva yapmak için, gül bahçesindeki duvarın yarıklarından diken taşıyorum.
[1390] Ey pervasız yıldırım, bana hiç dikkat etmeden gafil olarak geçmene çok yazık, çünkü bu dikenleri bin bir meşakkatle yuvama toplamıştım.
[1391] Aşık, bu yolun şartlarında senin yolunda helak oldu. Bu kervan reisleri ise yoldan uzak düşmüşlerdir.
[1392] Kendi kararsız gönlümden emin olmadan yanlışlıkla, sevgilimin zülfüne gönül verdim.
[1393] O, vefasızlığından başka bir avın peşinden gider, sen kendi avını başka bir kementte ara.
[1394] Vefasından benim mezarımı aramaya geldi. Ama ben pişman oldum, çünkü toz aramak hevesiyle onu yele vermiştim.
[1395] Yarin köpeği benden kaçıyor, Aşık nerdesin ki onun mahallesini sana emanet edeyim.
[1396] Rakibin yakınlaşması ne zaman olacak, sevgilinin sözünün boşa çıkması hani? Semanın hasmına noldu? Feleğin dönmesi nerede?
[1397] Onun köpeği benimle arkadaş olsa ben mutlu olurum, o güzelin mahallesinin bu kadar vefası hani?
[1398] Gönlümün kuşu kanat açmıştır, onun kıvrımlı saçları hani? Onu okla vursun, o güzelin gamzesi hani? Onun kapısında mahallesinin köpeklerini saymak için uyudum, ancak bende bu itibar hani?

Ey bî-tû gülhâ-yı çemen şüste be-hûn ruhsârhâ

Hârest bî-ruhsâr-ı tû der-çeşm-i mâ gülzârhâ[1399]

EMÎR HUSREV DEHLEVÎ

Der-ham-ı gîsû-yı kâfirveş ki dârî târhâ

Behr-i reh-i gümkerdest nîst pâkâ nest ân-zünnârhâ[1400]

NİYÂZÎ RAHMETU'L-LÂHİ TEʿÂLÂ

Pinhân keşîdem gerçi men der-râh-i ʿaşk âzârhâ

Âhir zi-çeşmem kerd gül der-pâ halîde hârhâ[1401]

Ez-dîden gül mî-heled ber-dîde-i men hârhâ

K'ân-gül ki men cûyemeş ne-buved der-în-gülzârhâ[1402]

Efgân ki dünbâl-i bütân ez-cân u dil sad-kervân

Vâ mânde vü gâfil ez-ân în-kervân sâlârhâ[1403]

ʿÂŞIK ISFAHÂNÎ

Zi-hicrân ber-leb âmed cân-ı gamgîn-i dilfikârî-râ

Refîkî kû ki be-nemâyed be-men râh-ı diyârî-râ[1404]

Giriftem zinde mândem çend rûzî der-firâk-ı tû

Be-ser-i key mî-tüvân burden be-hicrân rûzgârî-râ[1405]

Be-peygâmî zi-laʿleş şâdmânem tâliʿ ân-kû

Geh be-nüvâzed be-mektûbî gehî ümmîdvârî-râ[1406]

Vefâ-yı ân-ki dâred ʿizzetî müşkil ne-mî-bâşed

Kerîmî kû ki be-nüvâzed çün men-i bî-iʿtibârî-râ[1407]

Ne-mî-dânem kücâ şud hâk-i ʿÂşık în-kadar dânem

Ki ez-dünbâl-i muhmil muztarib dîdem gubârî-râ[1408]

NİYÂZÎ

Çend bâ-agyâr-ı bînem yâr yâr-ı h^{v}îş-râ

Gamküsâr-ı gayr bînem gamküsâr-ı h^{v}îş-râ

Çâre behr-i siyeh-rûzî ne-dânem v'er ne men

Zi-âh-ı hud rûşen kunem şebhâ-yı târ-ı hîş-râ[1409]

[1399] Sensiz, çimenlik gülleri yüzlerini kan rengine çevirmiş, bizim gözümüzde ise sensiz, çimenlikler hep dikenlidir.

[1400] Senin, o kafir gibi kıvrımlı saçların, zünnar ve pakların yolunu kaybetmesi içindir.

[1401] Her ne kadar aşk yolunda bin türlü gizli dert çeksem de sonunda ayağıma batan dikenler gözlerimde gül açtı.

[1402] Nerde bir gül gördüysem gözlerime diken battı, benim aradığım, istediğim gül bu gülbahçelerinde yoktur.

[1403] Eyvahlar olsun ki güzellerin peşi sıra yüzlerce canlar, gönüller kervan kervan şaşırmıştır, ancak bundan kervan reislerinin haberi yoktur.

[1404] Hicran boğazıma kadar geldi, gönül gamlı ve tutkun, bana bir ülkenin yolunu gösterecek arkadaş hani?

[1405] Diyelim ki sağ kaldım, bir kaç gün senden ayrı düşmüşken günlerimi hicranla geçirebilir miyim?

[1406] Onun dilinden bir mektup almakla sevinirim, ancak talihim hani? Bazen bir mektuba beni okşasın, bazen de beni ümitvar etsin.

[1407] Vefası olanın izzetli olması o kadar da zor değil, cömert birisi vardır ki ben itibarsızı koruyup gözetsin.

[1408] Ey Aşık, senin tozun nereye gitti, bilmiyorum, ancak ıstıraplı yükün arkasından gidip toprağa karıştığını biliyorum.

EYZAN NİYÂZÎ

Ne-mî-şeved der-cefâ katʿ dostârî-i mâ

Ki nîst yârî-i mâ bâ-tû ihtiyârî-i mâ[1410]

Vefâ-yı mâ ne-şeved hîç ez-cefâ-yı tû kem

Füzûn zi-düşmenî-i nîst dostârî-i mâ[1411]

Zi-cürm-i bî-günehî pîş-i dost münfaʿilem

Günâhkârî-i mâ bîn ü şermsârî-i mâ[1412]

Çe sûd ez-în ki be-mâ kes ne-mî-resed zi-vefâ

Ne-mî-resed çü kesî ber-deret be-h^{v}ârî-i mâ[1413]

TÛFÂN

Ser-güzeşt-i şeb-i hicrân-ı tû guftem bâ-şemʿ

Ân-kadar sûht ki ez-gufte peşîmânem kerd[1414]

Husrev Dehlevî

Zihî be-rîhte ber-lâle müşk Sârâ-râ

Şikeste revnak-ı hurşîd gevher-ârâ-râ[1415]

Be-sît-i hüsn girift ân-büt-i Semerkandî

Çü kişver-i dil-i mâ hıtta-i Buhârâ-râ[1416]

Be-rûz-ı küşten ez-ân-gamze mühletî custem

Velî ne-dîde zi-kâtil kesî müdârâ-râ[1417]

HUSREV

Âverdeem şefîʿ dil-i zâr-ı h^{v}îş-râ

Pendî be-deh dü-nergis-i bîmâr-ı h^{v}îş-râ[1418]

ʿANDELÎB KÂŞÂNÎ

Bes ki bînem zâlim ü bî-rahm yâr-ı h^{v}îş-râ

Mî-ne-dânem der-gameş encâm-ı kâr-ı h^{v}îş-râ

Baʿd-ez-în-dest-i men ü dâmân-ı nevmîdî ez-û

Z'ân ki pîşeş âzmûdem iʿtibâr-ı h^{v}îş-râ[1419]

[1409] Ey dost, sevgilimi ne zamana kadar yabancılar ile göreceğim? Kendi gamını çekdiğimi, başkalarına gam çeken göreceğim, kara günlerin çaresini bilmiyorum, yoksa ben, kendi karanlık gecelerimi ahımın ateşi ile aydınlatırdım.

[1410] Ey dost, bizim dostluğumuz cefadan sarsılmaz, bizim dostluğumuz bizim seçimimiz de değildir.

[1411] Bizim vefamız, senin cefan ile azalmaz, düşmanlık sendendir, ancak biz dostuz.

[1412] Günahsızlık suçu yüzünden dost yanında utanıyorum, bizim günahlarımıza ve utangaçlığımıza bir bak.

[1413] Ne fayda, hiç kimse bize vefa göstermiyor, bizi alçaltmak için senin kapına gelen de yoktur.

[1414] Senden ayrı olduğum gecelerin hikayesini muma anlattım, o kadar yandı ki dediğime de pişman oldum.

[1415] Ne güzel, lalenin üstüne Sara miski dökmüşsün, gevheri süsleyen güneşin parlaklığını kırmışsın.

[1416] O Semerkand güzeli, kendi güzelliğinin şöhreti ile gönül ülkemizi Buhara gibi fethetti.

[1417] Gamzen beni öldürmeye kalkıştığı zaman boş yere aman diliyorum, şimdiye kadar katilden merhamet gören bir adam var mıdır?

[1418] Bu yaralı gönlümü sana aracı olarak getirdim ki bimar gözlerine nasihat edesin.

[1419] Sevgilimi zalim ve merhametsiz gördüğümden, onun aşkında işimin sonunu anlayamıyorum, bundan sonra benim elim onun eteğinde, ondan ise ümitsizlik duyuyorum, sanki onun yanında kendi itibarımı kontrol ettim.

EYZAN HUSREV DEHLEVÎ

Bâşed ân-rûzî ki bînem gam-güsâr-ı h^vîş-râ

Şâdmân yâbem dil-i ümmidvâr-ı h^vîş-râ[1420]

MEŞHEDÎ MOLLA ʽALİ

Güfte-i Meşhedî Molla ʽAlî Der-bâre-i Mescid

(Hâcı Mirze Mehemmed Oglu Meşhedî Molla ʽAlî)

Gûş dârid ey gürûh-ı ehl-i kemâl

Be-fikrem der-âmed hayâlât-ı bî-melâl[1421]

Nazm kerdeem çend efrâd bâ-zülâl

Kunem ahvâl-i mescid ser ez-makâl[1422]

Cemâʽat şeb-hengâm tamâmen be-gayret âmede

ʽUmûmen ez-sıgâr u kibâr be-şevk âmede[1423]

Cemʽ kerdend pûl eskinâs der-yek-câ

Zübde-kerdend ez-mü'minân-ı bî-hemtâ[1424]

Baʽd-ez-ân-ahund ʽAlî bî-makâm

Sâʽat-i hoş mülâhaza kerd tamâm[1425]

Ez-mühendisân-ı hoş-ahlâk

Âmedend binâ-yı mescid kerdend[1426]

Çe mescid belki binâ-yı Halîlu'l-lâhî

Z'în-ʽilâve mescid-i Aksâ-yı Rabbânî[1427]

Zînet-i mescid ez-her taraf bülend-akuşka[1428]

Nûr-ı mescid-i pür-ziyâ misâl-i behiştâsâ[1429]

Zînet-i diğer mihrâb-ı ʽibâdet-i û

Çün mihrâb-ı Hazret-i Yahyâ misâlest û[1430]

Z'ûn ʽilâve minâreî çün minâre-i Kisrâ

Z'în tarafî kunem çün minâre-i Nâdirî[1431]

Ziyâde çe taʽrîf kunem în-beyt-râ

Binâ kerd Gaffâr beyt-i Hudâvend-râ[1432]

[1420] Bir gün bu sevgilimi görebilirim, bununla sevinip, gönlüme bir ümit vereyim.
[1421] Dinleyin ey kemâl ehli, benim gönlüme dertsiz hayaller gelmiştir.
[1422] Caminin durmunu anlatmak içinm bir kaç şirin beyit söyledim.
[1423] Gece vakti halkın çoğu azmedib, küçükten büyüğe herkes şevke geldiler.
[1424] Hepsi bir yere para topladılar, müminlerden de benzersiz olanları seçtiler.
[1425] Bundan sonra, bir vazifesi olmayan Molla Ali, uğurlu bir vakitte o paraları gözden geçirdi.
[1426] Becerikli ve güzel ahlaklı mühendisler gelip caminin binasına başladılar.
[1427] Ne cami, sanki Halilullah Kabesi gibi, bundan başa Mescid-i Aksa gibi.
[1428] Akuşka kelimesi rusçadan geçmiş bir kelimedir.
[1429] Her tarafı yüksek pencerelerle süslü, cennet gibi, ışıklı, nurlu bir cami.
[1430] Onun başak bir süsü, ibadet edilen mihrabı ki Hz. Yahya'nın mihrabına benzerdi.
[1431] Bundan başka Kisra'nın minaresine benzer bir minare, bu taraftan ise Nadir Şah'ın minaresine benzer bir minare.

Diğer Kâsım Mehemmed ʿAlî kerdend saʿy

Caʿfer ʿAbbas ʿAlî Rızâ hem kerdend saʿy[1433]

Z'în ʿilâve seyyid-i ʿâlî-neseb

Saʿyî küllî kerde der-minâre bâ-edeb[1434]

Hudâvendâ be-hakk-ı sûre-i ve'n-Necm ü Tâhâ

Be-deh kuvve kudret be-miʿmârân încâ[1435]

Kunend în-beyt-râ bâ-saʿy-i küllî tamâm

Müzeyyen şeved ez-heme mescidhâ hayr encâm[1436]

Z'în ʿilâve be-hakk-ı Ahmed-i Muhtâr

Be-hurmet-i vasiyy-i peygamber şeb-per şeb-per[1437]

Halâyık-râ râgıb-ı mescid kun

Kalb ıslâh ehl-i ʿibâdet kun[1438]

Nazm kerde çend efrâd ʿAliyy-i dil-efkâr

Hudâvendâ der-kıyâmet ʿavaz deh be-hakk-ı Muhtâr[1439]

Eyzan Güfte-i Meşhedî Mollâ ʿAlî

Şükrü'l-lah ber-hâlik-ı arz u semâ

Hamd-i bî-hadd bî-müntehây bî-intihâ[1440]

Âferîde leyl ü nehâr meh ü hurşîd ziyâ

Behr-i mahlûk-ı cihâniyânî pür-fenâ[1441]

Baʿd hamd ü dürûd-ı bî-rayb u senâ

Ber-cemâl-i pür-ziyâ Muhammed şefîʿ-i rûz-ı cezâ'[1442]

Baʿd-ez-ân dürûd selâm ber-vasiyy-i ʿAliyy-i vâlâ

Z'în-ʿilâve ber-evlâd-ı Yâsînî vü Tâhâ[1443]

Tâ-be-haşr în-selâm-ı lâ-yuʿaddu velâ yuhzâ

Ber-cemâl-i câ-nişîniyânî hatm Mehdî râh-nümâ[1444]

Diğer ey maʿşer-i Müslimîn-i ehl-i vefâ

Kıssa-i dârem ʿaceb ez-zemîn ü semâ[1445]

[1432] Allah'ın evi olan bu binayı ben daha nasıl tarif edeyim ki, bu binayı Gaffar bina etti.
[1433] Bundan başka, Kasım, Mehemmet Ali de çalıştılar. Ayrıca, Cafer, Abbas Ali, Rıza da çalıştılar.
[1434] Bundan başka yüce soylu bir seyyit de edeple minarenin yapılışında çalıştı.
[1435] Ey Allah'ım, Necm ve Taha surelerinin hürmetine buradaki mimarlara güç ve kuvvet ver.
[1436] Bu binayı, bütün güçleriyle çalışarak sona erdirsinler, bütün camilerden daha süslü olarak hayırla neticelensin.
[1437] Bundan başka, Hz. Muhammed'in hürmetine ve yüce peygamberin takipçilerinin hürmetine.
[1438] İnsanların camiye gelmesini sağla, kalplerini ıslah et, onları ibadete teşvik et.
[1439] Gönlü yaralı Ali bir kaç beyit nazmetti, ey Allah'ım kıyamet günü sen, Hz. Peygamber'in hürmetine onun karşılığını ver.
[1440] Yerin ve göğün yaratıcısı olan Allah'a şükürler olsun, hadsiz, sonsuz, miktarsız hamdler olsun.
[1441] Fena ile dolu âlemin mahlûkları için gece ve gündüzü, ayla güneşi ve nuru yaratmış.
[1442] Sonra, kıyamet gününün şefaatçisi, nurlu bir cemali olan Hz. Muhammed'e selam ve senalar olsun.
[1443] Sonra, onun mirasçısı olan yüce Ali'ye selam olsun, bununla birlikte Yasin ve Taha evladına da selam olsun.
[1444] Kıyamete kadar bu selamlar, yol gösteren, sonuncu imam olan Mehdi'nin cemaline olsun.

Gûş dârîd mî-kunem în-kıssa edâ

Bü'l-ʿaceb cenk kerdend zemîn ü semâ[1446]

Âsumân guft be-zemîn fahr mî-kun bî-câ

ʿArş u Kürsî Levh ü Kalem Sidretü'l-müntehâ[1447]

Âferîde Hudâvend-i kerîm Melik-i aʿlâ

Meh ü hurşîd ü kevâkib Zuhal Zehrâ[1448]

Zemîn guft ʿabes kerdî iddiʿâ

Âdem Şît Nûh Hazret-i Mûsâ[1449]

Hazret-i Dâvûd ʿÎsâ vü Meryem-i hûr-likâ

Z'în-terakkî kunem Ahmed ü Zehrâ[1450]

ʿAliyy ü ʿimrân Hasan u Hüseyn şehîd-i Kerbelâ

Zeynü'l-ʿÎbâd Bâkırü'l-ʿilm sâhib-i müşkilhâ[1451]

Caʿfer-i Sâdık Mûsâ-yı Kâzım ʿaynü'l-Hudâ

İmâm Rızâ medfûn-ı Tûs behr-i cefâ[1452]

Diğer İmâm Takiyy Nakiyy ʿAskerî şâfiʿ-i yevm-i cezâ'

Baʿde sâhibü'l-emr ʿacellu'l-lâhi feracûhâ[1453]

Încâ heme der-âgûş-ı men h^vâb kunend

Ziyâde ez-în fahr-i Mekke vü Mescid-i Aksâ[1454]

Husûsen mescid-i şehrhâyı taʿmîr-i tâze

Ez-ân cümle der-bilâd şehr-i Şeki tâze binâ[1455]

İttifâk kerdend hâs u ʿâm bî-riyâ

Cemʿ pul kerde mescid-i ferah-efzâ kerdend binâ[1456]

Der-sene-i hezâr u sesad u penç güzeşte

Dürüst bî-ʿayb u noksân keşte binâ[1457]

Ânân ki ilâhî saʿy kerdend berâ-yı itmâm

Be-feryâd-ı şân be-resân der-rûz-ı cezâ'[1458]

Ahmed-i Muhtâr şeb-per ü şeb-per ʿAliyy-i ʿimrân-râ

[1445] Ayrıca, ey vefalı müslümanlar, yer ve gökten acaip bir hali size anlatacağım.
[1446] Bu hikayeyi size anlatıyorum, dinleyin, yer ile gök arasında acaip bir savaş oldu.
[1447] Sema, yere gereksiz yere hiç övünme dedi.Arş, Kürsi, Levh ve Kalem, Sidre-i Münteha da.
[1448] Kerim olan Allah ve yüce makam sahibi Tanrı, ayı, güneşi, yıldızları, Zuhal ve Zühre'yi yaratmıştır.
[1449] Yer, boş yere iddia ediyorsun dedi. Adem, Şit, Nuh, hazret-i Musa,
[1450] Hz. Davud, İsa, huri yüzlü Meryem, bunlardan da inkişaf ederek Hz. Muhammed ve Zehra,
[1451] İmran eden Ali, Kerbela'da şehit olan Hasan ve Hüseyin, ilim alimi, zorlukları açıp çözen Zeynülibad Bakır.
[1452] Cafer-i Sadık, hidayet edenlerin gözü Musa-yı Kazım, Tus şehrinde cefa ile defnedilmiş İmam Rıza,
[1453] Diğerleri, kıyamet gününün şefaatçileri, Tagı, Nagı, sonra ferman sahibi ve ferahlatan imam.
[1454] Ayrıca bizim övüncümüz olan Mekke ve Mescid-i Aksa.
[1455] Özellikle şehirde yeni yapılan camiler, bu bağlamda Şeki'de yeni yapılmış olan cami.
[1456] Riyası olmayan avam ve seçkin insanlar birleşip para topladılar, gönül açan bir cami yaptılar.
[1457] 1303 yılını biraz geçen bir senede ayıp ve noksanı olmadan tam bir şekilde bu bina yapıldı.
[1458] Ey Allah'ım, sen, kıyamet gününde, bu caminin inşasında çalışanların yardımcısı ol.

Kabûl kun în-ihsân be-nezd-i hud ilâhâ[1459]

Baʿd nâzım-ı în-efrâd ʿAliyy-i dil-efkâr-râ

İlâhî be-bahş be-hürmet-i Âl-i ʿAbâ[1460]

EYZAN GUFTE-İ MEŞHEDÎ MOLLA ʿALİ

Hamd u senâ ber-hâlik-i leyl ü nehâr

Âferîde cümle mahlûkât-ı cihânî âşikâr[1461]

Men bâb-ı terahhum kerd ʿatâ nebiyy-i zü'l-iʿtibâr

Emr ü nehy hud-râ bâ-ʿizz ü temkîn ü vakâr[1462]

Teslîm kerd şerîʿat-i isnâ ʿaşerî ber-karâr

Mî-resâned be-halk-ı cihân hükm-fermân dâver[1463]

Be-resânîd hükm-i Hudâvend ber-kebîr ü sıgâr

Z'ân-cihet yevm-i Kadir geşt mahlûk-ı ezhâr[1464]

Ân-rûzî ki hükm nâzil şud be-Ahmed-i Muhtâr

Cemʿ kerde huccâc sahâbe ez-sagîr ü kibâr[1465]

Refte ber-minber ez-cihâz-ı şütür kerd izhâr

Ene mevlâya fe-hazâ ʿAliyyün mevlâ bâ-iʿtibâr[1466]

BAHÂR ŞİRVÂNÎ

Kasîde-i Berdiyye

Resîd fasl-ı zemistân güzeşt Ferverdîn

Fezâ-yı bâg tehî geşt ez-gül ü nesrîn[1467]

Künûn zi-şiddet-i sermâ füsürde çün dil-i men

Damen ki bûd zi-hayl-i şükûfe huld-ı berîn[1468]

Çemen ki ʿâriye be-grifte buved ez-Rıdvân

Be-huld bâz firistâd sevb-i hûrü'l-ʿayn[1469]

Tezerv keşt nihân zâg şud be-dîd be-bâg

Hevâ zi-ebr siyeh şud çü dîde-i şâhîn[1470]

Çünîn ki keffe-i şeb şud girân zi-keffe-i rûz

Meğer şikeste be-mîzân çerh şud şâhîn[1471]

[1459] İlahi, Hz. Muhammed ve Aliyy-i imranın hatırına bu ihsanı sen kabul et.
[1460] Ey Allah'ım, sonra da bu beyitleri yazan gönlü kırık Ali'yi, Hz. Peygamber ve evlatlarının hürmetine bağışla.
[1461] Gece ve gündüzün yaratıcısına ham ve senalar olsun, o, dünyanın bütün mahluklarını aşikar bir şekilde yaratmıştır.
[1462] Emir ve yasaklama işini, merhamet kapısından itibarlı peygamberimize hediye ederek, izzet, temkin ve vakarla havale etti.
[1463] İsna Aşer mezhebini dünyanın insanlarına karar üzerine yarattı. Dünya halklarına onun emrini ve hakimliğini ulaştırdı.
[1464] Küçükten büyüğe kadar herkese Allah'ın emrini ulaştırın. O, Kadir gecesi yaratılmışlara dayanak oldu.
[1465] Hz. Peygamber, kendine bu emir verildiği gün, küçükten büyüğe kadar sahabe ve hacıları topladı.
[1466] Devenin üstündeki semere minber gibi çıkıp bildirdi, dedi ki ben sizin efendinizim, Ali de benden sonra itibarlı vekilimdir.
[1467] Ferverdîn geçti, kış mevsimi geldi, bahçenin havası gül ve nesrin çiçeklerinden boşaldı.
[1468] Kendi çiçekleri ile cenneti hatırlatan dağ etekleri, soğuğun şiddetinden benim gönlüm gibi soldu.
[1469] Çimenlik, meleklerden ödünç olarak aldığı elbiseyi, şimdi artık cennete geri verdi.
[1470] Keklikler gizlendiler, kargalar bağda göründüler, hava, kara bulutlardan şahin gözü gibi karardı.

Siyeh şudest ruh-ı rûz gûyiyâ Hâmest
Ki kerdeest be-rû Nûh ez-gazab nefrîn[1472]

Zi-bes ki saf be-keşîdend ez-burûdet-i Dey
Be-devr-i mankal-i hûr hûriyân-ı ʿilliyyîn[1473]

Ne âfitâb be-dîdest ez-sipihr-i bülend
Ne ʿaks-i û be-füted ber-be-sıyt-ı rûy-i zemîn[1474]

Felek be-rûy-ı hud ez-ebr ber-keşîd lihâf
Zemîn nihâd hem ez-berf zîr-i ser bâlîn[1475]

Cibâl der-be-bergirift hırka-i Kakum
Nişest hem-çü mehân bâ-vakâr u bâ-temkîn[1476]

Meğer be-rûy-ı hevâ peşşehâ-yı sîmînest
Be-cây-ı jâle veyâ bâred ez-felek Pervîn[1477]

Zi-bes ki şiddet-i sermâst der-zamâne hemî
Be-ihtiyâr revend âsiyân sûy-ı siccîn[1478]

Şükufte nîst ger ez-şiddet-i burûdet-i Dey
Şeved füsürde her âyîne der-meşîme-i cenîn[1479]

Eğer ki küfr ne-buved în-sühan hemî guftem
Ki Hak be-cânib-i İblîs ser-keşest ve'l-laʿîn[1480]

Ne-kerd secde vü guftâ "halaktenî min-nâr"
Ne-burd fermân guftâ "halakte min-tîn"[1481]

Mübeyyinest ebr-i tîn fazîlet-i âteş
Ki hâk zulmet-i mahzest nâr nûr-ı mübîn[1482]

Be-vîje în-ki be-Âdem tüvân nümûd bahâ
Eğer be-dest futed âteşî be-fasl-ı çünîn[1483]

İllâ be-defʿ-i bürûdet künûn hemî bâyed
Zî-mî-fürûhten ender dil Âzer-i berzîn[1484]

Neşât kerden ü mey hurden tarab kerden

[1471] Kainatın terazisinde, gecenin gözü gündüzden ağır oldu, meğer feleğin terazisinin göstergesi mi kırılmıştır?
[1472] Günün yüzü Ham'ın yüzü gibi karardı, sanki Nuh peygamber öfkelenip ona nefretini göstermiştir.
[1473] Cennetin hurileri kışın soğuğunda, güneşin mangalının etrafında o kadar saf bağladılar ki,
[1474] Yüksek gökyüzünde ne güneş göründü, ne de onun yansıması yere düştü.
[1475] Gökler bulutları kendilerine yorgan, yerler ise karları kendilerine yastık ettiler.
[1476] Dağlar sırtlarına Kakum kürkü giydiler, büyüklere mahsus bir vakar ve temkinle oturdular.
[1477] Meğer havada şebnem yerine gümüş kanatlı kuşlar uçuşur veya felekten Pervin yağmaktadır.
[1478] Zamaneyi, soğuğun şiddeti öyle tutmuştur ki günahkarlar kendi istekleri ile süratle cehenneme doğru giderler.
[1479] Kışın soğuğunun çokluğundan bir şey açılmamıştır. Sanki kadının rahminde bebek solup gider.
[1480] Eğer küfr sayılmasaydı, Allah'ın da o, lanetlenmiş İblis'in tarafını geçtiğini söyleyecektim.
[1481] O şeytan secde etmeyip "beni ateşten yarattın, onu ise topraktan" dedi.
[1482] Onun topraktan üstünlüğü bellidir, toprak mutlak karanlık, ateş ise parlak ışıktır.
[1483] Özellikle, böyle bir mevsimde ateş ele geçerse, onu Âdem'in kıymetine değişmek mümkündür.
[1484] Soğuğu şimdi def etmek için, Azerberzin'in gönlündekini almak gerekir.

Be-lahnehâ-yı mugannî vü savtehâ-yı hazîn[1485]

Perîveşân kamer-talʿatân nümûden cemʿ

Heme firişte-ʿizâr u heme sitâre-cebîn[1486]

Heme zi-şerbet-i leb vâris-i mey-i Kevser

Heme zi-rûy-ı nigû nâ'ib-i behişt-i berrîn[1487]

Kemân-ı şân heme ez-ebruvân-ı gâliyegûn

Kemendşân heme ez-gîsû-yı müşk âgîn[1488]

Nişesten ez-ser-i şeb tâ-tulûʿ-ı mihr-i münîr

Perî-ruhân zede saf cümle ez-yesâr u yemîn[1489]

Keşîden ez-kef-i ân-gâh câm –ı bâde-i telh

Giriften ez-leb în-gâh bûse-i şîrîn[1490]

Gehî be-Mushaf ruhsâr-ı ân-hûrem sûkend

Gehî be-turre-i tarrâr-ı în-şevem be-yemîn[1491]

ʿAle'l-husûs be-ân dil-ber-i nigû haslet

ʿAle'l-husûs be-ân dil-rübâ-yı nîk-âyîn[1492]

Ki mâh-ı gâliye mûyest u serv-i sîmîn-sâk

Ki yâr-ı âyîne rûyest u şûh sîm-i sürîn[1493]

Be-ân-nigâr-ı şeker-leb ki kıssa-i men ü û

Semer şudest be-ʿâlem çü Husrev ü Şîrîn[1494]

Geheş be-bûsem bâ-şevk lâle-i ahmer

Geheş be-bûyem bâ-zevk sünbül-i pür-çîn[1495]

Şevem çü ârem rûyeş be-dîde mâlik-i Rûm

Şevem çü gîrem zülfeş be-dest Husrev-i Çîn[1496]

Kasîde

Z'ân pes ki kazâ şekl-i diğer dâd cihân-râ

Ez-hâk-i birûn burd kadr-i emn ü amân-râ[1497]

Der-Belh çü pîrî vü civânî be-hem üftâd

[1485] Çalgıcının sesi ve hazin melodileri ile şarap içmek, mutlu olup hoş bir ruh haline girmek gerekir.
[1486] Melek yüzlü, sitare alınlı, peri yaratılışlı, kamer huyluların etrafında toplanmak gerekir.
[1487] Dudaklarının şerbeti ile Kevser suyunun mirasçısı, güzel yüzlü ve yüce cennetin vekili.
[1488] Yayları kara kaşlardan, kementleri mis gibi saçlardan olan peri yüzlüler,
[1489] O peri yüzlüler akşamın başlangıcından parlak güneş doğuncaya kadar sağına ve soluna sıralanıp oturalar.
[1490] Bu vakitte kah birinin elinden acı içki alasın, kah öbürünün dudağından tatlı bir öpücük koparasın.
[1491] Gah birinin cemaline Kuran gibi and içesin, gah öbürünün kıvrım saçlarına yüz sürüp secde edesin.
[1492] Özellikle, o güzel yaratılışlı dilbere, o güzel davranışlı gönül alana ki,
[1493] Anber saçlı ay ve gümüş vücutlu selvi, ayna yüzlü, şuh ve parlak vücutlu bir güzeldir.
[1494] O şeker dudaklı sevgili ki benimle onun hikayesi, Husrev ile Şirin'in efsanesi gibi bütün aleme bir tatlılık yaymıştır.
[1495] Bazen kırmızı lale şevki ile onu öpeyim, bazen de kıvrım kıvrım sünbül düşüncesi, zevki ile onu koklayayım.
[1496] Kah yüzüne bakıp kendimi Rum elinin, Anadolu'nun sultanı, kah da saçlarını elime alıp Çin ülkesinin hakanı sayayım.
[1497] Kaza, dünyanın temelini koymadan önce, emn ü amanlığın, emniyetin kadir ve kıymetini topraktan aldı.

Esbâb-ı ferâgat be-hem üftâd cihân-râ[1498]

Çün baht-ı civân u hıred-i pîr güşâdend

Ber-menfaʿat-i halk der ü dest ü zebân-râ[1499]

Peyveste senâ guft felek himmet-i în-râ

Hemvâre duʿâ guft melek devlet-i ân-râ[1500]

În-mezraʿa-i tohm-ı sehâ kerd zemîn-râ

V'ân-defter-i eyyâm ʿatâ kerd zamân-râ[1501]

Ân-dîd cihân ez-kerem her dü ki her giz

Der-hasr ne-bâyed ne yakîn-râ ne gümân-râ[1502]

Nezd-i tû eğer sûret-i în-hâl nihânest

Ber-re'y-i tû peydâ kunem în-râz-ı nihân-râ[1503]

Bû Tâlib niʿmet-i şeh-i ahrâr ki ez-cûd

Yek-çend kem-âverd çe deryâ vü çe kân-râ[1504]

Çün dest-i havâdis-i der-în-pîr firû best

Der-best cihânbâz be-imsâk cihân-râ[1505]

Tâ-ber-damen-i huşk-ı cihân nâyire be-güşâd

V'ez-bîh be-burd şuʿle-i nâr-ı hadesân-râ[1506]

V'er ne ki büten bâz resânîdî ez-în-kavm

Bâ-ketm-i ʿadem refte vü sad-kâfile-i cân-râ[1507]

El-kıssa ez-ân-tâ'ife k'ez-rûy-ı mürüvvet

Âsân güzerânend cihân güzerân-râ[1508]

Zîr-i felek pîr zi-pîrân u civânân

Û mânde u dânî ki nümâned diğerân-râ[1509]

Bahtît çü ân-ehl-i cihân-râ be-hakîkat

Yâ Rab tû nihegdâr me-râ în-baht-ı civân-râ[1510]

Der-Medh-i Vezîrü'l-Vüzerâ' Ebû ʿAlî Hasanest

Sipihr-rifʿat u kûh vakâr behr-i sehâ

[1498] Belh şehrinde yaşlı ile genç birbirine karıştığı zaman dünyada asayiş ve feragatin sebepleri ortadan kalktı.
[1499] Halkın yararına ihtiyarların aklını ve gençlerin talihini galip ettikten sonra ellerini açıp dillerini uzattılar.
[1500] Felek her zaman bunun himmetine övgü, melek daima onun devletine dua okudu.
[1501] O bu yeri, cömertlik tohumunun zeminine çevirdi, zamaneyi ise bağışlayıcılığın defteri etti.
[1502] O gördü ki dünya her ikisinin kereminden hakikatın hesabına, şüphenin çerçevesine sığmayacak.
[1503] Eğer sen bu vaziyeti tam olarak kavrayamıyorsan, ben bu sırrı senin fikrin karşısında açarım.
[1504] Pakların şahı olan Ebu Talib kendi cömertliği ile nimetleri denizler ve madenler kadar bahşetti, yine de az oldu.
[1505] Hadiseler bu yaşlının kapısını kapattığında, dünya, dünya kapısını cimrilerin yüzüne çarptı.
[1506] Dünyanın kuru yerlerinin eteğine kadar ateşler açtı, yeni türeyenlerin ateşinin şulesini dibinden kesti.
[1507] Bu kavimden olan insanlara candan gitmiş yüz kafile ve yokluğun gizliliği haberini ulaştırasın.
[1508] Netice olarak o, bu kavme merhamet etti ve onlar bu dünyayı çok kolayca geçtiler.
[1509] Göğün altında yaşlılar, yaşlı ve gençlerin üstüne düşmüş, o kalmıştır. Diğerlerinin kalmadığını sen bilirsin.
[1510] Hakikaten de bu dünya ahalisinin talihidir, ya Rabbi sen bu gençlerin bahtını açık et.

Bahâr-ı devlet ü dîn ân-cihân kadr ü bahâ[1511]

Ebû ʿAlî Hasan ân-Seyyid-i sümüvv ü ʿulüvv

Ki âfitâb-ı celâlest ü âsumân-ı sehâ[1512]

Be-kadr vâsıta-i ʿıkd cünbüş ü ârâm

Be-ʿadl kâʾide-i mülk-i Âdem ü Havvâ[1513]

Keşed zi-kilk-i hatâ ber-ruh-ı kazâ vü kader

Nehed be-nutk-ı hınâ ber-kef-i savâb u hatâ[1514]

Hemeş be-hayta-i fermân derûn-ı vuhûş u tuyûr

Hemeş be-sâye-i ihsân derûn-ı ricâl ü nisâ[1515]

Eyâ be-pây-ı tû yâ z'ân-felek be-dest-i latîf

Veyâ be-sûy-ı tû nâzır-ı kazâ be-ʿayn rızâ[1516]

Hacil zi-rifʿat-i kadr-i tû rifʿat-i gerdûn

Gâmî zi-vüsʿat-i cûd-ı tû vüsʿat-i deryâ[1517]

Be-cenb-i rây-ı tû mensûh çeşme-i hurşîd

Be-pîş-i kadr-i tû bî-kadr künbed-i hazrâ[1518]

Zebân-ı kilk-i tû nâtık be-pâsih-i takdîr

Sehâb-ı dest-i tû hâmil be-lü'lü'-i lâlâ[1519]

Be-zîr-i dâmen-i rây-ı tû fitnehâ pinhân

Be-pîş-i dîde-i vehm-i tû râzhâ peydâ[1520]

Ber-direng-i rikâb-ı tû bî-direng zemîn

Ber-şitâb-ı ʿinân-ı tû bî-şitâb semâ[1521]

Sehâb-ı lutf-ı tû ger katre ber-zemîn bâred

Hâdîd ü seng şeved müsteʿadd-i neşv ü nemâ[1522]

Tebâreka'l-lâh ez-ân-âb sîr ü âteş fiʿl

Ki bâ-rikâb-ı tû hâkest ü bâ-ʿitâb hevâ[1523]

Ki direng zi-hâk-i zemîn rubûde karâr

Ki şitâb be-bâd u hevâ nemûde kazâ[1524]

[1511] Yüce sema, vakarlı dağ, her biri bir cömertlik içindir, devlet ve dinin baharı, dünyanın kadir ve kıymetidir.
[1512] Yüksek ve yüce bir seyyid olan Ebu Ali Hasan, celal güneşi ve cömertlik göğüdür.
[1513] Bu kişi çalışkan, temkinli ve sakindir. Adem ve Havva'nın mülkü olan bu dünyada adildir.
[1514] Kaza ve kaderin yüzüne kalemle çizgi çeker, konuşurken de doğru ve yanlışı birbirinden ayırır.
[1515] Onun hakimi olduğu arazide, kuşlar ve hayvanlar ona tabidir. Kadın ve erkek onun ihsanı gölgesinde yaşar.
[1516] Senin gelişinle, feleğin eli de latif olur, veya senin yanına gazanın nazırının gelişi, gözü ile rıza verir.
[1517] Feleğin yüceliği senin kadrin karşısında utanır, senin cömertliğinin genişliği deniz kadar çoktur.
[1518] Senin fikirlerinin karşısında güneşin gözü hiçbir şeydir. Senin kudretinin önünde yeşil künbet acizdir.
[1519] Takdirin sorusuna senin kaleminin dili cevap verir, senin elinin bulutu seçkin incileri taşır.
[1520] Senin düşünce eteğinin altında fitneler örtülür, senin dikkatli bakışlarının önünde sırlar ortaya çıkar.
[1521] Senin sabrının karşısında yer sabırsızdır, senin acelen karşısında ise sema acelecidir.
[1522] Eğer senin iltifat yağmurundan bir damla, yere yağsa, demir ve taş, üzerinde bitki yeşertmeye müsait hale gelir.
[1523] Allah'a şükür ki her yer su ile doludur, ateş ise yakıcıdır, senin hareketinle topraktır, senin azarlamanla hava olur.

Be-reften ender bahreş ber-â-ber-i huşkî
Be-custen ender kûheş mukâbil-i sahrâ[1525]

Be-çerh çerh ez-û hûrde kâc-ı çemîş
Zi-kûh kûh ez-û kûb hûrde der-pâlâ[1526]

Hemîşe tâ-ki ne-yâyed yakîn nazîr-i gümân
Hemîşe tâ-ki ne-bâşed fenâ ʿadîl-i bekâ[1527]

Gümân-ı hâtıret ez-sıdk bâd-ı cüft yakîn
Bekâ-yı hâsidet ez-renc bâd cins-i fenâ[1528]

Güzeşte bâ-tû her âzâr bihter ez-kânûn
Nihâde bâ-tû her imrûz vaʿde-i ferdâ[1529]

Ve Lehû

Ey zamân-ı şehriyârî rûzgâret
Tâ-kıyâmet şehriyârî bâdgâret[1530]

Ey tû-râ fîruzî vü şâdî müsellem
Bâd ber-fîrûzî vü şâhî karâret[1531]

Ey be-cây k'âsumân minnet pezîred
Ger dehî câyeş kücâ ender civâret[1532]

Her kücâ ʿazm-i tû şud cünbân be-fethî
Ber-ser-i reh-i nusret ender intizâret[1533]

Hande-i hançer zi-feth-i bî-fenâyet
Nâle-i deryâ zi-bezl-i bî-şumâret[1534]

Dâg-ı tâʿat ber-sürîn tâ-vahş ü tayret
Mühr-i bîʿat ber-zebân tâ-mûr u mâret[1535]

Der-makâm-ı semʿ ü tâʿat her dü-yeksân
Şîr-i şâd revân u şîr-i mergzâret[1536]

Hâkk u bâtıl-râ ki peydâ kerd ü pinhân
Cezm-i pinhân u nefâz-ı âşikâret[1537]

[1524] Beklemek, yerin toprağında, sabır ve kararını almıştır, acele ise rüzgar ve hava ile gaza meydana getirir.
[1525] Onun denizine doğru gitmek çöle denktir. Onun dağını aramak ise sahralara denktir.
[1526] Felek felektir, onun gücü ile devran eder, dağ da dağdır, onun kılıncının darbesini görmüştür.
[1527] Nasıl ki fena, ebedilik gibi değilse her zaman şüpheye benzer bir yakınlık da olmaz.
[1528] Senin düşüncelerin her zaman hakikate dönüşsün, seni kıskananlar da azaptan fani hale gelsinler.
[1529] Bütün azap ve eziyetler senden geçip gitmiştir, şimdi iyisin, yarın, bugünün vadelerini sana verecektir.
[1530] Ey zamanın padişahı, senin hükmün kıyamete kadar devam etsin.
[1531] Sana zafer ve sevinç teslim edilsin, sen daima galip olasın ve padişahlığın sağlam olsun.
[1532] Sema eğer sana minnet duyarsa yeridir, sen eğer ona yer verirsen, onu nereye yerleştireceksin?
[1533] Sen zafer düşüncesi ile nereye gitsen, başarı, senin yolunun üstünde seni bekleyecektir.
[1534] Senin geçici olmayan zaferin karşısında kılıcın gülecek, senin sayısız bahşişlerin karşısında deniz inleyecektir.
[1535] Hayvanlar ve kuşlar senin emrine tabidir, karıncalar ve yılanlar senin hükmüne biat etmişleridir.
[1536] Durma ve tabi olma makamında her ikisi beraberdir. Hem senin yiğitliğin hem de çimenliğinin askerleri...

Dî vü ferdâ-râ be-hem pîş-i tû ârend

Ber-der-imrûz emr-i kirdikâret[1538]

Her murâdî k'âsumân der-cîb dâred

Bâz-yâbî er me-cûy-ı der-kenâret[1539]

Nakş-ı maʿzûrî ne-bâyed best gerdûn

Cüz be-istisvâb rây-ı hûşyâret[1540]

Ber-der-i ʿadl ʿankebût cevr her giz

Key tened tâ-ʿadl bâşed yâr-ı gâret[1541]

Perde-i şeb dergehet-râ perde-geştî

Ger icâzet yâftî ez-perde dâret[1542]

Efʿî bî-cân ne-şud der-saff-ı heycâ

Tîz-dendânter-zi-remeh hasm h^{v}âret[1543]

Ez-dil-i hârâ ne-yâyed hîç âteş

Fitne sûzî-râ çü tîg-i âbdâret[1544]

Genc-râ lâgar kuned bezl-i simînet

Mülk-râ ferbe kuned kilk-i nizâret[1545]

Kilket ez-deryâ kemâl-i h^{v}îş yâbed

Dâned în-maʿnî dil-i deryâ ʿayâret[1546]

Lazım dest çü deryâ-yı tû z'ân-şud

Kilk-i âbisten be-dürr-i şâhvâret[1547]

Tâbeş-i hurşîd ne-tüvâned giriften

Kişverî ez-câh u mülk-i bî-kenâret[1548]

Çâvûş-ı evhâm ne-tüvâned resîden

Tâ-kücâ tâ-âhir-i saf-ı kârzâret[1549]

Rahne der-kûh efkend çe kurr ü ferret

Lerze der-bahr efkend çe gîr u dâret[1550]

Ber-felek dûzed be-tannâzî der-ân dem

[1537] Doğru ve yanlışları kim aradı ve gizledi? Gizlileri kesti, aşikarlara da nüfuz etti.
[1538] Dünü ve yarını birlikte senin yanına getirirler, bugünün kapısına ise senin işlerini getirirler.
[1539] Semanın cebinde her ne kadar muradı var ise sen onu yerine getirip yanında bulundurursun.
[1540] Felek senin doğru yolu göstermenden başka, kendi işini yerine getirirken hiç bir sebep aramamalı.
[1541] Adalet zalimin dostu olsa, örümcek, adalet kapısında ne zaman ağ örebilir ki?
[1542] Gece vakti sen kapıda bir perde gibi kaldın, eğer kapıcıdan izin olmasaydı sen orada duramazdın.
[1543] Savaş saflarında yılan öldürülmedi, onun dişleri senin keskin mızrağından da daha keskindir.
[1544] Sert taş gibi gönülden, hiç bir zaman ateş çıkmaz, senin keskin kılıcından fitne ateşi yağar.
[1545] Senin cömertliğinden hazine boşalır, senin kaleminle ülke daha da genişler.
[1546] Senin kalemin denizden kendi kemalini alır, bu manayı denizin ayarı idrak eder.
[1547] Deryanın içinde senin elin gerekli oldu, o, iri bir inciye senin kaleminle hamile oldu.
[1548] Güneşin parlaklığı, senin ülkende ve nihayetsiz mülkünde hiç bir yeri geri alamaz.
[1549] Senin cesaretinin askeri savaş zamanı baştan sona kadar gelip sana ulaşamaz.
[1550] Senin adın sanın dağlara ses verir, vuruşmalarda senin zaferin denizleri titretir.

Hükm-i bed-râ bîlek-i gerdûn güzâret[1551]

Der-ʿaded efzûn nümâyed der-ʿamel ne

Gâh kûşiş-i deh süvâr u sâd-süvâret[1552]

Her suver ez-leşker-i düşmen dü-gerded

Ez-çe ez-hançer çün Zü'l-fekâret[1553]

Havf-ı dûzah pür kuned kahret be-yek-dem

Ger cüdâ ufted zi-ʿafv burdbâret[1554]

Sâye ez-hasm-ı tû ger âgâh gerded

Bukseled hâlî zi-hasm-ı hâksâret[1555]

Cemʿ kerd recez-hurûş bâr-ı diğer

Küşteî-râ k'âyed ender zinhâret[1556]

Püşte çün hâmûn kuned hâmûn çü püşte

Pûyed u cevlân Rahş-ı râhvâret[1557]

Bes ki ber-Sîmurg u Rüstem bezle kerdî

Ger bedîdî der-mesâfe İsfendiyâret[1558]

Husrevâ în-gûne şiʿr ez-bende yâbî

Hem-tu dânî în-suhan dânî şiʿâret[1559]

Şâh-ı dâniş misl-i men tûtî ne-dâred

Men ne gûyem ey çü tûtî sad-hezâret[1560]

Gerçi ez-men-i bende yâdet mî-ne-yâyed

Bâd sad dîvan-ı suhan zû yâdigâret[1561]

Asl-ı mâtem tîg-i Hindî der-yemînet

Ferʿ şâdî câm-ı zerrîn ber-yesâret[1562]

Ey kavî-bâzû be-hıfz-ı devlet ü dîn

Hırz bârû bâd hırz kirdikâret[1563]

Velehû Eyzan

Ey melik-i behîn rukn tu-râ kilk-i vezîrest

1551 O zaman felek sevinçle ben kötü hükümleri fillerin üstüne yüklüyorum der.
1552 Sayıda onu çoğaltır, işte ise değil. Bazen on veya yüz atlının çalışmasını gösterir.
1553 Düşman askerlerinden her biri bazen senin hançerinle bazen de Zülfekar'ınla ikiye bölünür.
1554 Cehennem korkusu eğer senin bağışlayıcılığının sabrından ayrı düşse bir anda senin gazabınla her yere yayılır.
1555 Gölge senin gazabından haber alırsa senin halini gazapla yerle bir eder.
1556 Bir adamın helak olduğu o zamanda yine de kahramanlık şiirleri bir araya toplandı.
1557 Çölde tepecik oluşsa, tepecikte ise çöl. Senin atın her şeyin kokusunu alır, anlar.
1558 Eğer sen, kendi karşında İsfendiyar'ı görseydin, Simurg ile Rüstem'e çok gülerdin.
1559 Ey şahım, böyle şiirleri ancak benden duyabilirsin. Sen hem bu sözleri bilirsin, hem de bunlar sana şiar olur.
1560 Bilgi dalında benim gibi bir papağan yoktur. Ben papağan gibi yüz bin defa aynı sözü söylemem.
1561 Eğer sen beni unutsan da benim yüz adet söz divanım sana yadigar olacaktır.
1562 Esas matem senin sağında Hint kılıcı ve sol tarafında altından yapılmış sevinç kadehi olsun.
1563 Ey kuvvet sahibi, din ve devleti koru. Senin her yerin ve işin sığınacak olsun.

Kilkî ki tu-râ kudret-i seyyâre mîrest[1564]

Kilkîst ki der-i nazm-ı cihân hâssa-i memâlik

Tâ-ʿadl ü sitem hest beşîrest ü nezirest[1565]

Der-Medh-i Sadr-aʿzam Tâhir

Nasr-ı fezâyende bâd nâsır-ı dîn-râ

Sadr-ı cihân h^{v}âce-i zamân u zemîn-râ[1566]

Sâhib-i Ebu'l-feth Tâhir ân-k zi-re'yeş

Subh-ı saʿâdet demîd ü devlet ü dîn-râ[1567]

Ân ki kazâ der-harîm-i tâʿateş âverd

Raks künân kerdeş şühûr ü sinîn-râ[1568]

Ân ki kader der-edâ-yı hidmeteş efkend

Mûy-keşân gerden-i Niyâl[1569] ü Tekin[1570]-râ[1571]

Ân ki be-seyr ü sükûn yemin ü yesâreş

Nutk u nazar dâdeend kilk ü nikîn-râ[1572]

Kulzüm ü kân-râ ne müstefîd u nehustend

Kilk ü nigîn yaʿni ân-yesâr u yemîn-râ[1573]

Pây-ı nazar pey kuned bülendî kadreş

Keşf-i nihân hânhâ-yı gass[1574] ü simîn-râ[1575]

Gûta tüvân dâd rûz-ı ʿarz zamîreş

Der-ʿarak-ı âfitâb çerh-i berîn-râ[1576]

Hasret-i tertîb-i ʿıkd gevher kilkeş

Dürr-i semîn kerd eşk dürr-i semîn-râ[1577]

Kıfl-ı kader be-şikened tefahhus huremeş

Ragm-ı işâret künân şekk ü yakîn-râ[1578]

Bî-meded ʿazm-i kâhireş ne-güşâdeest

Kevkebe-i rûzgâr hîç kemîn-râ[1579]

1564 Ey yüce padişahım, senin yardımcın vezirdir. Gezegenlerin kudreti ise emirin kalemindedir.
1565 Dünyanın bütün yerlerinde kendisiyle yazı yazılan şey kalemdir, adalet ve zulüm olduğu müddetçe o, müjdeleyen ve korkutandır.
1566 Dine yardım edenin zaferi daha da çoğalsın. Zaman ve zeminin baş vezirinin kuvveti artsın.
1567 Makam sahibi olan Ebulfeth Tahir'in kararıyla saadet günü parladı, din ve devlet işleri iyileşti.
1568 Onun hükümlerine itaat eden kimse dansederek ve sevinerek şehirleri gezer.
1569 Niyâl: be-kesr-i nûn bâ-yâ'-i ḧâttî nâm-ı pehlivânî(bir pehlivanın adı)
1570 Tekîn : be-fetḧ-i tâ' ķaraşat bâ-kâf-ı tâzî nâm-ı pehlivânî vü pâdişâhî(bir pehlivan ve padişahın adı)
1571 Onun hizmetini eda eden kimse Neyal ve Tekin'in saçlarını yola bilir.
1572 Onun sağında ve solunda bulunan kimse konuşmada ve bakışta kalem ile yüzüğün taşı gibidir.
1573 Deniz ve madenden ilk istifade edenlerden değildirler, kalem ile yüzük taşı ise sağda ve solda olanlardır.
1574 Ġâŝŝu: be-fetḧ-i ʿayn bâ-ŝâ'i müŝelleŝe lâġerest (zayıf demektir)
1575 Onun yürüyüşü ve bakışı onun azametini gösterir, onun zayıf ve gümüşten olmasının sırlarını açar.
1576 Kıyamet gününde yüce feleğin güneşinin terinin altında bile onun varlığını değiştirmek mümkündür.
1577 Onun kaleminden süzülen incilerin hasretiyle gözyaşları incinin kıymetini artırdı.
1578 Kader kilidi kırılsa onun sevincini aramalı, şüphe ve yakîne işaret etmekle onun zıddını aramalı.
1579 Vaktin debdebesi hatta en küçüğü onun yardımı olmadan kahrının azmiyle açılmamıştır.

Bî-şeref mühr-i hâzineş ne-nihâdeest

Der-dil-i kân-ı âfitâb hîç defîn-râ[1580]

Vâhib-i rûh ez-pey-i tufeyl ü cûdeş

Kâbil-i ervâh kerd kâlib-i tîn-râ[1581]

Cüz be-der-i câme hâne-i kerem-i û

Kisvet-i sûret ne-mî-dehend cenîn-râ[1582]

Tâ-ufk[1583]-ı âsitâneş râst ne-kerdend

Şuʿle ne-zed rûz-ı nîk hîç hazîn-râ[1584]

Ber-der-i lutfeş be-hâk dür be-şânend

Bâd-ı sabâ-râ ne belki mâʾi muʿîn-râ[1585]

Fâtiha-i dâgeş ez-zamâne hemî h^{v}âst

Şîr-i sipihr ez-berâ-yı levh-i serîn-râ[1586]

Guft kazâ key pey-i sebâʿ nüvişteest

Kâtib-i takdîr hırz-ı Rûh-ı emîn-râ[1587]

Ey zi-pey-i âb-ı mülk ü revnak-ı devlet

Vâkıʿa-i fitne kerde rây-ı zerrîn[1588]-râ[1589]

Ez-pey-i ihyâ-yı dîn hazân u bahârî

Ber-ser-i har zîn[1590] ne-dîd hunek tû zîn-râ[1591]

Rây-ı tû bûd ân-ki der-hevâ-yı memâlik

Râyiha-i sulh dâd sarsar-ı kîn-râ[1592]

Rahm-ı tû kerd ân-ki feyz-i rahmet-i sultân

Bedreka şud yek-cihân hanîn[1593]enîn[1594]-râ[1595]

Ver ne tû dânî ki şîr râyet kahreş

Müsle[1596] kuned şîr-i çerh ü şîr-i ʿarîn[1597]-râ[1598]

Hısn-ı hezâr esb eğer çe ber-der-în-mülk

1580 Şerefi olmadan onun hazinesine, hatta güneş madenlerinde bile mühür vurulmamıştır.
1581 Ruhların yaratıcısı olan Allah, onun çok cömert ve cimri olmasını toprak kalıbında bir ruha çevirdi.
1582 Onun cömertlik evinde elbiseden başka cenini diğer bir şekilde meydana getiremezler.
1583 Ufķ: kenâre
1584 Onun evinin ufkunu düzeltmeyinceye kadar hiç bir keder güzel günler haline gelmedi.
1585 Onun lutfunun kapısının toprağına inci saçarlar. Seher yelini değil, belki de temiz suyu serperler.
1586 Feleğin aslanı, ince levha için zamanede kendi hususi Fatiha'sını istedi.
1587 Kaza dedi ki ne zaman taktir katibi Cebrail'in emin olduğunu yazmıştır.
1588 Zerrîn : üstüvâr
1589 Ülkenin suyunu ve devletin ikbal parlaklığını fitneli hali altınla süslemiştir.
1590 Ħarzîn: be-fetĥ-i ĥâʾ muʿceme sebâbe ki zeyn ber-bâlâyı ân-güźârend
1591 Dinin ihyası için sonbahar ve ilkbaharda hiç kimse merkebin üzerinde bir eğer görmedi.
1592 Senin ileri görüşlülüğün ile ülkelerin havasında düşmanlıklar barışa dönüştürüldü.
1593 Ĥanîn: be-fetĥ-i ĥâʾ muhmile ârzûmend keşten
1594 Enîn: nâlîden
1595 Senin rahmetinden sultanın feyzine nail olduk. Dünyadaki bütün inlemeler yok oldu.
1596 Müŝle: be-żamm-i mîm ü sükûn-ı ŝâʾ müŝelleŝe gûş u bûş u bînî berîdend
1597 ʿArîn: be-fetĥ-i ʿayn mahmele bîşe vü maķâm ħayr
1598 Sen kendin onun gazabı sebebiyle onun aslanı ve vahşi aslanın kulak ve burnunu keserek işkence yaptığını iyi bilirsin.

Sedd-i kadîmist hısnhâ-yı hâsîn-râ[1599]

Kaʽbe-i dehlîz-i şeh be-dîd fayseleş

Secde-i künân ber-zemîn nihâd-ı cebîn-râ[1600]

Seyr-i serîʽ-i şihâb-ı kilk-i tû bes buved

Recm[1601] çünân sad hezâr dîv-i laʽîn-râ[1602]

Gaybet-i Hᵛârzemşâh der-pes-i şeş-mâh

Çeşme-i hûn kerd çeşm-i hâdise-bîn-râ[1603]

Dest be-fetrâk istinâʽ[1604]-ı der-zed

Muʽtasım mülk sâht habl[1605]-i metîn-râ[1606]

Nâsır-ı tû hayr u nâsıran u muʽîn bâd

Tâʽat-ı tû hayr-ı nâsıran u muʽîn-râ[1607]

Bâg-ı vücûd ez-bahâr ʽadl-i tû çünânenk

Renk ber-âred[1608] nigâr hâne-i Çîn-râ[1609]

Mülk ü milel ez-tû der-libâs-ı nizâmend

Bî-tû ne-în-râ nizâm bâd ne-în-râ[1610]

Eyzan lehû

Geşt ez-dil-i men karâr gâ'ib

Kârem ne-şeved be-ez-nevâ'ib[1611]

Dil gamhûr u dil-firîb şâdân

Gam hâsıl u gamküsâr gâ'ib[1612]

Ber-zâʽf-ı tenem kazâ müvekkil

Ber-sûz-ı dilem kader mevâzıb[1613] [1614]

Eflâk be-ramh taʽne-i tâʽan[1615]

Eyyâm be-seyf-i hicr zârib[1616]

Mâ'îm ü şikâyet-i ehibbâ

[1599] Bu ülkenin hisarlarında bin atlı hisar vardır. Bu sağlam hisarlar çok eski bir settir.
[1600] Padişahın böyle düşüncelerini görünce o, alnını yere koyup secde etti.
[1601] Recm: sengsâr kerden ü endâĥten
[1602] Senin yıldızının böyle süratle hareket etmesi yeterlidir. Lanetler olsun böyle yüz bin taşlanmış devlere.
[1603] Harzemşah'ın altı ay kaybolması neticesinde bak bu hadiseler oldu, kanlar döküldü.
[1604] İśŧinâʽ: nîgûy kerden
[1605] Ĥabl: rişte
[1606] El, iyilik etmeğe başladı, Mutasım memleketi sağlam bir yola soktu.
[1607] Allah senin yardımcın olsun, yaptığın hayırlı işlerde hep sana yardım etsin.
[1608] Renk ber-âred: yaʽni ħacl kuned
[1609] Senin varlık bağın adaletle dolsun ve bu bağ Çin'in puthanesini utandırsın.
[1610] Ülke ve milletler senin adaletinle nizam elbisesindedirler. Sensiz ne nizam intizam olur, ne de bu?
[1611] Gönlümdeki sakinliği kaybettim, o, noksanlardan bir daha hiç boşalmayacak.
[1612] Gönül gamlı, dilber ise mutludur, gam hazır, derdi çözecek ise kayıptır.
[1613] Mevâžıb: kesî ki dâ'im be-gâzî ķıyâm nümâyed
[1614] Zayıf bedenime kaza vekildir, gönlümün ateşine de kader muhafızdır.
[1615] Ŧâʽan: nîze renende
[1616] Felekler bana ayıplamayı vurur, günler, ayrılık kılıcını üzerime kaldırır.

Mâʿîm ü melâmet-i akârib[1617]

Âşufte-dil ez-cihân-ı câfî[1618]

Âsîb-i ʿalâyık ez-cevânib[1619]

Ber-çehre delîl şemʿ sûzân

Ber-dîde sebîl demʿ[1620] sâkib[1621] [1622]

Âşûb-ı ʿavâyık ez-çep ü râst

Âsîme serâr sipihr-i gâzib[1623] [1624]

Her müstevî-i zi-vasl maglûb

Her mümtenî-i zi-hicr vâcib[1625]

Şâh-ı gül-i ʿayş-ı mâ tavâlî

Berg-i gül-i üns-i mâ kavâzib[1626] [1627]

Bâ-în-şevk fitne maʿnî

Bâ-în-heme gussa ʿaşk sâhib[1628]

Maʿşûk-ı bütî ki hest peyvest

ʿAşkeş çü zamâne pür-ʿacâʾib[1629]

Bâ-şems ü kamer be-ruh müsâʿid

Bâ-şehd ü şeker be-leb münâsib[1630]

Ez-nûş-ı ʿasel dürreş leʾâlî

Vʾez-müşg be-gül bereş ʿakârib[1631]

Çînî gule[1632] ber-ʿakîk-i Çînî

Tîr müje ber-kemân-ı hâcib[1633]

Ruhsâr çü gülistân handân

Zülfeyn çü zengiyân-ı lâʿab[1634] [1635]

Bâ-rûh dü-besteeş muʿâşir[1636]

[1617] Bende ancak dostlardan şikayet ve yakınlardan kınama var.
[1618] Câfî: cefâ kunende
[1619] Cefakar cihanın zulmünden yüreğimiz perişan, dört bir yandan gelen belalardan,
[1620] Demʿ: eşk
[1621] Sâkib: rîzende
[1622] Çehremiz mum gibi yanmakta, gözlerimizden kan seli akmaktadır.
[1623] Ġâżib: ġâżab kunende
[1624] Dertler sağdan soldan hücum etmekte, gazaplı felekten de sergerdanlık yağmaktadır.
[1625] Bütün düzlükler buluşmaya mağlup olmuş, hicrandan gelen bütün zulümler adımıza yazılmıştır.
[1626] Ķavâżıb: şemşirhâ
[1627] Eğlence gülümüzün dalları oklar, yakınlık çiçeğinin yaprakları kılıçlardır.
[1628] Bu kadar şevk ile kısmetimiz fitne, bu kadar dert ile sahibimiz aşktır.
[1629] Öyle bir sevgiliye gönül vermişiz ki onun aşkı zamane gibi çok acayiptir.
[1630] Yüzü güneşe aya benzetilse yeridir, dudağı ise şeker ve bal ile münasiptir.
[1631] Dürdane dişleri bal gibidir, miskden gül sinesinde akrepler vardır.
[1632] Gule: be-żâmm-ı kâf-ı tâzî vü fetĥ-i lâm-ı muħaffef-i mûyî cemʿ kerde be-kâfî fârisî ne-bez gufteend
[1633] Saçlarını toplamış, Çin akiki de onun üstünde, kirpikleri ise gözetçinin yayındaki oktur.
[1634] Lâʿab: bâzî kunende
[1635] Yüzü gülistan gibi neşeli, gülen, zülüfleri zenciler gibi oynaktır.
[1636] Muʿâşir: hem-śoĥbet

Bâ-ʿakl dü-nergiseş muʿâtib[1637] [1638]

Ez-tevbe ber-âmede necâteş

Her rûz hezâr merd-i tâ’ib[1639]

Cemmâş[1640] ber-ân dü-çeşm ʿayyâr

Kallâş[1641] ber-ân dü-zülf nâʿib[1642] [1643]

Şîrînî lutfeş ez-nevâdir[1644]

Zîbâ’î vasfeş ez-garâ’ib[1645] [1646]

Zîbâ buved ân-sühan ki bâşed

Dîbâçe-i âferîn sâhib[1647]

Sadrü’l-vüzerâ’ Mü’eyyidü’l-mülk

Hurşîd-i şeref-fezâ-yı sâhib[1648]

Deryâ-yı kerem-nümâ-yı sâfî

Dest ü dil ü dîde merâtib[1649]

Memdûh-ı e’imme-i selâtîn

Meşhûr-ı meşârık u magârib[1650]

Çün bâd-ı sabâ be-hulk-ı nîgû

Çün ebr-i sehâ be-dest-i vâhib[1651]

Maʿmûr be-haşmeteş akâlîm

Mansûr be-devleteş ketâ’ib[1652] [1653]

Ez-hûn-ı muhâlifân tâgî

V’ez-magz-ı muhâribân-ı hârib[1654] [1655]

Âlûde hizber-râ bürâsen[1656]

Endûde ʿukâb-râ muhâlib[1657] [1658]

1637 Muʿâtib: ʿitâb kunende
1638 Ruh ile iki saçı sohbet arkadaşı, akıl ile iki gözü azarlayıcıdır.
1639 Günde binlerce adam kurtuluş için onun kapısına tevbe etmeye gelir.
1640 Cemmâş: be-fetĥ-i cîm keŝîrü’l-cemşe vü cemşe der-lüġat bâzîst ü be-maʿnî mest ü dilîr ü şûħ istiʿmâl kerdeend
1641 Ķallâş: be-fetĥ-i ķâf-ı mücerred ü bîħaber
1642 Nâʿib: ġâret kunende
1643 O, iki gözlere, o işveli kişi baştan çıkarıcıdır. O iki saçı dağıtana da kalleşlik edendir.
1644 Nevâdir: cemʿ-i nâdire kem yâfet şudegân
1645 Ġarâ’ib: ʿacâ’ib
1646 Lutfunun şirinliği nadir bulunan cevher, güzelliğinin tarifi, garip, hüsnünün ise vasfı çok acayiptir.
1647 O söz güzel olur ki sahibini öven bir dibacesi olsun.
1648 Sadrazam olan Müeyyidülmülk, şeref artıran bir güneştir.
1649 Temizliği, saflığı kerem denizi, yüceliğinden kalbi, gözü, elidir.
1650 Sultanların hep övdüğü, doğuda ve batıda meşhur olandır.
1651 Yaratılışta seher yeli gibi güzel, eli açıklıkta cömertlik bulutudur.
1652 Ketâ’ib: leşkerhâ vü û cemʿ ketbeest
1653 İhtişamı ile ülkeler abad, kudreti ile ordular ve devlet fatihtir.
1654 Ĥârib: cenk kunende
1655 Ona muhalif olan isyankarların kanından ve savaşanların beyninden,
1656 Bürâŝen: cem-i büreŝen büreŝen be-żamm-ı bâ’-i muvaĥĥide vü tâ’-i müŝelleŝe, pençe-i şîr
1657 Muħâlib: cemʿ-i maħleb, yaʿni çengâl-i murġ
1658 Aslanların pençesini kana bulayan, kartalların pençelerini bağlayandır.

Mekşûf be-kûşiş ü be-bahşeş

Meşʿûf[1659] be-kâdim[1660] ü be-zâhib[1661] [1662]

Der-kabza-i ʿâlem âdemîhâ

Der-sâye-i sıdk-ı û tecârib[1663]

Yek ʿâlem ü sad hezâr câhil

Yek sâdık u sad hezâr kâzib[1664]

ʿAkl u nazareş ser mesâʿî[1665]

Cûd u keremeş der mevâhib[1666] [1667]

Der-mesken-i ʿilm ü ʿadl sâkin

Ber-merkeb-i kadr ü câh râkib[1668]

Kasîde

Ey zi-istislâm-ı insâf-ı tû cüz baht tu-râ

Yek-cihân-râ burde ender sâye-i ʿadl-i tû h^{v}âb[1669]

Düşmenet-râ âbdân ez-hâksârî ber-ciğer

Lâ-cerem ber-âteş-i gayret ciğer dâred kebâb[1670]

Hemçü Kârun ber-zemîn pinhân kunî bed-h^{v}âh-râ

Ger be-gerdûn ber-şeved hemçün duʿâ-yı müstecâb[1671]

Zi'ittisâf-ı rây-ı tû bâ-sadr-ı dîn-i âsûde geşt

ʿÂlemî ez-ıztırâr ümmetî ez-ıztırâb[1672]

Der-mezâk-ı dehr hest ez-lutf-ı tû taʿm-ı şeker

Der-dimâg-ı mihr hest ez-cûd-ı tû bûy-ı gül-âb[1673]

Şud kavî dil devlet ü dîn ez-mezâk-ı her dü-ân

Kuvvet-i dil z'âyed ârî der-tabîʿat ez-cüllâb[1674]

Ger ne-bûdî tabʿ-ı tû dâniş ne-bûdî der-cihân

V'er-ne-bûdî dest-i tû râdî be-mândî der-nikâb[1675]

1659 Meşʿûf: şâdmân
1660 Ķâdim: ez-sefer âyende
1661 Ż̇âhib: revende
1662 Çalışma ve hediye vermede eli çok açıktır. Gelip gidenlerle de eli çok sevinir.
1663 İnsanlar aleminde sadakatli olam konusunda çok tecrübelidir.
1664 Bin cahil arasında bir âlim, bin yalancı arasında bir sadık, doğru sözlüdür.
1665 Mesâʿî: kûşişhâ
1666 Mevâhib: baħşişhâ
1667 Aklı, bakışı çalışkanlığın dibacesi, keremi, cömertliği merhametlerin kapısıdır.
1668 İlim ve adalet meskeninde sakin, kadir ve celal bineğinde atlıdır.
1669 Senin insafının çokluğundan senin bahtını götürmüş, senin adaletli gölgen bir dünya dolusu adamı adalet gölgesinde uyutmuş.
1670 Senin düşmanın boş bir yerden su çıkarır. Ancak gayret ateşi ile onun gönlü kebap olur.
1671 Karun gibi kötü adamları yere gömersin, senin duan eğer feleğe ulaşırsa kabul olunmuş dualara dahil olur.
1672 Sen ve rehberinin aynı fikirde olması neticesinde pek çok adam korkudan, ümmet de ızdıraptan kurtulmuştur.
1673 Dünyanın dimağında senin lütfunla her kesin gönlü tatlıdır. Senin cömertliğinle muhabbet dimağında gül suyunun kokusu vardır.
1674 Bunların her ikisi, yani devlet ve din güçlendi. Gerçekten de gül kokusundan gönül kuvvetlenir.
1675 Senin bu yaratılışın olmasaydı, dünyada da ilim olmazdı. Senin elin olmasaydı, cömertlik örtü altında kalırdı.

Çerh pîş-i himmet-i tû hemçü bâtıl pîş-i hak

Fitne pîş-i pâs-ı tû hemçün kaseb der-mâhtâb[1676]

Tû zi-behr-i û hemî h^v^âhî büzürgî vü şeref

Û zi-behr-i hidmet-i tû zindegânî vü şebâb[1677]

Ger berâ-i û ne-bâşed tû ne-h^v^âhî sadr u kadr

V'ez-berâ-yı tû ne-bâşed û ne-h^v^âhed câh u âb[1678]

Tâ-be-peyvestest dest-i ʿahdiyân bâ-yek-diğer

Dest-i cevr ez-dehr be-burrîdest peyvend savâb[1679]

Gerçi istihkâk-ı ân-dâred ki ez-sultân-ı vakt

Her hadîsî-râ ki bihter behr-i tû n'âyed cevâb[1680]

Hem be-ikbâl-i tû mî-bâyed zi-sultân-ı cihân

Esb ü tavk u câh u fermân u elkâb u hitâb[1681]

Her çe gül ber-bâr-ı hud be-şüküft ü hud pür-bâr bûd

Nâzükiyeş âher sabâ mî-bahşed ü terî-yî sehâb[1682]

Ey zebân rast gûyet hem hadîs-i gayb-ı harf

Ey hayâl râst bînet hem-nişîn-i vahy-i nâb[1683]

Tâ-şeved maʿzûr gerdûn saʿd u nahs u hayr u şer

Tâ-şeved mecbûr serd ü germ-i gîtî [1684]

Pâye-i kudret me-bâd ez-gerdiş-i kadret fürûd

ʿÂlem mecbûr bâd ez-âfet-i gîtî harâb[1685]

Zât-ı pâket hemçü zât-ı ʿakl îmen ez-fesâd

Sâl-i ʿömret hemçü devr-i çerh-i bîrûn ez-hesâb[1686]

Bed-segâlet der-dü-gîtî der-sefer-bâd u sakar

Nîk-h^v^âhet der-dü-ʿâlem der-senâ vü der-savâb[1687]

Eyzan Ey ez-ruhet fikende siper mâh u âfitâb

Taʿne zedeh cemâl-i tû ber-mâh u âfitâb[1688]

Bendend ger dehi tû icâzet çü bendegân

[1676] Felek senin himmetin karşısında sanki hakkın karşısındaki batıl gibidir. Fitne ise senin korumanda ay ışığındaki kamış gibidir.
[1677] Sen onun için onun yüksekliğini ve şerefini istersin. O, sana hizmet etmede ise hayat ve gençlik ister.
[1678] Eğer onun için olmasaydı sen asla makam istemezdin. Senin hatırın için olmasaydı, o da böyle bir vazife istemezdi.
[1679] Ne zaman ki bunlar söz verip el birliği yapmışlar, zulüm eli bu dünyadan kesilmiş, düzgün işler kalmıştır.
[1680] Vaktin sultanından her hadis için sana cevap gelmesi çok güzel olurdu ve tam yerine düşerdi.
[1681] Senin ikbaline yakışır ki dünyanın sultanından at, eğer, makam, ferman, yüceltici adlar ve mükafat verile.
[1682] Gül, kendi dalında açılmasına ve yapraklarının çok olmasına rağmen seher yeli ve yağmur kendi işini görür, onun yapraklarını döker.
[1683] Ey dil, gaybdan gelen hadisleri doğru söyle, ey düşünce, saf vahiyle meşgul ol ve doğru gör.
[1684] Ne zaman ki felek kendisi mutlu ve uğursuz hayır ve şerden ötürü özür dileye, ne zaman ki dünyanın sıcaklığı ve soğukluğu buna mecbur ola.
[1685] Senin gücün makamından eksilmesin, dünyanın afetinden bu alem harab olmaya doğru gitmektedir.
[1686] Senin temiz vücudun aklın gibi fesattan uzak olsun. Ömrünün yılları da feleğin dönüşünden daha çok olsun.
[1687] Seni sevmeyen kötü insanlar iki dünyadan göçsün. İyiliğini isteyenler de iki dünyada sana duacı olsunlar.
[1688] Güneşle ay seni gördükten sonra kalkanlarını yere attılar, yüzün güzelliği güneşle ayı kınadı.

Der-hidmet-i ruh-ı tû kemer mâh u âfitâb[1689]

Âncâ ki râstîst ne-dârend der-cemâl

Pîş-i ruh-ı tû hîç-hatar mâh u âfitâb[1690]

Ez-bûy-yı tû rubûde nişân müşg ü gâliye

Ez-rûy-ı tû girifte eser mâh u âfitâb[1691]

Ey mâh u âfitâb tu-râ bende-i nîstend

Bâ-dü-ʿakîk hemçü şeker mâh u âfitâb[1692]

Der-saf be-makâm-ı mefâheret

Hᵛâhend ez-ruh-ı tû nazar mâh u âfitâb[1693]

Bâşend bâ-cemâl-i tû hâzır be-vakt-i lehv

Der-bezm-i şehriyâr-ı beşer mâh u âfitâb[1694]

Hâkân-ı kemâl devlet-i dîn ân-ki ber-felek

Ez-sehm-i û kunend hazer mâh u âfitâb[1695]

Mahmûd Safderî ki zi-lutf u zi-ʿunf-ı û

Gîrend bâr nefʿ ü zarar mâh u âfitâb[1696]

Ber-hasm-ı û keşîde sinân çerh ü rûzgâr

Der-pîş-i û girifte siper mâh u âfitâb[1697]

Be-füzûde ʿazm-i devlet-i û mülk ü câh-râ

Çünân ki levn ü tâʿam-ı semer mâh u âfitâb[1698]

Ez-şahs-ı û ne-geşte cüdâ câh u mefharet

Ez-hükm-i û ne-kerde güzer mâh u âfitâb[1699]

Be-nümûde der-veliyy ü ʿadüv halkeş ân-eser

K'ender kazab nümûde eser mâh u âfitâb[1700]

Âfâk-râ celâl zi-câh u celâl-i tûst

Câh u celâl-i tûst meğer mâh u âfitâb[1701]

Şâhâ nehend ez-tû işâret kunî be-ʿacz

Ber-hâk-i bârgâh-ı tû ser mâh u âfitâb[1702]

[1689] Eğer izin versen, güneşle ay senin güzelliğinin hizmetinde kölelik kemeri bağlarlar.
[1690] Eğer bir yerde doğruluk var ise, senin cemalinde, ay ile güneşte hiç bir korku olamaz.
[1691] Mis kokusu senin güzel kokundan hisse almıştır, güneşle ay senin cemalinden parlaklık almıştır.
[1692] Ey aya ve güneşe meydan okuyan, o çift akiğin ile o güneş ve ay sana köle olmaya da layık değildir.
[1693] Güneş ve ay övünme makamında sıraya geçerek senin yüzüne bakmak istiyorlar.
[1694] İnsanlık şehriyarının meclisinde, eğlence zamanı güneşle ay ancak senin hizmetçin olabilirler.
[1695] Ay ile güneş, feleğe padişah ve din ve devletin kemali olan o yüce zatın payından vazgeçerler.
[1696] Mahmud Safderi'nin iltifat ve sertliğinden, ay ve güneş menfaat ve zarara girerler.
[1697] Felek ile devran onun düşmanlarına mızrak çekmiştirler, güneşle ay onun karşısında kalkan kaldırmışlar.
[1698] Meyvenin tadını ve rengini artıran güneş ve ay gibi, baht onun azmini ve ülkenin celalini artırmıştır.
[1699] Onun makam ve övünmesinden hiç bir şey ayrı değildir. Ay ve güneş onun fermanının dışında kalmamıştır.
[1700] Dostlar ve düşmanlar üzerinde onun yaratılışı öyle etkili oldu ki ay ve güneşe onun öfkesi sirayet etmemiştir.
[1701] Ufukların celali senin celalindir, güneşle ayın celalini sen kararsız hale getirmişsin.

Bâ-ʿazm u bâ-bekâ-yı tû der-sürʿat ü bekâ

Ne-nihâde kâm nâ-zede per mâh u âfitâb[1703]

Ender celâl-i mûkeb-i meymûn ʿazm-i tû

Dârend şugl-ı vîte sefer mâh u âfitâb[1704]

Ber-kamaʿ-ı düşmân tû her lahza mî-keşend

Leşker be-câygâh-ı diğer mâh u âfitâb[1705]

Tâ-mândeend sahre-i fermân-ı Îzidî

Der-kabza-i kazâ vü kader mâh u âfitâb[1706]

Bâd eknûn bekây bekâ-yı ʿadüvv-i tû

Çünân ki der-miyân-ı sübehr mâh u âfitâb[1707]

Ez-genc-i şugl her şeb ü her rûz nezd-i tû

Ârend tuhfe-i feth ü zafer mâh u âfitâb[1708]

Ez-târüm-i sipihr be-çeşm-i münâsahat

V'ez-devlet-i tû kerde zafer mâh u âfitâb[1709]

Velehû eyzan

Ey ez-kemâl-i hüsn-i tû cüz'î der-âfitâb

Hattet keşîde dâ'ire-i şeb ber-âfitâb[1710]

Zülf çü müşg-nâb-ı tu-râ bende müşg-nâb

Rûy çü âfitâb-ı tu-râ çâker âfitâb[1711]

Âncâ ki zülf-i tûst heme yek-serest şeb

V'âncâ ki rûy-ı tûst heme yek-ser âfitâb[1712]

Bâgîst çehre-i tû ki dâred sitâre bâr

Servîst kâmet-i tû ki dâred ber- âfitâb[1713]

Ber-müşg mâh dârî vü ber-serv gülistân

Ber-lâle nûş dârî vü ender ber-âfitâb[1714]

Engîhteest hüsn-i tû gül bâ-meh tamâm

V'âmîhteest laʿl-i tû bâ-şekker âfitâb[1715]

[1702] Ey padişahım, eğer sen işaret edersen, ay ve güneş senin toprağına ve sarayına secde eder.
[1703] Senin ebediliğin ve iradenle, sürat ve ebediyette ay ve güneş, adım atmamış kanat çırpmamıştır.
[1704] Senin uğurlu iradenin karşısında, ay ve güneş, sefer esnasında padişahın atlılarına eşlik eder.
[1705] Senin düşmanlarının kılıçları karşısında ay ve güneş, her zaman ordu gibi hareket eder.
[1706] Ay ve güneş kaza ve kader kılıncını nasıl kullanıyorsa, onlar da Allah'ın emirleri karşısında öyle hazır dururlar.
[1707] Şimdi senin düşmanların, ay ile güneş nasıl sipihrin arasında kalıyorsa, öyle o arada kalsın.
[1708] Güneşle ay, her gece ve gündüz, senin işlerinin hazinesinde, kainatı dolanıp sana zafer müjdesi getirirler.
[1709] Ay ve güneş, feleğin yukarılarında, senin nasihat verici gözünle, devletinle muzaffer olmuşlardır.
[1710] Senin yüz güzelliğinin kemalinden güneşte bir zerre var, hatların, güneşin etrafına gece dairesi çizmiştir.
[1711] Misk senin zülfün kapısında bir köledir, güneş senin parlak cemaline hizmetçidir.
[1712] Senin zülfün olduğu yer, baştanbaşa gecedir, senin güzel yüzünün olduğu yer de bütün dünya güneş gibidir.
[1713] Senin yüzün, meyvesi yıldızlar olan bir bağdır, boyun da mahsülü güneş olan bir selvi ağacıdır.
[1714] Miskte senin ayın vardır, servde ise gülbahçen, laleyi içersin, güneşi ise koynunda saklarsın.

Ger nâ'ib-i sipihr ne-şud zülf-i tû çe-râ

Der-halka mâh dâred ü der-çenber âfitâb[1716]

Hâlîst ber-ruh-ı tû ne-yâmîzed ânçünânk

Hᵛâhed hemî zi-hûbî-i û zîver âfitâb[1717]

Mahdûm-ı melek perver sadr-ı cihân ki hest

Der-pîş-i bârgâheş midhatker âfitâb[1718]

Dârende-i mecd-i devlet ü dîn k'ez-berâ-yı fahr

Dâred zi-re'y-i rûşen-i û ez-her âfitâb[1719]

ʿÂlî Bü'l-Meʿâlî bin Ahmed ân-ki hest

Ez-fahr-i âsumânî vü der-manzar âfitâb[1720]

Leşker keşî ki hesteş leşker ki âsumân

Fermân dehî hesteş fermân-ber âfitâb[1721]

Bâ-tâliʿ-i kavîy duʿâ kûy-ı Müşterî

Ber-talʿat-ı emîneş senâ-küster âfitâb[1722]

Her subh-dem be-sûzed behr-i buhûr-ı û

ʿÛd-ı siyâh şeb-râ der-micmer âfitâb[1723]

Kâmil be-zât-ı ûst hıred perver âdemî

Kâsır be-cûd-ı ûst güher perver âfitâb[1724]

Ber-minberî ki hutbe-i medheş edâ kunend

Bûsed zi-fahr pâye-i ân-minber âfitâb[1725]

Ey sâhibî ki dâ'im ber-âsumân-ı melek

Dâred zi-rûy-ı rûşen-i tû miʿcer âfitâb[1726]

Ey ez-mahall çünân ki zi-her âferîde cân

V'ey ez-şeref çünân ki zi-her efser âfitâb[1727]

Âncâ nehed ki mehd-i tû bâşed dil-i âsumân

V'âncâ nehed ki pây-ı tû bâşed ser âfitâb[1728]

Nâm-ı şeb ez-sahîfe-i eyyâm be-situred

1715 Senin güzelliğinin gülü ay ile karışmıştır. Senin dudağın da güneşin şekeri ile karışıktır.
1716 Ne için senin zülfün feleğin naibi olmadı? Onun kemendinde ay, çenberinde de güneş var.
1717 Senin yüzünde öyle bir ben vardır ki onun güzelliği, güneşin süsüne karışamaz.
1718 Dünyanın padişahının veziri kimdir, onun sarayının yanında güneş, bir medhiyeci olsun.
1719 Devlet ve dini yücelten o şahsın övgüsü için, her güneşten parlak fikirleri alır.
1720 Güneşin manzarasında ve feleğin övünmesinde ʿÂlî Bü'l-Meʿâlî bin Aḥmed isimli o şahsın büyük payı vardır.
1721 Onun ordu sevketmesinde gök, ona bir ordu gibidir. O, güneşin de kendi emrine tabi olduğu bir komutandır.
1722 Onun güçlü talihine Müşteri dua eder, güneş de onun uğurlu talatını över.
1723 Her sabah, onun meclisini süslesin diye, güneş, gecenin mis gibi buhurunu yakar.
1724 Akıllı adamlar onun zatı ile olgunlaşırlar, fakirler ise onun cömertliği ile zenginleşirler.
1725 O minberde onu överler ve onun adına hutbe okurlar, güneş övünerek o minberin ayağını öper.
1726 Ey bu feleğin sahibi olan zat, senin yüzünün ışığından güneş kendisini örter.
1727 Ey her yerde insanları yaratan ve güneşin tacından şerefler yaratmış olan,
1728 O, senin beşiğini semanın gönlünün olduğu yere koyar, güneşin başına ise senin ayaklarını koyar.

Ez-rây-ı tû icâzet yâbed ger âfitâb[1729]

Ber-ʿazm-i ân-ki rîzed hûn-ı ʿadû-yı tû

Her rûz bâmdâd keşed hançer âfitâb[1730]

Tâ-kîmyâ-yı hâk-i deret ber-ne efkened

Der-sahn-ı subhgân ne-nehed gevher âfitâb[1731]

Sîmurg-ı subh-râ ne-deh müjde sabâh

Tâ-nâm-ı tû ne-bended der-şehper âfitâb[1732]

Çün tîg-i nusret-i tû ber-âred ser ez-niyâm

Gû'î hemî ber-âyed ez-hâver âfitâb[1733]

Bâ-bendegânet pây ne-dârend ser-keşân

Mî-reved sipâh-ı şeb çe kuned leşker âfitâb[1734]

Âncâ ki rezm cû'î vü leşker keşî be-feth

Der-bahr-i hûn be-tâbed bî-mefer âfitâb[1735]

Ez-tef-i tâb-ı leşker-i Türkân hançeret

Der-ser keşed be-şekl-i zenân çâder âfitâb[1736]

Ey âfitâb-ı devlet-i ʿâliyet bî-zevâl

V'ey der-zamîr-i rûşen-i tû muzmer âfitâb[1737]

Her şiʿr-i âfitâb ki ne-buved be-dîn nemed

Hasmî kuned her âyîne der-mahşer âfitâb[1738]

Ne-şeküft eğer nüvîsed în-şiʿr Enverî

Ber-rûy-ı rûzgâr be-âb-ı zer âfitâb[1739]

Tâ-nev-bahâr sebz buved âsumân kebûd

Tâ-lâle sâye cûyed ü nîlüfer âfitâb[1740]

Ser-sebz bâd nâsihat ez-devr-i âsumân

Pejmürde lâlevâr hasûdet der âfitâb[1741]

Kasîde (Başı yok)

Bâ-în-kad eğer de-saf-ı mahşer be-hıâmî

[1729] Eğer güneş senden izin alabilse, gecenin adını zamanın sayfalarından silerdi.
[1730] Güneş, senin düşmanının kanını dökmek için her gün sabah erkenden kılıcını çeker.
[1731] Senin kapının toprağına kimya dökmeyince, güneşin gevheri senin bahçene ayak basamaz.
[1732] Güneş, kanatlarında senin adını yazmayıncaya kadar sabahın gelişini simurga müjde vermez.
[1733] Senin zafer kılıcın kendi kınından çıktığında, sanki güneş doğudan baş kaldırmış gibi olur.
[1734] Sana muhalif olanlar, senin kölelerinin ayaklarına da ulaşamaz, güneş çıkıp gidiyor, güneşin ordusu ne yapsın?
[1735] Zafer ile savaşların olduğu o yerde, kaçacak yeri olmayan güneş kan denizine ışıklarını saçar.
[1736] Senin Türk cengaverlerin, kendi hançerlerini çektiklerinde, güneş bir kadın gibi yüzünü örtü ile kapatır.
[1737] Ey yüce devletinin güneşi zevalsiz olan, sen kendi zatında parlaksın, güneş ise gizlidir.
[1738] Bu şiirde her beyitte afitab kelimesi olmasaydı, güneş mahşer günü düşmanlık edebilirdi.
[1739] Eğer Enverî'nin bu şiirini, güneş feleğin sayfasına altın suyu ile yazmasaydı Enveri meşhur olamazdı.
[1740] Ne zamana kadar ki bahar yeşildir, gökyüzü de mavi, ne zamana kadar ki lale gölge ister, nilüfer de güneş,
[1741] Feleğin şu devrinde, dostların güneş gibi başı dik, düşmanların da solmuş lale gibi başı aşağı, perişan olsunlar.

Der-maʿşer-i mahşer fikenî mahşer-i dîğer[1742]

Ey hicr-i ruhet telhter ez-zehr-i helâhil

Ve ey vasl-ı tû şîrînter ez-şerbet-i şekker[1743]

Misl-i tû perî-çehre ber-ânem ki ne-bâşed

Der-Hulleh ü Tâtâr u be-Ferhâr u be-Keşmir[1744]

Zülf-i tû be-ruhsâr-ı tû şud revnak-ı hüsnet

Bâ-ân ki kelef kerde ruh-ı mâh mükedder[1745]

Ey rûy-ı dilârâ-yı tû hemşîre-i hurşîd

Ve ey zülf-i girehkîr-i tû bâ-müşg birâder[1746]

Hâlet be-ham zülf hoş-üftâde vü ârî

Çün düzd be-zindân fikenî hest nikûter[1747]

Hûbân-ı Hatâ cümle tu-râ vâleh ü şeydâ

Sad-Yûsuf-ı Mısriyet tu-râ bende vü çâker[1748]

Her hâl ki der-safha-i rûy-ı tû ʿayânest

Mânend-i sipendîst ki üftâde be-micmer[1749]

Tâ-çend be-men cevr ü cefâ ey meh-i bî-mihr

Mânâ ki sitem der-gil-i tû geşte muhammer[1750]

Me-şiken dilem ez-kibr me-kun nâz Hudâ-râ

Rahmî be-kun âhir be-men-i haste vü muztar[1751]

Yek-çend vefâ kun zi-pes-i cevr ü ger ne

Dâd ez-tû berem ber-der-i Dârâ-yı dü-kişver[1752]

Dâmâd-ı nebî şîr-i Hudâ şemʿ-i hidâyet

Sultân-ı velâyet ʿAlî ân-Mîr-i Gazanfer[1753]

Ân saf-der-i meydân-ı celâdet ki zi-tîgeş

Dîn yâft dürüstî vü şikestî dil-i kâfer[1754]

Ân şîr-i şecâʿat ki be-be-çenber be-yekî zarb

Be-burîd zi-Cibrîl ü zi-merhâb ser ü şehper[1755]

[1742] Eğer sen mahşerde bu boy pos ile salınsan kıyamet kargaşasında, yeni bir mahşer karışıklığı salacaksın.
[1743] Ey ayrılığı öldürücü zehirden daha acı ve vuslatı şeker şerbetinden daha tatlı olan,
[1744] Bence, senin gibi bir peri yüzlü güzel, Hulleh'de, Tatar'da, Ferhar'da ve Keşmir'de hiç bulunmaz.
[1745] Saçlarının yüzüne dökülerek senin güzelliğini artırdı, bu sebeple o, ayın yüzünü, kederli lekeli yapmıştır.
[1746] Ey gönül açan yüzü güneşin bacısı ve ey silsile, zincir gibi zülfü mis kokusunun biraderi.
[1747] Benin, yüzündeki kıvrım telin içinde çok güzel görünür, elbette hırsızı zindana atınca daha iyi olur.
[1748] Hıtâ güzellerinin hepsi sana tutkun, vurgundurlar, yüzlerce Mısır'ın Yusuf'u da senin kölen ve hizmetçindir.
[1749] Senin yüzünde görünen her siyah ben, ateşli mangala düşen birer üzerlik otu tanesi gibidir.
[1750] Ey vefasız ay, ne zamana kadar bana cevr ü cefa edeceksin? Ne yapayım ki senin hamurun, sitemle yoğrulmuştur.
[1751] Kibir ile şu hatırımı kırma, Allah rızası için naz etme, bari şu hasta ve muzdaribe bir merhamet et.
[1752] Bu kadar zulümden sonra bir vefa göster, yoksa iki cihanın sahibine şikayete gideceğim.
[1753] Peygamberin damadı, Allah'ın aslanı, Hidayet mumu, velilik sultanı, kahramanların büyüğü ve adı Ali olan o aslana yani.
[1754] O muharebe meydanının kahramanı ki onu kılıcı ile din güçlendi ve kafirlerin gönlü kırıldı.

Ân-saf-der-i hûn-rîz ki der-gazve-i Hendek
Çün pîl bî-efkend zi-pâ ʿömr-i dilâver[1756]

Ân-server-i ʿâlem ki Hudâ der-şeb-i Miʿrâc
Be-lehce-i û şud mütekellim be-peyember[1757]

Dârâ-yı dü-ʿâlem şeh-i iklîm-i ledünnî
Dânende-i esrâr-ı Hudâ zi-evvel ü âhir[1758]

Şâhî ki vücûdeş sebeb-i hilkat-i eşyâst
V'ez-ʿizz ü şeref hest zi-ʿâlem heme berter[1759]

Ân-server-i bî-misl ki der-ʿâlem-i maʿnâ
Ber-Âdem ü ber-Mûsâ vü ʿÎsâ şude rehber[1760]

Şâhî ki be-meddâhî-i û tûtî-i tabʿam
Her lahza şeker rîzed ez-matlaʿ-ı dîğer[1761]

Ey medh-i tû ârâyiş-i her mahzar u defter
V'ey hubb-ı tû âsâyiş-i her hâtır-ı muztar[1762]

Ez-rây-ı münîr-i tû ziyâ ger ne-kuned kesb
Hurşîd çesân mî-kuned âfâk münevver[1763]

Ez-heybet-i rumh-i tû be-düzdîde felek nâf
V'ez-savlet-i tîget kadd-i Cevzâest dü-peyker[1764]

Ey hubb-ı tû miftâh-ı der-i Huld be-mü'min
V'ey bugz-ı tû geşte sebeb-i nâr be-kâfer[1765]

Mî-dîd eğer nûr-ı tû İblîs der-Âdem
Mî-kerd zi-ihlâs be-rû secde mükerrer[1766]

Mesnevî

Key revâ bâşed ki ân-zîbâ sanem
Her demî pûşed be-hud çendîn cebem[1767]

Ân yekî gûyed ki dehrî mezhebest
Ân yekî gûyed ki sûfî meşrebest[1768]

[1755] O yiğit aslan, çenberde bir kılıç darbesi ile düşmanların başını ve kanatlarını kesti.
[1756] O kan akıtan ve safları yaran yiğit, Hendek savaşında, fil gibi yiğitlerin kanını akıttı.
[1757] O, alemin rehberi ki Allah Mirac gecesinde, kendi dili ile o peygamberle konuştu.
[1758] İki alemin sultanı, "ledünn" ülkesinin padişahı, evvelinden sonuna kadar Allah'ın sırlarına vakıf olandır.
[1759] Vücudu, eşyanın yaratılmasına sebep olan o padişah, dünyada herkesten daha izzet ve şeref sahibidir.
[1760] Benzeri olmayan o efendi, mana âleminde Âdem'e, Musa'ya, İsa'ya rehber olmuştur.
[1761] O padişahın övgüsü için benim yaratılışımın papağını, her an yeni matlalarla şeker saçmaktadır.
[1762] Ey övgüsü her defterin ve meclisin süsü ve ey muhabbeti her yaralı gönlün asayişi olan,
[1763] Güneş senin ışıklı fikirlerinden nur almasa ufukları nasıl aydınlatabilir ki?
[1764] Senin mızrağının korkusundan felek ortasını çalmıştır, senin kılıcının gücünden ise Cevza burcu ikiye bölünmüştür.
[1765] Ey sevgisi, müminlere cennet kapısının anahtarı olan ve kini kâfirlerin ateşe düşmesine sebep olan peygamber.
[1766] Eğer İblis, senin nurunu Âdem'de görseydi, ihlas yüzünden defalarca ona secde ederdi.
[1767] O güzel putun her defa başka cisimlere girmesi nasıl reva olur?

Ân yekî gûyed ki vahdet der-vücûd

Kâ'ilest în-merd-i nâ-dân ʿanûd[1769]

Cümle eşyâ-râ Hudâ mî-dâned în

Vây millet vây mezheb vây dîn[1770]

Pîşvâyân-ı şerîʿatü's-salâ

Vakt-i tekfîrest ü laʿn ber-melâ[1771]

Nevha ber-dârîd ü gam-h^{v}ârî kunîd

Tâ-Hudâ-yı h^{v}îş-râ yârî kunîd[1772]

Ân-zebânhâ-râ künûn tîz âverîd

Kâgız ü cüz ü kalem nîz âverîd[1773]

Mahzır-ı muhkem kitâb-ı müstebîn

Ber-nüvîsîd ey Kirâme'l-kâtibîn[1774]

Ez-ʿibârât-ı sicillâtü'l-kirâm

Katl-i û vâcib şeved ber-h^{v}âs u ʿâm[1775]

Baʿd-ez-în hâtem zenîd ez-her taraf

Nâme-râ ey kavm-i bâ-ʿizz ü şeref[1776]

Hey biyâ mollâ fülâneddîn-i mâ

İftihâr-ı millet ü âyîn-i mâ[1777]

Zûd bergîr în-kirâmî nâme-râ

Rev be-mescid germ kun hengâme-râ[1778]

Tâ-der-i mescid kabâ-râ çâk kun

Rev be-minber ser-i hud hâk kun[1779]

Nâle-i vâ-milletâ çendân be-zen

Ki der-âyed nâle ez-her merd ü zen[1780]

K'ây müselmânân fülân ibni fülân

Kâfirest ü rehzen sâde dilân[1781]

Her ki bâ-û yek-kadem hem-reh şeved

[1768] Biri onun materyalist, bir de onun sufi meşrepli olduğunu söyler.
[1769] Birisi onun zatında vahdet olduğunu söyler, bu nadan adam ise inadından emindir.
[1770] Ey mezhep, ey millet, ey din, bunların hepsini ancak Allah bilir.
[1771] Şeriat adamları namaz kılarlar, açıkça lanet etme ve küfürle itham etme vaktidir.
[1772] Sesinizi yükseltin, canınız yansın, kendi yaratıcınızın övücüsü olun.
[1773] Keskin bir dile sahip olma vaktidir, kâğıt, defter, kalem de getirin.
[1774] Mahkeme vaktidir, herkesin kitabı açılacaktır. Ey Kiramen kâtibin melekleri siz yazın.
[1775] Şerefli sicillerin ibareleriyle seçkin ve sıradan insanlar için onun katli vaciptir.
[1776] Ey izzetli ve şerefli kavim, sonra da her taraftan o mektuba mühür basınız.
[1777] Ey milletin ve dinin iftiharı olan, bizim dinimizin mollası gel.
[1778] Çabuk bu hürmetli mektubu al, mescide git ve orayı canlandır.
[1779] Mescidin kapısına varıncaya kadar elbiseni parçala, minbere çıkıp başına toprak saç.
[1780] Ey milletim diyerek feryat et, oradaki her erkek ve kadın senin sesinle ayağa kalksın.
[1781] Ey Müslümanlar, filan oğlu filan, ey çabuk kananlar, filanca kafirdir, eşkıyadır.

Râh-ı dîn be-güzâred ü güm-reh şeved [1782]

Sâde-dilhâ-râ hemî ez-reh bered

Mî-bered der-dest-i rindân be-spored[1783]

Bâz ber-gerded pey-i dil-sâdeî

Sâdeî ez-sâdegî dil-dâdeî[1784]

Û gürûhî-râ zi-nisvân u ricâl

Kerde güm-râh u fikende der-zülâl[1785]

Dem zened ez-ʿâlem-i gaybü'l-guyûb

Sârikü'l-ʿaklest ü cezzâbü'l-kulûb[1786]

Yek-zebân-ı çerb dâred der-sühan

Ez-nigâhî dil bered ez-merd ü zen[1787]

Necm-i sehmü'l-gâyb dâned tâliʿeş

Her ki-râ h^vâhed kuned dîvâneveş[1788]

Her çe ez-dil be-güzerd û dânedâ

Ânçe ne-tüvând kesî be-tüvânedâ[1789]

Her demî sad-hîle vü efsûn kuned

Ger be-h^vâhed âb-ı deryâ hûn kuned[1790]

Ey civân-merdî ki rized hûn-ı û

Ne-şeved ân-hîle vü efsûn-ı û[1791]

În-fütâviyy-i imâmân-ı şümâst

Her yekî der-dîn delîl ü reh-nümâst[1792]

Huccetü'l-İslâm gavsü'l-müslimîn

Müfti vü kâzîyy ü şeyh-i pâk dîn[1793]

Cümle be-nüviştend ü hem-hâtem zedend

Vâcib âmed katl-i û bî-çün ü çend[1794]

Katl-i û vü katl-i yârâneş kunîd

Yâ cemâʿat seng bârâneş kunîd[1795]

[1782] Kim onunla yoldaş olursa kendi dininden uzaklaşıp sapkınlardan olur.
[1783] Çabuk inanları yoldan çıkarır, onları götürüp dolandırıcıların ellerine verir.
[1784] Yine dönüp başka bir safdilin yanına gelir, kendisi safdil olduğu için çabuk inanır.
[1785] O, kadın ve erkeklerin bazılarını yoldan çıkarıp dalalete düşürmüştür.
[1786] O, gayb âleminden bahseder, o, akılları çalan, kalpleri cezbedendir.
[1787] Konuşmakta, çok mahir bir dile sahiptir. Bakışta ise her erkek ve kadının gönlünü cezp eder.
[1788] Onun talihinde gayb âleminden yıldızlar vardır. Kimi isterse deli edebilir.
[1789] Gönlünden ne geçse o bilir, kimsenin beceremediğini o becerir.
[1790] Her an yüz hile ve sihir yapabilir, istese denizin suyunu kana çevirebilir.
[1791] İsterim ki bir yiğit, onun hile ve sihrine kapılmadan onun kanını akıtsın.
[1792] Bu sizin imamların fetvasıdır, o fetvaların her biri dinde bir delil ve yol göstericidir.
[1793] Müslümanların yardımcısı olan Hüccetülislam, pak, mukaddes dinin hem şeyhi, hem kadısı hem de müftüsüdür.
[1794] Pek çoğu fermanı yazdılar ve mühürlerini de bastılar, sorgusuz sualsiz onun ölümü vacip oldu.

Hîn cihâdest ey cemâʿat şâriʿû

Tîg ber-keş huccet u burhân me-cû[1796]

Huccet ü burhân în-vâcib cihâd

İctihâdest ictihâdest ictihâd[1797]

Bîhûd ey şâh-en-şeh-i mülk-i sühan

Ey fedâ-yı şiʿr cân-bahş-ı tû men[1798]

Maʿnî-i taklîd u emr-i ictihâd

Her dü-hestend fesâd ender fesâd[1799]

Ân-ne-taklîdest kez râh-ı hârî

Ser nehî ber-rîsmân-ı dîğerî[1800]

İctihâd ân-nîst k'ân-sâhib-i ridâ

Mî-kuned hem ber-tû mî-gûyed biyâ[1801]

Key Resûla'l-lâh guftest în-suhen

K' ictihâd-ı nev kunîd ez-baʿd-i men[1802]

Mî-kunend în-nâkısân çendîn fesâd

Ez-hârî nâ-mend û-râ ictihâd[1803]

Ez-hayl-i dâg-ı hicâmet ber-cebîn

Ser-be-cünbânend ü gûyend în-çünîn[1804]

K' ictihâdest ân-ki der-râh-ı Hudâ

Hakk u bâtıl mî-kuned ez-hem cüdâ[1805]

İctihâdest ân-ki Bû Bekr ü ʿÖmer

Mî-nişâned mesned-i hayrü'l-beşer[1806]

İctihâdest ân-ki û şûrâ kuned

Der-sakîfe hükm-i ʿâşûrâ kuned[1807]

İctihâdest ân-ki ʿOsmân âvered

Geh fülân u gâh behmân âvered[1808]

İctihâdest ân-ki gûyed ey emîr

[1795] Onu ve onun dostlarını öldürün, ey topluluk onları taşlayın.
[1796] Ey cemaat, cihat budur, kılıcını çek, ona delil hüccet arama.
[1797] Bu çok gerekli bir cihattır, kendisi de buna delildir. Bu içtihattır, içtihattır, içtihat.
[1798] Ey Bihud, söz ülkesinin padişahı, ey şiire canını feda eden, sen ve ben.
[1799] Taklit ile içtihat fermanının manası, her ikisi de fesat içinde fesattır.
[1800] O düşünülmez, anlaşılmaz ne taklittir ki kendi boynuna başkasının ipini geçirmişsin.
[1801] İçtihat, o cübbe sahibinin kendisinin yaptığı ve seni de o yola çağırdığı bir usul değildir.
[1802] Hz. Peygamber, ne zaman benden sonra yeni bir içtihat ediniz demiştir?
[1803] Bu akılsızlar, fitne fesat sebebiyle düşüncesizce içtihat ederler.
[1804] Onlar alınlarına hileci olduklarına dair nişaneyi vurub, başlarını halka gösterip şöyle derler:
[1805] İçtihat, Allah yolunda hak ile batılı birbirinden ayırır.
[1806] Hz. Ebu Bekir ile Ömer'i insanlar arasında tahta çıkaran, halife yapan içtihattır.
[1807] İçtihattır ki o, istişare meclisini toplar ve orada aşura fermanını verir.
[1808] İçtihatla Hz. Osman'ı halife yapar, gâh filanı, gâh falancayı getirir.

Haydar ey şîr-i Hudâ ârâmgîr[1809]

Der-kenâm-ı hud be-rev h^v^âmûş bâş

Leb-fürû bend ü ser-â-ser gûş bâş[1810]

Ez-Hudâ vü ez-Hudâyî dem mezen

Millet ü dîn-i nebî ber-hem mezen[1811]

Tû me-gû hestem emîrü'l-mü'minîn

Ânçe mî-kerdî me-kun der-râh-ı dîn[1812]

Tû me-gû men bâ-Hakkam men ber-Hakkam

Tû me-gû ki men vasiyy-i mutlakem[1813]

Tû me-gû ki men kelâm-ı nâtıkem

Tû me-gû men her çe gûyem sâdıkem[1814]

Tû me-gû men bâb-ı ʿilmem yâ ki men

Bûdeem nefes-i Nebiyy-i mü'temen[1815]

În-fazâ'il hîç bâ-merdüm me-gû

Ânçe bûd ender Kadîr-i hum me-gû[1816]

El-garaz ez-mezheb ü millet me-gû

Şart bâşed der-vasiy ʿismet me-gû[1817]

İctihâdest în-eyâ şîr-i Hudâ

İctihâd-ı mâ cüdâ ʿismet cüdâ[1818]

İctihâdest ân-ki gûyed enbiyâ

Ez-kücâ maʿsum bâşed ez-kücâ[1819]

İctihâdest ân-ki çün Haydar-ʿalem

Ber-zened tâ-kâr gerded muntazam[1820]

Yek-ʿalem bended berâ-yı pûr-ı Hind

Perçem-i û be-güzered ez-Hind ü Sind[1821]

İctihâdest ân-ki gûyed râh-ı dîn

Şud delîl-i Kâsıtîn ü Mârıkîn[1822]

[1809] Ey içtihat neticesinde emir olan ve Allah'ın aslanı olan Ali Haydar, hiddetlenme.
[1810] Sen kendi kendine sakin ol, sus ve ancak dinle.
[1811] Allah'tan ve Allahlık'tan bahsetme, millet ile peygamber dinini karıştırma.
[1812] Sen, müminlerin halifesiyim deme, din yolunda yaptıklarını herkese ilan etme.
[1813] Sen, ben haklıyım, hak bendedir deme, sen, ben peygamberin tek halifesiyim deme.
[1814] Sen, benim sözlerim ilahi kelamdır deme, sen, benim her dediğim doğrudur deme.
[1815] Sen, ben ilmin kapısıyım deme, ya da emin olan peygamberimizin nefesiyim deme.
[1816] Sen bu özellikleri halka anlatma, Kadir-i hum'da olanları insanlara söyleme.
[1817] Yani mezhep ve milletten bahsetme, ismetli pak bir halife bunları anlatmaz.
[1818] Ey Allah'ın aslanı olan Hz. Ali, bu içtihattır, içtihat başka şeydir, ismet başka şey.
[1819] İçtihat, peygamberin dediği sözdür, ismetli ise nasıl içtihat edebilir ki?
[1820] İçtihat, Haydar olan Hz. Ali'nin kendi bayrağını diktiği ve işlerin düzene girdiği zamana derler.
[1821] Öyle bir sancağı Hindistan'da diksin ve onun diktiği sancak, Hindistan'dan Çin'e kadar dalgalansın.

İctihâdest ân-ki ummü'l-mü'minîn
Der-cihâd âred pey tervîc-i dîn[1823]

Leşker ü esbâb kâreş mî-dehed
Cüst ü çâpük ber-cemel mahmil nehed[1824]

Gûyedeş merdâne şev ey şîr-zen
Hamle kun ber-şîr-i Hak şemşîr zen[1825]

İctihâdest ân-ki gûyed bâ-Hasan
Sulh-bâyed kerdenet ey mü'temen[1826]

Ger sahîhest ictihâd ey hoş-nihâd
Bes çe mî-kûî be-çendîn ictihâd[1827]

İctihâdest ân-ki gûyed bâ-Hüseyn
Vâcib âmed katl-i tû ey nûr-ı ʿayn[1828]

Ey şeh-en-şâh-ı civânân-ı cinân
Ser be-bâyed dâdenet ey cân cân[1829]

İctihâdest ân-ki hûn cârî kuned
İctihâdest ân-ki hûn-hᵛârî kuned[1830]

İctihâdest în-ki tâ-âhir zamân
Hûn be-giryâned zemîn ü âsumân[1831]

İctihâdest ân-ki heftâd u se kısm
Ümmet-i Ahmed kuned her yek be-ism[1832]

Cümle zıdd-ı hem diğer der-iʿtikâd
Huccet ü burhân-ı her yek-ictihâd[1833]

Her yekî gûyed ki Hak bâ-men buved
În teʿârız v'în tenâkus tâ-ebed[1834]

Der-usûl ü der-fürûʿ-ı ân-kurûn
Ez-çe ez-în ictihâd-ı zü-fünûn[1835]

Men ne-mî-dânem çe kısmest ictihâd

1822 İçtihat ona derler ki, din yolunda bu Kasıtin ve Marıkin için delil oldu densin.
1823 İçtihat, müminlerin anasının cihatla, din dairesini genişletmesine derler.
1824 Ordu ve silahlar ona lazım olur. Çok çevik bir şekilde onları devenin üzerine yüklemeli.
1825 Ona, ey aslan, yiğit ol der. Hücum et, Hak aslanı için kılıç vur der.
1826 İçtihat, İmam Hasan'a, ey mümin barış etmek lazımdır demektir.
1827 Ey güzel fikirli insan, eğer içtihat böyle doğru ise, sen böyle içtihada ne dersin?
1828 İçtihat ki Hz. Hüseyin'e, ey gözümün nuru, senin katlin vaciptir desin.
1829 Ey cennet gençlerinin padişahı, sen din yolunda canını ve başını feda etmelisin.
1830 Kan akıtan da içtihattır, kan içen de içtihattır.
1831 Dünyanın ahir zamanına kadar da yer ve göğün kan ağlaması da içtihattır.
1832 İçtihat, Hz. Ahmed'in ümmetinin her birinin bir ad ile yetmiş üç kısımda olmasına derler.
1833 Onların hepsi itikatta birbirine zıttır, her birinin de içtihatta kendine göre bir delili vardır.
1834 Her biri ben haklıyım, der, bu zıtlık ve eksiklikler ebede kadar olmalıdır.
1835 O asırların kanunlarında asıllar ve teferruatlar, bu fenler sahibinin içtihadı ne içindir?

Çeşm bendest u tılsımest ictihâd[1836]

Fârık-ı hakkest u bâtıl ey veled

Hud gehî Hakk u gehî bâtıl buved[1837]

Ân ki mîzânî ne-dâred û be-seyr

Men ne-dânem çün şeved mîzân-ı gayr[1838]

Gûyed û çün bâb-ı ʿilmem beste şud

Ez-tekâlîf-i Hudâ hem nîst bed[1839]

Ez-mezanne feth-i bâbî kerdeem

İsm-i û-râ ictihâd âverdeem[1840]

Zann lâ-yefnî mine'l-hak hᵛândeî

Bâz âmed zann-ı bâtıl mândeî[1841]

Zann-ı bâtıl hak ne-bâşed ey gavî

Kaʿbe der-Bathâ tû sahrâ mî-revî[1842]

Mî-revî sahrâ-yı bî-âb u giyâ

Dîğeran-râ nîz mî-gûî biyâ[1843]

Mî-berî cemʿî perîşân der-taleb

Enderân sahrâ-yı pür-havf u taʿab[1844]

Tâlib ü cûyâ-yı Kaʿbe ân-heme

Gird-i tû cemʿ âmede hemçün reme[1845]

Tâ-kılavuzî kunî Hacc-ı şânberî

Lîk ez-tû mî-neyâyed reh-berî[1846]

Reh-ber-i her-râh ey merd-i selîm

Râh dânest ü habîrest ü ʿalîm[1847]

Hud tû mî-dânî ki bâ-zan mî-revî

Nî-çü merdân belki çün zen mî-revî[1848]

Ender ân-sahrâ-yı saʿb u senglâh

Kâr n'âyed ân-zunûn şâh şâh[1849]

[1836] Ben içtihadın nasıl olduğunu bilmiyorum, bu, göz aldatması mı tılsım mı nedir?
[1837] Ey oğul, o, hak ile batılın farkıdır. Bazen haklıdır bazen de batıldır.
[1838] O adamın terazisi yok ise bilmem ki başkalarının terazisi nasıl olacaktır?
[1839] O, benim ilmimin kapısı kapandı, Allah'ın tekliflerinden de haberim yoktur der.
[1840] Ben, şüpheden bir kapı açtım ve onun adını içtihat koydum.
[1841] Haktan fenasızlığı, sen zan olarak adlandırmışsın, zan göze göründü, sen ise batılda kalmışsın.
[1842] Ey yolunu şaşırmış, batıl zan olmaz, Kâbe Mekke'dedir, sen ise çöle gidiyorsun.
[1843] Otsuz ve susuz sahraya gidiyorsun, başkalarına da peşimden gelin diyorsun.
[1844] O korkunç ve azaplı çöle bir grubu da ardından götürüyorsun.
[1845] Bu kadar insan, Kâbe'yi arama hususunda hayvan sürüsü gibi senin etrafına toplanmış.
[1846] Sen onları Hacca götürmek için kılavuz olmuşsun, ancak sen bunu yapamıyorsun.
[1847] Ey mert adam, rehber ancak, yolu bilen, bilgili ve her şeyden haberdar olan birisinden olur.
[1848] Sen kendin biliyorsun ki şüpheyle gidiyorsun, erkek gibi değil belki kadın gibi gidiyorsun.

Kârvân v'âmande vü reh kerde güm

Tû zunûn-ı hᵛîş-râ be-girifte düm[1850]

Tû zi-düm-i ân-zanûn u ân-kurûn

Dest-i şân der-düm-i tû lâ-yeşʿurûn[1851]

Hîn ü hîn tâ-ne-güzered hengâm-ı hac

Hâciyân der-ʿusretend u der-harac[1852]

Tû hemî-gûyî ki în-sû-râ haccest

Hîn be-rânîd ey gürûh-ı hak-perest[1853]

Mî-berî ân-kavm-râ fersenghâ

Der-miyân-ı hârhâ vü senghâ[1854]

Nî-eser bînî zi-Kaʿbe nî-haber

Mândeî der-sahrâ-yı germî pür-şerer[1855]

Tâbiş-i hûr enderân sahrâ-zede

Deşt ü sahrâ cümlegî âteşgede[1856]

Âb nâ-peydâ ne nân u nî-ʿelef

Hâciyân u üştürân geşte telef[1857]

Her ki mânde z'ân-gürûh hac taleb

Nîm cânî bâşedeş ân-hem be-leb[1858]

Tû nişesteî der-miyân-ı senglâh

Seng-i sûzende şütürhâ-râ menâh[1859]

Mî-zenî bâng ey Bilâl-i mü'temen

Bang ber-zen cevher ü tevfîk-i men[1860]

Zûd u zûd în-bârhâ ân-sû berîd

Zûd ân-bâr-ı kütüb pîş âverîd[1861]

Ânçe kerdem ez-kütüb men müntehab

Der-seferhâ haml kerdem bâ-taʿab[1862]

Cümle ber-bestem yekî bâr-ı tamâm

[1849] O taşlı zorlu sahrada şüpheli işler hiç bir zaman birbirine uygun gelmez.
[1850] Kervan geri kalmış ve de yolu kaybetmiş, sen ise şek ve şüphelerin kuyruğundan tutmuşsun.
[1851] Sen kendi şüphelerinden yapışmışsın, bu asırdakilerin elleri ise akılsızların eteğinden tutmuş.
[1852] Git ha git. Ta ki hac zamanı geçmesin. Ama hacılar azapta ve sıkıntıdadırlar.
[1853] Sen, bu taraf hac yoludur, ey hak severler bu yolla gidiniz diyorsun.
[1854] Sen bu insanları, fersahlarca dikenli ve taşlı yerlere götürüyorsun.
[1855] Kâbe'den ne bir iz ne de bir haber görürsün, bu sıcak ve azaplı çölde kalmışsın.
[1856] Güneşin ışıkları bu sahraya düşmüştür, çöller ise ateşgaha dönmüştür.
[1857] Su yok, ekmek yok, ot yok, hacılar ve develerin hepsi telef oluyorlar.
[1858] O grubta her kim hac arzusunda ise onun yarı canı kalmıştır.
[1859] Sen taşlı çölde oturmuşsun, yakıcı taşlar, develeri de halden düşürmektedir.
[1860] Ey mümin Bilal, ezan oku diyorsun, benim zatımı ve başarımı herkese ilan et diyorsun.
[1861] Çabuk çabuk bu yükleri o tarafa taşıyın, çabuk o kitap yüklerini bu tarafa getirin.
[1862] Bu seferimde, kendi seçtiğim kitapları büyük zorlukla beraberimde taşıdım.

Ez-berâ-yı în-çünîn rûz ey gulâm[1863]

Cild-i "Min lâ-yahzar" u "Hablü'l-metîn"

"Kâfî" vü "Tahzîb"-i ân-ikmâl-i dîn[1864]

Cild-i "İstibsâr" u cildî ez-"Bihâr"

Gâyr-ı ânhâ her çe bâşed hem biyâr[1865]

Tâ-reh-i Kaʿbe kunem peydâ be-zan

İctihâd-ı nev be-bâyed nî-kühen[1866]

Cemʿ kerdî ân-kütüb der-devr-i hûd

Hemçü senger ez-berâ-yı rûz-ı bed[1867]

Müctehid tersîde der-senger şude

Keştî-i huccâc-râ lenger şude[1868]

Keştî-i tûfânî bî-nâhudâ

Nahudâ der-senger ez-keştî cüdâ[1869]

Hey varak be-şümârî vü ber-hem zenî

Ân-kütüb-râ tâ-biyâ bî-rûşenî[1870]

Rûşenî hâsıl ne-şud der-sâl u mâh

Ey siyeh-dil z'ân-varakhâ-yı siyâh[1871]

În-zamân ki rûz-ı rûşen şud çü şeb

Rûşenî cûî ez-ânhâ ey ʿaceb[1872]

Çün şumardî ân-varakhâ ser-be-ser

Âmedî rûşenter ez-şems ü kamer[1873]

Ke'l-beşâre râh peydâ kerdeem

İctihâd-ı tâzeî âverdeem[1874]

İctihâd-ı köhne ger sûdî ne-dâd

İctihâd-ı tâzeem râhî ne-dâd[1875]

Ez-berâ-yı müctehid ey bî-me-cû

În-teceddüd bâşed ender rây-ı û[1876]

[1863] Ey benim kulum, hepsini böyle bir gün için bir bağ ile yük gibi bağladım.
[1864] Min-la-yahzar, Hablülmetin, Kafi, Tahzib eserlerini, din ilmini tamamlamak için,
[1865] İstibsar ve Bihar ciltlerinden başka ne varsa getir.
[1866] Zannımca Kâbe'nin yolunu bulmalıyım. Eski içtihat değil yeni içtihat aramak lazımdır.
[1867] O kitapları, kötü günler için etrafında bir siper gibi toplamışsın.
[1868] Müçtehit korkup sipere girmiş, hacıların gemisine ise çapa olmuştur.
[1869] Deniz tufanlı, gemi ise kaptansız, kaptan gemiden uzakta bir yerde siperde durmaktadır
[1870] O kitapların sayfalarını hep çeviresin, orada bir ışığa yol arayasın.
[1871] Ey gönlü kara, o kara varaklardan bir yılda veya bir ayda aydınlık ortaya çıkmadı,
[1872] Işıklı günün geceye dönüştüğü o zamanda çok garip ki sen aydınlık arıyorsun.
[1873] Sen o sayfaları baştanbaşa saydın, diyelim ki güneşten ve aydan daha ışıklı oldun.
[1874] Gözünüz aydın, yeni yol buldum, yeni içtihat ortaya koydum.
[1875] Eski içtihat hiçbir fayda vermedi, yeni içtihadım da hiçbir yol göstermedi.

Ân-mücedded çün delîl âmed be-dest

Ân-mukalled müctehid-râ câ'izest[1877]

Ey mukallid rây-ı men şud munsarıf

În-taraf bâyed şuden nî ân-taraf[1878]

Ey cemâʿat în-taraf bûdeest Hac

Ân-taraf mâ der-ʿazab u der-harac[1879]

Lîk çün ez-ictihâd âmed ʿazâb

Der-kıyâmet mî-dehed çendîn sevâb[1880]

Pîş ez-în dîğer tevakkuf nâ-revâst

Vakt-i haccest ü sefer sûy-ı Hudâst[1881]

Zûd ber-hîzîd zûd ey hâciyân

Bâr ber-bendîd kavm-i nîm-cân[1882]

Bâr-ı üştür şud katâr-ender-katâr

Bâz âmed reh-revân-râ vakt-i kâr[1883]

Bâz der-cünbîd üştür hem-feres

Bâz ber-üştür haddî h^{v}ân şud ceres[1884]

Bâz ez-nev reh-nümâ şud ictihâd

Bâz ez-nev müctehid pîş üftâd[1885]

Bâz ân-be-girift düm-i ân-zunûn

Kavm der-dünbâl-i û lâ-yeşʿurûn[1886]

Yevme ne-daʿvâ külle kavm bi'l-imâm

Ey imâm tîz-rev ber-dâr kâm[1887]

Kâr ber-dâr ey imâm-ı zü-fünûn

În-menâzil bâz dâred bûy-ı hûn[1888]

Bûy-ı hûn mî-âyed ez-sahrâ vü deşt

Ez-sadâ-yı gul yârân yâve keşt[1889]

Cüz sadâ-yı gul ender gûş-ı mâ

1876 Sen müçtehitte hiçbir kusur arama, bu onun fikrinde yeniliktir.
1877 O yenilikçi delil ile ortaya çıkmıştır. O müçtehidi taklit etmek caizdir.
1878 Ey taklitçi benim düşüncem doğru çıkmadı, o tarafa değil bu tarafa gitmek gerekir.
1879 Ey halk, Mekke bu taraftadır, o tarafta ise biz azap ve eziyet çekmekteyiz.
1880 Bu içtihattan eziyetler çekmemize rağmen kıyamet günü bunun karşılığı çokça sevap kazanacağız.
1881 Bundan daha fazla burada durmak yersizidir, hac vaktidir, Allah tarafına sefer etmek lazımdır.
1882 Haydi, hareket edin ey hacılar, yarım canlı kavim, yüklerinizi toplayın.
1883 Deve yükleri katar katar oldu, yine yolcuların işleri başladı.
1884 Yine deve ve atlar yola çıktı, yine deve üstünde davullar çalmaya başladı.
1885 Yine, yeniden içtihat yol gösterici oldu, yeniden müçtehit öne çıktı.
1886 Yine o, şek ve şüphenin eteğinden yapıştı, insan yine düşünmeden onun peşi sıra gittiler.
1887 Ey halkın tamamının imamı, gün iddialaşma günü değil, ey imam tez git, kendi isteğine ulaş.
1888 Ey fenler sahibi imam, hareket et, yine bu yerlerden kan kokusu gelmektedir.
1889 Çölden kan kokusu geliyor, dehşetli bir sesten oradaki dostlar korkuya kapıldılar.

Mî-ne-yâyed ey imâm-ı reh-nümâ[1890]

Ez-tû hem gâhî sadâ-yı mî-resed

Müştebih kerded be-mâ ey muʽtemed[1891]

Mâ ne-mî-dânîm gulî tû veyâ

Gul bâşed tû eyâ fahr-i ki yâ[1892]

Mâ ne-mî-dânîm yâ Rab cân-ı gul

Ez-ezel der-cân-ı tû dâred hulûl[1893]

Mâ ne-mî-dânîm yâ Rab ân-zunûn

Ez-dil-i tû gul mî-âyed berûn[1894]

În-kadar dânîm în-reh râh nîst

Zîr-i her-sengî der-în-reh rehzenîst[1895]

Hûn-ı mâ cârî şude der-seng ü hâk

În-bedenhâ ez-mugaylân çâk çâk[1896]

În-şeb târik în-deşt mehûl

În-reh bî-râh u în-bâng-i gul[1897]

În-imâm bî-fürûʽ u bî-usûl

Her demî ez-rây-ı hud dâred nukûl[1898]

Bâz mî-gûyed men ender dil-i hele

Müştebih dârem kavî der-mes'ele[1899]

Bâz mîgûyed teʽâruz der-delîl

Âmed ey yârân delîlem şud ʽalîl[1900]

Bâz mî-gûyed delîlem ten bûd

Şekk âmed zann-ı men ez-men rubûd[1901]

Bâz mî-gûyed ki şekkem vehm şud

Vehm hem zâ'il şud ez-men hud-be-hud[1902]

Bâz mî-gûyed ki destem hâlîest

Pây-ı men çü beyn-i dere bâlâ vü pest[1903]

[1890] Ey yol gösterici imam, bizim kulağımıza o dehşetli sesten başka bir ses gelmiyor.
[1891] Ey güvenilir insan, bazen de senden azıcık bir ses duyuyoruz, ama bu bize şüpheli görünüyor.
[1892] Biz, senin birilerinin övündüğü bir şahıs mı yoksa bir gulyabani mi olduğunu bilmiyoruz.
[1893] Ey Allah'ım, yoksa ezel gününden beri gulyabani onun canına bedenine mi girmiş bilmiyoruz.
[1894] Ey Allah'ım, biz bu zan ve şüphelerin bu gulyabaninin gönlünden çıkıp çıkmadığını da bilmiyoruz.
[1895] Ancak, bizim yolumuzun o yol olmadığını iyi biliyoruz, çünkü orada her taşın arkasında bir eşkıya vardır.
[1896] Bu taş ve toprakta bizim kanımız akıtılmıştır, bu bedenlerimiz dikenlerden parça parça olmuştur.
[1897] Bu gece karanlık, çöl korkunç, yol meçhul, ses de gulyabani sesidir.
[1898] Bu imam ne usul ne de füru biliyor, her an kendi fikrinden vazgeçiyor.
[1899] Yine, benim gönlümde bu iş ile alakalı güçlü şek ve şüphe vardır der.
[1900] Yine, ben delillerime zıt hareket ediyorum, ey dostlar benim delillerim kusurludur der.
[1901] Yine, benim delillerim doğruydu, şüphe gelip benim fikirlerimi benden çaldı der.
[1902] Yine, şüphem korkuya dönüştü, korku da kendi kendine geçip gitti der.

Erre hem işkeste velî ber-pâ şudem

Tâ-trâşem pây-ı dîğer ez-ʿadem[1904]

Tâ-trâşî çûb u gerded ü pây-ı tû

Vây tû vây în-mukallidhâ-yı tû[1905]

Hân u hân ey kârvân ber-câ be-mân

Tâ-ki subhî ez-ufuk gerded ʿayân[1906]

Tâ-zi-te'sîr-i duʿâ-yı müstecâb

Ser-burûn âred zi-maşrık âfitâb[1907]

Tâ-ki û bâr-ı kütüb-râ vâ-kuned

Râh-ı Kaʿbe ez-kütüb peydâ kuned[1908]

Ger kesî ez-în-gürûh-ı bî-felâh

Ez-kazâ zinde be-mâned tâ-sabâh[1909]

Râh-ı Kaʿbe tayy kuned bâ-în-imâm

Tavf-ı Kaʿbe key kuned yevmü'l-kıyâm[1910]

Rem giriftend ân-mukallidhâ heme

Ez-imâm-ı hud çü ez-gürgî reme[1911]

Her yekî der-cânibî geşte revân

Ân-delîl-i Kaʿbe v'ân reh-revân[1912]

Ân-yekî ez-teşnegî geşte helâk

Ân-yekî ez-hastegî hufte be-hâk[1913]

Ân-yekî dermânde üştür refte râh

Ân-yekî üftâde bâ-üştür be-çâh[1914]

Ân-yekî-râ burde hurde gürg ü ded

Ân-yekî dünbâl-i gulî mî-reved[1915]

Ân-yekî bâ-diğerî gûyed kücâ

Ân-yekî gûyed ki men reftem biyâ[1916]

Ân-yekî der-penç sengî cüste-câ

1903 Yine, elim boştur, ayaklarım ise dere arasında hem yukarıda hem aşağıda der.
1904 Testerem kırılmış, ancak hala ayaktayım, ta ki kendime yokluktan bir ayak yontayım.
1905 Sen tahtayı yontup ayak yapıncaya kadar, vay senin haline, taklit edenlere de yazıklar olsun.
1906 Ey kervan, kendi yerinde sağlam dur, ta ki sabah olup hava aydınlansın ve her şey görünsün.
1907 Ta ki senin kabul olan duanın tesiriyle doğudan güneş doğsun.
1908 Ta ki o, kitap yükünden kitabı bulup açsın, kitaptan Kâbe'nin yolunu bulsun.
1909 Eğer bu kurtuluş ümidi olmayan grubtan sabaha kadar sağ kalan olursa,
1910 Kâbe yoluna bu imamla gitse, kıyamet gününde Kâbe'yi ne zaman tavaf edecek?
1911 Bu takipçiler, sürünün kurttan ürktüğü gibi kendi imamlarından ürktüler.
1912 Her biri bir tarafa yola çıktı, o yolcular, Kâbe istikametine gittiler.
1913 Biri susuzluktan helak olmuş, bir de yorgunluktan yere uzanmıştır.
1914 Biri geri kalmış, devesi gitmiş, birisi de devesiyle kuyuya düşmüştür.
1915 Birini kurt ve vahşi hayvanlar yakalayıp yemiş, diğeri ise gulyabaninin peşinden gitmektedir.
1916 Biri öbürüne, ben gidiyorum, sen de benim peşimden gel der.

Pür zi-havf ü bîm ü hâlî ez-recâ[1917]

Ân-yekî her dem vasiyyet mî-kunend

Dem-be-dem tecdîd-i niyyet mî-kunend[1918]

Ki eğer zinde be-gerdem z'în-sefer

ʿAhd kerdem ey Hudâ-yı dâdger[1919]

K'ânçe gûyed ân-imâm-ı kec-nihâd

Ez-usûl ü ez-fürûʿ u ictihâd[1920]

Men hilâf-ı û kunem der-râh-ı dîn

İsteceb âmîn Rabbü'l-ʿâlemîn[1921]

În-cüz ey ân-ki be-gürîzed zi-nûr

Dâmen-i zulmet be-gîred hemçü bî-şuʿûr[1922]

În-cüz ey ân-ki der-râh-ı Hudâ

Der-zalâlet refte bâşed ez-hüdâ[1923]

În-cüz ey ân-ki kûrî bî-sened

Kûr-ı dîğer-râ ʿasâ-keş mî-kuned[1924]

În-cüz ey ân-marîz-i bî-hıred

K'ez-marîzî dârûy-ı sıhhat hared [1925]

În-cüz ey hâcî-i bî-bend ü bâr

Ki zi-çâvûşân-ı hac dâred firâr[1926]

În be-hᵛâhed ne-bendeş ender katâr

În zi-dest-i û hemî düzded mehâr[1927]

Her çe çâvûşân be-hᵛânendeş makâl

Û reved ender pey-i bâng-i şugâl[1928]

Hey me-rev ân-sû heme çâhest ü çâh

Hîn biyâ în-sû heme râhest u râh[1929]

Hey me-rev ân-sû ki bâşed râh-ı kec

Hîn biyâ în-sû ki bâşed râh-ı hac[1930]

[1917] Biri beş fersah uzakta bir yer bulmuştur. Ancak orası korku ve tehlike dolu olduğundan güvenli değildir.
[1918] Öbürü her an vasiyet etmekte, bu da hep niyetini yenilemektedir.
[1919] Ey Allah'ım, eğer bu seferden sağ salim dönersem diye ahd ettim.
[1920] Dinin usul ve furuundan bahseden o kötü yaratılışlı imam ne derse,
[1921] Ben din yolunda onun zıddını yapacağım, ey âlemlerin Rabbi, benim duamı kabul et.
[1922] Işıktan kaçan o kimse, şuursuzlar gibi zulmetin eteğinden yapışır.
[1923] Allah yolunda gitmekten başka, doğru yoldan çıkıp kendini azaba atar.
[1924] Bu delilsiz adam bir köre benzemez, körü bile elinde asası olan başka bir kör götürür.
[1925] Ey akılsız hasta, sen bir hastadan iyileşmek için ilaç isteyene benzersin.
[1926] Ey düşüncesiz hacı, bu, hacca gidenlerin yol göstericilerden kaçmasına benzer.
[1927] Bu ister, o ise onu kervanına götürmez, bu, ipi kopup kervandan uzak düşene benziyor.
[1928] Her ne kadar rehberler onu çağırsa da o çakalın sesinin peşinden gider.
[1929] O tarafa gitme orası kuyudur kuyu, bu tarafa gel burası yoldur yol.

Hey me-rev ân-sû ki gûlet mî-keşed

Hân biyâ în-hakket mî-keşed[1931]

Hey me-rev ân-sû zalâlest ü niyât

Hey biyâ în-sû hedeynâke's-sırât[1932]

Cümle çâvûşân-ı în-râhim mâ

Ez-rüsûm-ı râh-ı âgâhim mâ[1933]

Mâ hezârân bâr în-reh refteîm

Ez-hâs u hâşek reh-râ rufteîm[1934]

Hᵛâne-i Kaʿbe buved bungâh-ı mâ

În-dil çün Kaʿbe Beytu'l-lâh-ı mâ[1935]

Sâhib-i hâne şeh-in-şâh-ı ezel

Der-derûn-ı hâne ferd-i "lem yezel"[1936]

Tekye ber-taht-ı şeh-in-şâhî zede

V'ez-birûn hᵛâne nâr-ı mevkıde[1937]

Nâr-ı mevkıd dûr-bâş zü'l-Celâl

Efkened nâ-mahremân-râ der-zalâl[1938]

Ân ki nâ-mahrem be-bîned âteşî

Hᵛîş-râ bîned yekî hîzüm keşî[1939]

Ân ki mahrem ravza bîned ʿaceb

Ne hatab bîned ne hammâlü'l-hatab[1940]

Mâ yek-â-yek mahrem-i în-hᵛâneyîm

Şemʿ-i sâhib hᵛâne-râ pervâneyîm[1941]

Her yekî ez-mâ yekî serheng-i hâs

Ender în-dergâh dâred ihtisâs[1942]

Sâhib-i hᵛâne şud sâhib kerem

Kerde mâ-râ sâhib-i tabl u ʿalem[1943]

Yek-ʿalem ber-dûş-ı her yek-dâde şâh

[1930] O tarafa gitme orası yanlış yoldur, bu taraf gel burası hac yoludur.
[1931] O tarafa gitme, gulyabani seni kapar, bu tarafa gel burası hak yoludur.
[1932] O tarafa gitme, orası dalalet ve uçurumdur. Buradan git ki bu doğru yola ulaştırır.
[1933] Biz hepimiz bu yolun rehberleriyiz, biz yolun bütün kurallarını biliriz.
[1934] Biz binlerce defa bu yoldan gidip yoldaki bütün çer çöpü sübürdük.
[1935] Kâbe evi bizim meskenimizdir, bu gönül, Kâbe gibi bizim Allah'ımızın evidir.
[1936] Ev sahibi ezelin padişahıdır, evin içinde ise zevali olmayan birisi vardır.
[1937] Padişah tahtına yaslanmıştır. Dışarıdan da eve ateş atmıştır.
[1938] Ey celal sahibi, bu ateşten uzak ol, o, mahrem olmayanları sapıklığa düşürür.
[1939] Ateş eğer mahrem olmayan birini görürse, onun odun taşıyan olduğunu zanneder.
[1940] O adam bir bahçe görür ve onu mahrem sanır, o ne odun görür ne de odun taşıyıcı.
[1941] Biz hepimiz bu evin sırdaşlarıyız, biz ev sahibinin mumunun pervaneleriyiz.
[1942] Bizim hepimizin ayrıca bir vazifesi var. Biz bu evin içinde, birer uzmanız.
[1943] Ev sahibi kerem sahibidir, bizi sembol olarak davul ve bayrak sahibi yapmıştır.

Reh-nümâ kerde be-her gümkerde râh[1944]

Gufte-i mâ-râ hân münâdîhâ kunîd

Hâciyân-râ sûy-ı Kaʿbe âverîd[1945]

Ez-berâ-yı imtiyâz-ı râhâ

İmtiyâz râhâ ez-çâhâ[1946]

Kerde şâh-en-şâh âyinehâ

Ez-çe ez-în bî-kudûret siyyehâ[1947]

Siyyehâ âyînehâ-yı saykalî

Her yekî dâred dü-sûret müncelî[1948]

Ez-derûn sû sûret-i ân-şehriyâr

Ez-birûn sû sûret-i âyinedâr[1949]

Sûret-i âyînedâr ey merdikâr

Hud çeh bâşed sûret-i ân-şehriyâr[1950]

Sûret-i zîbâ-yı çâvûşân-ı hak

Cürʿâ-bahşân u kadeh-nûşân-ı hak[1951]

Cürʿa mî-bahşed hemî râhet bered

Tâ-huzûr-ı hazret-i şâhet bered[1952]

Çeşm-i reh-ber der-çeh der-nakş-ı derûn

Çeşm-i reh-rû der-çeh der-nakş-ı birûn[1953]

Tâ-biyâbî z'în-hikâyet âgehî

Hîn be-h^{v}ân "lâ-tuʿad ʿaynâke" ey rehî[1954]

Hîn dü-çeşm ez-râh bînân ber-medâr

Ger be-h^{v}âhî kâr kerded ber-medâr[1955]

Nefes-râ bâ-ân-cemâʿat sabr-deh

Tâ-zi-kâr beste be-güşâyî gireh[1956]

Kâr-ı beste çîst katʿ-ı în-tarîk

Ân-müyesser nîst cüz bâ-ân-farîk[1957]

[1944] Padişahımız, her birimize birer bayrak vermiş ve yolunu kaybedenlere yol gösterici olmuştur.
[1945] Bizim dediklerimizi yüksek sesle okuyun, hacıları Kâbe tarafına getirin.
[1946] Yolları kuyulardan ayırmak için,
[1947] Kuyulardan ve paslardan korunmak için padişah bazı aynalar koydurmuştur.
[1948] Bu parlak aynaların her iki tarafı da yansıtma özelliğine sahiptir.
[1949] İçeride o padişahın suretini gösterir, dışarıda ise aynayı tutanın simasını aksettirir.
[1950] Ey insan, ayna tutanın siması, padişahın sureti ile birlikte kuyuyu bildirir.
[1951] Hak rehberlerinin güzel simaları, hak su içenleri ve su bağışlayanları,
[1952] Onlar seni şahın huzuruna götürmek için doğru yola sevk ederler ve su verirler.
[1953] Rehberin gözü kuyuda, onun nakşı içeride, yol gidenin gözü kuyuda nakşı ise dışarıdadır.
[1954] Ey yolcu, sen bu hikâyeyi okuyup haberdar olduktan sonra "la-tuad" sözünü söyle.
[1955] Eğer işlerinin yolunda gitmesini istiyorsan, iki gözünü de yol göstericiden hiç ayırma.
[1956] Düğümlenmiş o şeyi açabilmen için sabırlı olma hususunda halk ile bir ol.

Râh-ı bî-inân buved çâh-ı ʿamîk

Gufteend evvel refîk ân geh târîk[1958]

Hân refîkân-ı İlâhî-râ be-yâb

Ger me-h^{v}âhî tâyy kun râh-ı savâb[1959]

V’er ne çün ân-hâciyân hâyrân şudî

Reh ne peymûdî vü ser-gerdân şudî[1960]

Nusret âşufte şudî ez-în-kısas

Ez-kısas hâsıl ne-gerded cüz gısas[1961]

Tû kücâ vü kıssa-h^{v}ânî ez-kücâ

Ratb u elfâz-ı maʿânî ez-kücâ[1962]

Ez-cehâlet rabt-ı hud kerdî rehâ

Rabt mî-h^{v}âhî dehî în-kıssahâ[1963]

Tâ-tû ez-în-kıssahâ fârîk şevî

Mî-dânem râh-ı Kaʿbe çün revî[1964]

Benî Hâşimî-râ ʿömr şud "sin cim" (64)

Ve’z-ân sâl-i nübüvvet-râ ʿaded "kef cim" (23)

Bûd der-Mekke "ye cim" sâl-i sükûneş (13)

V’ez-ân-pes der-Medîne sâl şud "ze cim" (10)

(NOTLAR)

Mülk-i sühan ki sâhet-i mahrûse-i menest

Ez-dest-i men girifte künûn fevc-i Ehrimen[1965]

Der-Şirvan ne Nûşirevânî ki ber-dereş

Zârî kunem ki hâdîse çün Seyf-i Zü’l-yezen[1966]

Keşf

Seyf, peser-i Zü’l-yezenest ki ez-evlâd-ı Humeyrâst ki neslen ber-nesl mülûk-ı Yemen bûdeend. Çün Ebrehetü’l-eşrem ki serkerde-i Necâşî bûd. Mülk-i Yemen-râ tasarrufkerd. Zü’l-yezen be-dergâh-ı Nûşirevân âmed ez-melikü’l-mülûk-ı ʿAcem imdâd h^{v}âst. Çün tûl keşîd Zü-yezen der-Medâyin be-murd. Baʿd-ez-ân pesereş Seyf ez-Yemen be-dergâh-ı

[1957] Boş iş nedir, bu yolu doğru yürü, bu ise yakın bir dost olmadan mümkün değildir.
[1958] Güvenli dost olmadan yol, derin bir kuyuya benzer, çünkü önce dost, sonra yol demişler.
[1959] Eğer düzgün bir yola gitmek istiyorsan şimdi Allah dostlarını ara, bul.
[1960] Yoksa o hacılar gibi şaşırıp kalırsın, daha yol gitmeden yolunu kaybedersin.
[1961] Ey Nusret, bu hikâyelerle moralin bozuldu, hikâyelerden gam ve kederden başka ne elde edilir ki?
[1962] Sen nerde, hikâye okumak nerde, cümle ve kelimeler, bunların manası nerde?
[1963] Sen cahillikle olan bağlarını kestin, bu hikâyeleri birbirine eklemek istiyorsun.
[1964] Sen bu hikayelerden azat olasın, biliyorum ki Kabe’ye gitmek istiyorsun.
[1965] Söz mülkü, benim ülkemin sahasıdır, Ehrimen ordusu onu benim elimden almıştır.
[1966] Şirvan’da bir Nuşirevan var mı ki onun kapısına gidip Seyf Zülyezen meselesini ona anlatayım?

Nûşirevân âmed imdâd h^vâst u leşker burd. Ân-vakt ki Ebrehetü'l-eşrem murde bûd. Pesereş Mesrûk fermân-fermâ-yı Yemen bûd. Bâ-û ceng kerd ü leşker-i Mesrûk-râ şikest der-Yemen pâdişâh şud be-hazret-i Kisrâ Hüdâyâ-yı nefîs firistâd.[1967]

Minhu

Zâyiʿ kunendem ʿâkıbet ender magara

Çün Hâlid Resûl be-matmûre-i ʿaden[1968]

Keşf

Hâlid Peygamberî bûd ez-evlâd-ı İsmâʿîl-i zebih ki û-râ der-magara helâk kerdend.[1969]

Minhu

Şâyed ki ez-mukâbele-i leşker-i belâ

Hûd-râ be-bahr garka kunem hemçü Zü-ceden[1970]

Zü-ceden ez-mülûk-ı Yemenest ki tâb-ı leşker-i Necâşî ne-kerde hud-râ be-bahr endâht tâ-garka şud û âhirîn selâtîn-i Humeyrâst ki baʿd-ez-û saltanat-ı Yemen be-dest-i Habeş üftâd.[1971]

Şenîdeem ki dü-âhû-yı rez kibâr-ı Kureyş

Zi-tâk-ı Kaʿbe biyâvîhtend behr-i Hudâ[1972]

Hemân dü-âhû-yı rez-râ Ebû Leheb düzdîd

Fürûht masraf mî-kerd meblageş be-safâ[1973]

Eğer be-dest-i men üftâdî ân-dü-âhû-yı rez

Harîde mî-be-bahâyeş dü-sad gulâm- Hıtâ[1974]

Be-Şirvân çü be-Mekke Yehûd h^vârem kâş

Dü-bâre şâh şudî Zü-Nüvâs der-Sanʿâ[1975]

Keşf

Zü-Nüvâs bîst sâl pâdişâhî Yemen kerd. Şehr-i Sanʿa pây-ı taht-ı û bûd. Hûdeş mezheb-i Yehûddâşt u ehl-i Buhrân ki mezheb-i ʿÎsevî dâştend. Der-Uhdûd be-küşt. Uhdûd hufre-i müstatîl ki çün Hendek bâşed ü cemʿ-i ân-Ehâdîdest. Der-ân-Uhdûd hatabî firâvân enbâşte

---

[1967] Seyf, Zülyezen'in oğludur. Bu da Humeyra'nın evlatlarındandır. Onlar nesil olarak Yemen hakimi olmuşlardır. Ebrehe de Necaşi'nin komutanı olduğunda Yemen ülkesini zabtetti. Zülyezen Acem padişahı Nuşirevan'ın sarayına gelip ondan yardım istedi, bu yardım geciktiği için Zülyezen Medayin'de öldü. Ondan sonra Seyf, Yemen'den Nuşirevan'ın yanına gelip yardım istedi. Padişah ona asker verdi. O, Ebrehe'nin üstüne yürürken Ebrehe öldü. Ebrehe'nin oğlu Mesruk, Yemen hakimi oldu, onunla savaştı ve Mesruk'un ordusunu yendi. Kendisini Yemen hakimi ilan etti. Sonra da Kisra cenapları olan Nuşirevan'a güzel hediyeler gönderdi.

[1968] Sonunda, Peygamber Halid'i deniz kenarındaki zindanda öldürdükleri gibi beni de mağarada öldürürler.

[1969] İsmail Zebih'in evlatlarından olan Halid isimli peygamber, mağarada öldürülmüştür.

[1970] Belki bela askerinin karşısına çıkmaktansa kendimi denize atıp, Züceden gibi boğayım.

[1971] Züceden Yemen padişahlarındandır. Necaşi'nin askerlerinin karşısına çıkmaya cesaret edemeyip kendini denize attı, boğuldu. O, Humeyra sülalesinin sonuncu sultanı idi. Ondan sonra Yemen'e Habeşliler hakim oldular.

[1972] Duydum ki Kureyş kabilesinin büyükleri iki ceylanı Allah rızası için Kabe'nin damına astılar.

[1973] Ebu Lehep bu iki ceylanı çaldı. Sattı ve parasını da eğlenceye harcadı.

[1974] Eğer o iki ceylanın parası bende olsaydı, onun yekunu ile iki yüz Hıta kölesi alırdım.

[1975] Yahudiler nasıl ki Mekke'de alçak görülürler, ben de Şirvan'da öyleyim. Keşke Zünüvas, Sana'da yeniden padişah olsaydı.

âteş zened ve ehl-i Buhrân-râ der-ân-endâhte helâk sâhtend ve ez-ân-câst ki Zü-Nüvâs ve ehleş ashâb-ı Uhdûd nâm-yâftend. Çünân ki der-Kur'ân-ı mecîd hest.[1976]

Eğer zinde mî-nemândî Agnâdnus

Be-dest-i tû dâdî der-în-ʿasr bûs[1977]

Agnâdnus nâm ân-mühendîst ki der-şehr-i Kostantiniyye Ayâsofiyye-râ taʿmîr kerd binâ-yı bûd bî-ʿadîl ki ʿimâreteş delîl-i firâst-ı ûst.[1978]

Ferd

Be-defʿ-i âfet ʿaynü'l-kemâlât

Be-bâyed rişte ez-hırz be-mânî[1979]

Kıtʿa

Be-her kes resîdem zi-nîkû nihâdî

Be-dü-sâz mihr ü cefâdet nihâdem

Me-râ çe ki çengest der-merz-i Tûrân

Ne Gürgîn Mîlâd u ne Reşnüvâdem[1980]

Keşf

Gürgîn Mîlâd cedd-i Behrâm-ı Çubînest ki û ez-melikzâdegân-ı Rey bûd.[1981]

Minhu

Suhan gûyem ü cân dehem der-Muhaffa

Der-în-kâr hem-seng-i Mihrânsitâdem[1982]

Keşf

Mihrânsitâd nâm-ı peder-i Nestûrâst. Ez-mukarribân-ı Nûşirevân bûd ki ez-berâ-yı tedbîr-i ceng hâkân-ı Çîn û-râ binâ ber-kibr-i sinn der-Mahaffa güzâşte be-hazret-i Hürmüz âverdend. Sühan-ı maslahat ângiz guft. Der-hemân Muhaffa cân be-dâd. Ve Mihrân nâm-ı debîrîst. Hürmüz bin Nûşirevân û-râ der-hengâm-ı firistâden Behrâm Çubîne-râ be-ceng-i Hâkân-ı Çîn mülâzım-ı rikâb-ı Behrâm sâht ki leşker nüvîsî kuned. Îzedgeşsb ve Bîdâgeşsb ve Belânsîne her se ez-mübârizân-ı Behrâm-ı Çubîne bûd ki her se der-ceng-i Hâkân- Çîn bûdend.[1983]

1976 Zünüvas, yirmi yıl Yemen'in padişahı oldu. Oranın başkenti Sana'dır. Kendisi Yahudi idi. Buhran halkı Hıristiyan olduğu için onları Uhud'da öldürdü. Uhud ise dörtgen şeklinde hendeklerden yapılmış yerdir. Onun çoğulu Ehadid'dir. Uhud'da bir yere çokça odun yığıp onları yaktılar. Buhran halkını da oraya sürüp öldürdüler. Bu sebeple de Zünüvas ve onun halkına Uhud adını verdiler. Hatta bu husus Kuran-ı Kerim'de de belirtilmiştir.

1977 Ey Ağnadnus, sen sağ olsaydın bu asırda senin elini öperlerdi.

1978 Ağnadnus, İstanbul'da Ayasofya'yı yapan mühendisin adıdır. O, benzeri olmayan bir binadır, bu da onun becerikliliğine delildir.

1979 Afetleri defetmek için kemal gözü lazımdır. Sana, kendini korumak için sağlam bir yer lazımdır.

1980 Hangi iyi insana rast geldiysem onunla dost oldum ve anlaştım, Turan sınırında ne gibi olayların olduğu beni niye ilgilendirsin ki? Ben ne Gürgin Milad ne de Reşnüva'nın taraftarıyım.

1981 Gürgin Milad, Behram-ı Çubine'nin atalarındandır. O, Rey ülkesinin şehzadelerindendir.

1982 Bu mecliste hem konuşurum hem de can veririm. Bu işte Mihransitad'ı destekliyorum.

1983 Nestur'un babasının adı, Mihransitad'dır. O, Nuşirevan'ın yakın adamlarından olup Çin hakanı ile savaşta küçük olduğu için onu Muhaffa'da bıraktılar. Daha sonra Hürmüz'ün yanına getirdiler. Orada kendinden beklenmeyen güzel bir söz söyledi ve hemencecik öldü. Mihran bir katibin adıdır. Hürmüz bin Nuşirevan, Behram-ı Çubine'yi Çin hakanı ile savaşa gönderdiğinde Mihran'ı da Behram'ın yanında katip olarak gönderdi ki o, savaşın günlüğünü yazsın. İzedgeşsb, Bîdâgeşsb ve Belânsîne'nin her üçü Behram-ı Çubine'nin ordusunun savaşçılarının adıdır. Çin hakanı ile savaşta bunlar da bulunmuşlardır.

Der-kenâr[1984]

Men ândem ki ez-mâder-i dehr-zâdem

Be-maʿmûre-i şehr-i Şirvân fütâdem

Çe-râ mî-kuşendem der-în şehr nâ-hak

Kesî-râ ne-kuştem tenî-râ ne-kâdem[1985]

Âzergeşsb nâm-ı âteşgedeîst der-Azerbaycân ki Husrev-i Pervîz ez-peder-i hud Hürmüz gurîhte binâ ber-hîlet-i Behrâm der-âncâ ʿibâdet mî-kerd.[1986]

Tehâre be-fethi fevkânî vü hay-ı muʿceme ber-vezn-i kenâre nâm-ı bilâdîst. Ez-nevâhî-i Horasân ki esbân-ı hûb âncâ be-hem mî-resed. Çenân ki gûyend: Esb-i Tehâre vü üstür-i Berdeʿî vü üştür-i Bahtî.[1987]

Gumdân bâ-gayn-ı muʿceme mazmûn nâm-ı keşkîst der-Sanʿa be-gâyet refîʿ ki bânî-i ân-Zahhâk bûd. Mülûk-i Tebâyaʿa der-ân-mesken dâştend. Misl-i Seyf-i Zü-yezen ve diğerân. Deken ez-şehrhâ-yı Hindâst.[1988]

Nazm

Çün kef-i Menzer sehâb şud be-çemen dür-feşân

Geşt zi-sâffet-i hevâ çün ruh-ı Mâ'ü's-semâ

Keşf

Mâ'ü's-semâ nâm-ı mâder-i Menzer bin Es-Sûdânest ki û-râ be-sebeb-i letâfet-i vech ve safâ-yı cebîn Mâ'ü's-semâ mîguftend.[1989]

Bî-rûy pûş geştem u merdî ne-yâftem

Çün duhter-i nîkû siyer-i pur-ı Sûhrâ[1990]

Sûhrâ peder-i Buzercümihrest. Buzercümihr vezîr-i Nûşirevân bûd. ʿÂkıbet Nûşirevân û-râ be-sebeb-i ifşâ-yı râz be-dâr keşîd ve duhter-i û-râ bî-rûy pûş suvâr-ı hammârî kerde der-kûçe vü bâzâr gerdânîd. Hîç kes rûy der-hem ne-keşîd tâbe-naʿş-ı pedereş resîd. Dü-dest-i hud-râ ber-ruh hicâb kerd. Guftendeş ez-hîç kes ne-pûşîdî, guft cüz peder-i hud merdî der-în-şehr ne-dîdem.[1991]

[1984] Bu rubaî Seyyid Azim Şirvani'ye ait olabilir.

[1985] Ben bu dünyanın anasından doğduğumdan beri mamur olan bu Şirvan şehrinde yaşadım. Bu şehirde haksız yere beni niye öldürüyorlar? Ben kimseyi öldürmedim, kimseyi de incitmedim.

[1986] Azergeşsb, Azerbaycan'da bir ateşgahın adıdır. Hüsrev Perviz kendi babası olan Hürmüz'ün yanından kaçtığında, Behram'ın da teşvikiyle orada ibadet edermiş.

[1987] Tehare, fetha ile ve ha fetha ile. Kenare vezninde. Horasan vilayetinin şehirlerinden birinin adıdır. Orada güzel atlar yetişir. Mesela, Tehare atı, Berde katırı, Baht devesi derler.

[1988] Gumdan, dammeli gayın ile, Gumdan, Sana şehrinde bir yüksek köşkün adıdır. Onu Dahhak yaptırmıştır. Tebayi şahları orada yaşıyordu. Bununla birlikte Seyf-i Züyezen ve başkaları da. Deken Hindistan şehirlerinden biridir.

[1989] Mâ'ü's-semâ, Menzer bin Sudan'ın anasının adıdır. Çok güzel bir yüzü ve gösterişli bir alnı olduğu için ona Mâ'ü's-semâ (semanın suyu) adını vermişlerdir.

[1990] Güzel bir kız olan Suhra'nın kızı gibi yüzümü örtmeden gezdim, bir erkeğe rastlamadım.

[1991] Suhra, Buzercümihr'in babasıdır. Buzercümihr de Nuşirevan'ın veziri olmuş, sonradan onun sırrını ortaya çıkardığı için idam edilmiştir. Onun kızını örtüsüz bir halde eşeğe bindirip pazar ve sokaklarda gezdirdiler. O kız, hiç kimseden çekinmedi. Yüzünü örtmedi. Babasının cenazesinin yanına varınca, iki eliyle yüzünü örttü. Ona, sen hiç kimsenin yanında yüzünü niye örtmedin de şimdi niye örttün diye sordular. Bu şehirde babamdan başka erkek görmedim diye cevap verdi.

Minhu

Der-debistân-ı kemâlem Tîmşâr-ı rûzgâr

Hest sad-Nûşînrevân şâkird-i cân-efşân-ı men[1992]

Keşf

Nûşirevân ʿilm ü ferâset-râ ez-ân-kes yâd girift ki nâm-ı Tîmşâr bûd. Û ber-reviş-i Zerdüşt bûd.[1993]

Nazm

Zülf çünân siyâh ki gûî hezâr-bâr

Kerde be-ʿûd-i Hindî ehl-i Hıtâ hızâb[1994]

Nazm

Hayrân şeved be-gâh sühan ez-tılâ katem

Aʿşâ ve ibn-i Selmî ve Kass bin Sâʿide[1995]

Kass bin Sâʿide ez-şuʿarâ-yı ʿArabest. Der-belâgat-i lisân kâr bed âncâ dâşt ki der-miyân-ı ʿArab "eblagu min-Kassin" meselgeşt ve İbn-i Selmî zehrâst ve Aʿşâ ez-fuhûl-i şuʿarâ-yı ʿArabest.[1996]

Nazm

Der-miyân-ı Usâf u Nâ'ileem

İntizâr ez-berâ-yı kurbânî[1997]

Usâf nâm-ı bütîest ve Nâ'ile nâm-ı bütî ki ʿArabân kurbânî-i hud-râ der-eyyâm-ı cehâlet der-miyân-ı ân-dü-büt nahr mî-kerdend u ʿAbdu'l-muttalib h[v]âst ki peser-i hud ʿAbdu'l-lâh-râ binâ ber-ʿahd-i hud ki kerde bûd. Der-miyân-ı Usef u Nâ'ile zebh nümâyed. Sanâdîd-i Kureyş rızâ ne-dâdend ʿâkıbet be-hükm-i kâhin-i Şâm sad-şütür be-diyet-i û nahr kerd ez-în-câst ki Resûl-i Ekrem ve Nebiyy-i Muhterem fermâyed "Ene ibnü'z-zebîheyn".[1998]

Hecâhâ gûyem ender-i şân ʿAmr hısletân-ı dehr

Eğer ber-dest-i men ufted der-Bû Kerbʿ Gussânî[1999]

Keşf

Ebû Kerb Gussânî pâdişâh-ı Şâm bûd. ʿAmr bin Menzer Mâ'ü's-semâ ki hükümrân-ı mülk-i Hîre bûd. Bâ-yek-diğer ʿadâvet dâştend. Vaktî ʿAmr be-katl-i nedîm-i hud ki Mütelemmis

---

[1992] İlim ve kemal ilkokulunda feleğin Timşar'ı, Nuşirevan gibi, bana sevimli olan yüze yakın öğrencim vardır.

[1993] Nuşirevan ilim ve feraseti Timşar adlı birinden öğrenmiştir. O da Zerdüşt'ün usulünü takip edenlerdendi.

[1994] Saçlar öyle siyah renkte ki sanki Çin ahalisi o zülfü bin defa Hind'in öd ağacı ile boyamış.

[1995] Aʿşâ ve ibn-i Selmî ve Ḳass bin Sâʿide'yle birlikte bazen söz benim nezdimde altından da çok hayran olur.

[1996] Gass bin Saide Arap şairlerindendir. Belagat ilminde o kadar meşhur olmuştu ki Araplar arasında "Gass'tan daha belagatli" sözü meşhur olmuştur. İbni Selma da Arapların meşhur şairlerindendir. Aʿşâ ise Arapların alim şairlerindendir.

[1997] Beni kurban etmeleri için Usaf ve Naile arasında beklemedeyim.

[1998] Usaf ve Naile iki putun adıdır. Araplar, kendi kurbanlarını cahiliyye döneminde, o iki put arasında keserlerdi. Abdulmuttalib de kendi oğlu Abdullah'ı kendi niyetine esasen Usaf ile Naile arasında kesmek istedi. Kureyş kabilesinin önde gelenleri buna razı olmadılar. Nihayet Şamlı bir kahinin hükmüyle, yüz deveyi orada diyet olarak kurban etti. Bu sebeple Hz. Resul ve Muhterem Nebi buyurur: "Ben iki kurbanın oğluyum."

[1999] Eğer Ebu Kerb Gussani benim elime geçse, dünyanın Amr yaratılışlılarına hicivler yazardım.

şâʿir bûd. Hükm kerd Mütelemmis ez-ân gurîhte der-Şâm şud. Be-hazret-i Ebû Kerb âmed tamâmet-i ʿömr ʿAmr-râ hecâ guft.[2000]

Kadâr nâm-ı enkesest ki nâka-i Sâlih-râ ʿukar kerd.[2001]

Nazm

Şeved hûn-ı cerâhathâ-yı men der-türbetem cârî

Çünân k'ez zahm-ı ʿAbdu'l-lâh der-vîrâne-i Buhrân[2002]

Minhu

Duhterî çün duhter-i ʿAmr be-bâyed tâ ki û

İmrü'l-kaysî be-zâyed der-hûr-ı meydân-ı men[2003]

Keşf

Nâm-ı mâder-i İmrü'lkays Temlekest. Duhter-i ʿAmr bin Zübeyd Müdeccehest.[2004]

Kıtʿa

Seyyidâ ber-çîn bisât-ı şiʿr k'ender rûzgâr

Cüst ü cûhâ kerdeem kes tâlib-i eşʿâr nîst

Heft beytem bihterest ez-heft genc-i Husrevî

Bâ-çünîn gencînehâ bâzem yekî dînârîst[2005]

Keşf

Husrev Pervîz-râ heft genc bûd. 1. Genc-i ʿarûs ki ân-râ Husrev hud endûhte bûd. 2. Genc-i Bâd-âverdest ki Kayser-i Rûm devlet-i hud-râ be-sefîne-i haml kerd ki be-İtâlyâ gürîzând der-deryâ be-dest-i leşker-i Husrev Pervîz üftâd. Ân-genc-râ Genc-i Bâd-âver nâm nihadend. 3. Genc-i Dîbe-i Husrevî. 4. Genc-i Efrâsyâb ki ân-râ Efrâsyâb nihâde bûd Husrev yâft. 5. Genci-i sûhte ki ân-râ genc-i sencîde nîz gûyend. 6. Genc-i hazrâ ki ez-merdüm-i ʿArab ahz fermûd ve biyendûht. 7. Genc-i şâd-âver ki ân-râ Zü'l-karneyn nihâde bûd ân-râ Husrev be-yâft be-reh-nümâ'î dehkânî.[2006]

Sûkü'l-ʿukâz, bâzârî bûd miyân-ı Tâ'if ve Mekke. Hemânâ sünnet bûd der-ʿArab ki fusehâ-yı îşân kasâ'id-i hud-râ der-bâzâr-ı ʿUkaz hem çünân der-puşt-ı şütür-i h^{v}îş be-bâng-i bülend inşâ mî-kerdend ve merdüm-i kabâ'il asfâ mî-numûnend ve ez-ber-mî-sâhtend ve ber-defter

---

2000 Ebu Kerb Guslani, Şam padişahı, Amr bin Menzer Maüssema ise Hire ülkesinin padişahı idi. Bunların ikisi arasında düşmanlık başladı. Amr, kendi hizmetçilerinden biri olan Mütelemmis adlı bir şairin ölümüne ferman verdiğinde, Mütelemmis kaçtı, Şam'a geldi ve Ebu Kerb'in yanında kaldı. Ömrünün sonuna kadar Amr'ı hicvetti.

2001 Kadar, Salih peygamberin devesini iğdiş eden kimsenin adıdır.

2002 Abdullah'ın yaralarının Buhran viranesine sızdığı gibi benim de yaralarımın kanı benim türbeme sızar.

2003 Bana layık İmrulkays gibi bir evlat dünyaya getirmek için Amr'ın kızı gibi bir kız lazımdır.

2004 İmrülkays'ın annesinin adı Temlek'tir. O da Amr bin Zübeyd Müdecceh'in kızıdır.

2005 Ey Seyyid, bu dünyadan şiir sofrasını topla, ondan el çek. Çok arayışlarda bulundum, hiç kimse şiire heves göstermedi. Benim yedi beyt şiirim padişahın yedi hazinesinden üstündür. Böyle hazinelere sahip olduğum halde bende bir kuruş da yoktur.

2006 Hüsrev Perviz'in yedi hazinesi vardı: 1. Gelin hazinesi denen hazine ki onu Hüsrev kendisi toplamıştır. 2. Rüzgarın getirdiği hazine. Rum devletinin kralı gemi ile İtalya'ya kaçtığında, Hüsrev Perviz'in ordusu denizde onu tutup hazineyi ele geçirdilar. Bu sebeple de rüzgarın getirdiği hazine denir. 3. Padişahlık Dibe hazinesi. 4. Efrasiyab'ın gizlediği hazine ki Hüsrev Perviz onu buldu. 5. Suhte hazinesi, bazen ona Sencide hazinesi de derler.6. Hazra hazinesi ki onları da Araplardan alıp korumuştur. 7. Sevinç getiren hazine, bu hazine Zülkarneyn'in olub, Hüsrev onu bir ekincinin yardımı ile bulmuştur.

mî-nüviştend. Vaktî bûd ki der-hâne-i Mekke ber-fusahâ-yı ʿArab ve sanâdîd-i edeb maʿrûz mî-dâştend. Ve ân-suhan ki pesendîde-i heme-i fusahâ vü sütûde-i heme şuʿarâ bûd. Ez-tâk-ı Mekke-i müteberrike mî-âvîhtend. Ve în-be-bûd tâ-suhenî bihter be-dest şeved. Pes nehustîn-râ fürûd âverde ân-dîğer-râ ʿalâka mî-kerdend. Der-zamân-ı efsahü'l-ʿArab ve'l-ʿAcem Resûl-i Ekrem ez-zuhûr-i Kur'ân-ı Aʿzam în-kânûn ez-ʿArab ber-h^{v}âst. Der-zamân-ı câhiliyyet heft kasîde-i muhtâr cemʿ geşd ve ez-tâk-ı Mekke muʿallak bûd. Ve în-kasâ'id-râ "Sebʿa-i Muʿallaka" guftend. Ve nehustîn Kâsîde-i Lâmiyye bûd ki İmrü'l-Kays Kindî gufte bûd 79 beyt. Düvvüm Kasîde-i Tarafe bin ʿAbd bûd ki sad u bist beyt bûd. Seyyüm Kasîde-i İbn-i Selmâ el-Merrî bûd 63 beyt. Çehârüm Kasîde-i Lebîd bin Rabîʿatü'l-Ensârî 88 beyt bûd. Pençüm, Kasîde-i ʿAmr bin Kulsum sad beyt bûd. Şeşşüm, Kasîde-i Cilzetü'l-Yeşkerî 72 beyt bûd. Heftüm Kasîde-i Hâris bin Cilzetü'l-Yeşkerî 22 beyt bûd ve în-cümle pânsad u heftâd penç beyt bûd. Tarafe-râ der-ʿâkıbetü'l-emr hükümrân-ı Bahreyn be-fermân-ı ʿAmr bin Münzer dest ü pâ burîde be-hâk sipurdend be-töhmet-i hecâ guften.[2007]

Baʿzî ber-ânend ki şifâ mâder-i ʿAbdu'r-rahmân bin ʿAfv kâbile-i peygamber bûd. Mâder-i peygamber Âmine binti Vehb bûd. Mâder-i Âmine Berreest. Mârid ân-ki ez-itâʿat bîrûn reved Râsîd Sayyâd Mirsad cây-ı nigâh dâşt. Merâsıd cemʿ-i ûst. Sevbiye kenîz-i Ebû Leheb bûd ki û-râ Ebû Leheb be-müjdegânî-i tevellüd-i peygamber âzâd kerd. İslâm-ı û muhtelif fîhest. Baʿd-ez-în vefât-ı û Halîme binti Ebû Divîb ân-hazret-râ şîr dâd.[2008]

Felhed nâm-ı aslî Bârbûdest ki mehter-i râmişkerân-ı Husrev Pervîz bûd. Û her sâl sîsad u şast nevâ ez-nev-mîperdâht. Dâdâferîd ez-muhteriʿât-ı Bârbûdest nâm-ı nevâ'îst ez-mûsikî.[2009]

Tâkdîs nâm-ı tahtîst ki Mihr Berzîn ez-behr-i Ferîdûn sâhte bûd ki be-dest-i Husrev Pervîz üftâd.[2010]

Nazm

Me-râ zâl-i felek ez-kîne eknûn dest ü pâ beste
Eğer çe der-hüner hem-dest-i Helkâm bin Kahtânem[2011]

[2007] Sûkulukaz, Taif ile Mekke arasında bir pazarın adıdır. Araplar arasında şöyle bir adet vardı ki şairler deve üstünde oturarak Ukaz pazarında yüksek sesle, kaleme aldıkları kasideleri okurlardı. Kabile adamları da onları deftere yazıp ezberlerdi. Sonra ise Mekke'de Arap belagatçileri ve önde gelen edipler karşısında onları okurlardı. Alimler tarafından beğenilen şiiri yazıp Mekke'nin mubarek damına-Kabe'ye-asarlardı. O şiirlerden daha güzel bir kaside yazılıncaya kadar onlar orada kalırdı. Sonra onu indirip yenisi asarlardı. Peygamberimiz Resul-i Ekrem zamanında ve Kuran'ın nazil olmasından sonra bu adet ortadan kalktı. Cahiliyye devrinde yedi kaside Kabe'nin duvarlarına asılmıştır. Bu kasidelere Seba-i Muallaka, Yedi Askı adını vermişlerdi. İlk kaside İmrülkays Kindi tarafından yazılmış Kaside-i Lamiyye idi ki 79 beyttir. İkincisi 120 beyitlik Tarafe bin Abd'in kasidesidir. Üçüncüsü 63 beyitlik İbni Selma el-Merri'nin kasidesidir. Dördüncüsü 88 beyitlik Lebid bin Rabia Ensari'nin kasidesidir. Beşinci 100 beyitlik Amr bin Kulsum'un kasidesidir. Altıncı 72 beyitlik Cilzetül Yeşkeri'nin kasidesi, yedinci de 22 beyitlik Haris bin Cilzetül Yeşkeri'nin kasidesidir. Bunların toplamı 575 beyttir. Amr bin Münzer Bahreyn'in hakimi olduğu devirde Tarafe, hiciv yazdığı için ceza olarak el ve ayakları kesilip gömülmüştür.

[2008] Dediklerine göre Abdurrahman bin Avf'ın anası Şifa, Hz. Peygamberin ebesi olmuştur. Hz. Peygamberin annesinin adı Amine Vehb kızıdır. Amine'nin annesi ise Berre'dir. Marîd itaat etmeyene denir. Râsid, Sayyâd, Mersed bekleme yeridir. Onun çoğulu Merâsid'dir. Sevbiyye Ebu Leheb'in cariyelerinden birinin adıdır. Ebu Leheb, Hz. Peygamber doğduğunda, müjdelik olarak onu azat etmiştir. Müslüman olup olmadığı konusunda farklı görüşler vardır. Onun ölümünden sonra Halime binti Ebu Divid peygambere süt vermiştir.

[2009] Felhed, Hüsrev Perviz'in baş musikicisi olan Berbud'un adıdır. O, her yıl üç yüz altmış yeni şarkı bestelerdi. Dadaferid bir şarkının adıdır. O, Berbud tarafından bestelenmiştir.

[2010] Takdis, Feridun için Mihr Berzin tarafından hazırlanmış bir tahtın adıdır ki sonraları Hüsrev Perviz ona sahip olmuştur.

[2011] Ben, hünerde Helkam bin Kahtan ile aynı seviyede olmama rağmen koca felek bana olan kininden dolayı el ve ayağımı bağladı.

(Helkâm bin Kahtân), nâm-ı civânîst ki ez-Yemen bûd. Peser-i Hârisü'l-İzdîest ez-nesl-i Kahtân. Û der-vaktî tenhâ çend sad mübâriz-i ʿArab-râ ki ez-kabâ'il-i Gîylan bûd hezîmet dâd ve be-şikest. Ve ber-hîrâ dest-beste esîr sâht ve şecâʿatî mâ lâ-kelâm kerd.[2012]

Umris, Eberhes, Ebnun, Astafen, çehâr hakîm-i büzürgvârend. Sosiyos ez-cümle hükemâ-yı Yunânîst. [2013]

Raga bang-i şütürest, çünân ki gûyend şütür raga kerd ve esb sehîl zed.[2014]

Nazm

În-namâz âmed çü Miʿrâc-ı visâl

Dem-be-dem ber-gû "erzâ yâ Bilâl"[2015]

Peygamber gâhî hemî fermûd "erzâ yâ Bilâl" yaʿni "Ey Bilâl ezân be-hᵛân me-râ şâd kun.[2016]

Ez-cümle hükemâ Sosiyos Yunânîst ve û sıfat-ı şiʿr-râ nîkû dâniste. Vaktî gûş-zed-i û geşt ki yekî ez-düşmenâneş der-gıybet-i û suhan-ı bed-kerde ber-ʿâdet-i Yunâniyân. Recezî inşâ kerd. Guft şenîdem ki segî ve bûzîneî-râ be-kabristân-ı sebâʿ güzer üftâd. Bûzîne bâ-seg guft biyâ tâ-berâ-yı în-mürdegân taleb-i âmurzişî kunîm. Seg der-cevâb guft miyân-ı tû ve îşân în-âşinâî ez-kücâ âmed? Bûzîne guft meğer ne-dânisteî ki înhâ heme gulâmân-ı mâ bûdeend? Seg guft va'llâhi men her giz în-ne-dânisteem ammâ saht dost dârem ki kâş yekî ez-îşân hâzır bûdî tû în-suhan guftî.[2017]

Nazm

Ne-dâned çâre-i mesmûmiyem kerd

Der-âyed Enderumâhes zi-Ürdün[2018]

Enderumâhes nâm-ı hakîmest ki re'îs-i etibbâ-yı medîne-i Ürdün bûd ve û ez-behr-i defʿ-i semûm-ı cânûverân tiryâkî sâhte bûd ki bisyâr ʿazîmü'n-nefʿ bûd.[2019]

Saturtus û-râ Morustus nîz gûyend. Organ ez-muhteriʿât-ı ûst ve bûkî sâhte bûd ki müsemmâ be-Organ-ı zümrî şud. Bâng-i ân-şast mesâfet mîl şenîde mî-şud.[2020]

Fî sûre-i Yûnus 4, min-tefsîrü't-Tıbyân âye "Hüve'l-lezî ceʿale'ş-şemse ziyâ'en ve'l-kamera nûran ve kadderahû menâzile li-taʿlemû ʿadede's-sinîne ve'l-hisâb".[2021] Allâhu Teʿalâ kamer

---

[2012] Helkam bin Kahtan, Haris el-İzdi'nin oğlu, Yemen ülkesinin gençlerindendir. Kahtan neslindendir. O, tek başına Gilan kabilesinden bir kaç yüz Arap askerini mağlup etmiş, bazılarını da esir ederek ellerini kollarını bağlamıştır. Onun bu yiğitliği sözle anlatılacak gibi değildir.

[2013] Umris, Eberhes, Ebnun, Astafen bunların dördü, büyük filozoflardandır. Sosiyos da Yunan filozoflarındandır.

[2014] Raga devenin sesidir. Nasıl ki deve böğürdü, at kişnedi, dedikleri gibi.

[2015] Buluşma Miracı gibi namaz vakti geldiğinde peşpeşe "ya Bilal, ezan oku" de.

[2016] Hz. Peygamber bazen, "erza ya Bilal" derdi. Yani, ey Bilal ezan oku, beni sevindir.

[2017] Yunan filozoflarından biri Sosiyos'tur. O, şiir sanatını çok iyi bilirdi. Bir gün, onun düşmanlarından birinin, Yunan adet ve geleneklerine kötü bir şiir söylediğini duydu. O zaman Sosiyos şöyle dedi. Duydum ki bir gün köpek ile maymun, yırtıcı hayvanların mezarlarının üstünden geçiyorlarmış. Maymun, köpeğe gel, bu ölüler için bir affedilme dileyelim demiş. Köpek ona, seninle onlar arasındaki bu tanışıklık nerden geliyor diye sormuş. Maymun, duymadın mı, bunlar bizim kölelerimiz olmuşlar demiş köpek, vallahi ben bunu bilmiyorum, ancak, onlardan birinin burda olup senin sözünü işitmesini çok isterdim demiş.

[2018] Eğer, Ürdün'den Enderumahes de gelse, benim zehirlenmeme bir çare bilemez.

[2019] Enderumahes, bir doktorun adıdır. O, Ürdün şehrinin baş hekimi olmuştur. Zehirli hayvanların sokmasını engellemek için çok faydalı bir ilaç bulmuştur.

[2020] Saturtus, ona Morustus da derler. Organ, onun icat ettiği aletlerdendir. Hatta Zümri Organ adıyla da meşhur olmuştur ki onun sesi altmış mil uzaktan duyulurdu.

içün menâzil takdîr itdi ki kamer anları tecâvüz itmez ve gerü dahî kalmaz. Ol menâzil igirmi sekkizdir bu tertîb ile: 1 imci Şarteyn, 2 imci Bateyn, 3 ümcü Süreyyâ, 4 Debrân, 5 Hukaʿa, 6 Hannaʿa, 7 Zürâʿ, 8 Nesre, 9 Turfa, 10 Cübhe, 11 Zübre, 12 Surfa, 13 ʿAvvâh, 14 Semmâk, 15 Gufar, 16 Zebânâ, 17 Eklîl, 18 Kalb, 19 Şûle, 20 Nuʿâyim, 21 Belde, 22 Saʿdüz-zâbih, 23 Saʿd-i Belʿi, 24 Saʿdü's-suʿûd, 25 Saʿdü'l-ahbîyye, 26 Feregü'd-delvü'l-mukaddem, 27 Feregü'd-delvü'l-mu'ahhar, 28 Batnü'l-hût. Bunlar munkasım olurlar on iki burca Hamel'den tâ Hût'a ve her burc iki menzil ve sülüsdür her gice kamer ol menâzilün birine nüzûl ider. Eğer ay otuz olursa iki gice müsteter olur ve eğer igirmi dokkuz olursa bir gice müsteter olur. Şemsün ol menâzilünün her birinde makâmı on üçer gündür. Onun iktizâsıyla sene dahî münkazî olur.

Muʿammâ-yı çerâg

Yek müdevver havz dîdem âb-ı rûşen der-miyân
Mâr-ı sîmîn halka kerde murg-ı zerrîn der-dehân
Mâr geşte kût-ı murg murg geşte kût-ı mâr
Mâr eğer bî-âb mâned murg be-mîred der-zamân[2022]

Muʿammâ-yı kalem

Der-leb-i deryâ giyâhî hest û-râ har hûred
Cümle ʿâlem pâdişâhî ez-ser-i û ber-hured
Mî-reved râh-ı sefîd mî-hured hûn-ı siyâh
Ger zi-reften bâz mâned zarbetî ber-ser-hured[2023]

Yek ʿacâ'ib murg dîdem mergzâr
Yek sereş gerden tâ-pâyeş hezâr[2024]

Muʿammâ-yı Hindivâne ve İncir[2025]

Yek gâv dîdem der-cihân pâyî ne-dâred
Ser ne-dâred hem-zebân u hem-dehân
Yek-ser mûyî derûneş âb hured
Enderûneş misl-i âteş hem birûneş âsumân[2026]

Muʿammâ-yı Yûsuf

Çünki geldün bu muʿammâ kasdına

[2021] Yunus, 5. Metinde bu ayet, yanlışlıkla 4. ayet olarak verilmiştir. "Odur ki güneşi bir ışık yaptı. Ayı da bir nur kılıp ona bir takım konaklar tayin etti ki yılların sayısını ve vakitlerin hesabını bilesiniz."

[2022] Daire şeklinde bir havuz ve ortasında duru su gördüm. Gümüş renkli yılan, altın renkli kuşu ağzına almış. Yılan kuşun yemine, kuş ise yılanın yemine dönüşmüş. Yılan sususz kalırsa kuş derhal ölecek.

[2023] Deniz kenarında bir bitki vardır, onu eşek yer. Bütün alemde padişahların başını yer. Beyaz yolda gider, kara kan içer. Eğer duru ise başına bir darbe gelir.

[2024] Çimenlikte acayip bir kuş gördüm, bir başı boyun, iki ayağıyla da bin.

[2025] Karpuz ve incir muamması.

[2026] Dünyada bir inek gördüm, ayağı yok, başı yok. Hem de dili ve ağzı yok. Bir tüy başı gibi içi su içer, içerisi ateş gibi dışı ise sema gibi.

Beyzanun dü harfini koy gel yarım ag üstüne

Mâder be-zâd duhterî ne pây dâred ne serî

Duhter be-zâd duhterî hem pây dâred hem serî[2027]

Tahsîl devâm h^{v}âhed vecede ve taleb

Peyveste be-rûz bahs ü tekrâr be-şeb

Takvâ vü riyâzât u ʿibâdet ü ʿamel

Bî-în-heme tahsîl muhâlest ü ʿaceb[2028]

Kerbelâ sen etmedün bu âh u zârumdan hazer

Zeyneb'i gurbet ara koydun esîr ü der-ber

Nice oldun dahı sen kaldı sekînem bî-peder

N'eyledün oglum Hüseyn'i Kerbelâ ey Kerbelâ

Nev civânlarımı sen kanına galtân eyledün

Tâ baş açık ehl-i Harem zülfün perîşân eyledün

ʿİzzet etdün sen oların suların kar eyledün

Âh n'eyledün oglum Hüseyn'i Kerbelâ ey Kerbelâ

Gitdiler konak yine olara hürmet etmedün

Şerm idüb Fâtıma'dan ʿizzetlerün yâd etmedün

Bir içim su virmeyüb göklerün şâd etmedün

Âh n'eyledün oglum Hüseyn'i Kerbelâ ey Kerbelâ

Götürdiler penâh sana şerm etmedün bîgâne tek

Yandılar şemʿ odına cân virmediler pervâne tek

Almasın oglum kucakına atası anası tek

Âh n'eyledün oglum Hüseyn'i Kerbelâ ey Kerbelâ

Ve lehû

Kana batdı bugün serdârım ey vây

Esîr-i bî-nevâyım Yâ Muhâmmed

Garîb mübtelâyım Yâ Muhâmmed

Uşaklar zâr kıldı zâr u giryân

Görünmez gözüme hâl-i perîşân

İşit efgânımı ey Merd-i Yezdân

Esîr-i bî-nevâyım Yâ Muhâmmed

2027 Ana bir kız doğdu, ne ayağı var ne başı. Kız ise bir kız doğdu, hem ayağı var hem başı.

2028 Tahsil, devamlılık ve araştırma ister. Gündüzleri daima okumak ve geceleri hep tekrar etmek gerekir. Takva, riyazat, ibadet ve amel, bunlar olmadan tahsil mümkün olmaz.

Garîb mübtelâyım Yâ Muhâmmed

Gâribin leşkeri çevresin aldı
Hüseyn ile Hasan arada kaldı
Çeste min kâfiri meydana saldı
Esîr-i bî-nevâyım Yâ Muhâmmed
Garîb mübtelâyım Yâ Muhâmmed

Bu ahvâle nice aglamayam men
Kılınc aldı Hüseyn'i tepesinden
Duman oldı haber gelmez Hasan'dan
Esîr-i bî-nevâyım Yâ Muhâmmed
Garîb mübtelâyım Yâ Muhâmmed

Ve lehû

Mekâbirden güzer etdüm
ʿAcâ'ib merdümân gördüm
Kara toprakun altında
Yatar pîr ü civân gördüm

Çürümüş ol ala gözler
Kıyâmet yolunı gözler
Hani şîrîn şeker sözler
Dehânun bî-zebân gördüm

Sınık saksı gibi başlar
Çürümüş ol kara kaşlar
Tökülmüş inci tek dişler
Yatar bir nev-civân gördüm

Çürümüş ol gül endâmı
Tanımaz subh ile şâmı
Alubdur çevresin hamı
İlan ile çayan gördüm

Kubûr ehli sıfâtını (bil)
Beyân etdün sen ey gâfil
Oturma yol yarakın kıl
Seni dahı yamân gördüm

SONUÇ

Azerbaycan sahasında "Eski Türk Edebiyatı" konusunda yapılan çalışmaların, Türkiye'deki akademik çevrelere yeterli ölçüde ulaştığını söylemek güçtür. Zaten 1990'lı yıllara kadar demir perde arkasında kalan bu ülkeyle Türkiye arasında pek fazla bir alaka yoktu. Daha sonra Sovyetler Birliği dağıldı ve iki ülke arasındaki ilişkiler artmaya başladı. On beş yıla yaklaşan bir zaman diliminde, buradan Azerbaycan'a giden ve oradan Türkiye'ye gelen akademisyenler sayesinde iki tarafın da sahip olduğu "Eski Türk Edebiyatı"yla ilgili birikimler paylaşılmakta, ortak değerlerimiz olan edebî ürünler, şâirler ve yazarlarla ilgili görüşler farklı bakış açılarıyla ele alınmaktadır.

Türkçe şâir tezkireleri her iki toplumun ortak değerlerinden biridir. Aynı edebî geçmişi paylaşan bu toplumlar Kadı Burhaneddin, Yunus Emre, Fuzulî, Nesimî gibi pek çok ortak edebî şahsiyete sahiptir. Tezkireler bu şahıslar ve eserleri hakkında bilgi vermesi açısından

ayrıca önem arz etmektedir. Söz konusu tezkirelerden biri de Seyyid Azim Şirvânî Tezkiresidir. Tezkirenin müellifi olan Seyyid Azim, Azerbaycan'ın Şamahı şehrinde 1835-1888 yılları arasında yaşamıştır. Türkçe ve Farsça Divânı, çocuklar için yazdığı ders kitapları, gazetelerde yayımlanmış makaleleri, Şirvan bölgesiyle ilgili bir tarih kitabı ve tezkiresiyle çok yönlü bir şahsiyet olan Seyyid Azim, Azerbaycan'ın yetiştirdiği mümtaz şahsiyetlerden biridir.

Bu çalışmamız, Azerbaycan Sahası Tezkireleri ve Seyyid Azim Şirvânî'nin Tezkiresi adıyla birbiriyle bağlantılı iki konuyu ele almaktadır. Giriş kısmı, Azerbaycan sahasında yazılmış veya Azerbaycanlı şâirlerle ilgili bilgiler veren tezkirelerin tanıtılmasına ayrılmıştır. Burada büyük bir kısmı Türkiyeli araştırmacılar tarafından bilinmeyen 15 tezkirenin adı, yazarı, tezkirenin muhtevası hakkında kısa ve net bilgiler verilmiştir. Bu tezkirelerden biri Anadolu Türkçesiyle, biri Çağatay Türkçesiyle, ikisi Azerbaycan Türkçesiyle ve on biri de Farsça yazılmıştır. Azerbaycan sahasıyla ilgili bu tezkirelerin yarısından fazlasının Farsça yazılmış olması; bölgede Farsçanın hâkimiyetini göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca, Farsça tezkirelerin oturmuş bir geleneğe sahip olması da müellifleri buna sevk etmiştir. Farsça yazılan Dânişmendân-ı Azerbaycân ve Tezkire-i Nevvâb, Azerbaycan Türkçesine tercüme edilerek basılmıştır. Bu ikisinin dışında Farsça tezkirelerden Mehemmed Deyhim'in eseri İran'da basılmıştır. Diğerleri ise elyazması halindedir. Anadolu Türkçesiyle yazılmış Müctehidzâde'nin tezkirsi Türkiye'de akademik çalışmalara konu olmuştur. Son dönemde Azerbaycan Türkçesiyle yazılmış tezkire türündeki eserler dışında, önceki asırlara ait diğer tezkireler araştırılmayı beklemektedir. Bu sahada yazılmış bazı tezkireler, Azerbaycan'ın bir bölgesiyle-Karabağ, Şirvân, Bakû, vb.- ilgili bilgi verirken bazıları hem Azerbaycan hem de İran şâirlerini kapsayacak biçimde düzenlenmiştir. 16-18.yy.lar arası yazılan tezkireler, şâirleri sosyal statüleri, yaşadıkları coğrafya, hayatta olup olmamaları, vb. özelliklerine göre tasnif ederek tabaka esasına göre hazırlanmıştır. 19-20. yy. Azerbaycan sahası tezkireleri daha çok alfabetik sisteme göre yazılmıştır. Diğerlerinden farklı olarak Ağa Mehemmed Müctehidzâde ise eserin tasnifinde şâirlerin vefat tarihini esas almıştır. Kanaatimizce, Azerbaycan sahasında yazılmış tezkireleri konu edinen bu bölüm, daha sonra yapılacak araştırmalara ışık tutacaktır.

Çalışmamızın 1. Bölümü Seyyid Azim Şirvânî'ye hasr edilmiştir. Bu bölümde tezkirenin müellifi olan Seyyid Azim Şirvânî'nin hayatı, şahsiyeti ve edebî kişiliği, eserleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde tezkirenin tanıtımı yapılmıştır. Tezkire, 1875-1885 yılları arasında Azerbaycan'ın Şamahı şehrinde yazılmış ve o dönemde İran'da hüküm süren

Kâcâr Devletinin şâhı Nasreddin Şâh'a ithaf etmiştir. Eser, dîbâce ve mukaddime kısmından sonra coğrafî bölgelere göre tasnif edilmiş ve Kafkas bölgesinden 51 şâirden 24'ünün, Azerbaycan bölgesinden 21 şâirden 19'unun, Rum (Anadolu) bölgesinden 44 şâirden 10'unun, Türkistan bölgesinden 3 şâirden 2'sinin hayatları hakkında bilgi verilmiş, diğer şairlerin sadece şiir örnekleriyle yetinilmiştir. Ayrıca, tezkirede, metnin yaklaşık üçte birini oluşturan ve 150 farklı şâire ait Farsça şiirler bulunmakta, sonda yine Farsça olarak tarihî ve edebî şahsiyetler, mazmunlar, olaylar hakkında şiir-nesir karışık malumatlar verilmektedir. Tezkirede müellifin, sanatkârlık seviyesiyle, verilen örneklerin miktarı arasında bir denge gözettiğini söyleyemeyiz. Tezkirenin ilk faslında, bazı şâirlerde aradaki bu dengeye dikkat edilse de diğer üç fasılda bir oransızlık bulunmaktadır. Eserde, tezkirenin kaynakları da belirtilmektedir. Adı en sık zikredilen iki kaynak, 15. yy. tezkirelerinden Devletşâh Tezkiresi ve 18. yy.da yazılmış Lutfelibeğ Âzer'e ait Âteşgede adlı tezkiredir. İlk defa Müslüman olmayan bir şâirin, Puşkin'in biyografisinin verilmesi, Rusça ve Ermenice bilen şâirlerden bahsedilmesi, Türkçe bir tezkire olduğu halde çok miktarda Farsça şiiri ihtiva etmesi, memleketlerin tarihî ve coğrafî özelliklerini detaylarıyla anlatılması gibi hususlar, Seyyid Azim Şirvânî tezkiresinin diğer tezkirelerden farkıdır.

Tezkirenin bilinen tek elyazması nüshası 291 varaktır ve Bakû'deki Azerbaycan Millî İlimler Akademisi, Fuzulî Adına Elyazmaları Enstitüsünde, Arx 5 G3/29 I ve II. Cilt şeklinde kayıtlıdır. Tezkireyle ilgili, Süleyman Rüstemov adlı bir araştırmacı tarafından Kiril harfleriyle 1974 yılında eksik bir çalışma yapılmıştır.

3. Bölüm, tezkirede şâir ve eser ile ilgili değerlendirmeler konusuna ayrılmıştır. Bu konuda daha önce yapılmış Harun Tolasa, Pervin Çapan ve Filiz Kılıç'ın çalışmalarından da yararlanılarak Seyyid Azim Şirvânî'nin şâir ve eserlerle ilgili değerlendirmeleri yorumlanmaya çalışılmıştır.

Seyyid Azim Şirvânî, tezkirecilik geleneğine sadık kalarak şâirin kimliği ile ilgili bilgileri belli bir sıralamaya göre vermiştir. Öncelikle şâirin adı, daha sonra babasının adı ve mahlası söylenir. Mahlas kullanmayan şâirlerde bu durum belirtilir. Babası ya da kardeşi şâirden daha meşhur ise bunun da üzerinde durulur ve meşhur olan kişinin vasıtasıyla şâir anlatılır. Şâirin doğduğu, bulunduğu ve öldüğü yerler genellikle zaman kavramıyla birlikte zikredilmiştir. Müellif, tarihi belirterek veya dönemin padişahına atıfta bulunurak şâirin doğum ve ölüm yerlerini ifade eder. Seyyid Azim Şirvânî, mekân tasviri konusunda diğer tezkirecilerden daha hassastır. Bazı bölge ve şehirleri fizikî yapıları, iklimleri ve çevresiyle birlikte tasvir eder. Tezkirede soy ve akrabalık üzerinde fazla durulmamıştır. Ancak "seyyid"

olan şâirler vurgulanmış bazen de asil insanların soyları üzerinde durulmuştur. Özellikle Şah İsmail'in ana ve baba tarafları ayrıntılarıyla ifade edilmiştir. İslam'ın aile kurumuyla ilgili mahremiyet anlayışından dolayı şâirin evlilik ve çocuk durumuna da fazla temas edilmemiştir.

Şâirlerin tahsil durumlarıyla ilgili olarak, şiir sanatını öğrenmek için başkalarından ders almaları, ilmî konularda kendilerini yetiştirmeleri ve yabancı dil öğrenmeleri burada zikredilebilir. Seyyid Azim, Erdebilli şâirlerden Fikrî'nin muallimlik tarafını belirtmek için, yetiştirdiği Gâib, Nâzım, Kumrî, Zikrî gibi şâirleri özellikle zikreder. Müellif, bazı şâirlerin ilmî seviyesine de işaret etmiştir. Hakanî ve Zövî'nin üstat kabul edilmesi, Sagarî'nin müderris olması tezkirede anlatılır. Tezkirede biyografisi verilen şâirlerden bazıları esnaf, bazıları tüccar, bazıları attar bazıları da önemli devlet görevlerini yürüten diplomatlardır.

Seyyid Azim Şirvânî, şâirlerin kişilik yapısı ve özellikleriyle ilgili genelde olumlu bir tavır takınmış, ancak Anadolu sahası tezkireleri kadar teferruatlı değerlendirmeler yapmamıştır. Bu konudaki değerlendirmeleri daha çok şâirlerin arkadaşlık ilişkileriyle ilgili yorumlarında yoğunlaşmıştır. Tezkirede tasavvufa meyilli şâirlerden derviş tabiatlı olarak bahsedilmiş, özellikle Fuzulî ve Şah İsmail'in "dîn-i Caʿferî"den olduğu, Nisarî'nin Mevlevîliğe bağlı bulunduğu belirtilmiştir. Şâirlerden musikî kabiliyeti olan Necef Bey bu yönüyle söz konusu edilmiştir. Zövî, Âşık, Kumrî gibi şâirler hem yüz güzellikleri ve hem de şâirlikleriyle ele alınmış, bunlardan Kumrî'nin yüz güzelliği şâirliğinden daha üstün bulunarak ironi ile karışık bir şekilde "Kuvve-i tabʿından hüsn-i ruhsârı ziyâdedir." denilmiştir. Tezkirede, otuz beş yaşında kör olan Fikrî'nin, bedensel özüründen ve vebâ hastalığına yakalanan Hakanî'nin bu hastalığından söz edilmiştir.

Tezkirede, şâirlerin şiirlerinin kemiyeti genellikle dîvânlarının veya mesnevîlerinin varlığından bahsedilerek ifade edilmiştir. Şâirlerden bazılarının şiirlerinin dağınık olması, bazılarının müellif tarafından okunduğunun belirtilmesi, şiirlerin kemiyeti ile alakalıdır. Müellif, bu konuda Fuzulî'ye diğerlerinden çok yer ayırmış ve altı eserini de konuları ile birlikte zikretmiştir. Şiirlerin keyfiyeti ile ilgili değerlendirmeler tezkirede önemli bir yer tutmaktadır. Seyyid Azim, bu konuda genelde beğeni bildiren yorumlarda bulunmuş; şâirleri olumsuz bir eleştiriye tabi tutmamıştır. Tezkirede, âbdar, âşıkâne, dürerbâr, latîf, nasâyıh-şiâr, garîbe, mevâʿiz-âsâr, sâf, zarîf, dil-pesend, sûdmend, şûr-engîz, ârifâne ve hoş-selîka kelimeleri şiirlerin niteliğini belirtmek üzere kullanılmış kavramlardır. Bunlardan nasâyıh-şiâr, garîbe, mevâʿiz-âsâr, şûr-engiz gibi kavramlar Anadolu sahası tezkirelerinde kullanılmayan belki de sadece Seyyid Azim Şirvânî'ye has değerlendirme ifadeleridir. Müellif, bilhassa garîbe kelimesini Nâbî, Nâşid ve Bahâî'nin şiirleri için kullanmış ve bu

kavramla, şiirlerin orijinalliğini ifade etmeye çalışmıştır. Tezkirede kullanılan bu ifadeler, Seyyid Azim'in kendinden önceki tezkirecilerin eserlerini dikkatle okuduğunu, onların kullandığı literatüre âşina olduğunu gösterir. Müellif, Nâbî, Fuzulî gibi şâirler için Anadolu sahası tezkirelerinden de istifade etmiş olabilir. Tezkirenin kaynakları arasında bunların adı geçmese de Nâbî ve Fuzulî'nin biyografilerinde kullanılan ifadeler diğer şâirlerinkinden daha edebî, daha derinliklidir. Bu da tezkirenin kaynaklarının belirtilen kaynaklardan daha zengin olduğunu gösterir.

Seyyid Azim Şirvânî, şâirlerin şiire başlamaları konusuna da değinmiş, Muhlis'in şâirliğe başlamasıyla ilgili enteresan bir hikâyeye yer vermiştir. Anadolu sahası tezkirelerinde pek fazla görülmeyen, biraz daha halk şâirlerinin şiire başlama hadisesine yakışan bu olayda Muhlis'in şâirlik kabiliyeti elde etmek için başından geçen maceralar anlatılır. Müellif, sıradan olaylar yerine bazen alışılmışın dışında farklı durumları tezkiresine alarak eserini daha orijinal hale getirmeyi amaçlamıştır. Seyyid Azim'in şâirleri değerlendirmede dikkat ettiği konulardan biri de onların başka şâirlerle mukayesesidir. Müellif, genelde tezkiresine aldığı şâirleri diğer şâirlerden üstün bulmuş, yer yer mübalağalı ifadelerle onların şâirlik kudretini anlatmak istemiştir. Seyyid Azim, eserinde yer alan şâirlerin büyüklüğünü göstermek veya Azerbaycan sahasında da üstat şâirlerin varlığını ifade etmek için, böyle bir anlatımı tercih etmiş olabilir. Müellif, şâirlerin eserleri hakkında bilgi verirken somut ve net ifadeleri değil soyut ifadeleri tercih etmiştir. Tezkirede, daha çok divan ya da mesnevî şeklindeki eserlerin varlığı bildirilmiş; bir kaç istisna dışında eserin adı, türü, telif-tercüme oluşu hakkında detaylı bilgilere yer verilmemiştir.

Çalışmamızın 4. Bölümü tezkire metniyle ilgilidir. Tezkire, Dîbâce, Mukaddime ve Metin kısmı olmak üzere üç bölümden oluşmuştur. Müellif, ilk bölümde tezkiresine şiirle başlayan bir giriş yapar. Daha sonra şiirin ve şâirlerin önemine dair hadislere yer vererek hazırladığı bu tezkirenin kıymetini ifade etmeye çalışır. Tezkireyi hazırladığında artık yaşlanmaya başladığını, değişik memleketleri binbir zorlukla dolaşarak şâirler hakkında malumat topladığını ve bu emeklerinin boşa gitmemesi için de dört fasıl halinde bu tezkireyi tertip ettiğini anlatır. Tezkirede bazı eksik ve hataların olabileceğini bildirerek okuyuculardan, bunları açığa çıkarmamalarını, kusurları örtmelerini rica eder. Tezkiresini ithaf ettiği Nasreddin Şâhın övgüsü ve kendisinin soyu ve kimliği hakkında bilgi veren kısa bir mesnevîden sonra mukaddimeye geçer. Mukaddime kısmında, klâsik tezkire geleneğine sadık kalınarak ağır ve edebî bir dille, Hz. Âdem'le başlayan şiir tarihinden, İslam'dan önce ve sonra yaşamış meşhur şâirlerden, Hz. Peygamber ve bazı devlet büyüklerinin şâirlere olan

yakın ilgisinden bahsedilir. Mukaddimenin bitişinden sonra Rus şâiri Puşkin'in biyografisine yer verilir.

Coğrafî bölgelere göre dört fasla ayrılan tezkirede sırasıyla Kafkas, Azerbaycan, İran ve Anadolu şâirleri konu edilmiştir. Bu fasıllarda toplam 119 şâirin şiirlerine yer verilmiş, bunlardan 55'inin hayatı ve sanatkârlığı ile ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu fasıllardan sonra 150 farklı şâire ait Farsça şiirler çevirileri ile birlikte verilmiştir. Müellif tezkirenin en sonunda Klâsik Edebiyatta kullanılan mazmunlar ve tarihî şahsiyetlerle ilgili nazım nesir karışık Farsça bir ek yazmıştır. Burada bazıları İslam tarihinden bazıları da İran mitolojisinden pek çok şahsın adı, ay adları, kavramlar geçmektedir.

Seyyid Azim Şirvânî tezkiresiyle ilgili yapılmış bu çalışma, Türkiye'de tezkire konusunda yapılan çalışmalara ve Azerbaycan edebiyatı araştırmalarına katkı sağlayacaktır. Tezkire fasıllar halinde hazırlandığı için şâirlerin hangi coğrafyaya mensup olduklarını tespit etmek mümkündür. Müellif, istifade ettiği kaynakları belirttiği için bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği söz konusudur.

Müellif, tezkiresini yazmaya başlamadan önce zihninde tasarladığı bazı konuları başarıyla vermiş ama planını tam olarak gerçekleştirememiştir. Tezkirenin olumsuzluk olarak değerlendirilebilecek bazı yanları da vardır. Çünkü müellif, ele aldığı bütün şahsiyetlerin biyografileriyle ilgili değerlendirme yapmamış, tezkirede adları zikredilen şâirlerin yarısından azının hayatı ve sanatkârlığı hakkında bilgi vermiş; Türkçe şiirleri olan bazı şâirlerin Farsça şiir örneklerine daha fazla yer ayırmış, tezkireye hiç dâhil edilmeyecek olan Farsça şiirleri de eserine katmıştır.

Biz bu çalışmamızda bugüne kadar bütünüyle, sağlıklı bir şekilde ele alınmayan ve Türkiyeli araştırmacılar tarafından yeterince tanınmayan Azerbaycan Sahası Tezkireleri ve Seyyid Azim Şirvânî'nin Tezkiresini çeşitli açılardan inceleyip ortaya koymayı amaçladık. Çalışmamızın sonunda Seyyid Azim Şirvânî'nin Tezkiresinin Türkçe yazılmış şâir tezkireleri içinde önemli bir konumda olduğunu gördük. Eser, ihtiva ettiği bilgi ve değerlendirmelerle edebiyat tarihimizin ve kültür dünyamızın önemli kaynakları arasındadır. Tezkire bu haliyle, sadece edebiyat tarihiyle uğraşanların değil, tarihçilerin, coğrafyacıların, dilcilerin sosyolog ve etnoğrafyacıların da faydalanmaları ve kendi açılarından değerlendirmeleri gereken bir hazine konumundadır.

KAYNAKÇA

AKSOY, Ömer Asım

1984 *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, TDK yay., Ankara.

BAĞIROV, Aliağa

1986 *Seyyid Azim Şirvânî ve Mektep*, Bakû.

BAĞIROV, Ekrem

1987 "Tuhfe-i Sâmî Eserinin Bakû Nüshası", Bakû, Elyazmalar Hazinesinde Dergisi, C. 8:23-27.

1995 *Mehemmedağa Müctehidzâde ve Riyâzü'l-Âşıkîn*, Bakû.

BAĞIROV, Kamil Mir

1959 *Seyyid Azim Şirvânî*, Azerbaycan Uşak ve Gençler Edebiyatı Neşriyatı, Bakû.

BANARLI, Nihat Sami

1998 *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB yay., İstanbul.

BAYRAMOĞLU, Alhan

1999 *Menbalar, XIX-XX. Asır Şamahı Şâirleri ve Edebî Muhiti Hakkında*, Bakû.

BİLKAN, Ali Fuat

1997 *Nâbî Divânı I-II*, MEB yay., İstanbul.

2000 *Türk Edebiyatında Muammâ*, Akçağ yay., Ankara.

BÜNYADOV, Ziyad

1986 *Azerbaycan Atabeyler Devleti*, Bakû.

CAFERZADE, Azize

1991 *Azerbaycan'ın Şâir ve Âşık Kadınları*, Bakû.

ÇAPAN, Pervin

1993 *18. YY. Tezkirelerinde Edebiyat Araştırma ve Tenkidi*, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi)

DEVELLİOĞLU, Ferit

1993 *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara.

DEVLETŞÂH

1994 *Tezkire-i Devletşâh*, Çev. Prof. Necati Lugal, MEB yay., İstanbul.

DEYHİM, Mehemmed

1367 *Tezkire-i Şu'arâ-yı Azerbaycan*, Tebriz.

ERDEM, Sadık

1994 *Râmiz ve Âdâb-ı Zurefâsı*, AKM yay., Ankara.

GÖKYAY, Orhan Şaik

1992 "Şiir ve Şâirler Hakkında", İstanbul, Tarih ve Toplum, Nu. 104:28-32.

HALEFOV, Eşref

1997 "Orta Asırlar Azerbaycan Edebî Bibliyografyasına Dâir", Bakû, Kütüphanecilik ve Bibliyografya Dergisi:82-93.

1998 "19. Asır Azerbaycan Maarifperver Şâir ve Alimlerinin Bibliyografik Faaliyeti Hakkında", Bakû, Kütüphanecilik ve Bibliyografya Dergisi:70-80.

1999 "20. Asır Tezkirecileri Hakkında", Bakû, Kütüphanecilik ve Bibliyografya Dergisi:106-117.

HORATA, Osman

1998 Esrar Dede Hayatı-Eserleri Şiir Dünyası ve Dîvânı, Kültür Bakanlığı yay., Ankara.

HÜSEYNOV, Sadık

1977 *Seyyid Azim Şirvânî'nin Yaratıcılık Yolu*, İlim Neşriyatı, Bakû.

1987 *Seyyid Azim Şirvânî*, Yazıcı, Bakû.

İNAL, İ.M. Kemal

1999 *Son Asır Türk Şâirleri*, Haz. Müjgân Cumbur, AKM yay., Ankara.

İPEKTEN, Haluk ve başk.

1988 *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara.

İSEN, Mustafa

1997 *Ötelerden Bir Ses*, Akçağ yay., Ankara.

İSMAİLZADE, Cafer Remzi

1987 *Deyilen Söz Yadigârdır*, Bakû.

İSMAYILOV, Reşidbey

1904 *Muhtasar Kafkas Tarihi*, Tiflis.

KAHRAMANOV, Cihangir,

1982 "Valih Dağıstanî ve Onun Riyazü'ş-Şuʿarâ Eseri", Bakû, Edebiyat ve İncesanat Dergisi:12-17.

1988 "Mehemmedeli Terbiyet", Bakû, Edebiyat ve İncesanat Dergisi:3.

KARAYEV, Nasreddin

1976 “Tezkire-i Ziyâî ve Tezkire-i Nevvâb Hakkında Bazı Kayıtlar”, Bakû, Elyazmalar Hazinesinde Dergisi:78-86.

1987 *Poetik Meclisler*, Bakû.

KASIMZADE, F.

1956 *XIX. Asır Azerbaycan Edebiyatı Tarihi*, Azerbaycan Devlet Üniversitesi Neşriyatı, Bakû.

KILIÇ, Filiz

1994 “Edebiyat Tarihimizde Bir Biyografi Ustası Âşık Çelebi”, İstanbul, Yedi İklim, Nu. 55,Ekim.

1998 *XVIII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şâir ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*, Akçağ yay., Ankara.

2003 “Tezkireler Işığında İstanbul”, İstanbul, VII. Eyupsultan Sempozyumu Tebliğleri, 9-11 Mayıs:214-221.

2004 “Sehî, Latifî ve Âşık Çelebi Tezkirelerinden Hareketle XVI. yy. Tezkirelerinde Bazı Üslup Özellikleri”, A. YILDIZ, Ankara, V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 20-26 Eylül:1821-1824.

2005 *Şefkat, Tezkire-i Şu'arâ*, Bizim Büro yay., Ankara.

KÖÇERLİ, Feridunbey

1926 *Azerbaycan Edebiyatı Tarihi Materyalleri*, Bakû.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad

1989 *Edebiyat Araştırmaları I*, Ankara.

KURNAZ, Cemâl

1990 *Halk ve Divân Şiirinin Müşterekleri Üzerine Denemeler*, Akçağ yay., Ankara.

LEVEND, Âgah Sırrı

1984 *Divan Edebiyatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul.

MAZIOĞLU, Hasibe

1978 “Ahdî-i Bağdâdî’nin Şiirleri”, Ankara, Belleten: 95-150.

MEMMEDLİ, Gulam

Azerbaycan’ın Âlim, Yazıcı, Şâir ve Başka Görkemli Hâdimleri Hakkında Bibliyografik Materyaller, Fuzulî Adına Elyazmaları Enstitüsü, Nu. B-2701.

MEMMEDOV, Beyler

1989 *Natevan'ın Şâir Gohumları*, Yazıcı Neşriyat, Bakû.

MEMMEDOVA, M.

1974 *Lutfelibey Âzer'in Hayat ve Yaratıcılığı*, Bakû.

MEMMEDZADE, Bahtiyar

2004 "Seyyid Azim Şirvânî Tezkiresinde Nizamî Tahallüslü Gazel ve Müellif Hakkında", Bakû, İlim Gazetesi, 25 Mayıs:7.

MERMER, Ahmet

1994 *Mezakî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni*, AKM yay., Ankara.

2002 *XVII. Yüzyıl Divan Şâiri Vecdî ve Divançesi*, MEB yay., Ankara.

MİRZEZADE, Hadi

1990 *Azerbaycan Dilinin Tarihi Grameri*, Bakû.

MURADOVA Mantıke

1969 "Mecmaʿü'l-Havas Tezkiresi Hakkında", Bakû, Azerbaycan İlimler Akademisi Haberleri, Edebiyat, Dil ve İncesanat Serisi:63.

1999 *Sadıkbey Sadıkî, Hayat ve Yaratıcılığı*, Bakû.

MUSAYEV, Ağasalih

1908 *Hacı Seyyid Azim'in Hayatı ve Onun Azerbaycan Edebiyatında Mevkii*, Tiflis.

MUSAYEVA, Azade

2002 *Elyazma Kitabı ve XV-XVI. Asırlar Azerbaycan Edebiyatı, Problemler, Araştırmalar*, Bakû.

NEVVÂB, Mir Muhsin

1995 *Tezkire-i Nevvâb*, Haz. Ekrem Bağırov, Bakû.

NURİOĞLU, Memmed

1991 *Azerbaycan Gazelleri*, Bakû.

ONAY, Ahmet Talat

1992 *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Haz. Cemal KURNAZ, MEB yay., Ankara.

PAKALIN, Mehmet Zeki

1993 *Osmanlı Tarih Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, MEB yay., İstanbul.

REİSZADE, Seyyide Hamide

1374 *Gövsî Tebrîzî, Türkî Divânı*, Çaphane-i Hoşa, Tebriz.

SAMEDOVA, Vüsale

2004 *XX. asırda Azerbaycan Tezkireciliği*, Bakû: Bakû Devlet Üniversitesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi)

SEFERLİ, Elyar ve H. YUSİFOV

1982 *Kadim ve Orta Asırlar Azerbaycan Edebiyatı*, Maarif Neşriyatı, Bakû.

SEYYİD Azim Şirvânî

1897 *Divân*, Tebriz.

SOLMAZ, Süleyman

1996 *Ahdî ve Gülşen-i Şuarâsı*, Ankara.

SULTANOV, M. S.

1963 *Azerbaycan SSCB İlimler Akademisi, Elyazmaları Kataloğu, I. Cild, (Tarih, Coğrafya, Edebiyat Nazariyesi, Tezkireler, Bedii Edebiyat ve Münşeat)*, Azerbaycan SSCB İlimler Akademisi Neşriyatı, Bakû.

TARLAN, Ali Nihat

1981 *Edebiyat Meseleleri*, İstanbul.

TERBİYET, Mehemmedeli

1987 *Dânişmendân-ı Azerbaycan*, Bakû.

TOLASA, Harun

2002 *Sehî, Lâtifî ve Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*, Akçağ yay., Ankara.

TOPALOVA, Aljira

2001 *Edebiyat Tarihinin Öğrenilmesinde Tezkirelerin Rolü ve Ağa Mehemmed Müctehidzade'nin Riyazül Âşıkîn Tezkiresi*, Bakû.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı

1965 *Osmanlı Devletinde İlmiye Teşkilatı*, Ankara.

YILDIZ, Ayşe

2002 *Eski Türk Edebiyatında Seci*, Ankara:Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

YILMAZ, Mehmet

1992 *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul.